

859.0
V69

R E S T I T U T I O

I. C. VISSARION

SCRIERI ALESE

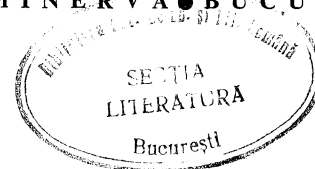
II

10.083

Ediție îngrijită de
VIORICA FLOREA
Antologie, prefață, note de
VICTOR CRĂCIUN

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI — 1985

PREFAȚĂ

În anul 1899, la o cunoscută în acea vreme editură bucureșteană, apărea o mică broșură, de 64 de pagini, intitulată *Draci și strigoi*, cu subtitlul *Legendele fantasmelor populare*. Autorul cărții era o apariție proaspătă în scrisul românesc, înscriindu-și numele, fără să treacă prin paginile presei, direct pe această cărțuție : I. C. Vissarion. Se născuse la 2 februarie 1879, în comuna Costești, plasa Bolintin, și avea deci 20 de ani. Fără îndoială, pînă aici nu era nimic surprinzător. Cîți scriitori nu debutaseră înainte de împlinirea acestei vîrste publicînd cărți mult mai voluminoase. Nici ideea cărții nu era nouă. La acea vreme culegerea, prelucrarea și cercetarea folclorului național ajunseseră la apogeu, începuturile acestei acțiuni împlinind peste șase decenii de cînd Alecu Russo și V. Alecsandri își asumaseră și această nobilă menire. Erau, înainte de începerea noului secol, publicate marile colecții sau prelucrări precum și studii de bază semnate de Alecsandri, Ispirescu, Odobescu, Gh. Dem. Teodorescu, B. P. Hasdeu și alții. Ceea ce poate mira de la început este faptul că noul scriitor nu avea decît cinci clase primare și că, în afară de cele cîteva drumuri făcute la București și la Titu sau Găești, localitățile cele mai apropiate de satul natal, rămăsese un lucrător al gliei, singura care putea asigura existența unui copil orfan, nevoit să-și întrețină și bunica, destul de vîrstnică și neputincioasă.

Este neîndoios pentru noi astăzi că I. C. Vissarion a ajuns la editorul Steinberg, trimis de Barbu Delavrancea sau de Al. Vlașcu cărora le citise, încă de cînd avea 15 ani : primului — pagini din romanul mimetic-melodramatic *Copii din flori* ; celui de al doilea — versuri elegiace, în ton eminescian : „Cînd în pămîntul rece voi putezi și eu...” Editura publica scrieri socia-

liste și era specializată și în tipărirea unor „Scrieri populare — episoade istorice“, aici apărînd romanele cu haiducii ale lui N. D. Popescu, narațiunile despre Ștefan cel Mare, Mihai Vi-teazul, Avram Iancu, despre Peneș Curcanul sau Războiul de Independență, alte prelucrări de P. Ispirescu sau Th. M. Stoescu etc., etc.

Impresionat de legendele cu caracter fantastic din satul natal, tînărul publicist nu operează o culegere propriu-zisă a lor, astfel încît să transcrie acțiunea brută a „fantasmelor“ : iele, strigoi, ovidinioase, draci, spiriduși, șoimane, nagode, pri-colici, ciapcîni, joimărițe etc. care formează capitelele cărții ei, de fapt, face o operă originală de la început. Autorul se află cel mai ades în ipostaza unui descriptiv al acestor creații ale spiritualității populare, creionîndu-le în cîteva rînduri, și doar în povestiri ca *Miaza-Noptii* sau *Ielele*, făptuind literatură propriu-zisă.

Așadar, oricare din majoritatea „legendelor“ prezentate sînt creionate precum acest început despre *Ovidinioasa sau Chata* : „e monstrul întunericului. În nopțile înorate, cînd fulgerele brăzdează cerul, și luna și stelele sînt ascunse în nori, ea iese la răsplată și la hotarele moșiilor. Cînd trecătorii se rătăcesc pe acolo, Ovidinioasa se ascunde după hotar și începe a scrișni din dinți și a ofta. Capul ei e mare cît un hoboroc și încununat cu niște plete lungi și încălcite mai mari ca ale leului. În frunte are nouă guri, cu dinții ca colții de lup. Are un ochi în barbă, iar nasul îi e în obraz.“ Și descrierea continuă, după care urmează legenda propriu-zisă : Chata „a fost o fată frumoasă cum nu era alta pe lume“, locuia în palate de marmură și era zilnic pețită dar toți tinerii aveau același destin, după ce petreceau o zi-două cu ea, își găseau moartea. Ajungînd-o blestemele părinților, ea s-a schimbat „în pocitania arătată mai sus“.

De obicei istorioarele au și o morală, în cazul *Chatei*, în versiuri :

Va veni o vreme bună,
Cînd, sub razele de lună,
Nu vor fi strigoi și chate,
Și nagode bosumflate ;
Ci vor fi așa cum este :
Numai nume din poveste.

Iată cum sînt înfățișați *Strigoi* : „oameni care au făcut rele pe pămînt. Împărați care și-au tiranisit supușii și poporul, criminali care au ucis. Dînșii sînt foarte blestemați.“

Pe același calapod sînt prezentate toate celelalte „fantasme“. Printre „excepții“, cea mai interesantă prin interferarea legendei cu basmul este *Miaza-Noptii*. Narațiunea, după descrierea înfățișării ei, „o femeie înaltă cît plopii“, cu fața albă ca zăpada, dar cu haine cernite, „cu părul negru și împletit frumos“, care plînge pe crucile țintirimelor, evocă întîmplarea care a adus-o în această stare. Ea a fost o fată frumoasă, de pe alt tărîm, care, visînd dragostea se trezește aievea alături cu un Făt-Frumos, se potrivesc pentru că el era ca Soarele iar împărătița Umbra părea Luna, fac un copil năzdrăvan care este atras de lumina altor tărîmuri la care ajunge purtat de un nor, dar acolo se prăbușește și este înmormîntat. Mama lui, aflînd adevărul de la meșterul *Horoscob*, reușește să ajungă și ea pe tărîmul nostru și de atunci nopțile își caută feciorul din cimitir în cimitir.

Ceea ce caracterizează aceste dintii povestiri este exactitatea descrierii, stilul sec, arar înzorzonat, dar și atribuirea unor elemente ale civilizatorului, inexistente în povestirile epocii. Astfel, în chiar *Miaza-Noptii*, nunta frumoasei fete este adusă la cunoștința părinților printr-un „anunț tipărit cu litere roșii că duminica viitoare are loc la Curtea imperială nunta împărătiței Umbra cu Făt-Frumos din povești“.

Prefața, deși alcătuită ca o joacă de copil, putîndu-se citi în diverse moduri, orizontal, vertical sau în diagonală :

Toate	Astea sînt	Povești
Sînt	născociri	bătrînești
Glume	sau istorii	de demult

marchează ideea de poveste, de născocire, de glumă, de demult, dar, în același timp, și particularitățile întregului volum, întrucît tînărul scriitor se dorește „născocitor“ sau povestitor al vechilor istorii, dar este în același timp conștient de caducitatea lor. O spune ades, răsplat, în încheierea narațiunilor :

Nu-s strigoi și nu-s stafii
Sînt fantasme, nu sînt vii ;
În deșert se-nfricoșează
Cine crede făr' să vadă.

*

De drac multe se mai zic,
Dar el nu face nimic.
Nimenea nu l-a zărit...
Mă mir cine l-a scornit !

Spiriduș nu poate fi,
Nici nu se poate prăsi
Că nici nu e, nici n-a fost ;
Cine-o crede e cam prost.

*

O fi, nagode, n-o fi,
Da' poveste
Văd că este.

*

Vircolaci și pricolici,
Nici n-au fost cîndva pe-aici ;
Astea sînt închipuiri,
Sau năluci din povestiri.

Acest mod de a privi, în final, întîmplările fantastice, dau un caracter tonic legendelor, anunțînd o caracteristică a basmelor care vor fi create de el mult mai tîrziu : biruința adevărului, a dreptății și a inteligenței științifice asupra răului, nedreptății și prostiei.

Legendele fantasmelor populare reprezintă o etapă necesară în formarea scriitorului I. C. Vissarion, întărindu-i legătura atît cu tradiția orală a satului cît și cu realitățile sociale, la care participă direct întrucît întreaga viață singur s-a socotit un creator *țaran*. Rînd pe rînd va publica, după acest volum, prozele sociale cuprinse în volumele *Mîrlanii* (1911), *Fără pîine* (1912), *Nevestele lui Moș Dorogan* (1916), *Florica și alte nuvele* (1916), *Privighetoarea neagră* (1916), *Măria de altădată* (1920), *Corvin* (1928), *Invietorul de morți* (1935) și altele, care au făcut obiectul primului volum din aceste *Scrieri alese* și au fost analizate cu acel prilej.

Concomitent cu literatura obiectivă și cu alte scrieri în domeniul teatrului, memorialisticii, publicisticii, I. C. Vissarion a

îmbogățit basmul românesc cu cîteva capodopere care s-au bucurat de un succes încă mai mare în lumea copiilor, *Ber-Căciulă* și *Ber-Căciulă-Împărat*, ajungînd la numeroase ediții în zeci de mii de exemplare, ceea ce reprezintă un tiraj foarte mare în perioada interbelică.

Pentru a ajunge la lumea basmelor sale, I. C. Vissarion a traversat însă o etapă foarte importantă a căutărilor, fără explicarea căreia nu-i putem înțelege această latură a creației.

Cînd răsărea I. C. Vissarion în literatura română, odată cu zorii ultimului veac al mileniului al doilea, basmul românesc nu se dezlipise de prototipurile sale tradiționale. Nici marii clasici, M. Eminescu, Ion Creangă, I. Slavici, Al. Odobescu sau chiar I. L. Caragiale, autori de basme culte, nu au făcut decît să gloseze sau să folosească modelul popular pentru a repovesti, cu măiestria lor desăvîrșită, întîmplări cu feți-frumoși, Ilene Cosînzene și zmei.

Și iată, a venit tot un creator muntean, ca și Petre Ispirescu, cel mai de seamă culegător și popularizator al basmului românesc, pentru a schimba mai mult conținutul decît înfățișarea propriu-zisă a basmului. Pe lîngă proveniența sa din lumea satului, I. C. Vissarion se vădise din tinerete un spirit revoluționar, participînd activ la Răscoala din 1907, fiind condamnat la moarte dar apoi eliberat ; aderînd la mișcarea socialistă a vremii, atașîndu-se de publicațiile ei cu caracter științific-ateist (a colaborat intens la revista *Rațiunea*), inventînd numeroase mașini care să ușureze munca omului, precum și cel dintîi elicopter românesc, brevetat oficial.

Pe lîngă acestea, I. C. Vissarion era un talent autentic, viguros, apreciat încă de la debut de I. Al. Brătescu-Voinești, N. Iorga, N. D. Cocea, Tudor Arghezi și caracterizat apoi elogios de Eugen Lovinescu sau G. Călinescu. „Vissarion este cel mai expresiv povestitor de astăzi — scria E. Lovinescu în 1927 — înzestrat cu o rară putere verbală de a reproduce realitatea și de a însufleți printr-un joc inimitabil toate amănuntele unei memorii inepuizabile.“

Oscilînd întreaga viață între activitatea literară și invenția științifică, naratorul era firesc să fie atras de problematica științifică, iar inventatorul a fost tentat să aștearnă pe hîrtie ceea ce nu putea realiza practic : aparate de zburat, de captat energie din natură sau de produs hrană sintetică.

Sub pana lui, toate acestea devin literatură, schimbând fața basmului românesc cult din acest veac, așa cum vom încerca să demonstrăm prin acest volum de scrieri.

Deși din punct de vedere cronologic, alta este așezarea în timp a basmelor realizate de I. C. Vissarion, vom întreprinde analiza noastră ținând seama de evoluția conceptului, proprie acestui scriitor.

Cea dintâi creație, datînd din 1912 dar apărînd în volum în 1920, este *Ber-Căciulă*, care s-ar putea înscrie în clasificarea lui Aarne-Thompson în categoria basmelor fantastice, privind pe cei trei fii care păzesc pe rînd mărul cu fructele de aur, bineînțeles, Prislea reușind să-l descopere pe hoț. În folclorul românesc prototipul acestui basm este *Prislea cel voinic și merele de aur* din colecția lui Petre Ispirescu.

Dar I. C. Vissarion preia de aici doar *motivul tematic*. *Ber-Căciulă* nu e fiu de împărat ci dimpotrivă de „rumân sărac” care avea și el trei fii, acesta fiind cel mai mic, gospodărintind prin bătătură și prin cuhne, iar porecla venindu-i de la bășica de porc pe care taică-su i-a dat-o s-o poarte pe cap în loc de căciulă. Dar iată că în grădina bordeiului lor, exact ca în bogata grădină a împăratului, tatăl lui Prislea, a rodit un măr de toată frumusețea, singura avere a sărăciei, și aceea furată în fiecare an, căci nu dădeau bine fructele în pîrg și dispăreau miraculos. Pînă aici, liniile principale sînt urmărite cu această diferență fundamentală: condiția socială a părinților lui *Ber-Căciulă*. Începînd cu modul de a-l pîndi pe fur, basmul se diferențiază, devenind altceva. Paza întreprinsă de *Ber-Căciulă* nu este cu țepușe și arc cu săgeți, ci așezat pe un maldăr de nuiele cu ghimpi; hoțul nu este săgetat, ci pur și simplu încălecat, pentru că nu este zmeu sau pasăre ci un cal năzdrăvan venit de pe alt tărîm dar care se supune pînă la urmă să-i facă voile lui *Ber-Căciulă*.

Desigur, în secvențele basmului pot fi descoperite asemănări cu zeci de povestiri populare, dar întregul urmează o idee clară și scumpă lui Vissarion: *încrederea între oameni sau între oameni și animalele fantastice, pe baza cuvîntului dat*.

Cum este firesc, în poveste apare și fata cea frumoasă, și iată că, în țara în care trăia *Ber-Căciulă*, împăratul avea trei fete, din care primele două s-au măritat cu niște prinți iar a treia a dat zvon de căutare a unui mire pe care să-l aleagă ea. Apare *Ber-Căciulă*, îmbrăcat ca un Făt-Frumos pe calul cu șase

aripi, i se aruncă mărul dar eroul dispăre, pentru „a constata caracterul fetei de împărat”. Întră astfel grădinar la palat, o pune la încercare, iar fata de unde la început nu-l suferea din cauza tichiei sale, văzînd cine este îl acceptă și se mărită cu acest sărăntoc spre supărarea împăratului care însă nu-și poate călca sub nici o formă cuvîntul dat.

Sigur, povestea ar fi rămas bearcă oprită aici, dar ea parcă abia acum începe. Principii care concuseră la mîna fetei, jigniți de alegerea făcută, declară război lui Alb-Împărat și de fiecare dată armatele acestuia sînt salvate de *Ber-Căciulă* ajutat de niște duhuri de pe alt tărîm cu care vine calul său năzdrăvan, bineînțeles, fără ca să bănuie cineva că el a săvîrșit aceasta.

Astfel are loc război după război, Vissarion luînd atitudine foarte clară împotriva barbariei, a nebuliei ucigașe, în apărarea liniștei țării în care s-a născut. Dar, nici măcar odată cu înfrîngerea dușmanilor, basmul nu se încheie, urmînd o ultimă încercare la care de asemenea *Ber-Căciulă* îi concurează pe cumnații săi: căutarea leacului care să vindece orbirea împăratului. Acuma abia biruința este decisivă și *Ber-Căciulă* apare în adevărata lumină: el a fost Făt-Frumosul care a cîștigat războaiele învingîndu-i pe cei ce nimiceau oameni nevinovați.

Scriitorul face astfel *dovada* calităților morale ale omului din popor, care tocmai prin iscusință, inteligență, învățătură, dragostea de adevăr și dreptate ajunge biruitor împotriva tuturor forțelor răului și întunericii.

Umorul țărănesc, oralitatea stilului, cu micile inadvertențe gramaticale, specifice vorbirii curente, concepția limpede despre bine, adevăr și frumos, farmecul prezentării întîmplărilor adevărate de la acest dintîi basm calitățile naratorului, dincolo de specificul „de șezătoare” al povestirilor inspirate din viața reală a satului muntenesc.

Într-o *Vorbă către cetitorii mei* așezată ca prefață la ediția a IV-a din *Ber-Căciulă*, din 1937, I.C. Vissarion își informează lectorii: „*Ber-Căciulă* s-a epuizat, ceea ce mi-a arătat că a fost bine primită de copii, s-a tipărit a treia ediție. Copiii și tinerii așteaptă de la mine însă ceva mai mult și le voi da pe *Ber-Căciulă-Împărat...*”

Și într-adevăr, în 1928 apare continuarea acestui basm dar, între timp, scriitorul realizase și alte povestiri.

Ber-Căciulă-Împărat preia întimplările de la nunta fetei lui Alb-Împărat cu Ber-Căciulă, din momentul în care acesta își propune zidirea unei alte lumi : „Ai înțeles — îi spune el soției, întrucît cel dintîi gînd a fost consolidarea familiei — că vreau să pun temeliiile unei lumi noi. Am crezut că numai din familie se poate face începutul. Trebuie să începem dar din familia noastră, care va sluji model și celorlalte familii. Eu, tu, coconul nostru ce spui că are să vie, vrînd-nevrînd vom sluji de modele supușilor noștri. Și cit de fără cusururi se cere să fie modelați și ce mari calități se pretind să le aibă cei ce vor să schimbe lumea, să fie zidarii unei lumi noi !“

În concepția lui Vissarion această lume nu mai era de domeniul fantasmagoriilor ci al adevărului și consecvent acestei credințe, exprimată în publicistică, în celelalte scrieri literare și în activitatea cotidiană, scriitorul revoluționează basmul românesc inventînd, după opinia noastră, cea de a patra dimensiune a lui, *tărîmul științific*.

De aceea în *Ber-Căciulă-Împărat* scriitorul însuși, prin narațiune, se debarasează de miraculosul basmic, pe care-l înlocuiește cu fantezia științifică devenită adevăr palpabil și mod de existență.

După ce calul cu șase aripi sau cel cu douăsprezece sau cel cu douăzecișipatru îl ajută să-și construiască palate utile muncii de cercetare, Ber-Căciulă îi dezleagă de vechea tovărășie care i-a legat pe baza cuvîntului dat inițial : „Hei, calul meu năzdrăvan !... Ți-ai împlinit solia. Fiindcă nu pot toți să aibă cai năzdrăvani și fiindcă eu vreau să fie toți ca mine, te-nlocuiesc prin gîndul și prin priceperea mea... Acestea fiecare le poate avea. Ești liber, calul meu ! Du-te pe tărîmul tău. Odată, cînd ședeam în cenușa de pe vatra tatei și fierbeam bureți, n-aveam pe cap decît o bășică de porc, dar în cap aveam cerul plin de speranțe... Ai venit, m-ai ajutat ca pe un frate drag, ca să pot s-arăt soției mele cele nevăzute din mine. Îți mulțumesc, îți mulțumesc, și ești liber să pleci. Te dezleg de cuvîntul dat și pe care niciodată nu ți l-ai călcat.“

Tot acum se dezleagă și misterul calului, de fapt un tînăr frumos „care avea în cap un coif cu aripi, în picioare niște pantofi cu aripi, pe corp haine albe, strînse bine și o manta, asemena cu aripi“.

Aceasta este prima imagine a unui extraterestru cu înfățișare de om din literatura română. Și el vorbește astfel :

„Tot ceea ce îți închipuiești este pe vreun tărîm, undeva. Dacă n-ar fi, nu s-ar putea închipui, dar fiindcă este se închipuiește, ba se și povestește !

Tot ce este : corp mort, corp viu, răspîndește-n juru-i raze, care fie că se văd, ori nu se văd, ele se duc mereu în haosul fără de fund. În drumul lor, acele raze, izbind capetele viețuitoarelor, intrupează ca închipuire în minte corpul de la care au plecat. A-ți închipui este, dar, a primi și a privi în tine icoanele celor ce sînt undeva. Dacă icoana făpturii mele ai văzut-o de multe ori, deși ai socotit că asta a fost o simplă închipuire... Sînt un locuitor de pe alt tărîm, venit să te sprijin în misiunea ta.“

Menirea lui nobilă merge însă mai departe : „noi vrem să legăm prietenie între oamenii de pe tărîmul tău și oamenii de pe tărîmul meu. Pentru ce ? Pentru a trăi și noi o tinerețe fără bătrînețe, o viață fără de moarte, colindînd tărîmurile, liberi ca și gîndurile !... Acum, cînd te socotesc în stare să mergi-nainte prin mintea și puterea ta, te las și mă duc pe tărîmul meu.“

Bazat pe știință, cu ajutorul mulțimilor de meșteri pe care îi mobilizează, împărăția își schimbă înfățișarea, împrumutînd, să zicem, în atmosferă de basm, nu numai tot ceea ce pe pămînt exista la ora scrierii operei : drumul de fier, vorbirea la distanță pe calea undelor hertziene, zborul, dar încă atîtea elemente pe care omenirea nu le visa la începutul deceniului trei. „Vreți să fiți oameni noi — îndeamnă Ber-Căciulă — cum eu vă vreau, feriți-vă de-a vă-ncurca în trupurile vechi ale ideilor.“

Și astfel, împreună cu meșterii săi, realizează palate plutitoare, sticla incasabilă și plasticul, mîncarea sintetică și concentrată, arme cu fulger (= laser) și de altă natură care „ucid cel puțin cinci mii de oameni dintr-o lovitură“, mașini care să producă îndestularea oamenilor, aceștia mărghinindu-se numai să le conducă, pentru „a scăpa de grija foamei și de groaza muncii peste puteri“, întrucît, științificește, *totul este posibil în anumite condiții*.

Fața acestei țări devine cu adevărat de basm, schimbîndu-se legile, învățămîntul, modul de muncă și de viață, o prosperitate nevisată așezîndu-se pe pămînt.

„Ce să mai facem cu banii ?“ întrebă vistiernicul, la care Ber-Căciulă răspunde : „Zidește-i în visterie și scrie deasupra ușii : «Aici odihnește Lumea veche»“.

„Poliția s-a desființat, judecătorii spun că n-au mai judecat pe nimeni de șase luni !... Ce e de făcut ?” întreabă și vornicul, dîndu-i-se sfatul ca administrația să fie trimisă la muncă iar hîrtoagele să fie strînse într-o piramidă de aur sub emblema : „Aici odihnește conducerea lumii vechi !”

Suprema invenție este desigur a prelungirii vieții prin descoperirea razelor, în contrapondere cu cele destinate uciderii, a „razelor care să învieze”.

Atmosfera de basm pînă la un punct, narațiunea devine, pe această temelie tradițională, o povestire științifică în accepția modernă a cuvîntului, prelungind, cum precizam, acțiunea din *Ber-Căciulă* într-o a patra dimensiune, necunoscută basmului popular și neluată în seamă de cercetătorii folclorului nostru și nici în sinteza *Estetica basmului* pe care o propunea G. Călinescu în 1957 — 1958.

Această dimensiune apăruse deja încă din 1914, în alt basm al lui I. C. Vissarion, *Zapis-Împărat*.

Istoricește sîntem așadar între încheierea conflagrației balcanice și începerea dură a celui dintii război mondial, cînd nori negri amenințau destinul României. Precizăm acest lucru, intrucît, după opinia noastră el are o profundă legătură cu întregul conținut al basmului cel mai întins din creația scriitorului.

Și aici, ca în toate basmele sale ne întîmpină povestea unui om sărac : „A trăit odată, într-un sat, un român sărac, atît de sărac, că după gheață ai fi avut ce lua dar după el ba”. Sărăcia îl mină pe Neacșu și pe Maria lui să-și lepede bordeiul și să pornească în lume, pentru a-și schimba norocul. Și într-adevăr și-l schimbă, dîndu-și, în neștiința lor, *nădejdea* în schimbul averilor boierului Topală. Dar *nădejdea* lor era pruncul Zapis, care crește și devine învățat, conform tuturor procedeelelor basmice ajungînd chiar preceptor la curtea împăratului. Cînd vine însă sorocul, spre mîhnirea tuturor, este nevoit să respecte învoiala, aidoma ca în *Ber-Căciulă*, potrivit gîndirii populare că : „v-ați dat cuvîntul și cuvîntul e cel mai mare legămint : așa am învățat eu și așa mi se pare că e drept”.

Cuvîntul nu e Dumnezeu, așadar, ci cuvîntul e o înțelegere între oameni, „cuvîntul e Zapis” — de aceea a și primit acest nume, e un contract, numai că acum scriitorul năzuiește să tragă spre basmul său conceptul fantastic asupra existenței. Și aici, ca în alte încercări ale scriitorului, la care ne-am refe-

rit în alt loc¹, contractul este făcut în spiritul cinstei și considerației specifice moralei poporului nostru, dar nu *între oameni ci între om și diavol*. Reușind să-i păcălească pe cei doi săraci și să le ofere aur și bogății, dracul le răpește bucuria ochilor și anume copilul care devenise mintea cea mai luminată a împărăției. Așteptat de lumea drăcească, încă înainte de naștere — ca în atîtea alte basme — Zapis este luat în primire de unul din satani și începe un drum dantesc, cu vagi repercusiuni ale lecturilor dar cu destule piedici cunoscute din povestirile noastre populare : pădurea de mărăcini, munții prăspăstioși, gura de peșteră care duce la Hades ș.a.m.d. Calvarul său este supus încercărilor drăcești iar biruința unui suflet ales, demn și curajos, este pusă pe seama credinței, dumnezeu reprezentînd, ca în toate basmele care îl evocă, forța binelui, denumit aici și în alt mod : *Marele stăpîn al totului*.

Cu reminiscențe din Goethe, din Dante, din Gogol și din multe basme și povești populare, cu numeroase lecturi foarte diverse, de la Biblie la astronomie și fizică, I. C. Vissarion construiește calvarul drumului spre împărăția lui Tartor :

„Mirosul de pucioasă, de smoală, de păcură și de cărbuni este înăbușitor. Căldura acum ajunsese dogoare de care se pîrlea părul și se umfla carnea.” „Aici fumul și flăcările fi intrau pe gît și păreau că-i ard și gîtul și plămîinii. Flăcările jucau pe el și treceau arzătoare și puternice căutînd să-l scrumească.”

Lumea din jur este descrisă însă în trecere, Zapis perindîndu-se printre cei din mahalaua proștilor, apoi a proștilor din vina altora a oamenilor desăvîrșiți prin știință, a bicicnicilor, a țilharilor, a ucigașilor. Ceea ce îl menține pe Zapis, fizic și moral, este actul de voință : *Voiesc* își zice el mereu și trece prin toate flăcările gheenei. Dumnezeu are rolul de pavăză și de binecuvîntare, exact ca în credința populară la care Vissarion aderă prin moștenire și obișnuință, evocînd în același chip cu poporul dualitatea bine-rău : dumnezeu-dracul. Judecata lui este curat țărănească, pentru că ea reprezintă modul incipient de a privi această dualitate. De aici întregul lanț de superstiții, credințe, legende pe care le strecoară în acest basm. Totuși, cel care se cultiva prin știință își pune un al doilea rînd de dubitări, intrucît, pe seama dracului scriitorul însuși pune o întrebare ca aceasta într-o confruntare diavol-Zapis : „Cum încape în su-

¹ Prefața la vol. I, din aceste *Scrieri alese*.

fletul tău *credința*, care este o stare sufletească oarbă căreia nu-i poți pune temei, și *știința* care e adevărul stabilit prin cele cinci simțuri omeneste?... A crede în știință și a crede în dumnezeu conceput de Cristos, e ceva cu neputință. Ori ești creștin și rămii un prost, ce crede totul fără nici o judecată făcută de sufletul lui, ori ești un om de știință și crezi numai ce se poate dovedi. Tu, care crezi și în știință și în credință, care voiești și pe una și pe alta, și care voiești lucruri care nu se pot, ești un nebun.“

Fără îndoială, acest dualism, această încercare de *impăcare*, care, desigur nu este proprie numai lui I. C. Vissarion, ci mai multor cărturari ai veacurilor, nu a fost depășită nici de scriitorul român. Ea nu are relevanță directă însă în operă în care dumnezeu și dracul se confruntă în limitele binelui și răului ca în întreaga noastră literatură populară.

Noi descifrăm, de fapt, în acest calvar al lui Zapis-Împărat, destinul istoric, eroic în dreptatea și adevărul lui al poporului român. Pentru că, basmul continuă cu peregrinările lui Zapis în țara lui Paloș-Împărat care pregătește aparate grele de luptă, de la avioane, la mașini terestre și gaze otrăvitoare pentru a declanșa un cumplit război împotriva împărăției Soarelui. Totul este construit pînă acum pentru a se dovedi că urgia inventată de Paloș-Împărat cu tot arsenalul lui, mai cumplit decît Hadesul *Tartorului*, nu va avea biruință. Sintem în 1914, România este atacată, va pierde ca și în acest basm teritorii întregi, vor muri oameni, dar în final va ieși învingătoare. Este exprimată artistic, în acest basm, deplina convingere a scriitorului patriot în victorie.

Ca și Ber-Căciulă, Zapis adună meșterii țării, îi pune la muncă și într-o zi cît într-un an construiește șoimi de zbor, bombe cu o capacitate mare și putere fulgerătoare, mașini care să producă vîntul și să împingă gazele otrăvitoare înapoi spre cei care le-au inventat și trimis. Forța de război a oamenilor — demonstrează scriitorul — este mai cumplită decît născocirile drăcești din infern, dar agresorul, cu întreaga lui capacitate izvorită din aviditatea acaparatorului va fi desființat pentru totdeauna. Furia războiului este apocaliptică, mai presus de tot ceea ce s-a petrecut în primul război mondial. Ea vine ca un avertisment, fără să aibă deloc acea nuanță biblică la care ne-am fi așteptat: cel ce ridică sabia, de sabie va pieri. Dimpotrivă, dualitatea dumnezeu-dracul a rămas undeva în urmă, ca

un episod al basmului, finalul însemnînd o demonstrație: răul va fi definitiv eliminat din viața omului modern. *Zapis-Împărat* este o declarație de război — războiului. Scriitorul se adresează, în acest mod, celor care vor îndrăzni să atace România. Din păcate, războiul s-a declanșat iar Vissarion însuși i-a simțit groaznică durere, dezvăluindu-i mai tîrziu ororile în volumul *Sub călcii*, din 1921, și în textul pregătit, dar rămas inedit, pentru cea de-a doua carte cu același titlu.

Că, într-adevăr, *Zapis-Împărat* a reprezentat un avertisment dat celor care au atacat România în 1916 ne-o dovedește în și mai mare măsură *Agerul Pămîntului*. Acest ultim basm apare în anul 1939, în momentul în care lumea trăia fierberea noului dezastru mondial. Încă din 1933, I. C. Vissarion publicase în reviste ca *Steluța* cîteva articole categorice împotriva militaro-fasciștilor germani, chemînd omenirea la rațiune și propunînd folosirea științei în scopuri pașnice. Conștient că războiul bate la ușa țării sale, Vissarion se opune nu numai în publicistică, ci și în această creație care, după opinia noastră, reprezintă singura operă literară din perioada interbelică dedicată pregătirilor și desfășurărilor de război germano-naziste.

Atitudinea scriitorului este limpede de la *Explicații pentru cititori* care deschide volumul *Agerul Pămîntului*, apărut la modesta editură și tipografie „Muscelul“ din București:

„Vreme de criză! adică vreme de frămîntare sufletească. Și pe o vreme așa, să mai apară cărți?...”

În Orientul depărtat este război și se varsă mult sînge omenesc. Trei ani aproape fu război în Spania, la capul apusean al Europei și sute de mii de oameni au murit sfîrtecați de ghiulele, de gloanțe și gaze.

În Europa, mai aproape acum și de noi, este pericol de război!...

Cei tineri — în caz de război — se vor duce să omoare și să aștepte din clipă în clipă să fie omorîți... Bombele din aeroplane, gaze toxice, microbi, jafuri și crime săvîrșite de soldați... în vremea războaielor de astăzi nimeni nu se poate socoti mai ferit de moarte.“

Cuvintele sale se îndreaptă și spre conducătorii omenirii, pentru că: „Chiar conducătorii... dacă se vor ascunde în subterane aci în mulțimea fără glas și fără nume cunoscut, tot vor împărtăși și ei aceeași soartă“.

Previțiunea lui I. C. Vissarion a fost adevărată de istorie iar acest basm este în ansamblul lui un mesaj al păcii și înțelegerii între toate popoarele lumii.

Începînd ca mai toate basmele cu „A fost un împărat“, *Agerul Pămîntului* este mai întîi tributar atmosferei shakespeariene. Pentru că, moartea împăratului produce dimensiuni între feciorii săi, dintre care, cel mare și cel mijlociu încep să se urască din cauza moștenirii : cine să-l urmeze pe împărat ? Cum să-și împartă țara ? Umbra stafică a împăratului, departe de a-i împăca are darul să-i înpăimînte și să-i înrăiască.

Doar cel de-al treilea fiu, mezinul, este sfătuit de spiritul tatălui său să părăsească împărăția și să-și caute alt destin pentru că frații lui îl vor pierde. Astfel încît Floreal pornește în lume în căutarea adevărului, iar scriitorul nu se mai întoarce niciodată în decursul narațiunii la această întîmplare de la început.

Făcîndu-și un frate de cruce din Agerul Pămîntului, simbol al forței anteice, dezmoștenit el însuși din insula sa de niște zmei, Floreal îl convinge să-și recîștige de la aceștia așezămîntul pierdut. Datorită inteligenței lui Floreal și a forței Agerului Pămîntului zmeii sînt uciși sau prinși, o nouă viață dezvoltîndu-se pe vechea insulă.

Numai că latura „științifică“ a acestui basm abia acum se dezvăluiește. Zmeii nu sînt cei cunoscuți din basmele noastre, adică trăitori în niște palate strălucitoare de pe alt tărîm, și bazați pe forța lor fizică. Aici zmeii sînt inteligențe științifice, care au construit palatul după cele mai remarcabile descoperiri : de la folosirea forței vulcanice, propulsoare de lumină și căldură, la aparate de zburat și de gazat, la laboratoare de cercetare a hranei sintetice dar și la lagăre de exterminare în masă, Vissarion întrezărînd drumul pe care Hitler îl va folosi în demența lui războinică.

Scăpînd de lumea zmeilor care spre deosebire de basmul tradițional sînt înfățișați cu remarcabile calități inventive, de savanți fără precedent, Vissarion demonstrează că *omul* este deasupra altor forțe ale naturii, că Floreal are mai mare iscusință biruind fețele răului. Numai că, odată scăpați de zmei, oamenii insulei, pînă atunci folosiți la cherele acestora sau încremeniți ca niște pietre cînd deveneau neconvenabili, reușesc să făurească un loc al deplinei fericiri.

Cum se întîmplă în viața de toate zilele însă, bucuria nu a putut ține prea mult ; din partea continentală năvălesc inamici, dornici să-și însușească bunurile insularilor. Începe un război crîncen, cîștigat de aceeași inteligență chibzuită a eroului Floreal.

Este evidentă aluzia la tendințe de cucerire a lumii devenită teorie a nazismului, scriitorul descifrîndu-i finalitatea :

„Atacul aviației voastre a fost înfrînt. Cînd vor sosi trupele celelalte vor fi arse la fel... E o încercare zadarnică războiul vostru. Aveți în bombe voastre strînsă foarte multă putere. N-o mai risipiți în aer, ca să ne omorîți pe noi. Nu vă îngăduim gestul acesta de ucigași. Treceți mările îndărăt și puneți forțele din ghiulele să lucreze în motoare, iar motoarele să lucreze pămîntul, ca să producă alimente... Miliarde de cai putere ați strîns în bombe voastre. Lucrați pămîntul cu acești cai putere...“

Finalul este apoteotic. Lumea de pace și fericire a insulei este vizitată de savanții țării înfrînte pentru a lega o prietenie în scopul păcii și cooperării, așa cum își propusese scriitorul în prefața cărții : „În povestirea aceasta pun iarăși o dorință generală, un ideal înalt al tuturor : *pacea și înfrățirea între oameni*, pacea obținută prin *îndestularea cu hrană și cu de toate ale tuturor oamenilor*. Ideal vechi de cînd lumea, greu de îndeplinit, *foarte cu puțință astăzi*, ținînd seama de progresele științei.“

În povestirea *Ion Cepeleac*, I. C. Vissarion pune problema căutării lui Dumnezeu nu din punct de vedere spiritua^l ci real. Personajul este un alt „român sărac“, și porecla i-a devenit renume, zicîndu-i-se :

Ion Cepeleac
ce-și ține copiii cu dovleac
fiindcă e om sărac.

Sătul de viața pe care o duce, se hotărăște să dea ochii cu Dumnezeu, explicînd, tuturor celor cu care se întîlnește în drumurile sale, cam în același mod :

„Am plecat după el, adică după Dumnezeu să-l caut, să-l găsec și să-l văz la față. N-o vrea, mă iau de piept cu el și-i spui : ori tu, ori eu... Și dacă n-o vrea să facă cum l-oi ruga, ce-o fi o fi : mă iau la omoranie cu el căci mi se pare că eu am dreptate !“

Aidoma ca în toate basmele noastre cu această temă, dumnezeu este un țăran care șade pe undeva dincolo de niște dealuri și livezi, de o bucată de arătură sau o pădure, în niște acareturi mai dichisite. Și iată că, după diverse peripeții, între care o întâlnire chiar cu dracul, omul nostru își dovedește deplina cinste, mai presus de necazurile și nevoile sale. În sfârșit, întâlnirea cu dumnezeu este ca și cu un anume cumătru, ca de la om la om. El are aici înfățișarea unui flăcău care îi deschide lui Cepeleac altă înțelegere. Nici Dumnezeu nu-i vinovat de sărăcia și nevoile lui, pentru că viața i-a fost hotărâtă de ursitoare, o femeie bogată și hapsină. Dialogul se poartă de la egal la egal, cu o undă de superioritate la personajul lui Vissarion.

I. C. Vissarion nu este partizanul conceptului biblic „crede și nu cerceta” ci dimpotrivă, cercetează pentru a ajunge la credința în adevăr și în știință. Ateu convins la începutul vieții, scriitorul își pune problema dualității dumnezeu-satan, acceptând latura benefică a credinței: frumosul, binele, adevărul, înclinând satanismul, și adăugând moralei tradiționale patosul cuceririi științifice.

În basmele sale, nu se pune problema, aidoma, ca în poezia lui T. Arghezi sau V. Voiculescu, situării între tăgadă și credință. Aici, prin dumnezeu, scriitorul înțelege forța supremă a naturii, o lege a legilor firii, întrucât omul trebuie să se dezbrace de vechile credințe despre iad și rai, pentru că: „acum, când știm că pământul călătorește tirit de soare, prin cerurile fără fund și fără margini; acum când știm că și în jos ca și în sus, sînt stele și sori; că în laturi, desigur împrejur, sînt tărîmuri de noi încă necercetate, nu pricepem oare că sîntem în ceruri, că sîntem locuitori cerești (= ai universului, am zice astăzi, n. n.), și că dorul nostru de rai este dorul de a călători mai departe, dar cu o altă corabie, printr-un alt mijloc?”

Scriitor nativ, deosebit de fecund, dar grăbit în realizarea operei, mereu concurînd timpul drămluit între agoniseala gospodărească necesară traiului, încercările tehnico-științifice pentru care era înzestrat dar nu avea puțină cercetării sistematice și mijloacele materiale să o susțină și, în sfârșit, creație, din tot ceea ce a înfăptuit I. C. Vissarion, iată, după peste 105 ani de la naștere și aproape 35 de la moarte, rămîne o importantă moștenire literară manifestată îndeosebi în două laturi certe: povestirea obiectivă din și despre viața satului muntenesc de la începutul acestui veac și basmele sale, mixtură de fantastic

tradițional și anticipație științifică. Aceasta îi situează basmele între popular și cultivat, între expresia aleasă și graiul „de șezătoare”, de o autentică oralitate presărată de dezacordurile curente ale vorbirii cotidiene, dar atît naivitatea conceptuală cît și cea expresivă de cele mai multe ori fascinează. Toate acestea colorează atmosfera prezentată, fiind proprii basmului nostru tradițional.

În *Estetica basmului*, G. Călinescu distinge în esență trei laturi specifice basmului românesc pe care noi le-am numi tărîmuri: tărîmul real, tărîmul fantastic-miraculos și tărîmul mitic-istoric. Basmele lui I. C. Vissarion vin cu o particularitate nouă, oferind o specie nouă a acestui gen. Ele adaugă, pentru prima dată în literatura română, tărîmul științifico-fantastic.

În aceste condiții, miraculosul și neașteptatul nu mai provin din piedicile puse de elementul care reprezintă răul și din ingeniozitatea cu care eroul îl învinge, ci din născocirile extraordinare ale minții omenești, capabilă să comunice la distanță uluitoare, să producă mașini și aparate pentru prosperitatea vieții. Lumea basmelor clasice este o lume imaginară, insuficientă setei de cunoaștere a lui Vissarion, care propune o nouă realitate, aceea posibilă într-un viitor ce se apropie cu pași uriași. Cînd își scria I. C. Vissarion basmele sale științifice, nici nu se bănuia bomba atomică sau cu neutroni, cu ravagiile pe care ar putea să le facă la o nedecisă încă Hiroshima, nici nava cosmică, naveta spațială, modulul lunar, rachetele intercontinentale sau continentale și cu atît mai puțin „războiul stelelor” — pentru a da doar cîteva exemple prea bine cunoscute astăzi. Toate acestea apar cu destulă exactitate vizionară în basmele lui Vissarion. Iar noi considerăm că I. C. Vissarion care a încercat la începutul veacului să intre în corespondență cu Edison propunîndu-i cîteva din invențiile sale și apoi cu H. Ford pentru a fabrica o semănătoare automată, este cel dintîi scriitor al lumii care în anii 1912—1914 a descris un „război al stelelor”.

La curent cu descoperirile și biruințele științei, Vissarion nu mai este un plămuitor ci un vizionar pe aceste baze științifice, moderne. El vede cu ochii minții minunatele invenții ale secolului al XX-lea, le prevede însemnătatea și rolul lor în societate. Nicăieri în basmele noastre populare nu se explică pro-

veniența palatelor de aur și de cleștar. De obicei ele apar în chip miraculos dintr-un măr sau din nimic, la atingerea cu bagheta fermecată. Vissarion le inventează din preparate chimice, care nu mai reprezintă nici o noutate astăzi. Sticla incasabilă pentru hublouri cosmice, plexiglasul, hrana sintetică etc., etc. Zmeii nu au aripi de pasăre cu care să zboare, ci aparate speciale pe care le folosesc cu ingeniozitate, ca să nu mai vorbim despre atâtea tehnici înaintate gândite de scriitor în contextul literaturii sale, înainte de a fi realizate în laborator.

Ceea ce au comun basmele sale științifice cu creațiile folclorului nostru este mai întâi umanismul eroilor, încrederea lor într-o lume a înțelepciunii și păcii. Nu o dată scriitorul precizează că „fiecare om, fiecare popor, are calități ale lui, ascunse valori de viață, ce-i dă dreptul să trăiască și să fie viața respectată de toți ceilalți“.

Să adăugăm că umanismul său este generos, bunele relații dintre oameni vizînd nu numai granițele unei țări (de altfel în acest gen de basme scriitorul se referă indirect la sentimentele patriotice, în apărarea țării, și din nou trebuie să subliniem că și în această direcție reprezintă o abordare nouă a problemei), ci raporturile dintre toți cetățenii lumii.

Poate că de aceea, cei mai de seamă eroi ai lui Vissarion contopesc în ființa lor morală căutările și gândurile înalte ale lui Faust, cu bunătatea adînc umană și spiritul de dăruire al lui Don Quijote și cu demnitatea și vitejia lui Făt-Frumos, Prîslea cel Voinic sau Harap Alb. Dincolo de coordonatele realului, ei cred într-o lume posibilă a înțelegerii, cîrmuită de înțelepciune și slujită de aparate științifice negîndite încă de cei mai avînați inventatori pe vremea cînd Vissarion le plăsmuia în lucrările sale tehnice și în basme : puterea radiațiilor, alimentele sintetice, televiziunea, astronavele. Iată de ce, păstrînd desigur proporțiile, credem că nu greșim afirmînd că Vissarion este într-o mare măsură și primul mare scriitor de anticipație din literatura română deci, de fapt, un Jules Verne român. Mai exact, basmele sale, cum am încercat să dovedim, se situează între viața reală, plăsmuirea autohton-folclorică și literatura de anticipație științifică, într-o mixtură ce le este proprie, în planul literaturii naționale.

VICTOR CRĂCIUN

DIN VOLUME

DE CITIT NAINTEA BASMELOR

Pe lângă celelalte feluri de literatură, basmele au oglindit epoci sociale din prezent și din viitor — poate mai mult din viitor decât în prezent. Prin fantasticul lor, multe din ele au depășit prevederile de progres ale vieții prezente. Dacă raiul și iadul n-ar fi fost afirmații ale religiilor, cu siguranță ar fi fost afirmații ale basmelor. Sufletul omului liberat de îngrădirile logicii timpului — căci și logica crește sau își mărește sfera potrivit cu timpul — pornește într-o lume de închipuiri frumoasă și minunată. Și dacă omul e dintre cei de jos, dintre cei socotiți simpli sau proști, închipuirea lor e socotită copilarie și bună pentru copii. Basmele sînt socotite literatura celor simpli, a celor care nu știu ce e ăla verosimil ori logică. Dacă ai vrea să judeci basmele după articolele logicii — din vremea cînd se nascocesc — le-ai găsi ne-logice și le-ai condamna poate la neexistență. Îngăduindu-le însă și pe ele, ca pe niște umilite flori ale sufletului simplu, dar tot omenesc, vei vedea mai tîrziu că ele au fost o descripție frumoasă a vieții din viitor. Și dacă ești om drept, care să recunoști meritele ori la cine sau ori de unde le-ai vedea, te vei mira cum cei mai simpli, adică proștii, au văzut mai departe ca-nvățații; cum ei, cei mai din adîncul întunericului, au văzut așa de sus luminile cerului... Numai noaptea se pot vedea stelele! În lumina aceasta trebuiesc privite și basmele. Cînd domnul profesor universitar Dumitrie Gusti mi-a spus: „să-mi scrii niște basme care n-au mai fost tipărite și n-au mai fost povestite“, am înțeles să scriu niște basme noi. Le-am scris. Cititorii le vor judeca. Dar oricum va fi judecata, ele vor dura mai mult ca ea.

I. C. VISSARION

BER-CĂCIULĂ

I

A fost odată ca niciodată,
Cînd era mama fată,
Iar tata flăcău ;
Dar se rugau lui Dumnezeu
Să le trăiesc eu !

Dar mai nainte d-astă dată,
A fost odată ca nealtădată,
A fost ce-a fost, cum n-a mai fost,
Și deci povestea-și are rost.

A fost odată un rumân sărac care avea trei băieți. Nevastă-sa îi murise, așa că treburile casei le făceau băieții. Toată greutatea cădea însă pe cel mai mic, pe bietul Ber-Căciulă.

Ăsta era poreclit așa, fiindcă se brodise să fie cel mai mic și fiindcă tată-său, neavînd bani să-i cumpere și lui căciulă, îi dăduse o bășică de porc s-o puie în cap ; așa că, ceilalți doi frați îl porecliseră : Ber-Căciulă.

Ber-Căciulă era slab, trențuros, plin de bube și mai întotdeauna bătut de frații lui ; căci multe din treburile ce erau puși să le facă ei, îl puneau să le facă bietul Ber-Căciulă. Tatăl acestor trei frați era om priceput și muncitor ; dar ori că nu pricepea îndeajuns să se folosească de munca lui, ori că n-avea noroc, nu se putea procopsi în nici un fel, așa că își trăia zilele tot în sărăcie.

În grădina bordeiului lor crescuse de cîțiva ani, poate din vreo sămîntă căzută la întîmplare, un măr de toată frumusețea.

Foile mărului acesta erau mai mari, mai catifelate la pipăit, iar florile erau de un roz atît de strălucitor, cum nu se mai găseau altele asemenea. De cînd mărul înflorise întii, atrăsese luarea-aminte a rumânului și, în nădejdea unor mere tot atît de frumoase ca și florile, îi lua seama zi cu zi. Se întîmplase însă ceva ciudat de tot: bobocii roșii și catifelați înfloriseră, florile se scuturaseră, niște merișoare mici începură să crească; crescuseră pînă la mărimea unei nuci, se rumeniseră prea puțin, dar într-o noapte nu se știu ce se făcuseră: mărul rămăsese gol, de parcă nu făcuse nici un fruct!

Bietul om a crezut și el că cine știe ce hoț dibaci i-a furat merele, de n-a mai rămas nici unul.

*

Al doilea an, primăvara, mărul a înflorit iar. Iar i s-au scuturat florile, s-au ivit și crescut merele, s-au rumenit puțin, dar într-o noapte, iar au pierit cu toatele.

Lucrul ăsta îl puse pe gînduri: cine să fie hoțul așa de dibaci, de fură toate merele, nelăsîndu-i și lui nici unul, barem să-i afle gustul? Hotărî ca la anul viitor să păzească mărul și să prindă hoțul.

În vremea asta băieții creșteau. Ber-Căciulă robotea pentru toți, iar tată-său muncea din greu ca și pînă acum.

În primăvara următoare, de cum se iviră primele mere, românul își făcu un pat de scînduri dedesubtul mărului și se așeză să păzească.

Păzi o noapte, două... nouă... merele crescură, se rumeniră puțin, dar într-o dimineață se pomeni fără ele; îl prinsese somnul, și ciudatul hoț le furase pe toate.

Băiatul cel mai mare, hai să-i zicem Stan, că mi se pare așa îl chema, îi zise lui tată-său:

— Ai îmbătrînit, tată! Te-a prins somnul și hoțul a furat merele fără grije. Lasă-mă pe mine să păzesc la anul viitor, și eu îți prind hoțul.

— L-ai prinde, îi răspunse tată-său. Hai că te-oi vedea și pe tine.

*

În anul ce veni, băiatul cel mare se așeză să păzească. Își făcu și el un pat de scînduri, tot ca tată-său, își așternu o pătură, își mai luă și alta, ca să se învelească — se îngrijea omul să nu răcească — și se așeză în pat liniștit și învelit bine, tocmai cum e bine să aștepte, ca să poată prinde hoțul!... Crescură merele, se rumeniră puțin... „Acu e-acu“, gîndi el și se căzni să stea deștept toate nopțile pînă în zori: dar cum se făcu, nu putu să-și dea seama, că într-o dimineață se pomeni fără de mere; îl furase și pe el somnul.

— Mă miram eu să faci tocmai tu vreo ispravă! zise tat-său.

— N-ați avut plan nici unul! se laudă cel mijlociu. Să mă fi lăsat pe mine... fără îndoială, eu vă prindeam hoțul!

— Dar pe mine! răsufală și Ber-Căciulă.

— Mai cu seamă tu, puterea oamenilor, rîse acum și tat-său.

— Ei, nu știi de unde sare iepurele, răspunse Ber-Căciulă.

— Știu, știu, băiete, numai din biserică nu poate sări!

— La anul păzesc eu, hotărî cel mijlociu.

— Haide, așa să fie, ai păzi tu, îi răspunse și tată-său!

*

Veni vremea să păzească și cel mijlociu. Țsta nu mai făcu pat de scînduri, nu mai luă pătură de învelit, ci își luă un trenț de sac, să-l aștearnă jos, pe iarbă verde, iar ca să-și mai sperie somnul, își luă și fluierul și, lungit pe spate, cu fața-n sus și cu ochii la mere.

„Uite, mă, o fi ceva!“ gîndi tat-său.

Trecu o noapte, trecu două, trecu nouă, merele creșteau văzînd cu ochii, se rumeneau din ce în ce mai mult și erau gata să se coacă.

„Eu o să prind hoțul, se gîndea mijlociul. Eu o să dovedesc tatii și fratelui meu că sînt mai vrednic decît ei!...“

Într-o dimineață, însă, cînd socotea merele aproape coapte, se pomeni fără ele; îl furase somnul cu fluierul în gură, și merele pieriseră.

— Ne-ai umplut de brînză și tu, îi zise tat-său dimineața, cînd îl sculă din somn.

Mijlociul nu mai avu ce zice, dar se rugă ca la anul să fie lăsat să păzească tot el. Cel mare nu vru asta, ci da zor să fie lăsat el să păzească, ca mai mare. Ber-Căciulă însă sări și el cu gura:

— După dreptate, rîndul e al meu, tată. Dumneata ai păzit, Stan a păzit, Niculae a păzit, acuși e rîndul meu.

— Tu, mă, iazma oamenilor? se răsti fratele cel mare. Nu a putut tata, nu am putut eu, n-a putut Niculae să prindă hoțul și tocmai tu? Nu ți-e rușine?...

— Nu, nu, nu se poate să păzească Ber-Căciulă. Mai om ca mine și tot m-a furat somnul, zise mijlociul.

— Tată, e rîndul meu, stăruî Ber-Căciulă. Socotește-mă și pe mine tot al dumitale. Și, dacă nu mă socotești mai cuminte decît ei, dar cel puțin socotește-mă tot așa ca pe ei și lasă-mă să păzesc și eu!

— Tată, o să piară merele și de rîndul ăsta!...

— O pieri, n-o pieri, e rîndul meu. Și eu sînt frate cu voi! mai zise Ber-Căciulă.

— Ce răspunzi așa? zise fratele cel mare necăjit și-i arse o palmă.

Ber-Căciulă se uită la el în sus, se văzu mic și nevoiaș pe lîngă frate-său, dar zise:

— Bine, nene, ține minte: pentru una o să-ți dau două.

— Cînd, nevoiașule? îl întrebă, rizînd, frate-său.

— La vremea mea, nene!

Tat-său, mai de milă, mai ca să facă inimă bună și lui Ber-Căciulă, îi făgădui că la anul o să păzească el.

*

Trecu anu, și veni și vremea de pază.

Ber-Căciulă își luă un cuțit, se duse într-o leasă, unde știa mărăcini, tăie o grămadă cît ai sumete-o zdravăn într-un țepoi și o duse sub măr.

Între comăncii mărului își așeză mărăcini de jur împrejur, ca pe un cuib de barză, și, de seara pînă dimineața, acolo, între ei, își făcea pocania. Merele creșteau, să făceau parcă și mai frumoase și se coceau din zi în zi. Dar și Ber-Căciulă, în cuibul lui de mărăcini, aștepta și-și făcea fel de fel de planuri cum o să prindă hoțul.

Într-o noapte, merele începură să se clătească ca bătute de vînt. Frunzele păreau că șoptesc vorbe neînțelese. Un somn nemaipomenit de tare cădea peste ochii lui Ber-Căciulă. Se pomenea adormit fără să știe, dar cînd da cu nasul de mărăcini și-l înțepa, se deștepta, ca să cadă adormit în partea cealaltă, să se înțepe și să se deștepte iar. Hotărîrea lui, însă, de a se ține neadormit, creștea cu cît mai mult îi creștea și somnul și, deși îi curgea sînge din obraji înțepați de mărăcini, el sta pe loc și aștepta cu inima biciind, simțînd că somnul acesta e ceva vrăjit.

Chinuindu-se astfel cu somnul, auzi apropiindu-se un filfiit de aripi mari.

Cum era noapte cu lună plină, i se păru că zărește un fel de pasăre mare venind drept spre măr. El rămase nemișcat, aproape ținîndu-și răsufierea, ca să nu-l simtă pasărea. Cînd pasărea ajunse deasupra mărului, văzu că era un cal cu aripi, care începuse de zor să rupă mere și să le arunce într-una din urechi.

Ber-Căciulă pricepu că ăsta e hoțul care le fura merele de atîția ani și, binișor, ascuns de frunzișul mărului, se sui pe un comănac, pînă cînd îi veni bine, și, dodată — țuști în spinarea calului!...

Calul scoase un nechezat puternic și se repezi în slava cerului cu bietul Ber-Căciulă în spinare. Ber-Căciulă, și de frică, dar și de mînie, se încleștă zdravăn cu mîinile de gît și, oricît se căzni calul să-l trîntească, dîndu-se peste cap, fel și chip, nu putu să se scape de el. Obosit și plin de spume, calul se lăsă jos pe iarbă și vorbi cu grai omenesc:

— Ai ajuns un Făt-Frumos, fiindcă ești isteț, fiindcă ești unul ce poți să mă stăpînești!... Cere ce vrei de la mine, dar dă-mi drumul mai înainte de răsăritul soare-

lui, că nu sînt gătit pentru arșița lui și-mi face mare rău...

Ber-Căciulă îi răspunse :

— E lesne să și descalec, să-ți dau și drumul mai înainte de răsăritul soarelui, dar eu vreau să fiu stăpînul tău, în schimbul merelor ce mi-ai furat de atîția ani ; altfel nu-ți dau drumul cu nici un chip.

— Jur pe ce vrei că-mi vei fi stăpîn ! Și ca legămînt de supunere, îți dau acest frîu, cu care vei sta întotdeauna încins și pe care-l vei scutura astfel ori de cîte ori vei avea nevoie ; o dată pentru frate-meu cel cu șapte aripi ; de două ori pentru frate-meu cu douăsprezece aripi și de trei ori pentru mine, care am douăzeci și patru.

Ber-Căciulă se încredință, primi frîul și descălecă de pe cal.

Calul îi mulțumi, zbură și pieri în văzduh.

Ber-Căciulă se încinse cu frîul pe dedesubtul cămășei, veni la măr, se urcă în el și adună toate merele ce mai rămăseseră, le ascunse, căută un trenț de sac, îl așternu pe iarbă și se culcă să doarmă, după ce avu grijă să mănînce un măr.

*

Dimineața, frații lui alergară ca de obicei, să vadă dacă nu cumva găsesc pe Ber-Căciulă tot deștept și merele tot frumoase în măr.

Îl găsiră însă dormind cu fața în sus pe sac, ziseră ei.

— Ha, ha, ha ! o păți și ăsta grozavul, tată ! și merele nicăieri !

Iacâte venea și tat-său :

— Au pierit merele ? !...

— S-au dus, tată, și uite fii-tău cum le păzește ! Dacă ne lăsai pe noi...

Tat-său motăi din cap și atinse cu piciorul pe Ber-Căciulă, să-l deștepte. Ber-Căciulă se deșteptă, se scărpină la ceafă, căscă și întrebă ca zăpăcit, că unde se află.

— Sub măr, grozavule, sub măr ! îi răspunseră frații în batjocură.

— Aaaa ! zise el și se făcu că rămîne cu gura căscată spre măr. Și nici unul, mă, n-a mai rămas, nici unul ? întrebă el.

— Nici unul, Ber-Căciulă, nici unul, iazma oamenilor !

Ber-Căciulă înghiți batjocură fraților lui, își luă sacul d-un colț și plecă acasă. Frații rămăseră să se sfătuiască cu tat-său care să păzească la anul.

II

În țara unde locuia Ber-Căciulă și frații săi, stăpînea un împărat puternic și viteaz.

Împăratul acesta avea trei fete. Cum rămăsese văduv de mult și cum grijile împărăției îi luau tot timpul, nu luase seama că fetele lui s-au făcut de măritat și că ar fi trebuit să le găsească bărbat pentru fiecare. Fetele, rușinoase, ca orice fete bine crescute, așteptară în tăcere voia tatălui lor. Văzînd însă că numai la așa ceva nu se gîndea împăratul, se chibzuiră între ele cum ar da să înțeleagă tatăl lor că le-a venit vremea de măritiș.

Cea mai mică găsi un plan pe care hotărî să-l împlinească toate. Se duseră la grădinarul împăratului și cerură să le aleagă trei pepeni : unul copt-trecut, altul atunci copt-bine și al treilea pîrguit. Grădinarul le alese pepenii așa cum ceruseră. Ele îi luară, își scrise fiecare numele pe coaja lor și plecară să-i ducă împăratului. Fata cea mare zise :

— Tată, îți fac și eu un dar. Din el o să înțelegi, ca un împărat înțelept ce ești, ceea ce însemnează.

Împăratul primi pepenele mirat. Atunci intră și fata a doua și îi dete și ea pepenele ei zicînd :

— Primește și darul meu, ca el să-ți spuie singur ce înseamnă.

Împăratul rămase și mai mirat.

Fata cea mai mică intră și ea cu un alt pepene și-i dete tat-său spunîndu-i :

— Și darul meu să-l primești, că și al meu vrea să-ți spuie ceva.

— Dar ce înseamnă asta, fetele mele ?

— Vei înțelege singur...

Se închinară respectuos și ieșiră cîtetrele pe ușe. Împăratul, neputînd pricepe dintr-o dată ce vor să-i spuie fetele prin asta, chemă sfatul împărătesc, povesti și arată darurile aduse de fete, cerînd părerea sfetnicilor.

— Să se taie pepenii, să vedem ce se găsește în ei, zise un sfetnic bătrîn.

Și se tăiară pepenii... Al fetei celei mari, pepenele era copt-trecut; al celei mijlocii era copt-bine; iar al celei mici, abia pîrguit.

— Ce însemnează asta ?...

Un sfetnic răspunse :

— Viața își cere partea ei. Fetele măriei-tale vor să se mărite, și prin acești pepeni vor să arate vîrsta lor. Trebuie, dar, să le căutăm gineri potriviți cu rangul și să le mărităm.

Se hotări să se facă așa.

Și se dete sfoară-n țară și dilg în tîrg, și aci și peste nouă țări, că Alb-Împărat vrea să-și mărite fetele.

Se duseră deci strigători și spre soare-apune și spre soare-răsare și vestiră pretutindeni hotărîrea împărătească.

*

Curînd începură să sosească feciori de împărați, care de care mai frumoși, îmbrăcați în haine scumpe și călări pe cai ce păreau că se hrănesc cu jeratic.

Fata cea mai mare și cea mijlocie își aleseră cîte unul; cea mai mică însă ceru că cel ce l-o alege ea să sară călare un șanț lat de nouă stînjeni și adînc tot de nouă; să sară apoi în fundul șanțului și să ia de acolo un măr de aur.

Cererea asta a fetei celei mici nu veni la socoteală feciorilor de împărați ce o nădăjduiau, dar, în sfîrșit, primiră...

Pînă să se sape șanțul, se dete și vestea asta în țară.

Se alese întrecerea și sărirea șanțului într-o zi de duminecă.

Cum tatăl lui Ber-Căciulă locuia într-un sat aproape de capitală și cum se ducea toată lumea la o întrecere

asa nemaipomenită, se hotări și el să se ducă cu cei doi feciori mai mari.

De Ber-Căciulă nici nu era vorbă.

Ber-Căciulă stăruia însă să meargă și el.

— Nu se poate, mă, îi răspundeau frații ceilalți, la împărăție nu e ca la calicie, să meargă și bun și rău. Ș-apoi, cînd te-or vedea așa slab și nemernic, te pomești că te-azvîrlă de rîpă și cine ne mai fierbe nouă bureții !

Dar Ber-Căciulă nu se lăsa, îi da și el cu gura să meargă, că ce, nu e frate cu ei ?, ei de ce se duc ?!

Fratele cel mijlociu, ca să-i potolească vrerea, îi trîntește o palmă, să-l sature de mers, și-i spuse :

— Tu ai să stai acasă și ai să fierbi bureții, ca atunci cînd om veni noi, diseară, să-i găsim nici reci, nici calzi, tocmai cum sînt buni de mîncat !

Ce era să mai facă bietul Ber-Căciulă ? Rămase cu lacrămile în ochi, dar îi spuse :

— Bine, frățioare, bine, pentru una, însă, o să-ți dau două, că nu este drept să mă bați.

Riseră, și frații plecară cu tat-său, să vadă și ei întrecerea feciorilor de împărți.

*

Ber-Căciulă se gîndi nițel. Puterea mărului mîncat se arată ca început de nezdăvănie, își aduse aminte de frîul calului, îl scutură o dată și se pomeni că venea vîjiind un cal cu șase aripi.

— Ce-mi poruncești, stăpîne ? strigă calul cînd atinse pămîntul cu picioarele.

— Tata și frații mei au plecat la sărbătoarea împărătească. Vreau să mă duc și eu, dar sînt prea urît în hainele astea și vreau altele mai frumoase.

— Du-te, mîncă trei mere din cele făcute de mărul frumuseții și istețimei; ai să te faci mai frumos ca ni-meni altul, ai să fii mai isteț ca pînă aci, și vino la mine, că te voi îmbrăca în haine de prinț și apoi vom merge.

Repede se duse Ber-Căciulă unde știa că ascunsese merele, mîncă trei și veni îndărăt la cal.

— Bagă acum mîna în urechea mea dreaptă și scoate de acolo un rînd de haine frumoase.

Ber-Căciulă așa făcu. Băgă mina în urechea calului și scoase un rînd de haine ce-i luase ochii. Le îmbrăcă, lepădă bășica de porc din cap, se miră cînd văzu că-i crescuse un păr lung și frumos, puse în locu-i o chivără de prinț, încălecă pe cal și zbură în slavă.

De departe zări și pe cei doi frați cu tat-său, mergînd pe jos, obosiți de zăduf și de cale lungă. Își aminti de palmele ce le primise de la ei și spuse calului :

— În dreptul celor de colo, care m-au nedreptățit, deși sînt frații mei, să te lași pe jos, să mergi mai domol, ca să pot să dau celor tineri cîte două palme.

Calul, care-i înțelesese gîndul pe deplin, fiindcă doar năzdrăvan era și el, se repezi ca o vijelie drept asupra capetelor celor trei, așa că ei, îngroziți, și căzură în genunchi. Calul se opri și Ber-Căciulă trase fratelui celui mare două palme și celui mijlociu alte două. Apoi zbură în slavă.

Ei rămaseră ca trăsniți.

De unde să cunoască în fătul acesta frumos, îmbrăcat în haine așa de scumpe și pe cal așa de puternic, pe necocotitul de Ber-Căciulă, pe fratele lor ? !...

*

Cînd ajunseră și ei la locul de întrecere, văzură lume strînsă, cîte stele pe cer, și văzură și pe feciorii de împărați, veniți să sară șanțul.

Și începu sărîrea.

Mulți îl săreau o dată, de două ori, dar a treia oară se prăvăleau în el așa de grozav, că trebuiau să-i scoată afară pe targă oamenii împărătești. Nimenea nu putea să sară de trei ori, cum era condiția, ba încă să sară și în șanț, și să iasă d-acolo cu mărul de aur. Doctorii obosiseră îngrijind de răniți.

Iată însă că se ivi, în ocoluri mari, prin slava albastre, un Făt-Frumos călare pe un cal negru, întraripat. Sabia lui de la cingătoare și chivăra din cap străluceau în soare de luau ochii tuturor. Lumea, cu capetele în sus, cu ochii țintiți spre el, îi urmărea zborurile mărețe și aștepta din cînd în cînd să se scoboare și să ia mărul de aur. Iată că necunoscutul Făt-Frumos scoborî ca o săgeată din văzduh, zbură peste șanț, nu de trei ori, ci de

nouă ori, se lăsă ca un șoim în adîncul lui, luă mărul și apoi zbură în slavă.

— Asta, asta mi-e alesul !... strigă fata, Alesul ei, însă, se și pierduse din vedere.

Așteaptă lumea întoarcerea lui pînă seara și, văzînd că nu se mai întoarce, se risipiră fiecare pe la locurile lor. Plecară astfel și frații lui Ber-Căciulă spre satul lor.

Ce făcuse Ber-Căciulă ?... Venise repede acasă, se dezbracă de haine, își pusese iar bășica în cap, didese drumul calului și pitise mărul luat. Apoi ațîțase focul și pusese bureții să fiarbă.

Cînd veniră frații lui, îl găsiră șezînd tot în cenușe, suflînd tot în foc, umilit și tot nemernic ca mai înainte.

— He-hei... ce-am văzut noi !... Ce-am văzut noi... începu fratele cel mare să povestească.

Și spuse, spuse, dar ocoli că puternicul Făt-Frumos le-a dat lor cîte două palme.

Ber-Căciulă se făcu trist, ba se mai făcu că și plînge de necaz și nu le spuse nici un cuvînt de isprava lui...

*

După ce trecu cîteva zile, Ber-Căciulă, după povața calului și după priceperea lui, plecă la oraș spre curtea împărătească, să se bage slugă la grădinarul împăratului. Voia el prin asta să cunoască firea fetei și felul de trai la curtea împărătească.

După cum îi spusese calul, găsi pe grădinar într-o cîrciumă, aproape de palat, unde venea și se îmbăta regulat. Grădinarul tocmai prinsese chef de vorbă și, cum văzu pe Ber-Căciulă, slab și jigărit, cu hîrșia lui de căciulă pusă pe cap, începu să ridă și să-l întrebe de unde este. Ber-Căciulă îi spuse drept al cui este, dar că, speriat de sărăcie, a plecat să se bage slugă la curte, numai să-i dea mîncare și povețe părintești, ca să mai prîndă și el minte.

— Bine, băiete, ți-ai găsit stăpînul, îi răspunse grădinarul, te bag eu argat. La mine o să ai și mîncare bună, și povață bună, și bătaie bună. De-i fi om, o să ieși cu spletele nedogite, cu falcile neplesnite și cu povețe bune

de ținut minte ; dar dacă n-ai fi, și spatele ți s-o dogi, și fălcile ți-or plesni, și tot prost te-i călători !

— Mă bag, spuse și Ber-Căciulă, care asta o și aștepta.

După ce grădinarul își împlini măsura beției, plecă cu el în grădina împărătească. Acolo îi arătă ce bruma putu să-i arate și se culcă să doarmă.

La trezire, îl puse să care apă cu hîrdăul, să sape la brazde și să sădească la flori. Făcu Ber-Căciulă treabă, și din ce putu și din ce nu putu ; dar cu o înjurătură tot se alese. Hotărît însă să îndure orice, pentru ca să afle ce-și pusese-n gînd, răbdă toate. Timpul trecea. Fata împăratului aștepta din zi în zi să sosească Fătul-Frumos, dar el nu mai sosea.

*

Într-o zi Ber-Căciulă dormea întins cu fața în sus. Obrajii lui încălziți de soare se mai rumeniseră, și poate că și merele frumuseții îl făcuseră ceva mai mîndru la chip.

Bășica de porc, însă, ce o purta pe cap, era cu totul urîtă, și fata, cînd îl văzu lungit între niște răzoare de flori, i se făcu scîrbă și o rupse la fugă d-acolo, strigînd că ce pocitanie mai este și acela care doarme între straturile ei de flori.

Grădinarul, cerîndu-i iertare, îi spuse că este un argat al lui, cam prostănac de fel, dar că de aci înainte n-o să-l mai vadă, fiindcă o să-i dea ordin să iasă din grădină în timpul plimbărilor. Și, se duse la Ber-Căciulă și, cu o lovitură de picior, îl făcu să sară din somn, strigîndu-i :

— Ce te-ai culcat aici, nemernice, să te vadă împărătița și să fugă din grădină, scîrbită de urîtenia ta ?

— Iartă-mă, stăpîne, începui Ber-Căciulă, că n-am să mai fac altă dată !

Dar în gîndul lui se hotărî să arate cît mai curînd împărătiței cine este el.

Într-o zi îi veni prilejul.

Împărătița se afla la fereastra palatului, cu coatele pe glaful ferestrei, cu capul sprijinit în mîni ; se gîndea, fără indoială, la Fătul-Frumos ce întîrzia să sosească.

Ber-Căciulă o văzu, dar se făcu că n-o vede, scutură frîul în ascuns o dată, și calul negru cel cu șase aripi sosi nechezînd.

Nechezatul calului, de care se cutremură și geamurile palatului, deșteptă din gînduri pe fată și o făcu să vadă ceea ce Ber-Căciulă voia într-adevăr să vadă. Ea rămase mirată la vederea calului, căci îl cunoscuse, și fiindu-și răsuflarea, se uită țintă la cal. Care nu-i fu mirarea, cînd văzu pe jigodiosul de argat al grădinarului că se repezi la cal îndrăzneț ; calul se lăsă în genunchi, cu capul întins pe pămînt, iar Ber-Căciulă, azvîrlind din cap tichia de piele, ronțăind un măr, începu să se dezbrace de trențele lui și să se îmbrace în hainele frumoase : cîmpul cu florile, ale Fătului-Frumos ce luase mărul de aur din șanț și se făcuse nevăzut cu el.

Cînd Ber-Căciulă fu gata, încălecă pe cal și porunci :
— Ia brazdele de flori la lung, că voi să le stricăm nițel.

Și unde porni calul prin flori, de săreau brazdele în sus, și făcu grădina în cîteva clipe un jaf, de credeai că toți porcii împărătești au scăpat în grădină și au rîmat și au prăpădit florile.

Ber-Căciulă, care trăgea cu coada ochiului, și care văzuse mirarea și uimirea fetei, și mai văzuse și starea grădinei, opri calul, sări de pe el, se dezbracă de hainele cele frumoase, își îmbracă trențele lui, își puse tichia în cap și dete drumul calului.

Apoi, făcîndu-se trist, plecă prin flori și începu să se căzneasce să mai îndrepte, pe ici și pe colea, pămîntul scormonit de copitele calului.

Sosi grădinarul.

Cînd văzu jaful, se apucă cu mîinile de păr și începu să strige : cum de a lăsat să intre în grădină herghelia împărătească ? ! ?

Ber-Căciulă se făcu că nu știe nimic. Grădinarul însă puse mîna pe un par al hîrdăului și începu să-l fugărească, să-l omoare. Fata începu să strige :

— Lasă-l, lasă-l, grădinar !... Trimite-l cu flori încoaci.

„Porunca eră poruncă împărătească, și grădinarul, scrișnind din dinți, îi spuse :

— Nemernice... ia flori și du-te la luminăția-sa... dar apoi să pieri, să pieri din curte pentru totdeauna, că nu scapi cu spetele nedogite și cu fălcile neplesnite.

Ber-Căciulă se rugă de iertare, adună o chită de flori și plecă la fată cu capul în jos și bleg.

Ajungînd în fața ei, nu zise nimic, ci doar îi întinse florile. Fata le luă și se uită lung la el. Apoi îl întrebă :

— Cine ești ?

— Ber-Căciulă, îi răspunse el.

— Ce nume e ăsta ?

— Numele căciulei !

— Ce sînt părinții tăi ?

— Oameni săraci.

— Minți ! îi zise fata.

— Nu mint.

— Ce-ai făcut pînă acum ?

— Am fiert bureți pentru toți frații...

— Ce bureți ?

Atunci el îi desluși cum oamenii săraci adună bureți de prin păduri, cum îi fierb și cum îi mîncă în locul altor mîncări mai bune și, cum el fiind mai mic, era bu-cătarul casei, fiindcă mă-sa murise.

Fata nu-l crezu, dar, cum era și ea o isteată și jumă-tate, se făcu că nu știe nimic despre isprăvile lui, îi dădu un pumn de bani de aur, și-i spuse zîmbind :

— Să-ți cumperi căciulă !

*

Ber-Căciulă luă banii și-i duse la grădinar.

— Ți-i dau dumitale, zise el, să nu mă dai afară, că mor de foame.

Grădinarul primi banii, păru că se mai potolește, dar îi porunci să sădească toate florile și să împlinească toate stricăciunile.

Ber-Căciulă se așeză pe muncă.

Drese el grădina în vreo două săptămîni.

Fata acum nu mai simțea nici așa scîrbă de tichia lui... Bă, într-o zi, îl întrebă :

— De ce nu ți-ai luat căciulă ?

— Eram dator la grădinar, și mi-am plătit datoria. Fata vru să-l mai ispitească, dar el nu-i răspunse și grădinarul, văzîndu-l că a stat în grădină în timpul plim-bărilor, începu să-l certe în fața fetei. Fata însă îi spuse :

— Lasă-l, nu mai mi-e scîrbă de el !

Grădinarul hotări însă tot să-l dea afară din slujbă.

Ber-Căciulă se rugă să-l mai îngăduie barem o zi, pînă și-o putea face loc în altă parte. Grădinarul primi și plecă iar la cîrciumă să se îmbete.

Fata se retrăsese iar în gînduri la fereastră, și se în-treba cam cine să fie sluga asta a grădinarului, de ce nu se face cunoscut ei, ce taine nepătrunse îl fac să se poarte astfel...

Ber-Căciulă, care înțelesese că nu mai e de stătut la grădinar, hotări să mai prăpădească grădina barim o dată și să plece — și ce-o fi, o mai vedea.

Chemă dar calul, care sosi nechezînd, de tresăriră toate. Grădinarul auzi nechezatul, bănuî că asta o fi semn rău pentru grădină, se lipsi de băutură și plecă la curte.

Ber-Căciulă, pînă să sosească grădinarul, avusese timp să se îmbrace în hainele cele mîndre, încălicase și-și încurca calul prin flori.

Fata împăratului deschisese geamul și se uita și bă-tea din palme bucurată. Tocmai atunci sosi și grădinarul și, văzînd paguba, începu să strige.

Calul, din îndemnul lui Ber-Căciulă, se repezi la gră-dinar, îl înșfăcă de haină și începu să fugă cu el prin-tr-un cîmp de trandafiri. Cînd hainele grădinarului fură sfișiate în fișii, calul îl lăsă într-un bazin cu apă și zbură cu Ber-Căciulă, pierind în zare.

Grădinarul, ieșind din apă, și, înnebunit de spaimă, o luă la fugă, afară din grădină. Fugi pînă la marginea orașului și care nu-i fu mirarea, cînd văzu venind spre el sluga lui : Ber-Căciulă.

— Unde fugi, stăpîne ? îl întrebă Ber-Căciulă.

Grădinarul se opri mirat, și revenindu-și mai în fire, începu să-l întrebe :

— Tu cum ai ajuns aci, cum ?...

Ber-Căciulă începu să-i spuie :

— A venit, stăpîne, un Făt-Frumos năprasnic, s-a repezit călare să strice florile : eu am pus mîna pe un par și am vrut să-i stau în cale... Calul lui, însă, a înfipt dinții în mine și m-a adus și m-a azvirlit tocmai colo. Apoi eu m-am sculat și veneam la grădină, că nu știu ce o fi pățit biata noastră muncă.

— Nenorocitele, nenorocitele ! spuse grădinarul, și eu am pățit tot ca tine. Grădina e jaf, și acum pierd slujba... Împăratul mă dă afară, ba mi-e că-mi taie și capul.

— Hai stăpîne, îndărăt. Poate nu pățim nimic. Cu răbdare o să facem grădina la loc și apoi, cînd te-o osîndi la tăiere împărăția, mă duc eu să mă taie în locu-ți.

Grădinarul, venindu-și în fire, plecă îndărăt cu Ber-Căciulă. Cînd intrară în grădină, fata împăratului plîngea singură printre flori, poate nu atît de focul florilor, cît că o fi fugit viteazul ce slujea pe grădinar...

— Ne omoară, ne omoară, zise grădinarul, iată cum își plînge florile...

Dar Ber-Căciulă, cu capul în jos, adună cîteva flori și se ivi înainte-i. Fata, cum îl văzu, se înveseli, îi luă florile din mînă și începu să-l întrebă :

— Cine ești, cine ești, Ber-Căciulă ?

— Păi, de, răspunse el prosteste, cine vrei să fiu, decît eu, Ber-Căciulă ? Frații mei sînt acasă și ăi mijlociu cu adevărat că acum fierbe bureții în locul meu.

— Spune, mai bine, spune, ce se ascunde sub hîrșia ta din cap și cine se ascunde sub zdrențele tale ?

— Ei, făcu el... păi, sub bearca de căciulă îmi stă capul, iar sub haine... eu !

Fata îl măsură cu ochii și iar :

— Tu pari un Făt-Frumos... tu ai capul unui năzdrăvan... Spune, cine ești ?

— Păi eu sînt, luminată împărătiță, eu, Ber-Căciulă, argatul domnului grădinar !

Văzînd fata că nu vrea să-i spuie, luă șiragul de mărgele de la gît și i-l dete :

— Ia-l, ia-ți haine, ia-ți căciulă, și fii frumos cum te vreau eu.

Grădinarul rămase cu gura căscată.

Începu să se lingusească pe lîngă Ber-Căciulă, să-i dea și lui barim un mărghăritar din mărgelele primite, dar Ber-Căciulă i-l dete tot și se apucă de muncă la săditul florilor, tot umilit și tot făcînd pe nepriceputul.

III

Trecu cîtva timp de la întîmplarea cu grădinarul. Fata aștepta din zi în zi ca Ber-Căciulă să i se facă cu totul cunoscut, dar el nici gînd nu avea. Dacă văzu fata, făcu un plan, se duse la tată-său și-i spuse :

— Tată, fiindcă Fătul-Frumos întîrzie să sosească, vreau să-mi faci un foișor, iar pe dedesubtul lui să treacă feciorii de împărați și lume multă din care să-mi aleg unul după plac, căci vîd că Fătul-Frumos care a luat mărul nu mai sosește.

Împăratul îi împlini și voia asta.

Vestea fu dată și înspre soare-răsare și înspre soare-apune ; se dete adică și sfoară în țară și dilg în tîrg, că fata lui Alb-Împărat vrea să facă o nouă alegere.

Sosi ziua hotărîtă.

Și veniră iar feciorii de împărați și dintr-o parte și dintr-alta ; și lume bună și pe alese și lume la întîmplare, și se începu trecerea tuturilor pe sub foișor.

Trecură întii feciorii de împărați, îmbrăcați în zale și în aur, pe cai ce-și rumegau frînele în spume. Treceau încet, așteptînd fiecare să se pomenească lovit cu un măr de aur, de către fata ce-i privea de sus din foișor. Dar toți feciorii de împărați trecură și nici unul nu fu lovit de fată.

Și începu să treacă lume bună și aleasă și nici acum nimeni nu fu lovit.

Și trecu și lume la întîmplare, pînă nu mai rămăsese decît doar slugile împărătești.

— Să treacă și ele, zise cineva din sfetnicii împăratului.

— Asta nu se cade, spuseră alții.

Dar o damă de onoare care venise fuga de sus din foișor, spuse :

— Porunca luminăției-sale e să treacă toată lumea, pînă și ar fi să treacă și curcani împărătești.

— Ce să fie asta ? zise unul, nu o fi avînd gînd împărăția să ia vreun curcan !?

Și începură și slugile să treacă : marele surugiu și micii surugii ; marele și micii bucătari ; marele paharnic și micii pivniceri ; marele păsărar și micii cotețari ; cio-banii și purcarii, și, în sfîrșit, toate slugile, pînă și be-țivul de grădinar. Nici unul din aceștia nu fu lovit de fată.

— Curcile, curcile !... Să treacă curcanii !

Dar unul spuse :

— Mai e sluga grădinarului, care n-a trecut.

Atunci oamenii îi spuseră să treacă, dar el nu vru. Unul însă îl împinse, zicîndu-i :

— Du-te la dracu și tu, poate tu oi fi ăl cu noro-cul !...

Cînd ajunse în dreptul ferestrei, fata îl și izbi cu mă-rul după ceafă. El se făcu lovit tare, începu să se perpe-lească pe jos și să strige : „Aoleu, m-a omorît !“

— Nu se poate, nu se poate !... e greșeală, începură toți să strige, văzînd pe cine a nimerit fata cu mărul.

— Nu se poate, zise și împăratul. Și o nouă trecere fu poruncită.

Și trecură iar feciorii de împărați și lumea bună și lumea rea, și slugile după mărime și grad, și în urma tu-turora fu împins și Ber-Căciulă.

Fata îl lovi tot pe el — el începu să se tăvălească și mai rău, că ce are cu el de vrea împărăția să-i spargă capul...

— Nu se poate ! Nu se poate ! se ridicară iar fecio-rii de împărați, e greșeală !

Fata însă strigă de sus :

— Nu e nici o greșeală, am ales pe cine îmi place.

— Pe cine îi place ?! se mirară toți.

Atunci Alb-Împărat se urcă în foișor și o întrebă ce e, de a lovit pe sluga grădinarului ?

— Fiindcă pe el l-am ales de bărbat, tată.

— Pe el ! ? !

— Pe el !... Îmi place și l-am ales.

— Cum se poate, copilul meu, să faci tu o ale-gere așa de nepotrivită ?... Glumești ? O fată de împă-rat să ia pe o slugă, nu s-a mai pomenit.. Ar fi cea mai mare rușine.

— Orice-ar fi, îi răspunse fata, pe el îl iau. Mi se pare om cumsecade și nu vreau să știu de unde vine, cine este, ori ce-a fost.

Împăratul se căzni fel și chip s-o încredințeze cu vorba că o alegere așa este cea mai mare rușine ; dar nu putu face nimic, și fu nevoit să se scoboare jos și să spuie tutulor că fata și-a ales soțul, după cum a vrut ea și după cum i-a dat el cuvîntul, cuvînt împărătesc, că o va lăsa să ia de bărbat pe oricine o vrea.

Plecară atunci feciorii de împărați pe la împără-țiile lor și lumea bună și lumea rea pe la locurile ei, iar fata se dete jos și luă de mînă pe Ber-Căciulă.

— Fiindcă tu nu puteai să mă alegi pe mine din pricina căciulii tale, te-am ales eu pe tine și acum haide, sînt a ta și du-mă unde vrei.

Împăratul, văzînd că fata lui tot își ține cuvîntul, că ea singură își ia pe Ber-Căciulă de soț, le porunci să locuiască în cotețul împărătesc, iar ea să lepede toate hainele scumpe, toate podoabele de preț, și să se poarte după îmbrăcămintea și starea soțului ei.

Ber-Căciulă spuse însă fetei :

— N-ai nici o grijă de ce este astăzi. O să vie o vreme cînd și palatul o să fie socotit mai prejos decît cîntea noastră. Eu sînt Fătul-Frumos ce am luat mă-rul și am mai multă putere decît toți. Ce ne pasă nouă că sîntem umiliți azi, cînd avem puterea de a-i umili pe toți miine, ori atunci cînd vom vrea.

Fata, văzînd acum pe cine a luat ea, îi trase o să-rutare de răsună cotețul.

Nu mai e nevoie să spui că păsările au fost mutate în altă parte și locul lor dat noilor căsătoriți.

Ber-Căciulă chemă calul pe ascuns de toți și-i po-runci :

— Să-mi faci cotețul să strălucească de aur și de pietre scumpe pe dinăuntru, dar pe dinafară, dacă poți, să-l faci și mai urît. Să mi-l gătești cu tot ce este fru-

mos și folositor, că voiesc să nu i se urască soției mele cît o sta în el.

Și calul bătu din copite. Duhurile, supuse lui, veniră cu stolul și toate se făcură întocmai după poruncă. Ber-Căciulă își mută în coteț nevasta, și-o îmbracă în zivelcă și-n ie, o lăsă cu picioarele goale, iar el, cu hîrșia de căciulă în cap, umbla de colo pînă colo, primind cu răbdare batjocura tuturor slugilor împărătești.

Împăratul nu mai voia să audă de ei și dăduse chiar ordin să nu i se mai vorbească despre el și sta trist în palat. De nuntă nici vorbă nu fu, iar Ber-Căciulă se prefăcu trist din pricina asta.

★

Feciorii de împărați, care veniseră să fie aleși de fată, cercetară dacă într-adevăr fata Împăratului-Alb stă cu sluga grădinarului și, cînd le spuseră toți că într-adevăr cu el stă, se supărară și începură să zică :

— Cum adică ?... Dacă Alb-Împărat își avea ginerele găsit în sluga grădinarului, de ce ne mai chema pe noi, să ne potrivească cu sluga și s-o aleagă mai de preț pe ea ?

— Asta e batjocură ! striga cîte unul. Între noi, feciorii de împărați, numai frumusețea trebuie să ne deosebească. Dar păcătosul acela, sluga aceea ?... cum ar fi putut să fie mai de valoare decît noi ?...

— Nu merită Alb-Împărat să mai stăpînească o țară, ziceau alții, a îmbătrînit și s-a prostit.

— Și-a dat cuvîntul împărătesc, mai încercau alții să-l apere, că are voie de la el să-și aleagă soț pe cine vrea.

— Să nu-și fi ținut cuvîntul față de așa alegere ! strigau alții.

În sfîrșit, feciorii de împărați sfătuiră între ei să ceară lui Alb-Împărat să nu-și ție cuvîntul și să desfacă pe fii-sa de nemernicul ce și l-a ales ea de soț, că altfel, îi fac război.

Trimiseră dar soli la Alb-Împărat, să-i spuie voia lor. Solii sosiră și spuseră toți vorbele împăraților lor.

Alb-Împărat ținu sfatul. Toți sfetnicii ziseră că așa e... Nu e drept, ca din pricina unui copil răsfățat, să cadă o

țară întreagă în urgia unui război, purtat cu atîția vecini mulți și puternici ; că s-o desfacă de Ber-Căciulă și, ca să nu-l mai dorească, să-l spînzure !...

Alb-Împărat le spuse :

— Nu e vorba de fata mea, ori de nemernicul ei, este vorba de cuvîntul meu.

Cuvîntul de împărat,

Odată ce-a fost dat,

Să nu fie călcat.

Un împărat însă, să nu scoată cuvîntul, pînă nu l-o cîntări bine în minte. Cuvîntul lui, nu-i cuvîntul numai al lui, este și al țării, pentru că îl prinde o țară, îl ascultă mai multe țări și crede în el și mai mulți. Cînd împăratul nu împlinește ce-a făgăduit, se face de ocară și el și țara !... Am dat cuvîntul fetei mele, cuvîntul de împărat : că e liberă să ia pe cine-i place. A luat un nemernic, am pedepsit-o să se poarte ca el, dar nemernicul îl las în pace !... Mi-am dat cuvîntul, dat rămîne.

Sfetnicii nu mai avură ce zice, și solii primiră cuvîntul : că Alb-Împărat nu-și calcă cuvîntul odată cu capul.

Plecară solii și spuseră cuvîntul.

Atunci, fiindcă și aceia își dăduseră cuvîntul lor, că-i vor face război, dacă Alb-Împărat nu-și retrage cuvîntul, strînseră oștile lor și porniră cu război în contra lui.

IV

Alb-Împărat vesti pe cei doi gineri să vie cu oștile lor în ajutor, strînse și oastea lui și porniră la bătaie.

În ziua cînd porniră armatele, sub conducerea ginereului cel mare, plecă și Ber-Căciulă de la cotețul lui. El făcuse rost de o iapă bătrînă, atît de slabă de-i numărăi coastele, chioară de un ochi și după astea toate și slabă moartă. După ce puse o traistă cu mîncare la spinare, încălică și se puse în rînd cu ginerii împăratului.

— Cine e săracul acesta, întrebă unul din gineri, de îndrăznește să călătorească pe lingă noi ?

Un general le șopti cu ciudă mare :

— Este... este cel din pricina căruia cade nenorocirea războiului pe capul țării noastre.

— Asta e Ber-Căciulă ?

— Asta este.

Îl priviră amîndoi ginerii, mirați.

Ber-Căciulă însă, donca-tronca, honca-tronca, pe iapa lui, călărea țanțoș, și da călciie iepei și bice să se poată ține barim numai la pas.

Ei văzură că iapa lui Ber-Căciulă are un ochi închis. Îl întrebă în batjocură :

— Prietene, de ce n-ai găsit un cal cu doi ochi și mai zdravăn, și ai luat mortăciunea asta ?

— Pentru că atît mi-a stat în putere să cumpăr, sînt rumân sărac. Că are numai un ochi, e mai bine : spre dușmani o țiu cu orbul, ca să nu se sperie ; iar spre oastea noastră, o țiu cu cel ce vede, să se îmbărbăteze și să meargă înainte.

— Bun e răspunsul, dar sec e călărețul ! zise unul în batjocură.

— După cum e omul e tot la fel și lauda.

Ginerii împăratului se uitară unul la altul și înțelegînd că Ber-Căciulă răspunde, ca și cum se socotește deopotrivă cu ei, nu mai vrură să zică nimic, deteră pîteni cailor și lăsară în urmă pe Ber-Căciulă cu mîrtoaga lui.

*

Ajunseră oștile la o apă mare, peste care era un pod. Drumul făcea un ocol. Ber-Căciulă o luă însă d-a dreptul prin prundișul rîului, ca să ajungă odată cu ei. Oastea trecea pe pod și, cînd ginerii împăratului ajunseră, și Ber-Căciulă împotmolise iapa în nisip ce se clătina ca piftia. Ber-Căciulă sări jos și încercă să scoată iapa din nisip. Sumese izmenele și, desculț, cum se purta, începu să strige tare :

— Măi cumnaților, mă !... Mă, hăia, ginerii Împăratului-Alb, ai lu socru-meu, veniți de puneți mîna să scot pe bălana din noroi, să merg și eu la război !

Dar ginerii împăratului se făcură a nu-l vedea și de rușine mînară caii și mai tare. Trecu toată oastea, arătîndu-l cu degetele și rîzînd de nemernicia lui.

Cînd trecură și carele cu provizii și rămase podul singur, Ber-Căciulă săltă cît putu, scoase iapa din nisip și o băgă în zăvoi să pască slobodă. Scutură friul o dată și calul cel cu șase aripi veni numaidecît.

— Ce-mi poruncești, stăpîne ?

— Știi ce vreau... Vreau să apăr țara de dușmani. Feciorii de împărați se socotesc grozavi de tot. Pentru ambițiile lor, de multe ori deșarte, ei vor să se omoare zeci de mii de oameni harnici și de treabă. Asta nu mai trebuie să se întîmple, căci viața e scumpă orișicui.

— Vorbă puțină și treabă multă, stăpîne, îi răspunse calul. Ia hainele ce le am în ureche, folește-te de armele ce ți le aduc duhurile supuse mie și toate le-om face.

Ber-Căciulă scoase hainele : cîmpul cu florile și le îmbracă, și pe dată ce încălecă, umbre nevăzute îi încinse o sabie la sold : îi puseră o chivără de oțel în cap, un pieptar asemenea de oțel și un scut în mîna. Ber-Căciulă era acum de nerecunoscut.

— Cum vrei, stăpîne, să te duc ? Ca vîntul ori ca gîndul ?

— E frumos cum merge vîntul, căci în calea lui se pleacă pînă parcă și pămîntul. Florile se-nclină-n cale-i, toate frunzele șoptesc, chiar și valurile apei se ridică și-i vorbesc. Să mă duci cum merge vîntul, cînd de goana lui grozavă geme cerul și pămîntul !

Calul necheză o dată de răsuară zăvoaiele și luncile și se ridică încet în slava albastră, tocmai sus, pe unde mergeau norii. Ajuns acolo, zbură fără să miște din aripi, drept spre oștile dușmanilor, care veneau ucigînd lumea și arzînd satele.

Oastea socrului său și a cumnaților lui rămăsese în urmă și abia se vedea venind.

Ber-Căciulă făcu pe dasupra dușmanilor cîteva ocouri și căută să vadă încotro sînt comandanții oștirilor ce năvăliseră în țară pe toate părțile.

Frontul era larg, cît mărginile împărăției, dar ginerii împăratului plănuseră să meargă la marginea cea mai apropiată de capitală, să izbească dușmanii cu toată puterea, să le spargă cercul de fier, să-i bată pe coaste și să despresoare țara.

După ce Ber-Căciulă văzu dușmanii cum înaintau, ucigînd lumea și prădînd satele, se retrase pe vîrfurile unuia munte și se puse să aștepte. Armata cumnaților lui și a socru-său sosi și se începu bătaia. Ber-Căciulă întrebă calul :

— Îi va răzbi ei sau ba ?

— Nu, pentru că sînt mult mai mulți dușmanii.

— Dar noi îi vom răzbi ?

— Cînd vrei, îi facem praf !

— Cum ?

— O mie de duhuri, supuse mie, le poate face de petrecanie la toți.

— Să mai așteptăm dar ?...

— Să mai așteptăm.

Oștile se băteau grozav. Călăreții se repezeau unii la alții răcnind, cu lăncile întinse, cu săbiile sclipind în soare și se izbeau de moarte. Caii se ridicau în picioare unii împotriva altora, lăncile și scuturile scăpărau, soldații loviți se rostogoleau în praful stropit cu sînge, mormanele de morți împiedecau mersul și năvala oștirilor...

Spre soare-scapătă, oștenii lui Alb-Împărat fură înfrinți, puși pe fugă, iar dușmanii îi urmăreau și îi tăiau ca pe fin.

— Voi cei o mie de viteji ai mei !... începeți ! strigă Ber-Căciulă.

Și o mie de călăreți. îmbrăcați în alb, izvorîră din sînul norilor argintii, unde păreau că au stat ascunși, și năvăliră peste oastea dușmană pe sus, în zbor. Cînd ajunseră, fu prăpăd... Lăncile lor înșirau cîte șapte-opt deodată, îi azvîrleau pe sus ca pe niște țurci, pînă ce oștile vrăjmașe, îngrozite cu totul, o rupseră la fugă, iar alții, cete întregi, se culcară la pămînt. Ginerii împăratului văzură în fruntea călăreților albi pe cel ce luase mărul de aur din șanț și, suspinînd, vorbiră :

— Uite, uite cine merita să fie cumnat al nostru, cine să fie ginere al lui Alb-Împărat... nu păcătoșul acela de Ber-Căciulă !... Fără îndoială că el nu știe de isprava nenorocitei ce i-o fi dragă, că altfel nu ne-ar fi dat așa de mare ajutor, tocmai cînd eram înfrinți.

După ce armata dușmanilor fu pusă pe goană, țara cucerită îndărăt, Ber-Căciulă pieri cu cei o mie ai lui în țăriile cerului, dinspre capitală.

— Se duce, se duce s-o ia !... Ce-o simți nenorocitul, cînd o găsi-o în brațele unui nerod !... ziseră ginerii împăratului. Și socotind țara scăpată de vrăjmași, se-ntoarseră și ei îndărăt.

Ber-Căciulă merse cu oastea lui pînă la rîul cel mare, descălică de pe cal, se dezbracă, dete hainele și rămase singur cu iapa cea chioară. Adună apoi lemne și făcu la focuri multe pe prund, și le stinse cu apă. Simțind că vin și cumnații lui, băgă iapa iar în potmol, făcu foc la nasu-i și, cînd oastea trecu, în fruntea ei cu ginerii împăratului, el le strigă :

— Măi cumnaților, măi, veniți de la bătaie ?... Ați răzbitu-i, ori răzbitu-v-a ?... N-auziți, măi ?... Veniți barim de-mi ajutați să-mi scot pe bălana din noroi, că nu vreau să fiți singuri la petrecerea de izbîndă !

Cumnații lui îl auziră și unul zise :

— Mă duc să-i tai capul.

— Un împărat nu-și pune nici mîntea și nici puterea cu un nemernic ! îi răspunse celalt.

— Îl fac nobil, îl fac prinț și apoi îlucid.

— Un așa nemernic necinstește și sabia ce i-ar tăia gîtul, nu numai noblețea ce i-ai dăru-i-o cu sinete.

Și ei trecură podul fără să-i răspundă. Ber-Căciulă îi mai strigă și apoi îi lăsă în pace.

După ce trecu oastea, despotmoli iapa, încălică pe ea și plecă acasă.

Ginerii împăratului întrebă dacă n-a venit cumva Fătul-Frumos cu mărul de aur p-aci și toți le spuseră că nu s-a pomenit așa ceva. Atunci ei spuseră șirul bătaliei și împăratul plînsese de întristare.

— Ce să fac, le spuse el... Văd că ăla ar fi fost un ginere de mare preț... Vestea lui s-ar fi dus peste nouă țări și nouă mări... Dar dacă... mi-am dat cuvîntul, mi l-am dat...

— Era să-i tai capul azi lui Ber-Căciulă... spuse un ginere. De cînd am plecat la război, a mers și el, dar a-nnămolit o mîrtoagă de iapă chioară într-un prund și a rămas acolo... Trăgea de iapă, ba de coadă, ba de cap,

și ne striga să-i ajutăm ! Când ne-am întors, el tot acolo. Umpluse prundul de vetre de foc, căci șezuse tot timpul acolo. Când trecurăm podul iar, el se-ncălzea la foc și biata iapă în potmol !... Mi-a venit să-l tai.

— Nu ! îi zise împăratul, e bărbatul fetei mele ! Și dacă n-are drept la respect, are drept la viață. N-a făcut nici un alt rău decât că e prost — și cîți proști oare n-avem în țară ?...

— Prostia e cel mai mare rău, răspunse un sfetnic.

— Pe proști să-i luminezi, dar nu să-i omori ! — răspunse împăratul. Să-l considerăm ca pe un prost și să-l rac oarecare și să-l lăsăm în știrea lui dumnezeu.

Ginerii împăratului trebuiră să tacă și se așezară la masă, veseli că dușmanii au fost înfrinți și țara scăpată. Ber-Căciulă tocmai atunci sosi cu iapa, și strigă tare nevasta :

— Săi, nevastă, ține iapa, ia și traista cu ceapa... că-i bătui d-o ține minte șapte ani d-aci înainte. Ai făcut turtă să păpăm, ori n-ai avut mălai și răbdăm ?...

Toți ascultară, zîmbiră, și apoi se-ntristară, cînd văzură cum fata împăratului alergă desculță la el, îi ținu mîrtoaga de căpăstru și el descălică. Apoi o văzură cum îl scutură de noroi și cum plecară amîndoi veseli și tîrîtoși.

— Nu vă mai uitați, zise împăratul, și porunci muzicanților să cînte.

V

Feciorii de împărați, știind că în războaie ei scapă de regulă neuciși, oricît ar fi de înfrinți, și mai gîndind că Fătul-Frumos ducîndu-se să ia fata, o fi găsit-o în brațele lui Ber-Căciulă și acum o fi supărat, strînseseră oștiri și mai numeroase și, fără să declare război, năvăliră din nou în țară.

Alb-Împărat, luat fără veste, abia încropi jumătate de oaste și plecă, bătrîn cum era, să oprească dușmanii în loc, pînă i-or veni ginerii în ajutor. Trimise la ei gonaci

repezi, cu vorba să vie cît mai grabnic, că e în primejdie mare.

Ber-Căciulă, cum plecă socru-său, plecă și el pe bălana lui.

— Tu unde mergi, ticălosule ? îl întrebă împăratul.

— La război, tată-socrule, doar nu-ți sînt ginere și dator să te ajut ?...

— Ticălosule, ticălosule... stai mai bine lingă aceea ce și-a bătut joc de cuvîntul meu. Unul ca tine nu mă poate ajuta pe mine.

— Luminate stăpîne și tată-socrule, de multe ori dumnezeu în cei slabi își pune puterea... Cine știe dacă vreo scînteie n-o fi pus-o și-n mine !

— S-ar cunoaște, băiatule, scînteia lui dumnezeu în tine !

— Dar dacă nu toți pot s-o cunoască ?...

— Și totuși trebuie să fie ceva nebunesc în tine, de ai plăcut nebunei mele de fată !...

— Deși mărilor și lacurilor turburi nu li se pot vedea fundul, tot e o mare deosebire între adîncimea lor !...

Împăratul, mirat de așa vorbe, tăcu și-l lăsă să plece. Merse și el astfel alături cu împăratul și trecu pe pod, ca toată lumea. Printr-o pădure însă dete de-a dreptul, se făcu că se rătăcește și nu se mai văzu. Împăratul ținu drumul și dincolo de pădure Ber-Căciulă rămase rătăcit.

— S-a rătăcit ! zise împăratul și-și văzu de drum.

Ber-Căciulă însă chemă calul cel cu douăsprezece aripi, ce nu-l chemase niciodată, și calul sosi lepădînd scînteii după nări.

— Ce-mi poruncești, stăpîne ?

— Oastea socrului meu e mică, a dușmanilor e în-sutită... Vreau să-i batem..

— Fii pe pace ! Îi vom învinge !

— Atunci să mergem.

— Să mergem, dar îmbracă-te.

Ber-Căciulă scoase din niște trăiști de piele ce atir-nau de șeaua calului niște haine : norii cu cerul, le îmbracă, și duhurile îmbrăcate în albastru sosiră călări și înarmate. Ber-Căciulă primi și el o sabie, un scut, un coif și o pavăză, și acum era așa de frumos de, cînd se văzu

în apa limpede a unei fântîni, rămase singur cu gura căscată de mirare.

„Cît de mîndru face pe om haina croită cu gust și cît de înțelept mintea lui ! dar cît de puternic poate să-l facă dragostea lui dumnezeu !...“ gîndi Ber-Căciulă.

După ce se mai privi o toană, încălică și plecă pe sus, încet, cum zboară vîntul primăverei.

Aripele calului lui nu mișcau, ci stau întinse ; două la urechi, două la cap, patru la spate și patru la picioare, și alunecau prin slavă ca și ceața norilor, ca și săgeata scăpată din arc.

Oștile dușmane veneau pe rînd și oastea lui Alb-Împărat era atît de mică, că nu era vorbă de împotrivire.

— Să isprăvim cu ei, zise Ber-Căciulă, nu trebuie să mai moară nimeni din ai noștri. Ajutorul nostru tot va fi prețuit !

Și oștile-duhuri se izbiră groaznic. Dușmanii o luară la fugă.

Duhurile nu puteau fi omorîte cu nici un chip.

Sulițele ostașilor treceau prin ele ca prin fum, dar ale lor ucideau mereu.

Caii lor înfingeau dinții în greabănul cailor cestorlați, îi ridicau în sus și le dau drumul, de, cînd cădeau, plesneau ca niște ouă căzute de sus.

— Îndărăt, turme nemernice, că eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-Împărat ! striga Ber-Căciulă. Fata lui cea mică a mea va fi, și nu a vreunui împărat d-ai voștri.

Alb-Împărat auzi strigătele, văzu pe Fătul-Frumos și începu să plîngă de necaz și de ciudă.

„Ce-o să mă fac eu ? Ce-o să mă fac, cînd puternicul ăsta o vedea după cine mi-am dat fata ?... O înțelege el legea nestrămutată că împăratul trebuie să nu-și calce cuvîntul niciodată, ori o veni și m-o prăpădi cu totul ! ?“

Dușmanii pieiră în zare, și împăratul se pomeni cu vestitori că să sară cu oastea, că ginerii lui sînt ca și bătuți și le ia țara dușmanii.

Ce să le fac eu, eu, slabul ?... zise împăratul și plîns mai tare, văzînd cîte pătesc toți din pricina greșelei feței lui celei mici.

*

Ber-Căciulă nu se mai vedea însă.

Vreme de pierdut nu mai era. Plecă dar împăratul cu oastea spre țările ginerilor lui.

Ber-Căciulă știa însă de la cal ce pătesc cumnații lui și hotărî să-i ajute. Porni dar spre țările lor.

Și merse în zbor, dar într-un zbor ca vîntul vijeliei și ajunse cînd unul din gineri, cel mare, era închis în capitală și ostașii lui se apărau pe crestele zidurilor.

Ostașii înconjuțați văzură pe sus un stol albastru ce se coboară peste ei. O muzică războinică spintecă cerul și, cînd tăcu muzica, se auzi un glas :

— Eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-Împărat : eu trebuie să-mi ajut cumnatul !

Și oastea lui se repezi asupra oastei dușmane ! Și aici fu grozăvie și omor nemaipomenit. Oștile fură puse pe goană și el striga către toți :

— Voi m-ați mai văzut... Aveți încredere-n mine. Ascultați-mă ! Dumnezeu mi-a dat în mîna trăsnetul, în cap soarele, și dasupra capului binecuvîntarea. Trebuie să cucerim țările acestor împărați ce nu v-au lăsat în pace. Nainte !...

Și oastea ieși din cetate cu cumnată-său și Ber-Căciulă îi zise :

— Urmărește-i, bate-i, nu-i lăsa să-și vie în fire. Nu le da timp să se adune la un loc, și pentru că sînt rănit, dă-mi batista aceea a ta, să mă leg la deget.

Cumnatu-său, fără să-l cunoască, îi dădu batista cu numele lui cusut pe ea, de către soția lui, și Ber-Căciulă îi mai spuse :

— Urmărește-i întruna, prinde-i și să-i duci la tata-socru, să-i mai învățăm minte, acolo poate ne întîlnim iar... Eu mă duc s-ajut pe celalt.

Și zbură la împărăția cumnatului mijlociu.

*

Alb-Împărat pornise cu oastea la ginerele cel mare, iar cu ce mai adunase un general al lui, îl pornise în ajutorul celui mijlociu.

Ber-Căciulă ajunsese însă și la cel mijlociu, ce era aproape pierdut. Soldații lui se băteau cu soldații vrăjmași pe stradele capitalei și de la casă la casă. Ber-Căciulă porunci muzicilor să cînte, și cînd tăcură, el vorbi :

— Eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-Împărat. Am sosit să vă păstrez vouă viața și să dau dușmanilor noștri moartea ! Ridicați-vă și-i loviți !

Și el se năpusti de sus peste vrăjmași, cu oastea lui de duhuri.

Aci războiul fu parcă mai îngrozitor, căci stradele se umplură de morți pînă la strășinele caselor.

Soldații dușmani azvîrliră armele și ridicară mîinile în sus să-i ierte, că se predau.

Ber-Căciulă porunci încetarea și uciderea încetă. Trei împărați se pomeniră prinși. Ber-Căciulă veni la cumnată-său cel mijlociu, și-i zise :

— Dă-mi, cumnate, batista ta, năframa ta de ginere, să mă leg la deget.

Și cumnată-său, fără să-l cunoască, scoase năframa și i-o dete.

Ber-Căciulă îi spuse :

— Pe acei trei încăpățînați să-i aduceți la curtea so-crului nostru, să-i învățăm mințe. Țările lor le declar ale tale. Să le stăpînești fără frică, dar dreptatea s-o dai tu-turor și bun să fii, cum e un părinte pentru toți.

Dete mîna și zbură în slavă.

Pe drum se întîlni cu generalul ce venea cu oastea de ajutor.

— Du-te, generale, îi porunci Ber-Căciulă, de cuce-rește țările celor înfrînți și declară țările lor supuse. Ui-tă-te la mine și ia seama cine sînt. Îți poruncesc să faci așa, că altfel, unde îți stau picioarele îți va sta capul !... Mă cunoști ! Sînt ginerele cel mic al lui Alb-Împărat, sînt moștenitorul împărăției lui și trebuie să te supui cu toată inima. Du-te și cucerește țările celor învinși în nu-mele meu, al ginerelei celui mic.

Generalul nici nu clipi de frică, căci cunoscă că e Făt-Frumos, se înclină și răspunse :

— Fac totul după poruncă !

Ber-Căciulă îi dete un duh pe lîngă el, să-l conducă, și plecă spre cumnată-său cel mare.

Îl găsi și pe acela urmărind de zor pe cei bătuți. Prin-sese doi împărați și mai avea unul. Socrul lor, Alb-Îm-părat, sosea și el, tăie calea celui ce fugea, și-l prinseră. Ber-Căciulă se ivi și el și-i spuse :

— Tată-socrule, luați-o acasă, că va trebui să faceți nunta acum și cu mine... Dă-mi năframa înălțimei-tale, să mă leg la cot, că sînt rănit.

Și scoase împăratul năframa, i-o dete și se puse în ascuns să ofteze.

Ber-Căciulă zbură cu oastea lui.

— Vezi, vezi ce ginere aș fi avut în viteazul ace-s-ta ? se jelui împăratul. Ce-o să ne facem cînd o veni pentru nuntă și o da de Ber-Căciulă ? ! Ce greșeală că mi-am dat cuvîntul și nu pot să-l iau !... Nu pot, pentru că nu vreau să spurc cu minciuni ușa pe care-mi va ieși sufletul ! În lume trebuie să-ți ții cuvîntul dat, chiar cînd nu ești împărat.

Ber-Căciulă merse înaintea lor, liberă calul și oastea, își căută pe bălana și plecă înaintea socrului său.

*

Cînd îl ajunsese împăratul și îl văzu, cu tichia lui de piele în cap, cu iapa lui chioară, îi veni necaz și trase sa-bia să-i taie capul.

— Da ce faci, taică ? zise el rupînd-o la fugă. Ai ui-tat oare că sînt ginere de vrei să mă înțepi ?

Împăratul își reveni la gîndurile lui și, judecînd răs-punsul lui hazliu și fața lui caraghioasă, îl făcu să rîdă și să-și bage sabia în teacă, zicînd :

— Mai cînte ar fi să tai un castravete cu sabia, decît un biet om ca tine !

— Păi vezi, tot asta eram să ți-o spui și eu, zise și Ber-Căciulă. Taie, taică, un castravete, dar nu un vi-teaz ca mine !

Împăratul își întoarse capul și-și văzu de drum. Ber-Căciulă se alinie și el pe lîngă oaste și începu să cînte :

Bine e să ai ostași

Să-ți scapi țara de vrăjmași ;

Bine e să fii puternic,

Nu becisnic și nemernic !

Bine e să fii isteț,
Să ai nevastă de preț,
Chiar de stai într-un coteț !

Ajunse îndărăt acasă. Și aci făcu, cum își făcuse obiceiul :

— Hei, nevestică, ieși înainte-mi cu pîine și cu sare, că scăpat-am țara de pierzare. I-am bătut de i-am dat gata, eu, cumnații și cu tata.

Nevasta lui îi ieși înainte cu sare pe o azimă de pîine, iar el o luă fudul și plecă la coteț, strigînd :

— Să am iertăciune, tată-socrule, mă duc să îmbuc pîinea mea, dacă nu mă poftești și pe mine la cheful împărătesc ce știu c-ai să-l faci.

Împăratul nu-i răspuse nimic.

Ber-Căciulă intră în cotețul lui, care avea pe dinăuntru pereți de table de aur, candelile de pietre scumpe ce furau lumina soarelui și o răspîndeau pe de rînd ; se lungi pe așternuturile de purpură și de mătase și povesti din fir în păr toate izbînzile ce le făcuse în războiul acesta. Nevasta lui îl ascultă și, cînd sfîrși de povestit, îi mai trase o sărutare de răsună cotețul !

Tirziu veniră și cei doi gineri ai împăratului, cu cei șase împărați prizonieri, și întrebară dacă a venit Fătul-Frumos.

— N-a venit, copiii mei, n-a venit, se văită împăratul, dar în schimb pe Ber-Căciulă nu l-au omorît nici dușmanii, nu l-au mîncat nici lupii, nu l-au luat nici drații, ci stă tare-mare și se laudă că el e ginerele meu cel mic !...

— Dă-ne voie să-l tăiem ! ziseră amîndoi ginerii.

— Cuvîntul de-mpărat,

Odată ce s-a dat,

Nu trebuie călcat !

— Dar cînd o veni viteazul, ce ne facem noi ?

— I-om spune tot adevărul, fără ocol... și poate ne-o crede, că ne-am purtat împărătește, iar nu calicește ! Omul prost și ne-nsemnat nu-și ține cuvîntul dat și asta este semn că el e nemernic și mișel. Om de treabă, om de cinste, nici cu fapta, nici cu vorba nu te minte !

Omul om cu-adevărat își ține cuvîntul dat. El chiar moare de rușine, dar cuvîntul dat și-l ține !

Cei șase împărați prinși fură băgați la închisoare și țările lor fură declarate ca făcînd parte din împărățiile ginerilor împăratului.

Peste cîtăva vreme sosi și generalul trimes, cu alți șase împărați prizonieri, și întrebă de ginerele împăratului cel mic.

Ber-Căciulă sări :

— Eu sînt !

Generalul făcu un gest de scîrbă și povesti totul, cum a primit ordinul și cum el răspunde cu capul. Vrea să predea prizonierii și să închine șase țări ce le-a cucerit pentru ginerele cel mic.

— Ei vezi, eu sînt ginerele cel mic, sări iar Ber-Căciulă cu gura. Țările ale mele sînt și prizonierii ai mei sînt !...

— Taci, nemernice, nu ne ațîța mînia mai mult, îi răspunseră cumnații lui.

Dar nevasta lui sări și ea :

— E dreptul lui. El e ginerele cel mic și, de-ai primit ordinul, pentru ce nu-l împlinești acum ?

— Împărătiță, răspuse generalul, cine mi-a poruncit știa să poruncească și merită să poruncească împărăților ; cine încearcă să poruncească acum nu știe să poruncească decît unei turme frumoasă de oi !...

Ber-Căciulă făcu pe supăratul și intră în coteț urmat de nevastă-sa. Lucrurile se rînduiră cam încurcat, căci toți așteptau pe Făt-Frumos.

*

A doua zi, Ber-Căciulă încălică pe bălana, se depărtă pînă la o pădure, chemă calul și-i ceru sfatul.

— Ce-i vrea, îți împlinesc.

— Uite ce vreau, răspuse Ber-Căciulă, să-mi construiești departe, în munții vreuneia din țările cucerite, un castel fermecat de frumos. Acolo duhurile voastre să fie ostași văzuți ca și oamenii, și să fie gata la porunci și la orice aș dori !... Vreau să am toate bunătățile strînse acolo, iar pe cei șase împărați, prizonieri ai mei,

să-i țineti pînă la venirea mea, în camere frumoase, luminoase, și hrăniți bine.

— Așa se va face, îi răspunse calul.

— Și mai vreau să vie o solie de douăsprezece dhuri, ca din partea mea, să ceară prizonierii, îndată ce locul va fi gătit.

— Și asta se va face.

— Cu bine dar, iubitul meu, și dumnezeu cu tine!

Calul zbură și Ber-Căciulă veni îndărăt pe bălana lui.

A doua zi, împăratul se pomeni cu o solie de doisprezece inși, oșteni îmbrăcați, patru în alb, patru în albastru și patru în roșu, care cerură pe cei șase împărați prizonieri pentru stăpînul lor, ginerele cel mic al împăratului.

Toți se supuseră și nu cîrtiră. Ber-Căciulă tăcu și el, ascuns în cotețul lui.

— Hî hi !... Nu zici nimic, Ber-Căciulă, îi zise unul din cumnați, apropiindu-se de o fereastră.

— Ce vreți să zic, dacă e dreptul meu ?...

Solii adăogară :

— De azi într-un timp ce l-o alege stăpînul meu, vrea să fie nuntă. Vă roagă să vă pregătiți toți.

— Prea bine... prea bine... spuneți stăpînului dumneavoastră că-i mulțumim și că ne face mare cinste, mare cinste !... Dar să vă mai trimeată pe la noi !...

Solii plecară cu cei șase împărați prizonieri, iar împăratul se puse acum pe plîns. Ce va face el, cînd o veni viteazul ?... Cum o să fie pierdută frumoasa lui țară pentru care vrea să-și dea și sufletul !... Cum o să fie batjocorită, că s-a supus lui, un împărat ce a dus-o la pierzare cu nenorocirile lui !... Vai de el, vai de țară, vai de cuvîntul dat de el cu atîta ușurință !...

Ber-Căciulă tăcea, dar într-o zi spuse spre uimirea celor ce înțeleseră :

— Inima rabdă mai mult ca pietrele, și dacă pe ea o sfărîmă moartea într-un suflet mare, rămîne sufletul cel tare. Iar dumnezeu iubește și vrea să cunoască numai suflute tari !...

În vremea asta, Alb-Împărat, ori de grijele războiului, ce-l frămîntaseră pînă aci, ori de supărarea adîncă ce-i pricinuisse fata lui cea mică, i se slăbise vederea atît de mult, încît într-o dimineață se pomeni orb. Toți doctorii, care veniseră să-l îngrijească, spuseră că nu mai pot să-l lecuiască și împăratul să-și ție curajul și să lase scaunul împărăției unuia dintre gineri, că așa o fi fost să fie...

— Vedeți, vedeți ce mi-a făcut cuvîntul dat cu atîta ușurință... Iată-mă și orb !

Ginerii lui îi aduseră doctori de prin țările lor, dar nici aceia nu putură face nimic.

În vremea asta se împlini o lună, și solii, de la cel ce se pretindea ginerele cel mic, sosoră la curte.

Solii întrebă acum dacă Alb-Împărat s-a gătit de nuntă și dacă fata își mai ține cuvîntul.

— Auziți acum nevoia ?... Acuma sosește nenorocirea cea mare... El nici nu știe că nenorocita este măritată.

Sfatul împărătesc își dete părerea că trebuie s-o cheme și s-o întrebe pe ea, ce răspuns să dea solilor.

Împăratul, cu barba albă și orb, fu dus la scaun, un ginere se așeză la dreapta și altul la stînga ; nevestele lor, cu coroanele pe cap, se așezară și ele, și fata cea mai mică fu chemată să-și spuie cuvîntul.

Ea veni numaidecît, desculță, cu zuvelca pe lîngă ea, cu ie cu flori, cu basma în cap și de mîna cu Ber-Căciulă al ei, tot desculț și el, tot trențuros și tot cu beșica în cap.

Surorile ei și bărbații lor întoarseră spatele scîrbiți. Alb-Împărat îi spuse cît e de nenorocit din pricina ei și adăogă :

— Eu nu mai am ochi să văz frumusețea celui ce te-ales și care ne-a scăpat de războaie cucerind pentru noi aproape tot pămîntul. Acela nu știe isprava proastă ce ai făcut-o în urmă. Tte socoate fată curată și te cere din nou. Azi e termenul. Te întrebăm dacă îți mai ții cuvîntul dat, adică dacă îl mai iei. Solii lui așteaptă și trebuie să spui ce răspuns să-i dăm. Gîndește-te de zece ori și răspunde o dată !

Ea se-ntoarse cu fața spre Ber-Căciulă și-i spuse :

— Îți cer sfatul, bărbate al meu... Fata Împăratului-Alb cea mai mică, și care a luat pe un oarecare Ber-Căciulă, și-a dat mai nainte cuvîntul împărătesc că va lua pe oricare va sări un șanț adînc de nouă stînji și lat tot de nouă. Să-l saie de trei ori, să se lase în șanț, să ia mărul și ea îl va lua, oricine o fi. Pe vremea d-atunci s-a ivit un necunoscut Făt-Frumos, răsărit din lumea pămîntului ca un brad din colțul stîncilor, a sărit șanțul de nouă ori, a luat mărul și a pierit în slavă. Prin fapta asta el a răspuns împărătește că mă vrea de soție !

Tata, bunul și puternicul Alb-Împărat, și-a dat cuvîntul atunci, să fac ce oi voi, să iau pe cin mi-o place... și eu am făcut în vremea din urmă tot ce am vrut, luînd pe cin mi-a plăcut. Fătul cel frumos a ajutat pe tata la războaie... l-a necăjit grozav, l-a pus la încercare și mai grozavă, după ce s-a încredințat de sufletul tare al tatălui meu, vine și azi cere din nou cuvîntul meu, dacă îmi ții cuvîntul dat atunci și-l iau de soț, ori îl calc și nu îl mai iau... Te-ntreb pe tine, care ești stăpînul și soțul meu, ce trebuie să răspunz ?

Ber-Căciulă duse mîna la tichia lui, se încruntă și-i răspunse :

— Eu nu știu multe ; dar știu cîteva bune. Tată-meu e un biet văcar la sat !... Frații mei fierb bureți să mănînce. Eu am crescut cu proștii la un loc și am suferit cu ei. Pielea mea e înnegrită de cenușe și trupul meu e chinuit de sărăcie. Eu sînt unul din proști... Dar aici sub coastă stă o inimă de om, și aici în cap, un suflet drept și cumsecade. Prin aceste două vreau să stau alături cu împărații... Tata spunea în mintea lui astfel :

Fătul meu, cuvîntul ce l-ai dat
Nu trebuie călcat,
Căci dacă-ți calci cuvîntul,
Te scuipe și pămîntul !...

Tu ești fată de împărat, trebuie să-ți ții cuvîntul. Eu, ieșit din proști, și tot mi-l ții, dar tu ? Răspunde deci că ești gata să iei de bărbat pe cel căruia i-ai dat

cuvîntul. Nu uita că puterea cuvîntului dat e puterea dumnezeiască în lucru, și nu trebuie să fie nesocotită !

Fata se-ntoarse și spuse :

— Îmi ții cuvîntul ! Vestiți pe cel ce mă dorește că îl aștept cu bucurie !

— Asemenea cuvinte ! ziseră ginerii și sfetnicii. Dar tu ce te faci, tu, Ber-Căciulă ?

— Eu, dragii mei cumnați, îmi voi ține cuvîntul dat, cuvînt de rumân sărac, pe care poți zidi minăstire, fiindcă îl socotim un zapis iscălit : voi fi și eu ginerile cel mic al lui Alb-Împărat !... Haide, nevestică.

Amîndoi se înclină înaintea Sfatului și porniră afară de mină, lăsînd pe sfetnici în cea mai mare mirare.

— Ea își ține cuvîntul, el își ține cuvîntul, ce să însemne asta ? se întrebau toți.

Împăratul se hotărî, chemă solii și le spuse astfel :

— Duceți-vă la stăpînul vostru, preaslăvitul și vi-teazul Făt-Frumos, și spuneți-i că fata lui Alb-Împărat cea mică își ține cuvîntul și-l așteaptă cu bucurie ; că eu, Alb-Împărat, îmi ții cuvîntul dat, și că fata mea cea mică are voie să facă orice vrea cu viața ei, că de aceea am socotit-o a ei și i-am dat voie să ia pe oricine o vrea, pe unul ori pe o sută, să trăiască, ori să se omoare, fiind liberă și-n voia ei cu totul.

Mai spuneți însă că fata mea mai mică n-a avut răbdare să aștepte pe slăvitul vostru stăpîn, și că, pînă una alta, a mai luat de soț pe un sărac din împărăție, pe un oarecare Ber-Căciulă !... Băgați de seamă, trebuie să-i spuneți și asta... Dacă îi place, s-o ia și așa, fata îl așteaptă, eu îl aștept, și dumnezeu să fie cu toți.

Mai spuneți stăpînului vostru, că de jale mare sînt orb și plîng lumina soarelui ce nu știam s-o prețuiesc cînd aveam vederea. Poate că vestea asta i-o mai domoli gîndul !...

Solii ascultară tot, se înclinară, primiră darurile și plecară.

Grija acum devenea și mai mare. Ce va face puternicul Făt-Frumos cînd o auzi că fata e măritată ?

*

În vremea asta, Alb-Împărat visă un vis : Se făcea că o femeie bătrână îi spunea astfel : „De vrei să vezi iar cu ochii, trimite-ți ginerii să-ți aducă lapte de căprioară sălbatică, pe care mîna de om n-a pipăit-o și cîini de vînători n-au gonit-o. Cum vei da cu laptele ei la ochi, cum vei vedea ; dar să nu dai cu altfel de lap-turi, că leacul numai așa îl ai. Lăpturile le vei cunoaște că te va ustura îngrozitor, cînd n-o fi lapte de căprioară !“

Împăratul, cum se trezi, cum chemă toată curtea și spuse visul.

— Poi dacă e așa, noi ne ducem, ziseră ginerii împăratului. Datoria noastră este să-ți aducem lapte de căprioară.

— Plec și eu ! strigă Ber-Căciulă, doar și eu sînt ginerele împăratului și, și a mea este datoria !

Cumnații îl priviră cu dispreț și porniră prin munți să prinză căprioare.

Ber-Căciulă chemă însă calul și-i spuse că el trebuie să aducă adevăratul lapte.

Calul îi spuse :

— Fratele cel mare, cel cu douăzeci și patru de aripi, care e stăpînul și al nostru și al multor sălbătăciuni, poate să facă numaidecît ce vrei.

Atunci Ber-Căciulă se duse într-o pădure, scutură frîul de trei ori și calul sosi vîjiind și nechezînd de urlau munții. Urșii și cerbii începură să fugă și să urle ; lupii se strînseră în haite, vulpile intrară în vizuini¹, vulturii se strînseră în stoluri și el sosi vîrsînd flăcări după nări.

— Ce-mi poruncești, stăpine ?

— Să-mi faci un castel în munți : să-mi strîngi în grădina lui din toate sălbătăciunile ; să-mi mulgi lapte de căprioare sălbatică, neatînse de mîna de om și negonite de cîini de vînătoare, și să mi-l dai mie.

Să mai mulgi apoi lapte de porcele mistrețe și să faci așa ca cei doi cumnați ai mei să nemerească la cas-

¹ În textul de bază greșit : *viziuni*.

tel și în schimbul laptelui de mistrețe, să primească să-mi fie robi și să-i înfierez.

— Așa va fi !... Încalecă și hai cu mine.

Ber-Căciulă încălică pe cal și pieri cu calul dasupra norilor.

Cînd se lăsă jos, se lăsă într-o pustietate adîncă. Acolo, duhuri îmbrăcate în haine roșii se iviră pe de rînd și castelul fu zidit, din marmoră albă, numaidecît. Blocurile de marmură păreau a veni singure, prin aer, ca niște frunze suflăte de vînt, și castelul creștea ca un fum gros dasupra unui foc mare. Împrejurul lui se făcu o ogradă întinsă de sîrmă, de oțel și zinc, iar în ea fură închise și despărțite toate jigăniile, pe neamuri.

Ber-Căciulă se miră și el de puterea calului, dar tăcu.

*

După ce toate se făcură, calul trimise duhuri nevăzute să sufle la urechea celor doi gineri încotro e drumul, și Ber-Căciulă, îmbrăcat în niște haine : cerul cu stelele, încins cu sabie cu mîner de pietre scumpe, așteptă stînd pe un jeț de aur. Împrejurul lui, curtenii îmbrăcați în purpură de aur stau ca niște statui nemîșcate.

Nu trecu mult și cei doi gineri împărați sosiră la castel, mirîndu-se și ei cum de au nimerit într-o pustietate așa, în care umblaseră rătăciți și-n care descopeau abia acum un palat așa de mîndru.

Urșii mormăiau în cotețele lor, lupii urlau, mistreții guiceau, vulpile lătrau, cerbii săreau încoace și-ncolo țipînd, iar palatul strălucea în bătaia soarelui ca un munte de argint.

Cum celor doi gineri li se făcuse foame, merseră înainte. Slujbașii castelului necunoscut îi întîmpină și-i aduseră înaintea lui Ber-Căciulă. Ei se înclină respectuoși și vorbiră :

— Sîntem doi călăreți streini, ce ne-am rătăcit p-aci căutînd un leac. Avem un biet tată sărac, ce-a orbit. Într-un vis i s-a spus că dacă o da la ochi cu lapte de căprioare sălbatică îi vin vederile. Așa, noi am plecat să-i căutăm și leacul ăsta. Prin munți ne-am rătăcit și iat-ne

aici, cu merindele sfîrșite, cu trupurile ostenite și cu nădejtile risipite, că lapte de căprioare nu o să putem duce...

Ber Căciulă îi privi și le vorbi :

— Mi se pare că vă cunosc.

— N-aveți de unde, strălucite crai, că noi sîntem oameni săraci.

— Se poate... dar eu tot parcă vă cunosc... Ați fost oșteni d-ai lui Alb-Împărat... Eu sînt cel ce vreau să fiu ginerele cel mic al lui Alb-Împărat. Primii mai deunăzi solii, prin care fui vestit că fata își ține cuvîntul, că so-cru-meu își ține cuvîntul, deși fata a mai luat, pînă una alta, pe un rumân sărac, pe un oarecare Ber-Căciulă. Nu mi-a părut bine, dar fiindcă i-am dat cuvîntul, mi-țiu și am să viu s-o iau !... Ce vă privește însă pe dumneavoastră necazurile mele. Orișicine ați fi, fiindcă sînteți din întîmplare oaspeții mei, veți mînca la mine, veți primi provizii de drum și veți pleca la trecaba dumneavoastră.

— Dar pe cînd o să porniți la curtea lui Alb-Împărat ? îndrăzni să-ntrebe unul din ei.

— Cine știe... Ba am auzit că e și orb... și n-aș vrea să fac nuntă, iar el să n-o vază...

— Tot așa și noi umblăm după leac, pentru tatăl nostru. Trebuie să fie grozavă noaptea cea lungă și fără de vise a celui orb.

Ei se-nclinară respectoși și tăcură.

Ber-Căciulă îi pofți apoi la masă cu el, duhurile îi slujiră, iar ginerii împăratului rămaseră uimiți de bogăția mesei, de gusturile mîncărurilor, de curățenia și sprinteneala slugilor, de hotărîrea acestui Făt-Frumos de a-și ține cuvîntul.

După-masă se plimbă cu ei prin parc, și ei văzură toate jigăniile.

— Uite purcele mistrețe, nepipăite de mînă ome-nească și negonite de cîini vînătorești, le spuse Ber-Căciulă, arătîndu-le mistreții... Uite aici lupi și urși, neatînși de mînă de om, negoniți de cîini !... Uite aici cerbi sălbateci și căprioare sălbatece, neatînse de mînă ome-nească, și nelătrate de cîini vînătorești.

Ginerii împăratului nu mai știau ce să zică. Mai tîrziu unul îndrăzni :

— De ne-ai da nouă lapte de la căprioarele dumitale, am da la ochii tatălui nostru și poate că ar mai vedea și el frumosul soare...

— Ooo !... asta e lucru scump ! Laptele căprioarelor mele se dă numai pentru ochi împărătești, iar nu pentru ochii oricui. Asta mi-e greu.

— Luminăte crai, ziseră ei, ai fost așa de bun în toată vremea ! Noi sîntem săraci chiar din țara lui Alb-Împărat, și am auzit și noi ce ai făcut pentru țara noastră ! Te-ai luptat cu toți dușmanii, i-ai înfrînt ! Le-ai robit împărății... Om rău n-ai fost și nu poți să fii. Ai auzit că fata împăratului nostru a luat un sărac și totuși îți ții cuvîntul : vrei s-o iei... și așa, cînd e nevasta altuia... Nu ne îndepărta rugăciunea, dă-ne lapte de căprioară pentru tatăl nostru.

Și ei căzură în genunchi.

— Se vede că țineți mult la tatăl vostru...

— Da, ținem mult.

— Îmi place dragostea ce i-o purtați... dar nu știu dacă ați lăpăda pentru viața lui mîndria voastră...

— O lepădăm !...

— Ei bine, le răspunse atunci Ber-Căciulă, nu pot să vă dau lapte decît cu o condiție : să primiți a fi robi în împărăția socrului meu, adică, lăpădați mîndria voastră !...

— Vai de noi, începură ei să se vaite, ce o să folosim luminăției-tale niște păcătoși ca noi ?... Sîntem oameni săraci și ori cu noi, ori fără noi, măria-voastră tot mare și puternic sînteți...

— Așadar e mai presus mîndria voastră decît ochii tatălui vostru. V-am înțeles !... Mare lucru nu e ce v-am cerut, dar am apucat de am zis și nu voi să-mi calc cuvîntul : nu vă dau lapte decît în condiția asta, și vă dau un ceas de gîndire, ca să vă dați mîndria, sau s-o purtați.

— Vai ! Vai !... S-ajungem robi !... Poate vreți a vă fi robi toată viața ?

— Nu... o zi, două... ori numai o lună... În sfîrșit, nu o viață !...

Ber-Căciulă îi lăasă singuri și se duse de se așeză în scaunul lui.

Ginerii rămași singuri se sfătuiră și ziseră în cele din urmă :

— El o să vie... O să vază pe Ber-Căciulă cât e de urit, poate i-o fi atîta scîrbă de el, că o scîrbi-o și pe ea și... o să plece... Cine o să știe că noi sîntem robii lui, cînd noi nu i-om mai ieși nainte îmbrăcați în haine de săraci?... Dîndu-ne laptele, facem și noi un bine socrului nostru...

La împlinirea ceasului fură duși în sala tronului :

— Ce-ați hotărît ? îi întrebă Ber-Căciulă.

— Primit să fim robi ai măriei-tale, cu condiție să te slujim cel mult o lună...

— Prea bine, primesc și eu. Mare lucru nu e, dar fiindcă am zis...

Ber-Căciulă porunci și marele armaș veni cu pecetia de robi înroșită gata.

— Ce e asta ? întrebară ei.

— Pecetia mea, în formă de potcoavă. N-aveți frică, v-o pune pe țîța dreaptă și atît... Ascunsă sub cămașă nu se vede.

Ei se desfăcură la sînuri și pecetia sfîrîi nițel și fură înfierăți.

Ber-Căciulă porunci pe furiș și li se aduse într-o sticlă mare lapte de purcele mistrețe și li se dete.

Ginerii împăratului luară laptele bucurați, sărutară poalele stăpînului lor, primiră daruri cît abia să le ducă, primiră călăuze să-i conducă și porniră spre țara lor.

Cum plecară ei, Ber-Căciulă chemă calul.

— Haide de mă du și pe mine, cu lapte de la căprioare.

— Sînt gata.

Ber-Căciulă încălecă și calul zbură cu el, după ce jigăniile fură lăsate libere, iar în voia lor.

*

Calul îl duse pînă în grădina palatului. Acolo el se dezbracă, își îmbracă trențele lui, luă laptele, iapa cea chioară și veni la coteț, strigînd :

— Și cu laptele-am venit... Tata-socru-i lecuit !

Peste cîteva zile sosiră și cei doi gineri ai împăratului, odată cu solii Fătului-Frumos, ce aduceau răspunsul și daruri, că și el își ține cuvîntul și că va sosi, cînd cu gîndul n-or gîndi, să ia fata, adică pe soția lui Ber-Căciulă.

Fu și neliniște și bucurie. Fătul-Frumos primea de nevastă și nevasta altuia și nu părea supărat. Toți se mirau de așa om, ce vrea să-și ție cuvîntul și într-o împrejurare așa de grea.

Ber-Căciulă sfătui pe nevasta lui să ia și ea lapte într-o sticlă, s-o pitească în sîn și să se ducă în palat. Să lase apoi pe gineri să dea cu laptele lor la ochi, și cînd el de durere i-o opri, să vie ea, legată la cap cu năframa tat-său, cusută de mama ei pentru el, cînd fusese mireasă, și să-i azvîrle lapte chiar cu sila. În sfîrșit, povățui el nevasta și așteptă.

Ginerii veniră cu nevestele lor și începură să toarne lapte în ochii împăratului, dar el începu să răcnească de usturime, să se scuture și să se șteargă, că de cuvintele și de mila lui se opriră.

— Mai bine orb decît cu așa usturimi. Mă lipsesc d-a mai vedea.

Atunci fata cea mică se legă pe furiș la cap, scoase sticla din sîn și veni lîngă pat.

— Tată, eu sînt fata ta cea mică !... Păcătosul ăla al meu, cum îi ziceți toți, nu știu de unde a adus și el niște lapte... zice că e de căprioară... negonită de cîini și neatinșă de mînă de om. M-a trimis să-ți fac ochii la loc !...

— Fugi, fugi, nemernico... că din pricina ta sînt toate astea.

— Nu, tată, așa au fost să fie. Încercările cele mari pentru cei mari se fac...

Și-i azvîrli cu lapte în ochi...

— Fugi, fugi !...

Dar ea îi azvîrli iar și împăratul văzu că nu-l ustură, ba dimpotrivă, îi potolește usturimea.

— Ciudat ! zise el, laptele ăsta nu ustură !

Fata îi turnă în ochi și împăratul spuse mirat că a-nceput să zărească ca prin sită. Ea îi turnă mereu, îl spală, și cînd îl lăasă, el văzu năframa lui încinsă pe fruntea ei. Se uită bine, o pipăi și o-ntrebă mirat :

— De unde ai tu asta? Cum de-a ajuns în mîna ta?...

— Nu știu de unde a găsit-o păcătosul ăla al meu... El găsește năframe d-astea!...

— A găsit-o el?

— Așa spune... poate că pe un stuf de mărăcini!...

— Dar laptele tot el l-a adus?

— El a venit și cu laptele!...

Împăratul se bucură și zise:

— Vedeti voi, copiii mei, cum și un prost e lăsat pe pămînt pentru vreun bine oarecare. Nimeni nu se naște p-aici să facă mai mult rău decît bine. Cînd răul ar întrece binele, atunci omul acela trebuie să piară. Vederea, care e cel mai mare bun, el mi-a dat-o!...

Ginerii împăratului se cam strîmbară de necaz, dar tăcură, căci Ber-Căciulă, cu tot răul făcut pînă-aci, începuse să plătască cu bine și cite ceva.

— Ce bine e cu ochi!... Ce bine e cu ochi!...

Și împăratul se plimbă pe de rînd. Ba se apropie și de coteț...

— Ce ne facem cu Fătul-Frumos? întrebare ginerii, ca să nu-l lase să schimbe soarta lui Ber-Căciulă.

— Ce-o vrea d-zeu! Noi să ne încredem lui! Avem ochi, e prea mult! Vom vedea ce va fi de făcut atunci... Acum să dăm o petrecere, la care... să chemăm și pe Ber-Căciulă!...

— El?!

— Da, mi-a dat ochii!

Ginerii nu mai așură ce zice, și împăratul rămase să hotărască ziua.

VII

Ziua de petrecere împărătească sosi și fusese vestită în toată împărăția. Venise lume din toate părțile să se uite la o așa petrecere, cînd marele stăpînitor, Alb-Împărat, va sta la masă cu fosta slugă, cu ginerele lui cel sărac, cu Ber-Căciulă.

Tatăl și frații lui Ber-Căciulă auziseră și ei vestea și nu le venea a crede. Ei știu cine poate fi Ber-Căciulă,

auziseră de norocul și de nenorocirile țării, suferite din pricina lui, căci fuseseră și ei la război, dar că împăratul o să ajungă să stea la masă cu el nu puteau crede. În ziua hotărîtă alergară dar și ei să vadă minunea.

Petrecerea se începea afară, în grădina palatului, într-o masă la care să ia parte ginerii împăratului, sfetnicii țării, generalii oștirea și marii boieri.

Muzicile și toți cîntăreții din țară veniră la palat să cînte și să mulțumească pe stăpînitori.

Se întinse o masă mare în capul căreia se așeză împăratul, cu un ginere la dreapta și cu altul la stînga. După ei veneau soțiile lor, fetele împăratului, apoi sfetnicii împăratului, după vîrstă; apoi generalii, apoi marii boieri și cam la coada mesei, printre căpitani, fu așezat și Ber-Căciulă, cu nevasta lîngă el.

Ea luase niște papuci în picioare, un tulpan alb pe cap, o ie cu fluturi de argint pe sîni, un vilnic cu fire de aur pe un cîmp roșu, și un inel în formă de potcoavă pe deget. Ber-Căciulă era îmbrăcat cam gros, cu straiiele curate, dar tot ițari, cămașă cu minică largă și cu bearca lui de căciulă în cap.

Ber-Căciulă începu să facă gură că de ce nu-l lasă să se așeze și el lîngă ginerii ceilalți. Toți însă făcură gălgăie să se mulțumească și cu atît!... Și el păru că se mulțumește.

Cînd fură așezați toți la masă, împăratul se sculă în sus și vorbi:

— Iubiții mei gineri: Împăratul Verde și Împăratul Roșu; iubiții mei sfetnici și generali, mari boieri și ginerele meu cel fără voie, Ber-Căciulă, dați-mi puțină ascultare...

În viața mea de pînă acum, am fost socotit ca împărat vrednic, priceput și viteaz. Dumnezeu mi-a dat trei fete, vrînd astfel să se sfîrșească numele neamului meu cu mine. Fetele mele cele două m-au ascultat. Cea mai mică, cea care era răsfațată în dragostea mea, nu m-a ascultat! Mă doare inima să mai vorbesc de un întreg șir de ani, în care, atît eu cît și țara am fost zbuciumați de neascultarea ei. Trec peste trecut, cum am trecut și trăind și zic: omul ei, un biet rumân sărac din împărăția mea, s-a arătat vrednic în a face și el un bine mare,

după un rău și mai mare ! Cum datoria unui împărat este să recunoască meritele fiecărui, să le laude când trebuie, ca să îndemne și pe alții la asemenea fapte de laudă, nu mă pot opri să nu laud binele făcut de Ber-Căciulă. Mi-a făcut un rău și mie și țarei, dar poate nu din vina lui... cineva, mai presus de vina lui... Cineva, mai presus de noi, o fi hotărât așa...

Orbisem și era îngrozitor trăind și azi și mâine și mereu în mijlocul unui întuneric așa de adânc, așa de nepătruns, de mi se părea gros de s-ar fi putut tăia cu săcurea ! Nu mai știam când răsare soarele ; când răsar stelile ; când e bine, când e rău ; era un haos adânc, înfi-orător de adânc și de întunecos de jur împrejurul meu ! Omul acela, Ber-Căciulă, prin norocul lui, prin darul ce i-o fi făcut dumnezeu, prin istețimea lui, poate neînțeleasă de noi, a adus leacul și m-a făcut să văd. Pentru asta îi aduc, aici de față cu toți, mulțumirile și laudele mele ! Poruncesc ca mulțumirile mele să fie vestite pe de rînd.

Pentru asta l-am îngăduit să stea la masă cu noi toți ; și, dacă cineva dintr-ai noștri se simte umilit că stă la masă cu el, să se mîndrească că mai stă și cu trei împărați puternici și că asta e destulă cinste.

Mai dau voie fetei mele să plece, de vrea, cu bărbatul ei, oriunde ; ori să-l lase oricînd o vrea, căci... vă amintiți de puternicul Făt-Frumos, care ne-a spus că va sosi cînd cu gîndul n-om gîndi...

Pentru vremea aceea ne-o lumina dumnezeu. Ridic paharul și zic să trăiți toți, să trăiască și fata mea cea mică, cu Ber-Căciulă al ei !

Toți mesenii izbucniră în urale...

Tocmai cînd un ginere al împăratului se ridicase să vorbească, se auzi pe sus o muzică nemaipomenit de frumoasă și se iviră de sus niște călăreți în alb.

Un ofițer ce o conducea strigă cu glas tare :

— Făt-Frumos sosește !

— Vedeți ! zise împăratul... Haide, ce-a fi să fie !
Curaj și gînd bun nainte... !

Muzica veni și se înșirui pe sus cîntînd încet. Ber-Căciulă bătu cu furculița într-o farfurie și vorbi tare :

— Vine Făt-Frumos ! Vie, că și eu sînt gătit să-l primesc ! Tichia mea o am pe cap și nevastica mea, adică a lui, lîngă mine ! Nu vă speriați, nimeni, orice o fi, dar stați pe loc și ascultați-mă. Muzica să tacă !...

Eu, de cînd am intrat aici în curtea celui mai puternic împărat, m-am făcut mai cuminte și mai cumsecade.

Am fost un sărac, neam de neam, dar acum nu mai sînt. Un lucru cer socrului meu mai nainte de a sosi Fătul-Frumos... Cum de poruncește ca eu, Ber-Căciulă, să sufer rușinea ca să stau cu robii mei la masă ?

— Tu, cu robii tăi ? îl întrebă împăratul.

— Da ! căci după toată sărăcia, am agonisit și eu doi robi, pe care însă i-ați pus la masă cu mine !

— Care sînt robii tăi la masa asta ? Numește-i, și eu le poruncesc să te slujească îndată, după cum vrei...

„Făt-Frumos sosește !“ strigă cineva pe sus.

Ber-Căciulă strigă, arătînd cu mînie prefăcută spre cei doi gineri :

— Împăratul Verde și Împăratul Roșu, cei care-ți stau unul la dreapta și altul la stînga, sînt robii mei !... Pe piepturile lor sînt urma armelor mele, pe care eu le-am pus mai deunăzi în munte !

Cei doi gineri îngălbéniră, se sculară în sus și veniră, umiliți, la spatele lui.

— Ce-nseamnă asta ?... întrebă împăratul.

— Dar astea ? întrebă și nevasta lui Ber-Căciulă, arătînd cele trei năframe.

— Așa !... Acum mă cunoașteți ? întrebă el pe cumnații lui.

— Cine ești tu ? întrebă împăratul.

— Eu sînt... cel care a sosit cînd cu gîndul nu gîndeai !... Eu sînt cel ce am luat mărul de aur din șanț ! Eu sînt cel care am curățat țara de vrăjmași ! Eu sînt cel care am năframele voastre de gineri. Eu sînt puternicul Făt-Frumos, care-am sosit acum, ca să mă cunoașteți !... Și acum, muzica să cînte !...

Toată lumea se sculă în sus.

Pe sus se auziră nechezături grozave, și trei cai, unul negru, altul roșu și altul alb, veniră numaidecît și-i lin-

seră miinile. Văzduhul se umplu de oaste zburătoare, care începu să strige : „Ura, trăiască Ber-Căciulă, Fătul-Frumos !“

Niște slujitori îi aduseră hainele purtate pînă aci și mă-rul de aur luat din șanț. Ber-Căciulă sfișie trențele lui, îmbracă hainele : cerul cu stelele, încălică pe calul alb, cel cu douăzeci și patru de aripi, zbură în slavă cu el, și apoi, cînd se dădu jos, spuse :

— D-acuma începem nunta, tată-socrule !...

— Meriți, fiule, preaiubitul meu fiu ! și împăratul îl luă de gît și-l sărută.

— Nu vă temeți, robii mei, îmi veți sluji la nuntă și apoi vă duceți la împărățiile voastre și le cîrmuiți în pace !

Și petrecerile se începură.

Nevasta lui fu îmbrăcată ca o zîină. Muzicile începură să sune de umpea tot văzduhul. Cei doisprezece împărați prizonieri fură aduși și ei, iar mesele fură întinse pe de rînd tuturor oamenilor. Ședeau toți, beau și mîncau urînd tinerilor viață lungă. Nu mai trebuie să spui că tatăl lui Ber-Căciulă a ciocnit și el paharul cu cuscruul său, Alb-Împărat.

Brodindu-mă și eu p-acolo, am stat și-am mîncat. Povestea vieții lor am aflat, la dumneavoastră venii și pînă acuși v-o povestii ! C-or fi fost ori n-or fi fost, eu vă povestii c-au fost ! De mă credeți pe cuvînt : ei n-or fi, dar eu mai sînt !...

BER-CĂCIULA-ÎMPĂRAT

I

După ce nunta ținu șapte zile în șir, Ber-Căciulă spuse calului :

— Acum, că toată lumea știe cine sînt, vreau să-mi faci un palat de aur, cum o fi pe tărîmul tău, cu odăi misterioase, cu încăperi secrete, în care eu să pot totul. Asemenea vreau ca în fundul lacului să-mi faci odăi de sticlă limpede și groasă, ca să pot vedea peștii și toate lighioanele de apă cum trăiesc.

— Din merele istețimii cîte mai păstrezi ? îl întrebă calul.

— Poate zece... căci am dat și Steluții mele din ele. Știi, Eva ne-a dat în rai un măr cu bucluc... am vrut să dau și eu Evii mele trei mere cu cîntec !...

— Să mai mănînci cinci mere, iar cinci să le păstrezi pentru coconul tău. La vîrsta de șapte ani, să i le dai să le mănînce odată. Și, dacă vei face asta, tu însuți te vei pune în acord cu lumea cea mai desăvîrșită pe care o vei înțelege și pe care te vei apuca s-o zidești aici pe tărîmul tău. După ce vei mîncă cele cinci mere, și de ajutorul meu te poți lipsi, căci prin închipuire și prin judecată vei putea aproape totul ! Lucrînd cele închipuite și judecate, vei face adevărate minuni.

— Mulțumesc de sfat, zise Ber-Căciulă, și plecă la cotețul lui, care pe dinăuntru avea pereții căptușiți cu aur, și căută la mere. Le numără și găsi douăsprezece. Chemă pe Steluța, care acum nu mai vrea să lapede portul țărănesc, și-i mai dete încă două mere.

— Pentru ce ? zise ea,

— Ca să fii și mai frumoasă și mai isteată decît ești.
— O, dacă-i vorba să-ți plac ție, apoi sînt în stare să mă-mbrac și cu strălucirea soarelui...
Și ea mîncă cele două mere, iar el mîncă alte cinci la repezeală.

— Astea ? întrebă ea.

— Nu pricepi ? o întrebă el.

— Ba da, să le păstrăm coconului nostru !

— Întocmai. Pune-le în sipet și-ncuie-le bine.

Apoi ei căzură pe gînduri.

— O fac, zise el.

— Fă-o ! îi răspuse ea.

— Trebuie să zidesc și aici pe pămînt o lume a lui Dumnezeu. Pentru asta am îmbrăcat trupul, haina aceasta de lucrător ceresc... Ce lumi frumoase sînt de jur împrejurul nostru... Mă duc.

— Du-te.

El ieși în grădină și iar chemă calul.

— Ce mai vrei ?

— Numai de acelea ce trebuiesc făcute. Vreau întii să mă duc să-mi văd pe tata și frații. Se cade să-mi aduc aminte de ei și cînd sînt fericit, nu numai cînd aș fi nenorocit.

— Mergem.

— Mai vreau să-mi aduci de pe tărîmul tău trei zîne înțelepte și frumoase, cum sînt florile ce cresc primăvara, ca să le dau de tovarășe soțiilor mele, care poartă un prunc în sîn. Vreau să fac numaidecît împrejurul ei o lume plină de frumusețe și de cumi_ntenie, ca pruncul să iasă cu o fire la fel.

— Îți voi aduce.

— Înțeleg că pentru a zidi o lume nouă, plină de dragoste și de știință adevărată și frumoasă, trebuie să încep zidirea ei din familie.

— Fă-o, cine te oprește ?...

— Haide acasă să iau bani și du-mă la tata.

El încălică și calul se opri la ușa cotețului. Steluța lui îi ieși înainte veselă...

— Vrei bani mulți ? îl întrebă ea.

— Ca pentru tata... A trăit toată viața, vorba ceea, o viață de cioară, hai să trăiască și el o zi o viață de soim !

Ea intră în coteț și se întoarse abia aducînd trei pungi cu bani.

Ber-Căciulă le luă și calul zbură spre satul lui tat-său și se opri sub mărul frumuseții și al istețimii și acolo necheză o dată, de fu cît p-aci să dărîme cocioaba părintească.

— Hait ! ne-am dus ! strigară frații lui Ber-Căciulă, înțelegînd nechezatul calului. A venit Ber-Căciulă să se răzbune de palmele și bătăile ce i le dam cînd uita bureții nesărați.

Tat-său lăpădă luleaua lîngă sobă și ieși și el sfios, gîndind : „Dacă l-am bătut, apoi l-am bătut ca să-l învăț minte, nu să-l prostesc. Și apoi bătaia e ruptă din rai. Ce stric eu, că mi se părea prost și el ca și ceilalți“.

Ber-Căciulă descălică și porni spre ei vesel.

— Bine v-am găsit sănătoși tată și fraților ! zise el.

— Bine ai venit sănătos fiule ! îi răspuse tat-său.

— Mi se făcuse dor de voi și am venit să vă văd...

— Bine ai făcut, că și nouă ne era dor.

— Și, ca să vă scap de fiertul bureților, v-am adus și bani de cheltuială, ca să vă luați haine de primeneală, lucruri de mîncat și casă bună de stat.

— Să trăiești, fiule.

El sărută mîna lui tat-său și cu frații se sărută pe obraz.

— E tot al nostru ! zise Nicolae.

— S-ar putea ca tocmai eu să fiu numai al meu ? !
răspuse Ber-Căciulă.

— Cum o duci cu noru-mea ? îl întrebă tat-său.

— Nu ne-am ciondănit niciodată !...

— Bine, taică, bine... casa e raiul ce și-l poate clădi omul pe pămînt, întrebui_nînd înțelepciune, iertare și dragoste !... Măăă...dar ești așa de frumos, că aproape n-ai mai fi tu Ber-Căciulă al nostru !...

— Ei, traiul ! zise Stan.

Tat-său îl căută la mîna-dreaptă și zise :

— Tot Ber-Căciulă ești... uite semnul în palmă când te-ai fript cu cărbunele ce-l cerusem să-l pui în lulea!... Of!... dar unde să mai pitim noi atita bănet!...

— Și n-avem nici încuietori la uși!... răspuse Stan. Noi pînă-acî nu culcam cu ușile descuiate!...

— Nici afară nu ne mai putem culca. Vine hoțul, te ia din așternut și-ți spune : banii, că te tai!...

Ber-Căciulă rîse și le spuse :

— Nu vă temeți de hoți. Faceți-vă o casă bună și căutați să faceți și voi ceva de seamă. Căutați de nu vă-mbătați... căci nu vreau ca banii să vă slujească de scări de scoborît, ci de scări de înălțat.

Intrară în mica căsuță unde crescuse și merse la pătuțul lui de lîngă sobă.

— Aici puneam capul și aici picioarele... Și ce bine era cînd îmi dezghețam picioarele învinețite de frig și degerime!... Cîte schimbări se pot întîmpla în viața unui om, dar cîte și cîte în viața unui suflet!

Pe blănile patului, la perete și sub salteaua umplută cu paie, își găsi din cărțile lui, cu care își ținea de urît.

— Iată-mi și cărțișoarele!... Cum, Nicolae, le-ai lăsat să stea atîta timp unde le-am lăsat eu?

— Apăi ce-aveam cu ele?...

Tat-său începu apoi să-l întrebe despre cîte și mai cîte, așa că el trebui să se-ntoarcă acasă tocmai pe seară, cînd tocmai atunci se-ntorsese și calul să-l aducă îndărăt.

— Palatul cerut ți-l fac într-o săptămînă, îi vorbi calul. Am ales dealul din pădurea parcului împărătesc. Acolo o să ai destulă liniște pentru a gîndi și a lucra.

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc, bunul meu prieten... Tocmai la dealul acela mă gîndisem și eu.

— Știu, fiindcă ți-am tălmăcit gîndul... Așa că ți-l voi face cu toate camerile secrete pe care le plănuiai alaltăieri noapte.

— Cum? dar cum ai putut să pricepi gîndul meu, cînd eu nu l-am spus nici chiar nevestii?

— Oare n-ai înțeles ce e gîndul? Nu pricepi ce se petrece în jurul nostru cînd gîndim? Cum se răspîndește gîndul, cum se bat gîndurile? Cum se mișcă în talazuri pe tot oceanul cerurilor?

— O... o... o...! ajunge!... Mi-e rușine de credința ta că eu n-am înțeles ce sînt gîndurile...

Descălică și intră la Steluța lui. Calul se făcu nevăzut în slavă.

II

După cîteva zile, Alb-Împărat chemă în sala tronului pe Ber-Căciulă și, față cu marii boieri și cu marii sfetnici, îi zise :

— Strălucitorule Făt-Frumos, ai dat pînă acum destule probe de vitejia, de istețimea și de înțelepciunea ta. Lumea, de la un cap la altul, a aflat ce-ai făcut și cine ești. Nimeni, din cei născuți în puf și în mătase, locuind în palate și trăind în răsfațul bogăției, nu va mai avea drept să spuie că nu meriți locul la care te-ai urcat. Și, dacă s-au găsit nouă împărați care să spuie așa, apoi cu puterea ta i-ai zdrobit și i-ai desființat, dovedindu-le că ridicarea ta s-a făcut prin minte și prin inimă, iar nu prin avere ori prin naștere... După o gîndire temeinică, am hotărît că, deși ai trei țări cucerite și întrunite într-una, în care ești împărat, să-ți mai las în păstrare și țara mea iubită, adică țara în care te-ai născut și ai luptat. Sînt obosit de lupte, de necazuri și de ani, și vreau liniște. Știu că vei fi cel mai bun pastor de oameni și că, la adăpostul tău, neamul nostru omenesc va ajunge să trăiască în pace și mulțumire.

Ber-Căciulă, apucînd mîinele împăratului între ale sale, îi răspuse cu obișnuitul lui glas blînd :

— Măria-ta... deși sînt stăpînul a trei împărății, pe care le conduc trei credincioși generali, primesc și noua sarcină de a conduce și țara mea, fixîndu-mi capitala aici. Pricep că dragostea de țară și dreapta judecată v-a îndemnat să faceți aceasta. Mă-nchin hotărîrii ce ați luat-o și n-aveți decît să fixați încoronarea.

— Peste zece zile, zise împăratul.

— Vă rog, ca cel puțin peste douăzeci de zile, răspunse Ber-Căciulă.

— De ce atît de departe?

— Am și eu de lucru.

— Fie-ți în voie!... Așadar, mari boieri, vorbi Alb-Împărat, peste douăzeci de zile de azi serbăm încoro-

narea și ungerea ca împărat al nostru tuturor, a lui Făt-Frumos Ber-Căciulă.

— Ura ! Ura ! începură să strige toți... Trăiască Fătul-Frumos Ber-Căciulă, viitorul nostru împărat.

După ce data ridicării ca împărat a lui Ber-Căciulă se fixă astfel, Ber-Căciulă rămase la masă cu împăratul, unde veni, chemată, și soția lui și stătură apoi de vorbă pînă seara.

— Ar fi bine să-ți faci un palat nou, zise Alb-Împărat.

— Este aproape zidit.

— Unde ?

— Pe dealul din pădurea parcului...

— Bine ai făcut... Cotețul, nu face !...

— A făcut multe cotețul meu...

— Da, da, ți-a ascuns istețimea...

Seara se despărțiră, Ber-Căciulă plecînd să se culce cu soția lui iar în iubitul lor coteț, cu toate rugăciunile împăratului de a rămîne în palat...

— Nu, tată, îi spuse ea, ca orice rumîn, ne ducem și noi seara la cotețul nostru...

III

Într-o zi, după ce Ber-Căciulă văzuse cu de-amănuntul minunatul palat de aur ce i se clădise pe dealul din pădurea parcului, porunci și i se aduse mesele, paturile și scaunele de care avea nevoie, și se mută cu nevasta în el.

Orîndui la porți gărzi de soldați, la uși ușieri și pe săli femei frumoase și tinere pentru serviciu zilnic. Marele secretar, ce și-l alese el dintre învățații neamului, primi porunca să-i aducă toate cărțile din lume, ca el să le aibă la îndemînă pentru cercetările ce voia să le facă. Apoi îi mai spuse să întocmească o adunare de învățați care să alcătuiască o carte de toate cuvintele ce se vorbeau în țara lui și cum se zice la fiecare din cuvinte pe limbele tuturor celorlalte țări de pe pămînt.

— O să fie foile prea late, măria-ta, zise secretarul.

— Și de-ai întoarce foia cu țăpoiul, de lată ce-ar fi, tot să-mi faceți cartea zicerilor de pe pămînt... Iei cuvîntul, de pildă : piine, și-mi treci în dreptul lui cum îi spune în fiecare limbă acestui cuvînt...

— Am înțeles ! și așa rămase hotărît.

*

După ce Ber-Căciulă puse asta la cale, într-o după-masă, stînd lungiți în paturi, Ber-Căciulă începu să vorbească către nevastă-sa cam astfel :

— Steluța mea... ai înțeles că vreau să pun temeliele unei lumi noi. Am crezut că numai din familie se poate face începutul. Trebuie să începem dar din familia noastră, care va sluji model și celorlalte familii. Eu, tu, conul nostru ce spui că are să vie, vrînd-nevrînd vom sluji de modele supușilor noștri. Și cît de fără cusururi se cere să fie modelele și ce mari calități se pretind să le aibă cei ce vor să schimbe lumea, să fie zidari unei lumi noi !

Înțelegi, dar, ce mare datorie ne-am luat și ce mari calități sufletești ni se cer !

Uite ce-am hotărît eu pentru tine. Să-ți fac o viață fericită... Ochii tăi să se răsfețe în frumuseți. Sufletul tău să se răsfețe în plăceri alese de o judecată desăvîșită... Am rugat calul să aducă, de pe tărîmul lui, trei zîne, care să-ți ție și de urît și care poate ți-ar da și sfaturi. Am zis să vie o zîină cu ochi căpriei, așa ca ai tăi, adică o zîină a frumuseței veșnic tînără ; alta cu ochii negri, care să-și poată închipui toate frumusețile, și o zîină cu ochii albaștri și cu capul plin de cumînțenie. Și mi-a făgăduit. Ca tine, femei cu prunci în sîn, sînt multe, și vreau să le fie și ochii lor încîntați și sufletul lor povățuit, și voi trimete zînele și pe la ele, să le vadă și să le spuie cele ce trebuie să știe și să facă mamele pentru pruncii lor.

— Și cînd vor sosi zînele ? întrebă soția lui bucurată...

— Calul e dus de trei zile... Dar tărîmul lui e departe d-aici, și-ncotro este, numai el știe. Cînd or sosi zînele, caută să le arăți inimă plină de dragoste, să vadă

și ele că pe tărîmul nostru poate să crească și floarea asta sfîntă.

Un nechezat puternic zgudui ferestrele. Calul sosise cu cele trei zîne.

Ber-Căciulă se repezi afară, în fugă, să le primească. Soția lui făcu la fel.

Cele trei zîne, una îmbrăcată în haine subțiri ca de vâl, din care se răspindea o lumină ca galbenul zorilor de dimineață, păși pe scări, cu picioarele ei albe, ale căror tălpi erau ferite doar de cîte o talpă galbenă de piele, legată cu o încrucișătură de curele. După ochii ei căprij, Ber-Căciulă și soția lui înțeleseră că asta e zîna frumuseții.

A doua zîna, îmbrăcată în roșul zorilor, cu o coroană de stele care-i sclipeau în părul revărsat pe umeri, urma pe scări după întîia.

— E a închipuirii! șopti soția lui Ber-Căciulă.

A treia zîna, îmbrăcată în voaluri albastre, i se mișcau mîinele și picioarele în ele ca un corp în apele mării... Ochii ei senini, păreau două picături de cer albastru, plini de taină și de măreție.

— Bine ați venit!... Bine ați venit!... pe tărîmul nostru, le zise Ber-Căciulă.

Soția lui vorbi :

— Să ne iertați că nu putem să vă primim în locașuri mai potrivite frumuseții și măreții voastre... Acest pămînt își are noroiul lui în care noi semănăm florile speranții... Vedem cîte îi trebuie, pentru ca să fie și el frumos și strălucitor... Cu sprijinul și cu dragostea voastră, bunelor zîne ale altor tărîmuri, credem că vom face și tărîmul nostru mai vrednic de voi.

Zîna frumuseții o apucă de o mîină, îi puse pe cealaltă pe umeri și, privind-o în ochi, îi răspunse :

— Ești frumoasă, draga mea soră!... Dragostea ta de ce e măreț și plin de gînduri e semnul ascunsei tale frumuseți. Acum și aici, nici soțul tău și nici tu nu-ți poți pricepe frumusețea. Dacă el ți-a bănuțit-o, mîndră să te simți. Acest trup este o haină de lucrătoare!... Să nu te-ntristeze că-ți acoperă strălucitoarea frumusețe ce ai dobîndit-o... Acest trup, cu carne și piele albă, este o

haină din care să faci scutece celui ce vine să vadă tărîmul ăsta...

Revarsă-ți frumusețea, draga mea soră... Eu am să stau cu tine multă vreme.

Zîna închipuirii îi vorbi :

— Tot ce socotești că-i rău
Să gonești din gîndul tău,
Ăsta este sfatul meu.
Nici să-l zici, nici să-l vorbești,
Nici să ți-l închipuiești,
Și-atunci răul chiar născut
În nimic s-a prefăcut!...
Vrei să porți în ochi o floare,
Vrei să porți în gînd un soare,
Vrei în sîn un suflet mare ;
Vrei și-aici lume măiastră,
Ca-n tîria cea albastră,
Să sădești acestea-n tine,
Să le-nchipui cît mai bine,
Căci atunci prin gînd și faptă,
Toate-toate se îndreaptă,
Și se fac cum tu le vrei,
Lume mîndră, mîndri zei!...
Să-ți închipui, draga mea,
Orice bine ce l-ai vrea ;
Să-l închipui zi cu zi
Și-acel bine va sosi,
Căci cu gîndu l-ai născut
Și cu trupul l-ai crescut!...

Zîna cumînțenii îi vorbi :

— Soro, soro, închipuirea
Crește-o cît nemărginirea...
Crește-o mare, mare, mare
Încît să n-aibă hotare !
Iar cu gîndul urmărește
Tot ce-n minte-ți se ivește ;
Cată cum s-ar putea face
Lucruri, fapte ce ți-ar place.

Că ce-n minte-ți s-a născut
E pe undeva făcut,
Și dacă-i pe undeva,
Fă-l a fi și-n lumea ta !
Cercetînd necunoscutul,
Ai să vezi și nevăzutul,
Ai să știi, cum știm și noi,
Ce-o să fie mai apoi...
Iar ca mamă ești datoare
Să fii cîmpu-n plină floare,
Să fii cerul plin cu soare,
Să fii zîină zburătoare,
Că ce-nchipui, ce gîndești,
În copilul tău sădești !...
Iar în el cresc ca porniri
Ale bunei sale firi !

Soția lui Ber-Căciulă, cu brațele deschise spre ele, aproape strigă bucurată :

— Surioare, mîndre zîne... fiindcă ați venit să legați pămîntul cu cerul prin înțelepciune și prin dragoste, îmi voi face și eu corpul biserică sfîntă, iar sufletul altar, unde să primesc pe dumnezeu, cum am primit în sîn coconul meu !...

Vă primesc în brațe, ca pe surori, în inimă ca pe dragoste, și-n suflet, ca pe minunile lui dumnezeu ! Fiți binevenite !...

Ea le îmbrățișă pe rînd, le sărută părul ce le îmbrăca umerii și spatele și le mai vorbește :

— Pentru el, soțul meu drag, voi să fiu frumoasă ca zorile răsăritului, ca să nu i se urască cu mine ; pentru mine, care sînt mamă și deci lucrătoare sfîntă, voi să fiu închipuire și gînd fără de hotar ; pentru copilul nostru vreau să fiu înțelepciune și dragoste desăvirșită, locaș sfînt de întrupare al sufletelor, adică o putere mereu în lucru și o dragoste fără de margini !

— Și astfel fiind mereu, draga mea, complectă și Ber-Căciulă, lumea nouă va izvorî prin tine și prin cele care vor face ca tine !

Hei, calul meu năzdrăvan !... Ți-ai împlinit solia. Fiindcă nu pot toți să aibă cai năzdrăvani și fiindcă eu

vreau să fie toți ca mine, te-nlocuiesc prin gîndul și prin priceperea mea... Acestea fiecare le poate avea. Ești liber, calul meu ! Du-te pe tărîmul tău. Odată, cînd ședeam în cenușa de pe vatra tatii și fierbeam bureți, n-aveam pe cap decît o bășică de porc, dar în cap aveam cerul plin de speranțe... Ai venit, m-ai ajutat ca pe un frate drag, ca să pot s-arăt soții mele cele nevăzute din mine și făcînd-o să le vadă, am cucerit-o, și cu ea și dreptul de a merge ca întîiul între oameni. Îți mulțumesc, îți mulțumesc și ești liber să pleci. Te dezleg de cuvîntul ce mi-ai dat și pe care niciodată nu ți l-ai călcat. Dumnezeu cu toți și deci și cu tine, dragul meu frate !

Calul scoase un nechezat puternic și apoi vorbește :

— E cel din urmă chiot de bucurie al meu. Ești vrednic să cunoști misterul. Iată cine am fost eu !

Și calul se întrupă în chipul unui tînăr frumos, care avea în cap un coif cu aripi, la picioare niște pantofi cu aripi, pe corp haine albe, strînse bine, și o manta, asemenea cu aripi.

Ber-Căciulă cu adevărat rămase cu gura căscată de mirare !

— Mă cunoști ? îl întrebă acest tînăr.

— Nu ! răspunse Ber-Căciulă.

— Dar niciodată nu m-ai făurit în capul tău ca pe o ființă închipuită ?

— Asta da, de multe ori îmi închipuiam un Făt-Frumos așa și doream să fiu și eu ca el... Dar închipuirea asta o socoteam năzbitie, și mi-era rușine s-o povestesc cuiva.

— Și acum cînd mă vezi, mai crezi că sînt năzbitie ?

— O, nu !...

— Iacă misterul... tot ceea ce îți închipuiești este pe vreun tărîm undeva. Dacă n-ar fi, nu s-ar putea închipui, dar fiindcă este, se închipuiește, ba se și povestește !

Tot ce este : corp mort, corp viu, răspîndește-n juru-i raze, care fie că se văd, ori nu se văd, ele se duc mereu în hausul fără de fund. În drumul lor, acele raze, izbind capetele viețuitoarelor, întrupează ca închipuire în minte corpul de la care au plecat. A-ți închipui este dar a primi și a privi în tine icoanele celor ce sînt undeva.

Deci icoana fapturnii mele ai văzut-o de multe ori, deși ai socotit că asta a fost o simplă închipuire.

— Și cine ești, fratele meu ?

— Sînt un locuitor de pe alt tărîm, venit să te sprijin în misiunea ta. M-am făcut cal, căci numai așa putem să te port prin naltul norilor, pe dasupra florilor, ca să strălucești tu prin fapte și iseteție mai mult ca toți. Soția ta a ghicit că noi vrem să legăm prietenie între oamenii după tărîmul tău și oamenii după tărîmul meu. Pentru ce ? Pentru a trăi și voi o tinerețe fără bătrînețe, o viață fără de moarte, colindînd tărîmurile, libreri ca și gîndurile !... Acum, cînd te socotesc în stare să mergi înainte prin mintea și puterea ta, te las și mă duc pe tărîmul meu. Mergi înainte, dar niciodată să nu te lipsești de sprijinul celor din... cer, adică din alte tărîmuri. Fetele mele, cele trei zîne, rămîn aci ca suită a nevastii tale... Să ne mai vedem sub binecuvîntarea lui Dumnezeu, iubite frate !... Și tînărul, ca o săgeată pieri în slava albastră !

Ber-Căciulă iar rămase mirat și de asta.

Nevasta lui chemîndu-l, îi spuse :

— Haide în palat... haide... că nu sîntem singuri niciodată... Avem prieteni pretutindeni și văzuți și nevăzuți... Slavă ție Doamne, că avem atîția frați !...

Intrară în palat și zînele, tinere ca niște copilițe de 15 ani, umplură de veselie și de larmă copilărească toate încăperile. Ca să mănînce și ele din bunătățile tărîmului nostru, Steluța lui Ber-Căciulă așeză o masă cu toate bunătățile și cu toate fructele și începură să mănînce.

După-masă zînele începură să cînte din gură și din chitare încît Ber-Căciulă întrebă în șoapte pe Steluța lui :

— Oare n-om fi în rai, scumpa mea soție ?

— Poate ! îi răspunde ea și, atîrnîndu-se cu o mină de umerul lui, adormi ușor...

IV

Ber-Căciulă, după ce tainui cu nevasta în ascuns, toți ai palatului primiră poruncă, chiar și Steluța, că

timp de zece zile nimeni-nimeni nu va mai fi primit de Ber-Căciulă, orișicine ar fi și orice s-ar întîmpla — și el se ascunse în încăperile secrete ale palatului și nimeni nu mai putu să afle ce face, ori de este ori nu este acolo.

Alb-Împărat, care se obișnuise cu el și care avea parcă o trebuință de el întotdeauna, se intrigă de porunca asta și trimitea mereu vorbă că vrea să vadă pe Ber-Căciulă. Toți trimișii spuneau însă că n-au fost primiți de nimeni. Marea vorniceasă, însă, șoptise împăratului că la palatul de aur se petrec fapte ciudate. Nu se știe de unde au sosit trei fete, ca de șaisprezece ani, ce poartă părul lung și despletit, încinse pe frunte cu niște coroane în care sclipesc stele viorii și rubinii, care se văd alergînd mereu prin grădina palatului. Că aceste fete, de o frumusețe ametoitoare, trebuie să fi amețit și mintea lui Ber-Căciulă și l-au priponit împrejurul lor.

— Dar fata mea ce face ? a-ntrebat împăratul, intrat la grijă și la bănuială.

— Se vede, chipurile, jucîndu-se cu ele, cum s-ar juca o copilă de vîrsta lor ; dar sub veselia ei, cine știe ce chin grozav se ascunde.

Împăratul trimise atunci pe marea vorniceasă să cheme la el pe prințesă.

Marea vorniceasă veni însă și spuse că nici ea n-a fost primită, ci a fost rugată de marea secretară a prințesei să vină peste cincisprezece zile, adică la două zile după încoronare !...

— Și fetele acelea frumoase mai erau ? întrebă împăratul.

— Azvîrleau cu flori în prințul nostru Ber-Căciulă !

— Fata mea ?

— Azvîrlea și ea tot în el cu flori !

— Ciudat ! zise împăratul și porni el la Ber-Căciulă.

Cînd marele secretar al împăratului spuse marelui secretar al lui Ber-Căciulă că împăratul a venit să vorbească, marele secretar al prințului începu să tremure... și ieși în fața împăratului.

— Măria-ta, vorbi secretarul, prințul nostru s-a închis într-o cameră cu cărți și a dat poruncă tuturor că zece zile nu are voie nimeni să-l vadă... Ieri s-au îm-

plinit zece zile dar azi a dat poruncă de i-am chemat cinci meșteri, cei mai mari din împărăție, și după ce i-am dus la măriasa, mi-a poruncit iar : „Pentru ni-meni nu sînt acasă nici astăzi !...“ Ce să fac ?...

— Spune-i numai că eu vreau să-i vorbesc acum. Secretarul se duse să spuie și se-ntoarse apoi însoțit de Ber-Căciulă, care veni cu brațele întinse să primească pe împărat.

— Deschideți de perete ușile, cum eu îmi deschid inima și brațele să primesc pe tata-socru... strigă Ber-Căciulă.

Slujitorii așa făcură, și razele soarelui, năvălind în săli pe ușile date de pereți, aprinseră de străluciri galbene pereții de aur ai palatului.

Împăratul rămase uimit de acest joc de lumini, ciocăni peretele, îl văzu că e de aur lustruit ca oglinda și spuse :

— Frumos e aici la tine, fiule !...

— Cum m-am priceput și eu, taică...

Porniră pe săli spre camera de primire.

— Unde ai fost timp de zece zile ? îl întrebă împăratul în șoaptă.

— Am lucrat... Cred că știi că am dat libertate calului meu, care mă slujise cu frații lui... Am vrut să rămîi numai în puterea mea, ca orice cetățean. Și fiindcă mă obișnuisem să privesc lumea de la înălțimea drumurilor pe unde călătoresc norii, am plănuit un palat cu care să călătoresc prin nori tot așa, ba și mai bine de cum călătoream cu calul.

— Cum, cum ? întrebă împăratul.

— Da... să fac un palat cu care să plutesc în slava albastră, cum plutesc fulgii cei mai ușori... Am chemat aici cinci mari meșteri, care îl vor lucra după planurile mele.

Împăratul se uită mirat la Ber-Căciulă, și iar îl întrebă :

— Dar bine, cine o să-l ție atîrnat de toarte ; cine o să-l mîne încoace și-ncolo ?

— Acel ce mîină norii, grindina, ploaia, trăsnetele....

— Cine e acela ?

— Soarele !...

— Nu-nțeleg ! Nu pricep ! Nu se poate !

— Și totuși este așa de cu puțință ! Totul se poate, mărite împărate, dar în anumite condiții. Ce ni se cere nouă este să căutăm condițiile care fac ca și palatul acesta plutitorul prin aer, ca și orice altceva, să se poată. Eu am căutat condițiile ca palatul plutitor să se poată construi, le-am găsit și acum vreau să-l construiesc.

— Și pui în el cărămidă, fier ?

— Gîndurile mele fiind cu totul noi, n-am avut nevoie de aceste materiale vechi de zidărie, grele și bune pentru pămînt, dar nu și pentru aer... Dar haideti în camera mea de lucru, unde vorbind meșterilor, veți asculta și măriia-voastră.

El deschise o ușă și intrară într-o cameră de sticlă albăstrie, unde cinci oameni, cu privirile serioase, dar cam desprețuitoare, ședeau bătoși pe scaunele de piele. Camera de lucru a lui Ber-Căciulă avea jumătatea de jos a pereților plină cu rafturi de cărți. O masă mare, în formă de cerc, avea pe ea fel de fel de unelte mici și mari, cu care el lucra planurile ciudatului palat.

Meșterii, la vederea împăratului, se ridicară repede și își plecară apoi capetele spre salutare.

— Așezați-vă, dragii mei, vorbi Ber-Căciulă, căci explicațiile mele vrea să le asculte și împăratul.

Meșterii se așezară pe locurile lor. Împăratul șezu și el pe un scaun tăcînd ca un șolar cuminte. Ber-Căciulă își urmă vorba de unde o lăsase...

— V-am spus că întii și întii, ca și la-nceputul-în-ceputurilor, se naște ideea. Ideea e simplă și măreață. E fiica sufletului nostru, ori este prinsă pe drumul razelor și tîlmăcită de noi, fiind în cazul acesta fiica altui suflet. Ideea puternică cere trup din materie, cum și sufletul nostru a cerut și și-a făcut trup din pămînt. Deci lucrurile, toate lucrurile înfăptuite, sînt idei întrupate : lumea lucrurilor e lumea ideilor întrupate.

Un mic exemplu :

A venit unui om ideea de a mărunți o bucată de lemn. Asta e ideea cea simplă : *a mărunți lucrurile*.

Să vedem acum diferitele întrupări ale acestei idei. Ciocan — dacă lucrul e sticlă sau obiect ce se sparge.

Baros... daltă, fierăstrău, topor, bardă, tîrnăcop, cazma, sapă, cuțit, briceag, foarfece și altele, și altele...

Se deosebesc aceste lucruri unele de altele, dar fiecare din ele întrupează într-un fel *ideea* de a mărunți sau de a tăia un lucru. Iată dar că o idee se poate întrupa în multe lucruri, poate avea multe forme, se poate deci face în mai multe feluri.

Ideea de a zbura omul este ideea cea simplă sau ideea-scop.

În câte feluri de trupuri s-a-ntrupat această idee? În calul năzdrăvan, căruia eu i-am dat drumul.

În baloane rotunde și lunguiețe. În mașini de zbor... Ei, dar nu numai acestea pot să fie trupurile acestei idei-scop... Eu vreau Palatul plutitor și Mantaua de zbor, care să fie trupuri mai desăvîrșite ale acestei idei. Și, dacă se ridică întrebarea *cum?* caut prin închipuire și judecată: cum se pot face palatul și mantaua, găsesc, judec și pui mîna și fac... Am dat astfel trup ideilor mele închipuite și judecate.

Am luat mai de mult seama că cei mai mulți oameni se încurcă în ideile întrupate, mai strașnic de cum se încurcă muștele în plasa păianjenilor. Eu vreau să vă dau o idee, care să fie ca un fel de foarfece, cu care să tăiați și să vă descurcați drumurile gîndurilor, ca să puteți merge mai departe.

Un exemplu, ca să înțelegeți mai ușor. Cînd unui om i-a venit *ideea* de a face drum-de-fier, toți oamenii au spus că asta nu se poate.

Ei își închipuiau drumul-de-fier, ca pe podurile de peste ape, cu piloți și blăni de fier, pe care, căruțele de fier să meargă hodorogind îngrozitor. De unde atîția piloți de fier, atîtea blăni de fier, atîta fier?... Nu se poate!... Vor muri vacile, se vor stîrpi femeile, va înnebuni lumea, dacă ideea nebunului cu drumul-de-fier s-ar putea împlini.

Ce însemnau aceste judecăți omenești?...

Însemnau că cei ce judecau astfel aveau în cap o imagine a trupului acelei idei, și nu mai puteau să-și închipuiască că acea idee se mai poate întrupa și în altfel de trup. Erau oameni săraci cu închipuirea. Nu puteau să-și închipuiască decît cele văzute de ei. Nu

puteau să tîlmăcească razele venite din alte lumi. Trenul rămînea în capul lor ca o simplă căruță de fier, cum ei văzuseră; iar șinele drumului-de-fier, un pod de fier, lung-lung, ca cel de peste ape. Ideile acestor oameni erau vechi ca și ei; stau încurcați în ele, n-aveau ideea-foarfece care le-ar fi spus că *un lucru se poate face în foarte multe feluri*, sau un scop se poate atinge prin mai multe mijloace!

Vreți să fiți oameni noi, cum eu vă vreau, ferțiți-vă de a vă-ncurca în trupurile vechi ale ideilor. Ideea de adineauri a măriei-voastre, că voi pune cărămidă și fier la palatul meu plutitor, este la fel o idee veche, iar nu a mea, care e de altă formă.

Un alt exemplu:

Unui om i-a venit ideea să facă un lucru ca să vorbească cu altul aflat la sute de poștii depărtare.

El și-a-ntrupat ideea asta într-o mașină.

Cînd a pornit însă s-o explice, oamenii au spus că nu se poate.

De ce?...

Fiindcă ei se încurcaseră de trupul acestei idei, înfăptuită într-un fel, și altfel de trup al acestei idei ei nu mai puteau să-și închipuiască.

Se vorbea dintr-o odaie peste alte două-trei prin mijlocul țevilor. Vocea călătorește bine pe țevi.

Cînd omul nou le-a spus că el poate vorbi p-o sîrmă, lungă-lungă, ei și-au închipuit-o găurită ca o țevă, și au zis că nu se poate asta, fiindcă sîrma s-ar îndoi, s-ar rupe, și e cu neputință să găurim o sîrmă pe lungul ei. Omul nou, însă, nici nu se gîndise să găurească sîrma, dar ce era el să facă, față de oamenii care n-aveau ideea-foarfece că: *un lucru se poate face în foarte multe feluri?*...

Cred că v-am dovedit, dragii mei, că stînd cu mine de vorbă, trebuie să nu vă încurcați în trupurile vechi ale ideii de zbor, ci să mă credeți, să mă urmați cu toată dragostea și cu tot sufletul vostru.

— Te vom urma, strălucitorule prinț, strigă un meșter, sculîndu-se în sus.

— Îmi pare bine, dragul meu, că unul e gata să mă urmeze.

— Dar și noi sîntem gata! îi răspunseră ceilalți.

— Și mai mult îmi pare bine că sînteți toți gata. Așadar, materialul din care veți construi palatul plutitor nu este nici cărămida, nici fierul, ci materialul acela ușor, străveziu ca geamul, și făcut din brînză și formol...

— Palat plutitor din brînză!... strigă împăratul. Fiule, fiule, să nu care cumva să fii un mare nebun!

— Lasă, măria ta, ideea că eu voi pune felie de brînză peste altă felie de brînză, cum pui cărămizele în zid, și că așa vor fi pereții palatului!... Materia e una, măria ta, ea se poate transforma în formă, în proprietăți, în tot părutul ei fundament stabil, așa că și din aur poți face brînză, și din brînză sticlă, din sticlă fier ori friptură!...

— Asta e nebunie, nebunie!... strigă împăratul. Ești nebun, fiule!... Sticlă friptă, brînză de fier, friptură de aur!... Mă duc să nu-nnebuneasc și eu. Și împăratul se sculă înspăimîntat de așa idei prăpăstioase.

— Stai, măria ta!... Cînd am spus că *totul se poate, dar în anumite condiții*, eu cred că am pus temelia tuturor explicărilor ce trebuie să fac. Deci, cînd totul se poate, de ce nu s-ar putea și astea în anumite condiții?...

— Friptură de sticlă?... Palat de brînză?... Nu!... Lasă-mă!... și se sculă să plece.

— Nu vei pleca! se resti Ber-Căciulă, ci vei asculta! Eu sînt gata să-mi dau sufletul pentru izbînda celor mai mari idei din viață, și voi, cu toții, nu vreți să vă dați nici încăpățînarea ideilor voastre vechi!... În morală ați restignit pe dumnezeu; în știință vreți să ucideți pe oamenii noi!... Dar Ber-Căciulă vă va pune la colț, ca pe niște școlari repetenți și leneși!...

— La mine garda! strigă împăratul.

Ber-Căciulă apăsă însă de un buton, și scaunele cu cei cinci meșteri se lăsară în jos, iar pardoseala se ridică la loc, fără să se cunoască nimic ascuns în alcătuirea ei. Niște uși se ridicară în fața ușei de aur, și Ber-Căciulă vorbi:

— Zadarnic strigi, tată-socrule! Ber-Căciulă e silit să te puie la colț, ca să nu faci vreo greșală mare.

Camera asta e făcută să nu primească zgomotele, decît cînd anumiți butoni se apasă, și să nu se audă nimic din ea, cînd anumit buton e apăsat... Nu-ți mai răguși gîtul degeaba. Văd că nu poți să-ți asumi într-un ceas de vorbă știința a zeci de ani ce-am urmărit-o eu. Te voi ține închis aici, mă voi ridica împărat în locu-ți, după cum ți-a fost voia, și, cînd te voi sui cu mine în palatul fermecat, te voi arăta poporului, rugîndu-te să mă-nvinuiești de nebunie, dacă te-o mai lăsa simțămîntul de cinste și de adevăr dovedit.

Vei fi slujit împărătește, afară de porunca de a scăpa de aici.

El apăsă un buton și scaunul cu el se lăsă în jos, împreună cu masa cu planuri și cu butoanele ciudate.

Împăratul se pomeni singur, închis în odaie.

— Încă sînt împăratul! și împăratul se repezi la geamuri. Dar geamurile se văzură că sînt moi ca niște pînze, dar erau puternice ca niște table de fier. Împăratul apucă un scaun și-ncepu să izbească în ele cu toată puterea. Geamurile însă nici nu sunau, nici nu se crăpau, ci numai se lăsau ca niște pînze.

— Ce fel de geamuri să fie astea? zise împăratul.

— Geamuri d-ale lui Ber-Căciulă, din brînză, formol și camfor! îi răspunse vocea nevăzută a lui Ber-Căciulă.

— Brînză?! geamuri de brînză?!

— De lapte dulce dacă vrei! îi răspunse vocea. Materia e una; transmutarea ei, mașina care să umble veșnic, apa de tinerețe fără bătrînețe sînt lucruri care se pot!

— Nebun! strigă împăratul.

— La colț, taică, mă duc să mă fac împărat, ca să pot conduce lumea oamenilor la viața desăvîrșită.

Împăratul izbi cu scaunul în geamuri pînă osteni, și apoi se lungi pe un pat, înădușit learcă.

Stînd așa, se gîndi: „Acest om nu a fost ridicat aici numai de calul năzdrăvan, ci și de năzdrăvănia minții lui!... Dacă în loc să fie el nebunul, sînt eu, fiindcă nu-l cred?...“

Și împăratul adormi.

Ber-Căciulă se coborî în odaia unde fuseseră închiși cei cinci meșteri. El le vorbi astfel :

— Un țăran suit în căruță, își mîină boii strigîndu-le „hăis, cea“, dar nădejdea lui că ei vor apuca spre hăis sau spre cea este biciul sau tufa cu care îi izbește și cu care îi face să-nțeleagă aceste comande scurte și simple. Dacă le-ar ține cuvîntări lungi și frumoase, ca : boulet frumos, ia-o la dreapta, că p-acolo mergi mai ușor și etc., bouletul frumos n-ar înțelege. Dar așa, odată cu lovitura, izbucnește și scurtul strigăt *cea!* și bouletul apucă în partea care n-a fost lovit. Deci bați partea stîngă ca să apuce în partea dreaptă și bați dreapta ca s-o ia în stînga. Dumnezeu, înțelegînd că oamenii, adică boii lui, nu-i pricepeau discursurile, lovește și el la fel ca țăranul pe boi. Deci nu trebuie să multe discursuri, ci strașnice tufe !

Vreau să lucrați după planurile mele, și din materialele acolo spuse, palatul plutitor. Pentru că ați fost de față cînd am arestat pe socru-meu și pentru că ați spus asta cine știe cui, vă țin arestați pînă construiți palatul. Aici sala e destul de mare, materialele sînt însemnate, mîncare, cărți și unelte de lucru veți avea din destul, apucați-vă de lucru. Unde nu pricepeți, chemați numele meu, eu voi auzi și voi veni să vă deslușesc !... Cereți și veți fi sluiți.

Zicînd acestea, Ber-Căciulă ieși din sala lor, și meșterii rămaseră și mirați și înfricoșați ; dar după trecerea ca unui ceas, se uitară pe planuri, începură să citească explicațiile, se înveseliră și se apucară să lucreze palatul fermecat.

*

Ber-Căciulă ieși din încăperile secrete ale palatului lui de aur și porunci marelui vornic să facă vestiri că împăratul, fiind bolnav, a poruncit ca el, Ber-Căciulă, să se ridice împărat în cel mult trei zile.

Cum auzi și Steluța vorba asta, se-ntristă și cît p-acu fu gata să plîngă. Dar Ber-Căciulă îi spuse :

— Cîrmuiește-ți purtarea, draga mea, și după inimă, dar și după judecată. Tu porți un prunc în sîn și nu trebuie să fii tristă, ca să nu-i dai lui, fără vrerea ta, o fire tristă. Dimpotrivă, fii veselă, păstrîndu-ți sufletul o harpă minunată pe care să poată cînta dumnezeu cîntece de bucurie pentru toți !

— Așa e !... Așa e !... dar e rău bolnav ?

— Mai mult cred că se face, ca să mă hotărască să-i iau locul... Iartă-mă, Doamne, că-ncep politica, cu ce se-ncepe de obicei !...

— Mă duc să-l văd pe tata...

— Nu !... înțelege că tu trebuie să rămii laoparte de valurile mării... Fii liniștită și veselă... Uită-ți firea ispititoare, că eu ispitesc și pentru tine.

El bătu din palme și cele trei zîne năvăliră în odaie vesele și pline de zgomot.

Ber-Căciulă le privi în ochi.

— Întocmai după cum dorești, îi răspunse zîna cumînțenii. Apoi uitîndu-se în ochii Steluței, îi vorbi :

— Dumnezeu poartă de grija orișicărei vietăți. E destul ca prin gîndire vrerea ta să i-o arăți. El și gîndul ți-l aude și, de-i drept, ți-l împlinește ; de-i greșit, chiar și atunci ce mințea ți-o povățuiește. Te încrede în bunătate-i și-n puterea lui cea sfîntă... Lasă-ți grijile în seamă-i și fii veselă și cîntă !...

Zînele ocoliră pe Steluța și o duseră afară, prin grădina palatului.

*

Marele vornic, ca toți ceilalți vornici începură lucrările de încoronarea lui Ber-Căciulă ca împărat. Cumnații lui Ber-Căciulă fură vestiți și porniră de la casele lor la împărăția lui Alb-Împărat. Oștile primiră haine noi și frecară armele să lucească, ca să treacă mîndri și falnici pe dinaintea noului împărat.

Marele vlădică fu vestit să facă și el pregătirile trebuincioase, ca să ceară de la dumnezeu binecuvîntarea ca împărat a lui Ber-Căciulă.

În vremea asta, Ber-Căciulă strînsese douăzeci de meșteri și-i dusesese în sălile secrete ale palatului și, îm-

preună cu cei cinci meșteri mari, îi pusese să lucreze ciudatul lui palat fermecat.

Palatul, numit de el așa, era în forma unui chioșc circular, cu acoperișul țuguiat, ca un vîrf de căpiță de fin și părea mai mult o jucărie decît a ceva trainic. Pereții erau făcuți din sticla aceea albă și moale, care nu se spărgea, iar stîlpii ce susțineau pereții erau din niște țevi albe și ușoare, de parcă ar fi fost de lemn. Erau trei pereți, sau mai degrabă trei geamuri cilindrice, cu un spațiu între ele de cîteva degete, iar, în vîrfurile țuguiat al acoperișului, era ca un fel de vîrtelniță mare, ciudat făcută, care nu se prea pricepea ce are să facă. Palatul tot era dar din felul acela de sticlă, și numai pardoseala era compusă dintr-o tablă din metal de acela ușorul și tare tot ca oțelul.

Spre seara zilei a treia, palatul fermecat fu gata, semănînd unei mari site străvezie de cernut, cu acoperiș țuguiat și cu ciudata vîrtelniță la vîrf.

Pe stîlpul din mijloc erau așezate o masă rotundă, în cerc, care se putea ridica și lăsa în jos pe stîlp; trei scaune, ce se roteau după voie împrejurul acelu stîlp ce le susținea, și de el mai spînzura și o oglindă cu trei planuri. Un pat de plasă atîrna de marginele pereților. Pe el Ber-Căciulă așezase o saltea de puf de fulgi, un așternut alb ca zăpada și o pernă plină cu puf de fulgi.

În cutiele mesei avea scule, hîrtie, cărți și ce mai chibzuisese el că-i trebuie. Un ochean asemenea sta pe masă, la îndemînă. Pe partea dinăuntru a pereților se puteau întinde niște perdele moi, dar negre ca păcura. De prisos să mai spui că acoperișul, străveziu, se putea deschide și închide, fiind și el compus din trei rînduri de geamuri. De la pereți, într-o latură și în alta, ca o mare săgeată, se-ntindeau niște geamuri așezate în picioare, care se puteau și ele mișca într-o parte și în alta. Niște roate, ce semănau aproape a butoaie, erau așezate pe marea cercevea a acelor geamuri. În sfîrșit, era ceva așa de ciudat, că numai văzut cu ochii putea să fie priceput.

Seara, marele vornic aduse vestea că Împăratul Roșu și Împăratul Verde sosesc dis-de-dimineată, că

pregătirile sînt făcute, dar că poporul ar vrea să vadă și pe Alb-Împărat, cel puțin ieșit la fereastră...

— De ce? întrebă Ber-Căciulă.

— Nu se știe cine a răspîndit vestea că măritul Alb-Împărat ar fi arestat de măriia voastră.

— Să vestești, mare vornic, pretutindeni, că marele Alb-Împărat va fi de față la încoronare și va vorbi tuturor.

Marele vornic ieși, și Ber-Căciulă se duse să vadă dacă Steluța lui este gata...

A doua zi, Ber-Căciulă se sculă foarte de dimineată, își sculă nevasta, se-mbracă în hainele scumpe, hotărîte pentru a se încorona cu ele, și vorbi secretarului:

— Să se facă lucrurile după cum s-au plănit. Marele vlădică să aștepte în minăstire sosirea noastră. Oastea să fie înșiruită de la palat pînă acolo. Marele vornic, vornicii și marii generali să aștepte înăuntru minăstirei. Cumnații și cumnatele să aștepte tot acolo. Noi, adică eu, marele Alb-Împărat și Steluța, vom sosi cînd soarele va fi ridicat de zece sulți pe cer! Pleacă acum și împlinește poruncile.

Secretarul ieși numaidecît.

Ber-Căciulă duse pe Steluța într-o cameră, apăsă un buton, și dușumeaua începu să se lase în jos. Porniră apoi pe un coridor luminat pe sus și ajunseră într-o sală cu pereții de aur, în care lumina soarelui venea de sus. Acolo Alb-Împărat, lungit pe un pat, citea o carte.

— Bine te-am găsit, taică! strigă Ber-Căciulă, aproape de el.

— Tăticule!, zise și Steluța, aici ai fost?!

Alb-Împărat tresări, se uită la ei și-ntrebă:

— Ei, te-ai făcut împărat fără voia mea?... De cînd m-ai arestat pe mine, ascultă-te-o oastea?...

— N-am avut nevoie să poruncesc oastei, ca să vedem de mă ascultă, îi răspunse Ber-Căciulă, dar am poruncit la douăzeci și cinci de meșteri să-mi facă palatul fermecat, ei m-au ascultat și mi l-au făcut... Mașina care să umble singură și mereu, care să nu-mi ceară decît unsoare și înlocuirea pieselor tocite, am așezat-o aseară în el, și e gata, prin apăsarea unui buton, s-o fac să umble cît oi vrea: o zi, o lună, un an, ori un

veac. Am venit să te iau, să ne urcăm în palatul fermecat cîteșitrei și să mergem să mă faci împărat, cum ne-a fost vorba, căci toți ne așteaptă la minăstire!

— Fata mea, ce spune ăsta, tu-l crezi?

— Eu îl cred, de mult, tată!

— Așa e!... Și numai tu ai avut dreptate pînă acum. Haideți, să văd și minunea asta.

Ber-Căciulă apăsă pe un buton, nebăgător de seamă și în sala asta, și o ușă se deschise într-o sală întunecoasă.

— Unde vrei să mergem pe întuneric? întrebă împăratul.

— Ieșim din camerele de sub pămînt pe scări, dar uite și lumină...

Și o scară ce mergea în sus se lumină de o lumină de zi.

— Nu-nțeleg... spui că sîntem sub pămînt?...

— Da, sîntem încă la douăzeci de urme sub pămînt.

— Dar în sala mea veneau de sus raze de soare...

— Pentru că le făcusem eu să vie, dar tot la douăzeci și cinci de urme te aflai sub pămînt... De aceea, oricît ai fi strigat sau ai fi încercat să găurești aurul peșterilor, tot n-ai fi putut. Sînt cam grele de priceput ideile și lucrurile în care mi-am întrupat acele idei...

— Dacă voi vedea palatul fermecat, am să crez în toate!

— E mai bine ca să crezi, mărite împărate... A crede că se poate face un lucru este a fi gata să te apuci să-l și faci. A te îndoi de el că se poate face este a-i amîna înfăptuirea; iar a nu crede este a nu-l face niciodată. Credința e sufletul faptelor. Eu cred că *totul se poate în anumite condiții* și deci am putut să fac ca pe sîrme, ori chiar și fără ele, să pot trimete o fâșie de raze din soare și în fundul pimnițelor și în fundul oceanelor. Să mergi într-o zi să vezi camerele de sticlă din fundul lacului, luminate de soare! Se poate dar trimete căldură și lumină la depărtări și-n locuri după voie.

— Cum adică, întrebă împăratul, ziua plină de căldură din țara lui Faraon-Împărat, s-ar putea trimete în țara lui Gerilă-Împărat?

— Se va putea, căci totul se poate în anumite condiții. Fenomenele naturii se pot produce întocmai, bunînțeles în anumite condiții.

— Hai, hai să văd palatul, că iar încep să cred că ești nebun!...

O ușă de geamuri luminată se vedea înainte. Glasul unui om ce cînta făcu pe Alb-Împărat să tragă de mină pe Ber-Căciulă și să-i șoptească:

— Stai, să ascultăm un cîntec din popor.

Stătură și vocea cînta:

„Doamne, Doamne, cît mi-e dor! de argintul norilor, de cîmpia florilor, de zborul cocorilor, de căldura verilor! Vine iarna, Doamne mare, cu ger, viscol și ninsoare, cu cer trist și fără soare, cu neguri întinse-n zare, cu plînsul celor ce moare!... Doamne, tu putere ai, dă-mi mie că poți să-mi dai, să-mi fac aripe să zbor, în stolul cocorilor, ca să plec după verdeată, după caldul plin de viață, și să zburd mereu la soare, încîntat de orice floare, și să cînt cu veselie, Doamne sfinte, slavă ție!...”

Ber-Căciulă moțai din cap și porni nainte. Deschise ușa de sticlă și vorbi tare către meșteri:

— Ce faceți, dragii mei?

— Fiindcă mai avem material pentru două palate, ne-am apucat să ne facem și nouă unul!...

— Vă rog să-l lăsați mai apoi, căci vreau să fiți garda mea de onoare de la încoronare. Ieșiți repede și fugiți la minăstire să mă primiți. După asta, veniți și lucrați, nu un palat, ci pentru fiecare din voi cîte unul.

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă! strigară ei.

— Să le ziceți astea după ce mă voi încorona... Ieșiți!

Meșterii văzură ușile deschise și năvăliră afară.

Soarele răsărise și se ridicase de trei suliți pe cer.

Ber-Căciulă rămase cu Steluța și cu Alb-Împărat. Împăratul se și dusese lîngă colivia aceea de sticlă, și văzînd încotro e ușa, intră înăuntru. Salteaua era din pînză cu fire străvezii, dar țesute des, că fulgii nu ieșeau prin ea, oricît erau de mici. Masa, scăunele și tot ce mai era acolo erau străvezii, de parcă erau făcute din aripi

de libelule, sau din o minunată țesătură de pînze de paianjeni.

Ber-Căciulă apăsă cu piciorul într-un loc, și tavanul sălii începu să se dea la o parte, cu acoperiș cu tot, iar marea sală rămase ca o curte cu zidurile de aur, sub ploaia piezișă a razelor de soare.

Împăratul rămase uimit.

Ber-Căciulă luă pe Steluța de mînă și intrară în palatul străveziu.

— Acum, așezați-vă pe scaune, sau priviți, că palatul meu va începe să se înalțe.

El apăsă pe un buton așezat pe masă, și niște vine negre începură să crească printre pereții de sticlă ai palatului. O cutie, din care ieșea afară o roată, începu să se hîțîne, roata începu să se-nvîrtească, iar odată cu ea începu și vîrtelnița ciudată de dasupra acoperișului să se învîrtească din ce în ce mai repede, pînă ce palatul se ridică din zidurile de aur, drept în sus, fără nici o zguduire și fără nici un zgomot decît o fișiiială lungă și nentruptă.

— Se ridică, se ridică pavilionul !... strigă împăratul.

— Și va merge încotro voim, și va pluti și în loc, ca o ciocîrlie în timpul primăverii ! îi răspunse Ber-Căciulă.

— Cine ești, cine ești ? îl întrebă împăratul.

— Cine vrei să fiu decît Ber-Căciulă ?...

— Cum se poate asta ?... Cine învîrtește aripele de sus ?

— Mașina d-aici...

— Dar ea n-are foc ?!... N-are fum ?!...

— Are căldură, are mișcarea ei !...

— Dar pe ce se-ntemeiază mersul ei ?!

— Vezi asta, deși e simplu, e greu însă de explicat, răspunse Ber-Căciulă, e același mijloc ce l-a întrebuițat și-l întrebuițează și dumnezeu la mișcarea tărîmurilor prin hausul cerurilor... E același mijloc cu care el întretine focul din globul pămînturilor, focul din soare, mișcările de pretutindeni... E același mijloc cu care el întretine viața, care, dacă e călcat sau modificat, se naște răul și moartea...

— Și spune-l odată ! zise împăratul nerăbdător.

— Dumnezeu întretine mișcarea prin mijlocul distanțelor neegale, prin neegalitatea drumurilor ce le fac mișcările, prin neegalitatea de a prinde razele diferitele corpuri.

— Deloc nu-nțeleg !

— Privește o mașină din alt tărîm, adică închipuiește-ți-o, dar mai bine ia seama la desemnul ăsta.

O pîrghie ce joacă într-un cui.

În lungul ei se mișcă o greutate și un arc.

Pîrghia poate apăsa pe altă pîrghie, cu greutate mai mare ca cea de pe întîia și cu arc ceva mai puternic.

Pîrghia a doua mai are un piston ce joacă într-un cilindru, ce se desparte în două tuburi de secțiuni egale. Un tub ajunge deasupra unei a treia pîrghii, care are greutatea și arcul și mai mare. Tubul se termină în formă de cilindru cu piston, care piston trebuie să lovească în pîrghia a treia. Al doilea tub este așa de lung, cît trebuie ca pistonul din capul celalt al lui să izbească mai tirziu în prima pîrghie. Se naște fenomenul de rezonanță... Se pun masele în joc... Nu se pot opri din mișcare, pentru că mișcările n-ajung în același timp și ele rămîn a se influența reciproc și veșnic ! Acesta e principiul de mișcare al veșniciei și deci și al mașinei mele !...

— Nu-nțeleg deloc !

— Ce să-ți fac ?... Din două raze de același pas, se naște una de două ori mai puternică ; din două raze ce se ciocnesc se naște căldură ; din raze ce ne ciocnesc corpul altfel de cum vibrează cărnurile noastre, se naște durerea și moartea ; din raze, care sînt în același pas cu mișcările noastre, se naște plăcerea ; din raze ce persistă mereu, fie chiar din cele ce nasc plăcerea, se naște oboseală și celelalte... Dacă n-ai înțeles trebuința și a întinericului, cum vei putea înțelege mijloacele veșniciei mișcări ! Întinericul e mijlocul de repaos, este universalul regulator al mișcărilor de rezonanță.

— Și tu le-ai înțeles ?

— Cred că le-am înțeles...

Ciocnirea razelor încălzește sorii, aprinde pămînturile, naște și întretine viața. E o mașină foarte minunată toată lumea !... Și ca lumea e și mașina mea !...

— Nu-nțeleg !

— Să mergem și într-o parte, că destul ne-am ridicat... Uitați-vă colo...

— Ce spume albe sînt acelea?... întrebă Steluța.

— Sînt spinările norilor sărutați de soare!

— Și cum fierb!... Cum se mișcă, ca niște capete cu părul alb și cirliionțat... Ba, uite, au și ochi... uite și aripi!...

— Dar uite stelele, zise împăratul, haideti jos, că se face noapte!

— Încă nu, dar sus cerul e posomorît, stelele se văd mereu și soarele se face roșu... Iar mai sus de tot, cerul rămîne ca o manta neagră, stelele nu se mai văd, iar soarele pare dispărut cu totul... Astea toate ne spune că noi jos primim niște raze transformate, altfel de cum sînt acolo de unde au plecat. Zicem că în soare arde focul veșnic, că de la el ne vin razele luminoase așa cum le primim jos, pe coaja tărîmului nostru. Poate însă ca soarele să fie tărîm plin de verdeață, de lumină, dar ai cărui locuitori trimit la noi niște raze nevăzute, care se transformă în lumină, căldură și celelalte. Cînd vom face ocheanul întemeiat pe adaosul celor ce o rază a pierdut în drumul ei, atunci ne vom uita în soare, în lună și în orice stea, ca într-o carte deschisă în fața noastră. Iar cînd mașina de prins și tilmăcit gîndurile o voi desăvîrși eu sau alții, atunci vom ști nu numai ce gîndesc vecinii noștri, împărați, regi sau oameni de știință, ci și ce gîndesc și alți locuitori din alte tărîmuri. Războaiele nu vor mai fi cu puțință, căci ideile vor fi tilmăcite îndată, surprinderile înlăturate, iar o altă mașină a mea le va pulveriza tunurile, gloanțele și orice așa voi. Dacă vor încerca vecinii să ne ucidă prin raze, noi prin alte raze ne vom apăra, transformînd razele lor cu ale noastre în mare de foc, ori numai într-o vijelie, care să sufle peste ei și să le radă tot de pe fața pămîntului.

— Trebuie să te cred, deși nu te-nțeleg. Haide, fă-te împărat și lasă-mi mie palatul, să mă plimb cu el în voie.

— Să mergem dar și în jos, că soarele s-a ridicat de nouă sulii pe cer!

Palatul începu să se scoboare, căci virtelnița aceea ciudată se-nvîrtea mai încet.

VI

Scoborîră în dreptul minăstirei de pe deal și dasupra unor stejari din față. Palatul se opri pe loc, în aer, iar Ber-Căciulă se ivi cu Steluța și cu Alb-Împărat, cu capetele pe ferestrele deschise.

Cei douăzeci și cinci de meșteri strigară din vale:
— Trăiască împărații Alb și Ber-Căciulă!

După ei începu tot poporul să strige și să azvirle cu flori în sus. Florile însă n-ajungeau la ei și le cădeau îndărăt pe capete.

— Popor iubit! începu Alb-Împărat, din ce am putut învăța acum la bătrînețe, este asta, că pămîntul nostru e în plinul cerurilor, că mergem cu el prin cer, mai strașnic de cum am merge cu o corabie pe ocean; că sîntem locuitori cerești, că toate-toate sînt cu puțință și deci putem fi prin învățătură și bunătate zei, după cum prin prostie și răutate putem fi diavoli.

Ce să vă mai spui?... Sînt mirat, sînt fermecat, sînt fericit!... Iată-mă la bătrînețe zburînd pe dasupra norilor... Trăiască Ber-Căciulă, năzdrăvanul, care vrea să facă tărîmul nostru un locaș de fericiți. Primiți-l ca împărat, adică păstor al trupurilor și sufletelor voastre.

Aide, fiule, să scoborîm pentru păstrarea legei și a obiceiului.

— Meșterii mei să urce dealul! strigă Ber-Căciulă.

— Nu ne-au lăsat, măria-ta, strigară cîțiva din vale — spuneau că sîntem murdari pe haine, pe miini și pe fețe și-i murdărim și pe dinșii.

— Suiți-vă! voi sînteți cei mai curați dintre oameni.

Palatul se scoborî încet, lumea se feri și el se lăsă pe pămînt ca un fulg.

Ostașii abia țineau poporul să nu năvălească, iar printre ei, pe locul lăsat liber, veneau pe fuga cei douăzeci și cinci de meșteri.

Marele vornic, vornicii, generalii și marele vlădică așteptau în ușa minăstirei.

Ber-Căciulă, Alb-Împărat și Steluța ieșiră din palatul lor străveziu și zburător și intrară în minăstire. Cele trei zine și femeile cele mai frumoase se înșiruiră după ei. În strane așteptau împărații Roșu și Verde cu soțiile lor. Marele vlădică îi întinse evanghelia.

Ber-Căciulă se-nchină și sărutînd crucea de pe scoarțele ei, zise :

— Te-nțeleg, Doamne, și vreau să te urmez cu toată inima !

Se opriră în fața altarului.

Vlădicii începură să slujească rugăciuni lui Dumnezeu.

Toate luminările și toate candelarele erau aprinse.

Cînd se citi evanghelia slugei credincioase, toți o ascultară în genuchi.

După asta, marele vlădică împărtăși pe Ber-Căciulă și-apoi îl mirui cu mir sfințit pe frunte, piept, umeri și spate.

Alb-Împărat se descinse de sabie și i-o întinse, zicînd :

— Spre apărarea țarei și a dreptății între oameni s-o porți.

Ber-Căciulă o primi, spunînd :

— Amin.

Alb-Împărat luă de pe o tavă de aur o coroană albă și ușoară, însemnată c-o cruce roșie în mijloc, și punîndu-i-o pe cap, zise iar :

— Spre lauda ta și a țării s-o porți sub binecuvîntarea lui Dumnezeu.

— Amin ! zise iar Ber-Căciulă.

Apoi Alb-Împărat luă altă coroană albastră, tot așa de ușoară, pe care strălucea o floare de pietre scumpe, și punînd-o pe fruntea Steluții, îi spuse și ei :

— Încoronez în tine cinstea casei și marea dragoste de bărbat și de prunci !... Să te binecuvînteze Dumnezeu !...

— Amin ! zise Steluța.

Marele vlădică, mai binecuvîntîndu-i, începu să vorbească :

— Măriți împărați și cinstiți boieri...

Cea mai mare dintre ispitele cu care Dumnezeu încearcă pe om este să-l facă împărat, stăpîn pe viața și moartea a milioane de oameni. Omul, suit în virful acesta, dacă este slab, ametește și se îmbată de mărire, ba uneori și de băuturi tari și face păcate cu duiumul. Văzînd că în jurul lui oamenii se pleacă, voințele se-ndoaie, împotririile se sfărîmă, omul se socotește atotputernic, dă drum poftelor de tot felul și ajunge o plagă pe bieții oameni.

Văzînd că soarele lui Dumnezeu răsare și-nvăluie în raze calde deopotrivă și pe cei buni și pe cei răi, el gîndește că mai sus de soare pe cer nu e nimeni, și mai sus decît el pe pămînt iar nimeni nu mai este !...

„Iată ce de rele fac și nimeni nu mă poate pedepsi“, gîndește el în sinea lui.

„Iată Ioan cum stă în puț la un loc cu broaștele, și soarele lui Dumnezeu nu se scoboară să-l încălzească în acel adînc !...“

„Iată-i capul pe tîpsie, iar Salomeea jucînd cu el, și trăsnetele rămîn pe loc ! Nimeni nu se află mai sus de om !“...

Ispita s-a împlinit. Omul acela și-a arătat firea...

Dumnezeu știe unde să-l puie de aci încolo !...

Mărite împărate...

Nu știi ce-o fi gîndit David împărat, cînd a zis : „Hotare ai pus, care trecute, nimeni nu le-o mai trece înapoi !...“ S-o fi gîndit la moarte, la vremea aceea grozavă care vine pentru fiecare din noi, căci nimeni-nimeni nu va scăpa de moarte !...

Și Saul, și David și Solomon au murit, s-au dus și duși au rămas pentru totdeauna.

Și puternicul Nabugadnesar și neînvingătorul Gengishan și mării faraoni, și Darius și Alexandru și toate popoarele lor s-au dus și nici unul, nici unul n-a mai venit îndărăt !...

Unde sînt ?... În ceruri, ori cenușe sub picioarele noastre ?

Și dacă întrebăm pămîntul : pămîntule, pămîntule, unde-ți sînt copiii tăi cei mai mari ?... Unde sînt copiii tăi cei numeroși, ca frunza codrilor și nisipul mărilor, nici el nu ne răspunde nimic !... Tot noi rostogolim cu

picioarul oase albe, pe măduva cărora umblă furnicile : pulbere neagră, amestecată cu fire de păr neputrezite bine !...

De le mai strălucesc ochii pe undeva, de le mai arde inima de căldura vieții, de le mai gîndește mintea topită de raze, nimeni-nimeni n-a putut să ne dovească !... Veșnic rămîne fără răspuns întrebarea noastră : unde sînt, unde sînt cei ce-au fost odată numeroși ca nisipul mărilor și nu s-au mai întors niciodată !...

Zadarnic că omul o fi mîncat din pomul cunoștințelor, că tot nimic nu știe !... O fi fost un măr viermănos ori clocit de la poale, iar nu din vîrf cu totul !...

Și dacă asta e întrebarea ce ne-o punem fiecare, apoi răspunsurile sînt multe, dar de dovezi temeinice sînt lipsite toate. Fericit o fi omul care-și dă un răspuns ce-l îndeamnă să fie cinstit, blînd și bun cu toți. Dar mai fericit acel care nu-și dă nici un răspuns, și totuși rămîne blînd și bun cu toți !...

Văd pămîntul nostru fugînd ca o părere neagră prin haosul plin de întuneric, ducînd cu el gîndurile noastre, dorurile noastre, păcatele noastre, speranțele noastre, cenușa și oasele noastre !... Unde o duce, unde ne duce, cînd se va opri și-n fața cui ?...

O speranță nedeslușită și pusă departe-departे spune că cei morți sînt numai adormiți, că dorm ; dar că odată se vor trezi din nou la viață !...

Ce fum, ce umbră albă azvîrlită peste negura morții !... Ce slabă mîngîiere !...

Și cînd acestea sînt gîndurile ce parcă izvorăsc din cenușa celor morți, ispita răului e îngrozitor de puternică. Poate că a fost destul lui Lucifer să vadă îngeri căzuți în leșin, ca să se îndoiască de atotputernicia și veșnicia lui Dumnezeu !...

Mărite împărate !

Credința în nemurirea sufletelor este un mare cîștig în viața oamenilor. Au trebuit mii de ani de observări, ca ideea această să intre în capete. Ideea aceasta a crescut potrivit cu creșterea puterii noastre de a gîndi. [...]

Prea mare dibăcie se vede în toate lucrurile, prea mult meșteșug în construcția lor, prea durată lungă în ființarea lor !... De cînd există steaua corăbierilor ?... De

cînd Cloșca-cu-pui ? De cînd Calea laptelui ?... Toate sînt de mult, de mult și numai noi să nu fim ?... Dar murim ?! Ce-i cu asta ?... Sufletul se dezbracă de haina lui numită trup, ca s-o ia poate, alta ; sau trupul e o sarcină pe care o poartă și o lapadă atunci cînd moare ! Dar astea nu sînt dovezi, ci numai presupuneri ! [...]

După cum un hipnotizor ia anumite cunoștinți și simțiri hipnotizatului său, făcîndu-l să simță înțepăturile din călcii în barbă, ori plăcerea limbei la subsiori ; ori luîndu-i personalitatea și anumite lucruri de el știute bine, tot așa și Dumnezeu ia unora din oameni credința în el, și-i lasă să vadă cum se poartă ei, cînd se vor socoti muritori, fără nici un stăpîn și fără nici un Dumnezeu !... Dacă și atunci, sufletul întrupat în om, și cu credința luată cu desăvîrșire, se poartă tot blînd și plin de milă, rămîne tot bun în mijlocul relelor și răilor ; caută desăvîrșirea minții în mijlocul proștilor în care ar putea fi azvîrlit, el se mîntuie, el a dat marea dovadă că e suflet bun și vrednic a i se da puteri nemărginite !... Și cînd unul din aceștia ajunge și împărat, fericit va fi, cînd va rămîne tot drept, tot bun și blînd, tot plin de milă și de dragoste către toți !

Dacă măria voastră aveți ascunsă în inimă credința în Dumnezeu, bine veți face poporului nostru. Dacă n-aveți ascunsă în inimă acea credință, și totuși sînteți bun, iarăși bine veți face poporului și vă veți mîntui ! Dacă n-aveți credință și veți fi ipocrit și rău, va fi vai de noi și vai de măria voastră !... Crezînd însă că Dumnezeu ne iubeste, v-a știut bun și de aceea v-a trimes stăpînitor și povățuitor nouă. În numele sfintei treimi vă binecuvîntez și din inimă urez să trăiți mulți ani !...

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă ! strigară toți.

— Trăiască Ber-Căciulă-Împărat ! strigară cei mai de seamă oameni din împărăție.

Ber-Căciulă, cînd se mai potoli zgomotul, zise :

— Doamne, să mă-nveți și să m-ajuti să fac voia ta.

Părințe, îți mulțumesc de sfaturi și-ți spui din inimă : bun am să fiu.

Poporul meu, fratele vostru mai mare, cu drept de povăț, mă voi socoti întotdeauna.

Cereți pentru mine de la Dumnezeu dragoste !...

— Și povețe ! zise marele vlădică.
— Când i-oi fi drag, îmi va da de toate !
— Trăiască ! Trăiască Ber-Căciulă-Împărat ! începu
poporul iar să strige. Clopotele începură să bată mereu,
soldații să descarce armele, și toți să sară în sus de bu-
curie.

Ieșiră din minăstire.

VII

Vornicul războiului se-nfățișă înaintea lui Ber-Că-
ciulă și-i vorbi :

— Măria-ta... după obiceiuri și după regulile împă-
rătești, se cade să inspectați oastea ca să-i vedeți și pu-
terea și ce-i mai trebuie adăogat, ca puterea ei să crească
și mai mult. De înzestrarea oastei îngrijea pînă acum
bunul nostru Alb-Împărat ; d-acum încolo însă treaba
asta e în sarcina mării-tale. Oastea e trupul plin de pu-
tere al țării și se cade a fi îngrijit mai mult ca orice.
Vă rugăm să mergeți acum la marginea orașului, unde
va trece prin fața mării-tale cîte o părticică din fiecare
corp...

Ber-Căciulă privi în ochi pe vornicul războiului, zîmbi
și-i spuse :

— Deși eu doresc o altfel de armată, pe care o voi
înființa, merg să fac și inspectia obișnuită.

Apoi cu întreaga suită porni afară din oraș. Gonaci
fură trimiși să vestească că vine împăratul cel nou, Ber-
Căciulă.

Steluța și Alb-Împărat se suiră însă în palatul plu-
titor și porniră în zbor, iar Ber-Căciulă pe un cal alb,
din cei mai frumoși, pe care chiar vornicul războiului
îl alesese.

Oastea era atît de numeroasă că nu i se vedea mar-
ginile. Umplusese tot cîmpul, de părea că nu se va mai
sfîrși.

— Ei bine, vornice, cînd să mai treacă aceștia toți
pe dinaintea noastră ? Aide mai bine să trecem noi pe
dinaintea lor.

Ostașii, cînd văzură că pe calul alb e chiar Fătul-
Frumos, cunoscut de ei din războaiele trecute, dar că-
lare atunci pe cai negri, începură să strige :

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă, împăratul păcii
și înfrățirii între oameni !... Albul înseamnă gînduri de
pace și de dragoste... Trăiască împăratul !

Trompeții și buciumararii sunară însă tăcerea, căci îm-
păratul vrea să meargă liniștit, ca să observe și să vor-
bească cu cine i-o place.

Liniștea se făcu într-o clipă.

Împăratul se opri în fața unui flăcău voinic.

— Știi carte ?

— Știu puțină, măria ta.

— Îți sînt dragi fetele ?

— Îmi sînt, măria ta.

— Toate ?

— Ba una mai mult ca toate.

— Ai vrea să fii acum în satul tău și să ți-o iei de
nevastă ?

— Aș vrea.

— De ce nu vrei, dar ?

— Păi... după termenul oastei...

— Bine, flăcăule... Ai speranțe, că dorul tău se va
împlini curînd.

Porni înainte și văzu unul cu mustățile mari.

— De ce ți-au crescut mustățile ?

— De griji, măria-ta.

— Ce griji ?...

— Am copii... Am fugit din oaste o dată, că mi-era
frică că Maria mea va lua pe altul pînă la liberare...
Am luat-o pe Maria și am fugit cu ea în lume. Am fă-
cut doi copii, dar m-au prins și m-au adus să fac oastea
cu un an mai mult pedeapsă.

— Cît ai făcut din ea ?

— Un an.

— Du-te acasă... Să nu-i luați hainele... Să plece cu
tot ce i s-a dat ca ostaș.

— Și pușca ? întrebă vornicul.

— Și pușca.

Soldatul căzu în genunchi și începu să plîngă.

— Împăratul merse mai departe. Mașinile de luptă și de azvîrlit omor stăteau cu țevile negre și fioroase.

— Astea sînt niște născociri ale unui ofițer fugit la noi dintr-o țară streină. Sînt arme ceucid cel puțin cinci mii de oameni dintr-o lovitură... Azvîrle o bombă cu aer otrăvit, de care mor toți ca muștele...

— Și pentru ce să ucidem atîția oameni? întrebă Ber-Căciulă.

— Negreșit, ca să nu ne răzbească dușmanii pe noi.

— Dar de ce să nu fim prieteni cu toți?

— Dacă nu vor ei...

— Le voi spune eu să vrea. Și porni mai departe. Se opri în fața altor mașini mai negre.

— Dar astea?

— Astea abat gloanțele într-un paner de fier... Nu le lasă să meargă înainte... Dar în timpul ăsta, ai noștri merg și trimet ploaie de gloanțe în dușmani...

— Și dacă ne-om face dușmanii prieteni?!

— Măria ta, vă bateți joc de mine! Merseră înainte. Ber-Căciulă spuse:

— Am ostenit...

— Călare?! întrebă vornicul mirat.

— Călare!... Să ne oprim... Vreau să te-ntreb, vornice... pentru ce atîtea arme de omor, pentru ce atîta oaste cu destinația de a ucide sau a fi ucisă?... Să-mi spui cum îți vine să-mi răspunzi... nu căta cuvinte demne de urechile împăratului, ci cuvinte izvorîte din neazul dumitale, cînd vezi nepriceperea mea în acestea toate... Aide, iute...

— Măria ta...

— Zi, zi!... Nu căta cuvinte... Pentru ce astea toate?

— Pentru o prăjitură mai mult. Pentru un pui fript. Pentru niște haine mai luxoase. Pentru un palat mai măreț. Pentru o ladă cu bani de aur... Pentru o femeie frumoasă care ne va iubi mai mult înecînd-o în lux, în hrană, în plimbări, în tot ce ar dori ea.

— Și pentru toate acestea să ucidem lumea, iubite vornice?

— Eu nu zic s-o ucidem... Dar de unde să aibă ai noștri toate astea? Că oameni sînt, poște au, și vor și ei bani, lux, petreceri, femei, lipsă de grije...

— Bine, vornice, toate astea eu cred că se pot dobîndi pentru toți, absolut pentru toți oamenii, numai prin născocirile științei, iar nicidecum prin război. Eu nu osîndesc poftele, dorințele, fie de lux, fie de petreceri, fie de lungă lenevire... Au făcut asta alții, fără să facă mare ispravă. Eu zic că prin pace și înfrățire între oameni, toate, dar toate se vor putea face pentru toți. Altfel însă trebuie puse temeliile vieții...

— Nu-nțeleg.

— Nici așa nevoie nu este să înțelegi... Privește marea aceasta de capete de oameni!... Să le punem să gîndească și apoi să lucreze după povața celor mai frumoase și mai adevărate gînduri... Vei vedea cum le vom avea toate cu prisos... Îndărăt la legea legilor: Evanghelia... în ea este doctoria vieții și învierii!

Apoi către ostași:

— M-ați numit împărat al păcii. Așa voi căuta să fiu. Speranțe și răbdare, ostași, căci voi lucra ca viața oricui să fie a lui, el să fie proprietarul lui. Rămîneți sănătoși.

— Trăiască împăratul păcii! Ura!...

„Trăiască împăratul păcii!“ strigară cei ce-l auziră și apoi și ceilalți. Ber-Căciulă dădu pînteni calului și-o porni într-o fugă de vijelie, de abia se mai putea ține după el suita de ofițeri ce căutase să-l însoțească.

VIII

Steluța-Împărăteasa și Alb-Împărat se întoarseră la palatul de aur, în palatul lor zburător, unde luaseră loc și cele trei zîne. Ajunși la palatul de aur, Ber-Căciulă porunci că trei zile să nu fie supărat de nimeni cu nici o plîngere, iar poporului să i se dea mîncare și băutură, în contul lui, iar vornicul palatului să ție socoteala și să vie la plată după cele trei zile.

Alb-Împărat primi în dar palatul fermecat, ca să se plimbe cu el, iar meșterii primiră poruncă ca în trei zile să aibă construit un al doilea palat. Apoi el se retrase

cu Steluța în încăperile misterioase ale palatului de aur și timp de trei zile nu mai fură văzuți de nimeni.

După trei zile Ber-Căciulă-Împărat chemă pe marele vornic și-i spuse :

— Trebuie să scăpăm poporul de grija foamei și de groaza muncii peste puteri. Nici o morală și nici o credință religioasă nu se poate altoi pe sufletul omenesc, cât timp foamea și chinul muncii peste puteri n-or fi înlăturate din viața oamenilor. Am hotărât dar, mare vornice, să-mi chemi numaidecît în capitală toți meșterii mari și mici, ca să le dau planul unor mașini noi, care să lucreze pămîntul și să facă toate muncile în locul oamenilor — oamenii mărghinindu-se numai să le conducă.

Apoi, îndată ce ieși d-aici, să dai poruncă să se strîngă în fiecare sat materialele însemnate pe aceste foi, ca meșterii, la sosirea lor în sate, să găsească materialele adunate și să-nceapă lucrul mașinilor numai-decît. Vei mai da poruncă ca toți sătenii, mari și mici, să fie siliți, dacă s-ar codi, să ajute cu munca lor la facerea cît mai repede a acelor mașini, și la punerea mașinilor în lucru. Vei avea grijă de aci înainte ca în fiecare sîmbătă seara să-mi aduci veste de mersul lucrărilor.

Trimete-mi pe vornicul trebilor dinlăuntru, iar dumneata să faci ce ți-am zis.

Marele vornic ieși fără să mai zică nimic.

Peste un ceas, vornicul trebilor dinlăuntru sosi și el la palat.

— În trei zile să-mi strîngi în capitală pe toți oamenii de seamă din împărăție, adică dascăli mari și dascăli mici, meșteri mari și meșteri mici, legiuitori și lecuitori, făcători de cîntece și de povești, căci am hotărît să le dau de lucru, potrivit cu firea și cu știința lor.

Întreținerea lor va fi în seama visteriilor. Să duci porunca asta marelui vistiernic, ca s-o împlinească întocmai. Orînduiește dar vestitori, dă porunci și adu-i pe toți. Vreau ca acești oameni să mă-nțeleagă, să mă asculte și să lucreze, avînd la-ndemină tot ce le trebuie.

Ești liber... în trei zile să am floarea neamului omenesc în sala marilor adunări !

— Întocmai, măria ta.

Vornicul ieși, iar Ber-Căciulă se retrase în odăile lui și apoi ieși cu Steluța, se sui într-un palat plutitor, cu mult mai mare ca cel construit întîi, se urcară sus și se pierdură în puful argintiu al unor nori...

IX

Vestitorii și pristavii, din poruncile vornicilor, legară tobele de gît unii, alții apucară buciumele, împănară tîrgurile și satele, văile și munții și vestiră porunca împărătească.

— Dar ce e, ce e ? întrebau unii, de ce sună buciumele, de ce bat tobele, de ce pîrcălabii întăririlor au făcut caii albi de spume alergînd ?... Ori e rezbel ?

— Nu e război între oameni, ci e începutul luptei cu sărăcia, cu chinul, cu prostia, cu relele și cu toate păcatele, răspundeau alții, care auziseră și mai înțeleseseră din planurile lui Ber-Căciulă.

— Ce să-nsemne asta ?... Război cu prostia nu s-a mai pomenit. Război cu sărăcia și cu chinul, iar nu s-a auzit... Iar război cu relele și cu păcatele e ceva ce nu putem înțelege.

— Păi tocmai ca să-nțelegeți se strîng cei mai de seamă oameni în jurul împăratului... Ei, cînd se vor revărsa iarăși în sate și tîrguri, vă vor lămuri !

— Țara întregă, cît era de întinsă, că în patru ani de mers pe jos abia ai fi străbătut-o, părea un cazan cu apă intrat în fierbere. Mașinile cele mai repezi fugeau pe drumuri ca niște păveri aducînd în capitală pe toți frunțașii neamului. Care mari, mînate cu foc, cărau materiale și le lăsau prin sate, în paza slujbașilor, pînă or veni meșterii să le lucreze. Pîrcălabii trimeteau mereu dascăli și didascăli, meșteri mici și meșteri mari, de acei care fac mașini, poduri și case ; lecuitori de boale, scriitori de cărți și oameni făcători de legi, și cu voia ori fără voia lor, soseau în capitală.

În trei zile capitala gema astfel de mulțimea oamenilor de seamă ce se strînsese. Toate casele erau pline de ei, iar stradele păreau că fierb. Vedeai oameni tineri, și bătrîni cocoșați, cu ochelari la ochi, mergînd încet și duși pe gînduri. Vedeai alții, cu fețele veștejite, cu cărnurile arse de para gîndurilor. Ber-Căciulă, travestit în haine de sărac, umbla amestecat prin ei, și asculta la vorbele lor și le lua seama.

Spre seară, vornicul trebilor dinlăuntru veni la palat și spuse lui Ber-Căciulă că oamenii de seamă ai împărăției sînt strînși în capitală.

— Sînt găzduiți bine? îl întrebă Ber-Căciulă.

— Da, măria ta, aproape cîte unul se găsește dat în seama unui bogătaș din oraș. Fiecărui găzduitor i-am dat cîte un *drept* asupra visteriei, de cîte un *măgar* pe ziua de întreținere... Ca bani de buzunar, pentru haine și cărți le-am dat la fiecare învățat cîte patru... cred că suma asta de bani le ajunge... Dacă-mi dați voie să-n-treb...

— Întrebă.

— Ce aveți de gînd să faceți în capitală cu atîția învățați, cînd numărul de nebuni era și așa, fără ei, destul de mare? Oare n-or sări din balamale mai multe minți și nu s-or sminti mai mulți la cap, locuind fiecare biet om cu cîte unul din aceștia?

— Nu te-ngriji vornice de asta... Nu vor zăbovi aici decît pînă le voi da de lucru, potrivit cu firea și cu știința lor, îi răspunse Ber-Căciulă.

Dar vornicul, strîngînd din buze în semn de necredință, vorbi iar:

— Acest fel de oameni nu prea sînt în stare să facă vreo muncă temeinică... Sînt unii prea slabi, alții prea bătrîni, alții par curate haimanale...

— Într-adevăr, vornice, acuma văd și eu că oamenii aceștia nu trebuie să fie puși nicidecum sub puterea unui vornic.

— Cum se poate asta, măria ta? întrebă vornicul aproape supărat.

— Da, pentru că nici un vornic de pe tărîmul nostru nu poate înțelege munca și sufletul deosebit al acestor oameni. Pe vreunul din aceștia cu cine să-l cîntărești,

cu cine să-l asemeni din oamenii de rînd?... Nici munca lor și nici sufletul lor nu se aseamnă cu munca și sufletul celor mulți. Munca lor însă, dragă vornice, este uriașe ca și gîndurile lor, chiar cînd ochii noștri nu o poate vedea și mîinile noastre n-o poate pipăi!

Tocmai oamenii aceștia sînt mării muncitori ai pămîntului, care au dreptul să poarte acest nume. Viața lor ne este tuturor de folos; viața lor nu este numai a lor, ci este mai mult a noastră; de aceea, cînd moare vreunul din aceștia, paguba o-ndurăm toți. Pentru asta eu am hotărît să le fac o viață bună. Să-i pui să facă o muncă, nici silnică, adică peste puteri, că le-ar slăbi dragostea de viață, și nici viața să nu le fie rea, că le-ar slăbi puterea de muncă!... Ei fiind niște ostași intrați în războiul cu nepriceperea, cu relele, cu sărăcia și chiar cu moartea — noi cei de rînd — pentru o viață mai bună ce o va trăi copiii noștri, tocmai că ei, aceștia le-a făcut-o, sîntem datori să-i ținem noi, țara. Deci ei vor fi, ca și soldații ceilalți, în seama visteriei!

— Adică nu numai aste trei-patru zile? întrebă vornicul aproape îngrozit.

— Fără îndoială că nu!

Vornicului îi căzu ghiozdanu cu hîrtii jos, îngălbeni și spuse.

— În cazul acesta, eu trebuie să plec din vornicie!

— De ce, vornice? îl întrebă Ber-Căciulă blînd.

— Pentru că roiul acesta de trîntori — iertați-mi vorba — nu vor face nimic, și numai vor mînca măgarii visteriei de pomană!... Ba silit ca să cheltuiesc din visterie cu zilele astea de întreținere a lor, a trebuit să mai măresc dările, și cînd dăjdiele au crescut așa de mari, să mai cadă pe capul visteriei și acești oameni, care, după mine — să mă ierte Dumnezeu de greșesc —, nu fac nimic, sau aproape nimic!...

Ber-Căciulă, zîmbind, îl bătă ușor cu mîna peste umeri și-i răspunse:

— Să-ți dau un exemplu de un muncitor din aceștia, despre care toată lumea și chiar soția și copiii lui ar fi jurat că el n-a făcut nici o muncă și că toate zilele lui a stat leneș și doar a cheltuit averea moștenită...

Omul acesta umbla cu capul spre pământ, cu ochii mai mult închiși, izbea în mers orice i se brodea în cale, de parcă era orb, cădea în gropi, uita gura căscată, nu auzea uneori nici când i se vorbea tare, și-l numeau toți căscăund. Odată l-a auzit cineva din apropiere zicînd: „Ah, ce frumos e aci !...“ tocmai când intrase cu picioarele într-un lac și se umplea de noroi.

„Cum e frumos acolo, în noroi ?“ îl întrebă cel ce-l auzise.

„Ah, ce frumos, zise el. Partea de deasupra norilor pare lină de argint scărmanată, deși partea dedesupt e neagră și plină de fulgere fioroase !...“

„Ești în lac !... nu în nori dasupra...“

„Aa ?“, întrebă el mirat.

„Așa e, uită-te !...“

„Eh ! zise el, ce-mi pasă de asta, nu e nimic.“ Și porni mai departe îmbătat de frumusețea lui inchipuită care totuși așa era, căci norii, răzbătuți de soare, dasupra sînt albi și luminoși ca o lină de argint !

— Mă iertați măria voastră, îl întrebă vornicul, și credeți că acest căscăund muncea aiurînd și mergînd prin noroi ?...

— Da, vornice, da, acest om muncea, făcea o lucrare uriașe ca și sufletul lui. Nu numai că își scria cele ce vedea el în cap, ori undeva pe alt tărîm, dar mintea lui era ca un fel de soare, care zvîrlea împrejuru-i săgeți de raze, ce se duceau pretutindeni în haus, cu frumoasa lui lume din cap. Lumea lui purtată de acele raze care se răspîndeau pe de rînd, alte minți de oameni prindeau acele raze, o vedeau la fel, o inchipuiau la fel, ba, complectînd-o, născocea unul o mașină de alerga pe uscat mai iute ca ogarul ; altul o mașină de mers pe apă, mai iute cum ar fi mers c-o plută ; altul un balaor, care mîncea foc, dar trăgea după el zeci de care încărcate... altul cine știe ce lucru nou !... Astfel că, din capul scotitului leneș care nu vedea noroiul de la picioarele lui, și numai strălucirea norilor aprinși de soare, izvora lumea cea mai frumoasă, care se răspîndea pe de rînd, năștea puterea măiastră ce găurea munții, colinda pământul și mările și întrecea în zbor vulturii albastrelor zări ! Iată munca lui uriașă, munca nevăzută de nimeni,

care se răspîndea pretutindeni ca s-o prindă și s-o folosască alți oameni, tot așa de mari și de muncitori ca el !

Lumina zilelor noastre, lumina nopților noastre este un ocean de raze în care sîntem cu totul cufundați. În acest ocean de raze plutesc chipul celor mai minunate lumi și tărîmuri, pe care atotputernicul și atotștiutorul dumnezeu le-a făcut. Ei bine, vornice, oamenii aceștia ce te-am pus să mi-i chemi și să-i întreții din măgarii visteriilor au darul de a tălmăci razele oceanului de lumină și lucrează la zidirea și pe tărîmul nostru a lumii minunate ce ei o văd. Iată felul lor de muncă, iată cine sînt ei și iată și dreptul lor, mai mare decît al oricăruiia dintre noi !...

Ce zici de un lecuitor care cu un vaccin omoară o boală ?

Ce zici de un meșter care face o mașină oarecare ?

Ce zici de un altul care povățuiește o lege mai dreaptă și deci mai plivită de iesmele morții ?... Ei bine, toate astea, în gînd se nasc, ca raze se răspîndesc și minți omenești le prind, și alte mîini le lucrează și le dă ea fapte.

— Da, măria ta, ai dreptate... Eu nu pricepeam felul lor de muncă... Mă duc să le pui și muzicile să le cînte după masă !

— Fără-ndoială tot cîntece făcute de careva din ei !

— Așa e ! Tot unii din ei fac și cîntecele !...

— Du-te vornice, du-te și mîine să fie toți în sala marilor adunări, căci le voi vorbi !... Acești oameni, cinstite vornice, trebuiesc iubiți de noi toți.

Vornicul se-nclină respectos și ieși din palat, dar tot neîncredințat de valoarea și munca acestui soi de oameni !

*

A doua zi, după porunca vornicului, toți aleșii neamului se strînseseră în marea sală a marilor adunări.

Clădirea marilor adunări, zidită pe un deal într-o latură a orașului, se vedea de departe strălucind în soare, ca un glob de lumină, care îți lua ochii. Acoperișul fusese făcut din groase oglinzi de sticlă, care răs-

frîngeau în toate părțile lumina soarelui și cerul albastru.

Cînd marele secretar al vornicului sosi cu vestea că învățații de toate felurile sînt adunați în sală, Ber-Căciulă-Împărat, însoțit și de bătrînul Alb-Împărat și de suita împărătească, porni acolo. Ber-Căciulă-Împărat era îmbrăcat acum într-un costum minunat : cerul cu stelele, iar nevasta lui într-altul : cîmpul cu florile, de semănau amîndoi feșilor-frumoși din basme.

Stradele pe unde mergea alaiul împărătesc erau înțesate de lume care striga ura și azvîrlea cu flori în ei și-n toți oamenii alaiului.

Cînd ajunseră, Ber-Căciulă-Împărat se așeză pe un tron de argint, căptușit cu mătase de purpură, iar Steluța, împărăteasa, se așeză la dreapta. Fostul împărat Alb-Împărat se așeză pe un tron de aur. Curtenii, marii generali și vornicii se așezară în jumătate de cerc de laturile scaunului împărătesc. Deși sala, cît era de mare, era plină de oameni, căci încăpea în ea peste o sută de mii, era o liniște de s-ar fi auzit și musca zbîrniind. Învățații, deși erau numai ei vreo zece mii, nu strigaseră ura, nu azvîrliseră cu flori, ci rămăseseră liniștiți și tăcuți. Ber-Căciulă îi înțelese cam ce gîndeau ei despre el, își mușcă ușor buza de jos, strînse pumnii, suflă cu zgomot și se așeză pe scaun. Alb-Împărat, care înțelese și el purtarea asta, înălbi puțin, se sculă în sus și începu să vorbească :

— Iubiți cetățeni, de adevărat preț și de mare folos pentru țară... V-a adunat aici preaiubitul meu ginere și împărat în locu-mi ca să vă vadă și să vă spuie din planul lui de cîrmuire. După cum eu am putut să vă prăvăluiesc munca însemnată ce o faceți pentru țară, adică pentru noi toți ; după cum eu v-am socotit cei mai de seamă ridicați din neamul omenesc, cu atît mai mult ginerele meu va ști să vă prețuiască munca și valoarea. După înălțime și grosime se văd arborii cei mai de seamă dintr-o pădure, și după gînduri și după fapte, ce-ntrupează gînduri, se văd cei mai de seamă oameni din lume. Știu cine sînteți și ce-nsemnați. Fiecare din dumneavoastră aveți un suflet, ce pare deosebit de al celorlalți, prin felul gîndurilor ce le are și prin faptele în care

le-ntrupează. Dar deosebirea nu e mare, căci calitățile sufletelor mari se găsesc în fiecare din dumneavoastră. Progres înseamnă cunoștințe din ce în ce mai multe ; progres desăvîrșit înseamnă cunoștințe complete asupra totului... dar totul n-are margini și deci nici progresul. Dumneavoastră, de orice categorie ați fi, sînteți înaintemergătorii progresului și deci meritați laude, ascultare și întreținere. Întocmai ca spițele unei roate ce ies din butuc și se respiră împrejur, dar se adună în obadă, ca să formeze roată puternică, tot așa vă răsfirați în lucrurile ce le gîndiți și vă adunați în scopul cel mare ce-l urmăriți toți : viața desăvîrșită pentru toți oamenii prin cunoștințe din ce în ce mai complete. Așa înțelegîndu-vă eu, am privit ideile opuse ale unora din dumneavoastră, ca pe două spițe ce porneau opuse una într-o parte și alta în alta. Într-o roată spițele sînt egale, dar în totalitatea cercetărilor ce le faceți și rezultatele la care ajungeți nu sînteți egali. Dacă puterea de cîrmuire lumească n-ar ști să egaleze aceste rezultate, roata progresului ar fi ea o roată cu spițe ieșite prin obadă, și care s-ar înfige în loc și numai cu mari sfortări ar putea să fie rostogolită mai departe. Dar chestia aceasta de ocîrmuire lumească nu mă mai preocupă pe mine, pentru că am lăsat totul în seama ginerelei mele. Știm dar să prețuim și ideile opuse, trebuința lor pe lume și așezarea lor într-un fel care să însemne spor de cunoștințe, de bine și de viață.

Încredințîndu-vă pe toți, că pentru punerea la cale a unui mai mare bine pentru orice om, ați fost adunați aici, ascultați acum și la ginerele mele, că gînduri de seamă vrea să vă spuie.

Împăratul se înclină în fața lor, iar acum învățații strigară ura și bătură din palme, în semn că le-a plăcut cuvîntul.

Bătrînul împărat se așeză pe scaun, iar Ber-Căciulă-Împărat se ridică și începu și el :

— Mari muncitori și iubiți frați... Cînd vrem să facem într-o sală multă lumină, aprindem multe lumînări. Cînd vrem să facem multă și însemnată muncă, punem să muncească mulți lucrători, ajunși de seamă prin meșteșugul lor. Cînd vrem să zidim o lume nouă, nouă prin

așezămintele noi de viață, oameni noi, prin gândurile și faptele lor, trebuie să punem la zidit. Aveți sufletele rupte din soare și deci luminoase... În lumina voastră vreau să zidesc lumea nouă; noi cu toții, eu și voi, să fim luminătorii și ziditorii ei. V-am chemat ca să începem zidirea după planul meu. Și iată acum planul meu, a căruia împlinire trebuie s-o urmăm cu toții.

1 Să ne împărțim lucrul ce-l avem de făcut fiecare și să-l facem cu toată băgarea noastră de seamă, cu toată puterea noastră de pricepere și cu toată știința noastră.

2 Toate lucrurile noastre, toate faptele noastre, toate gândurile noastre vădite și ascunse să fie pline de cinste, de adevăr și dreptate, de milă și dragoste pentru toți oamenii. Să frământăm în tot ce izvorăște din firea noastră părți nemuritoare din sufletul nostru nemuritor, căci numai așa, construcțiunile noastre, fie fapte, fie gânduri, pot să aibă trăinicie și să ne fie de folos.

3 Să stăruim în îndeplinirea gândurilor noastre cele mai mari, pînă cînd le-om întrupa în fapte, nu o zi, nu o lună, nu un an, ci ani, zeci de ani, viața noastră toată.

Iubiți frați, pricep clocotul de gânduri ce vă frământă mințile. Nu vreau să vă potolesc acel clocot și nici să vă micșorez focul din suflete.

Vreau să vă-ntetesc focul, vreau să pornim pe anumite cărări bune pentru viață.

Închipuiți-vă că ați vedea trecînd prin albastrul cerului o corabie, ori o mașină zburătoare, care ar trece de pămîntul nostru, de alte țărîmuri, de soare și de alți sori, și ar călători așa pe oceanul cerurilor ani și zeci de ani, sute și mii de ani, veci de veci.

Ce ați zice de acea corabie, și de cei care ar pluti în ea?...

Că sînt niște călători cerești.

Dar ei ce ar zice, cînd ar vedea în susul lor stele, în josul lor stele, în toate laturile lor țărîmuri și sori?... Că ei călătoresc prin ceruri cu corabia lor, spre un țărîm încă necunoscut.

Și acum, dacă vă dezbrăcați de vechea credință, că pămîntul e jos, că dedesuptul lui e josul cel mai de jos, iadul cu dracii, iar sus e cerul cu raiul și sfinții, și vă

formați o nouă credință; acum cînd știm că pămîntul călătorește tirît de soare, prin cerurile fără fund și fără margini; acum cînd știm că și în jos, ca și în sus, sînt stele și sori; și că în laturi, de jur-împrejur, sînt țărîmuri de noi încă necercetate, nu pricepem oare să sîntem în ceruri, că sîntem locuitori cerești și că dorul nostru de rai, este dorul de a călători mai departe, dar cu o altă corabie, sau printr-un alt mijloc?

Dacă sîntem locuitori cerești, dacă dorim raiul și dacă vrem să fim zei mari și buni, nu-nțelegem oare că n-avem decît să zidim raiul pe țărîmul nostru, iar prin știință și bunătate, să ne facem zei mari și puternici?... Pentru ca omul să devie însă zeu mare și puternic, Dumnezeu îi cere să fie știutor și să fie bun cu tot ce e viață...

Știința e putere, dar Dumnezeu ne dă știința și deci puterea, pe măsura bunătății noastre. Omul cu știință dar fără să fie bun, pierde; poporul ce-a dobîndit știința, dar rămîne rău, iarăși pierde. Dumnezeu umilește pe zeii cei răi!...

Pretind frunțașilor neamului omenesc să fie întii buni, blînzi și miloși față de orice om născut, și apoi să se desăvîrșească prin știință, prin gânduri și fapte, căci numai așa țărîmul nostru nu va fi corabie de nebuni ce rătăcește prin cer.

Soarele nostru, cu toate pămînturile ce se rotesc înprejurul lui, este în plinul cerurilor cu totul. Alți sori, cu alte pămînturi, sînt și în jos și în sus, și în toate laturile soarelui și pămînturilor sale. Sîntem în cer, călătorim cu soarele și cu pămîntul prin cer; sîntem și noi copii ai cerului!

Din știința asta, se-ncheagă însă o nouă credință despre menirea noastră, despre marele nostru rang, despre obligațiile ce izvorăsc de aci. Și dacă astăzi vedem corabia noastră, dragul nostru pămînt, ud de lacrimi și de sînge, înțelegem că nu ne purtăm noi față de noi, așa cum gîndirea desăvîrșită ne-ar povățui să ne purtăm. Vedem că într-o stea a cerului, țărîmul nostru, locuitorii ei plîng; că se dușmănesc și nu-și înțeleg rostul! Iar locuitorii cerului care sînt în stare să se dușmănească, să-și facă rele, să se ucidă, nu pot și nu li se-n-

găduiește să ajungă zei ; iar dacă au smuls științei multe taine, acele taine îi slujesc pentru a-și grăbi pieirea.

Întia condiție a nemuririi noastre este dar bună-tatea.

Credința noastră cea nouă ne sfătuiește și ne pretinde o altfel de purtare ca cea de pînă acum.

Munca ce ni se cere și pe care trebuie s-o facem, să fie făcută cu toată cinstea, cu toată priceperea și cu toată dragostea de care sîntem în stare. Nici o muncă, fie faptă, ori simplu gînd, nu trebuie făcută altfel.

Trebuie să ne facem altfel de legi.

Legile sînt asemenea unor vase în care trupurile și sufletele sînt turnate și silite să ia forma lor. Ca ele să nu-nchircească, ori să înăbușească, ori chiar să ucidă, trebuie să fie făcute cu toată puterea noastră de a înțelege și a reprezinta adevărul și dreptatea.

Dumneavoastră oameni de bun-simț și cu înaltă pricepere, gîndiți-vă ce anume legi ne sînt trebuincioase și în două luni de azi înainte să-mi veniți cu propuneri, ce legi să desființăm, ce legi să-nființăm.

Legile să stabilească ce e bine și ce e rău, ce e vrednic de laudă și ce de defăimare ; ce trebuie răspîdit și ce trebuie nimicit.

Trebuie ca orice om să fie liber prin lege de a-și dezvolta toate calitățile cele bune ale trupului și ale sufletului. Iar pentru a cunoaște mai ușor ce idee sau ce faptă este bună, și care este rea, aveți ideea aceasta ca îndreptar : dacă ideea sau fapta ce vrei s-o faci, răspîndind-o pe de rînd și făcînd-o toți la fel, ar produce bine pentru toți, atunci ideea sau fapta aceea bună este ; dacă însă prin răspîndirea ei, rău ar face oamenilor, rea este. Rău veți socoti tot ce păgubește vieții oamenilor și bine tot ce folosește.

Veți căuta ca legile să fie cît mai deslușite, ca să nu mai fie trebuință de a face alte legi cu scop de a desluși alte legi făcute mai înainte. Cei cu mințile încalcite, care nu pot spune pe înțelesul tuturilor cele ce vor, n-au ce căuta în alcătuirea legilor.

Cei mai mulți oameni și cele mai multe popoare sînt rezultat și produs al legilor sub care s-au dezvoltat, ori numai au trăit. Legile hoațe produc oameni hoți ; legile tilhărești produc oameni tilhari ; legile blînde și drepte, oameni blînzi și drepti. Eu voiesc legi drepte, blînde, cinstite și cu mare știință alcătuite, ca oamenii ce vor trăi sub îndreptarea lor, ca ele să facă... Deci, dumneavoastră, oamenii de legi, așezați-vă pe lucru cu strășnicie, să alcătuim legile cele drepte.

Dumneavoastră, slujbași mari și slujbași mici, care veți fi puși să statorniciți legile pe de rînd, veți căuta să fiți asemenea fraților mai mari puși să îngrijească de frații lor mai mici. Purtarea vă va fi : lege, știință și dragoste.

Dumneavoastră, cercetătorii boalelor și lecuritorii de ele, veți căuta mereu leacuri noi, mijloace noi, pînă cînd veți ajunge să ne descoperiți legile tinereții fără bătrînețe și a vieții fără de moarte.

Dumneavoastră, meșterii cei mari și meșterii cei mici, căutați de născociți mașini noi de muncă, care să muncască în locul oamenilor și dobitoacelor : căci numai în vremea cînd oamenii nu se vor mai înfricoșa de foame și de munca peste puteri, numai atunci oamenii vor fi blînzi și buni, drepti și cu dragoste pentru tot ce s-a născut. Aproape în toate credințele religioase se găsesc poruncile de a îngădui și pe alții să trăiască, spuînd că orice om, din clipa ce s-a născut, are drept de a trăi : dar groaza de foamete și de muncă peste puteri au făcut pe oameni să se poarte asemenea furilor și ucigașilor fără nici o credință. Ba unii, socotindu-se păcăliți de poruncile din credințele religioase, le-au azvîrlit la o parte, și au zis că dreptul de a trăi izvorăște din puterea de a lua orice de la alții mai slabi, sau mai îngăduitori ca tine. Dreptul de a trăi este socotit de aceștia ca o urmare firească a puterii ce fiecare individ o poate desfășura în atingerea lui cu ceilalți indivizi. Acest drept,

produs al forței, tăgăduiește dreptul de a trăi al celor mai slabi, mai încrezători, mai omenesi, mai buni și mai blinzi. Dreptul acesta e război victorios, iar nu pace frățească. Dreptul acesta, care trăiește în cei mai mulți dintre oameni ca idee ascunsă și după care se poartă în viață, înseamnă hoție, amăgeală, viclenie, tâlhărie, hrăpire, răutate, lipsă de milă, ucidere, crimă, păcătoșenie grozavă. Dreptul acesta spune omului că el este fiara cea mai cuminte din toate fiarele pământului, că în toată nemărginirea cerurilor nu există nici un dumnezeu conducător, nici o lege bună a vieții, nici un suflător nemuritor, nici o dreptate sfântă, ci numai întresfășiere, jaf, hoție, ucidere pe de rînd.

Cei mai cinștiți din acești tâlhari strigă tutulor : cine poate judeca dreptul uliului că sfîșie păsărele ; dreptul lupului că sfîșie oile ; dreptul tigrului că sfîșie pe celelalte animale, dreptul stejarului că umbrește și usucă iarba și micile verdețuri de sub poala lui, și cine poate judeca dreptul omului care înjugă sau mănîncă pe omul cel mai slab, ori al poporului care ucide și ține în robie pe alte popoare mai proaste, ori mai blînde?... Nu există alt drept decît dreptul născut și susținut de forță !...

Această idee de drept spune lecuitorilor mici și mari : nu lecuiți fără măgari mulți pe cei ce suferă de boli... lăsați-i să moară, căci ne facem prea mulți pe pămînt și... de unde prăjituri pentru toți ?...

Această idee de drept le spune : nu căutați tinerețea fără bătrînețe și viața fără moarte, căci cea mai grozavă dintre grozăvii ar fi viața fără de moarte — deși tot ei spun că este ceva cu neputință, căci ne-am înmulțit pînă tot am muri cu toții de foame !...

Această idee de drept vă spune și dumneavoastră născocitorilor și făuritorilor de mașini : nu faceți mașini ca să scutiți pe oameni de munca peste puteri, căci ei n-ar mai muri, produsele pămîntului s-ar înmii și... tot odată și odată am muri de foame !...

Această idee de drept povățuiește pe legiuitori și pe slujbași să facă legi în care să fie îngăduite furtul cu dibăcie, jaful cu meșteșug, tâlhăria cu legea în mînă, crima săvîrșită chiar cu crucea făcută buzdugan !

Slujbașul mare și mic, ce se conduce după această idee, va căuta să tragă pe sfoară pe toți în folosul lui, slujba socotind-o un drept de a jefui la adăpostul legii.

Această idee de drept spune celor ce cred în ea : fiți vicleni, furați, jefuiți, ucideți, luați, trăiți, beți, mîncăți, chefuiți, pînă cînd v-o lua dracul de istov — individ care nici el nu există, deci n-aveți de ce vă teme !... adaogă tot ei.

Așadar, dreptul ce se întemeiază pe forța de a lua, preschimbă pămîntul într-un locaș de ucigași, a cărui locuitori vor trebui să piară ei prin răutatea lor !

Eu vă spun însă să credeți în altfel de drept : în dreptul că *orice om are drept să trăiască din clipa ce există*. Eu văd că în fiecare om este închis un suflet plin de taine, plin de mistere, plin de ceva aparte. Într-unul e-nchis-o idee, în altul un leac, în altul o lege dreaptă, în altul o mașină nouă, în altul cine știe ce lucru de folos pentru toți.

Fiecare om, fiecare popor are calități ale lui, ascunse valori de viață, ce-i dă dreptul să trăiască și să-i fie viața respectată de toți ceilalți.

Viața are cerinți mari, numeroase și încă necunoscute în numărul lor, și ea poate dura și crește numai folosindu-se de puterile tainice ale fiecărui om și ale fiecărui popor ce există.

Trăinicia vieței, durata ei, este cu puțință numai prin unirea vieților, — puterile de viață completîndu-le unii cu ce lipsește altora. Deci, respect vieții oricui și deci vieții tutulor.

Forța pe care oamenii sînt în stare s-o puie în lucru trebuie să susție această idee de drept ; căci numai ideea aceasta ajută și creează la rîndul ei o forță atotputernică și de nimeni învinsă.

Dar, dacă respectăm viața oricui, dacă așezăm mașini în calea vînturilor ce bat, mașini în calea apelor ce curg, mașini în calea razelor de soare, și, dacă lecuitorii și oamenii de știință ne cresc cunoștințele și nimeni nu mai moare, ce ne facem ?... Oare nu vom muri de foame înmulțindu-ne ca nisipul mărilor ?...

Nu, și nu !... Nimeni nu va muri de foame !

Cînd pămîntul nu ne va încăpea, vom găsi alte tărîmuri pe care să debarcăm în pace!...

Sîntem în cer, călătorim prin cer; sîntem cufundați în oceanul de puteri și de forțe cerești... Mașinile noastre, întemeiate pe noi forțe ce ne-mpresoară, ne vor face toate muncile, toate gusturile; ne vor lumina și-ncălzi și ne vor îngădui să punem împrejurul pămîntului nostru o fotosferă de lumină, ca și pămîntul nostru să răsăie ca un nou soare aprins pe cerul altor tărîmuri!...

Pămîntenii, ridicați prin știința și bunătatea lor la rangul de zei puternici, vor găsi destule locuințe în casa tatălui ceresc!... Așa ne-a spus Isus, și așa ne spune acum și gîndul nostru!...

Iată fruntași ai neamului omenesc ce am avut eu de spus.

Dumneavoastră, aleșii neamului omenesc, aleși prin mintea, prin știința, ocupația și gîndurile ce vă frămîntă, veți fi puși la adăpost de griji, veți fi întreținuți de visterie, fiind socotiți soldații care se luptă pentru binele tuturor.

Căutați să meritați numele de soldați ai binelui.

Mergeți în pace, și dragostea lui Dumnezeu peste voi toți!...

Învățații, mulțumiți de această cuvîntare cam lungă dar trebuincioasă, fiindcă spunea ce vrea să facă Ber-Căciulă-Împărat, începură să strige ura și să bată din palme. Strigătele de: trăiască Ber-Căciulă-Împărat nu se mai opreau și Ber-Căciulă acum bucurat, începu iar:

— Cu voi vreau să mă amestic ca o picătură de apă căzută în mare!... Socotesc mulți învățați dintre dumneavoastră că omenirea pămîntului nu se poate ridica la rangul de zei, fiindcă celula primă este celula fiarii de la-nceput. Dacă prin încrucișări în lumea plantelor s-au prăsit soiuri bune, și prin altoiri altele și mai bune; dacă în lumea păsărilor și a animalelor prin încrucișări felurite s-au prăsit soiuri alese și mai bune ca strămoșii lor, oamenii nu mai au cu cine se curci, ci rămîn să se scoaboare în încetul, să decadă și să se stingă; că, dacă ar veni alți locuitori cerești, din alte tărîmuri, atunci poate,

prin aceste încrucișări, s-ar naște curciturii mai bune, oameni cu puteri de viață mai curate și mai nobile. Dacă învățătura noastră o punem numai în slujba instinctelor de fiară; că mai bun rămîne prostul decît învățatul și deci e mai de folos unul decît celălalt, eu unul nu cred în părerile astea, ci socotesc că totul se poate, deci și înobilarea omului prin învățatură și credință în Dumnezeu, adică prin știință și religie.

Eu socotesc pe om vrednic de ridicare!

Frați oameni, să ne ridicăm la o viață nouă!
Adevăr și dreptate pentru toți.

Cinste și dragoste pentru toți.

Știință desăvîrșită și credință în Dumnezeu fără condiții!

Nu vă rătăciți și nu vă incurcați în idei.

Ideile noastre, oricît s-ar părea de întemeiate, totuși sînt relative, pentru că sînt ideile ale unor pămînteni oarecare.

Pămîntul e o păticeică, care nu poate pricepe întregul fără de margini în care e cufundat și pe care încă nu-l cunoaște!

Orice idee care nu duce spre Dumnezeu este o rătăcire, este o minciună.

Orice idee care nu duce spre Dumnezeu duce spre moarte.

Tuturilor vă spun că vi s-a gătit locul în noua întocnire omenească.

Dumneavoastră, meșteri mici și meșteri mari, veți pleca în sate și, după planurile mele și după planurile dumneavoastră, veți așeza mașini de muncă prin toate satele, făcînd ca ele să muncească cu puteri înmiite în locul oamenilor și dobitoacelor. Sătenii vă vor asculta și-i veți învăța să conducă mașinile. Materialele ce sînt strînse prin sate vă așteaptă ca să faceți din ele toate mașinile ce trebuie. La muncă cinstită, fraților.

Legiuitorii, slujbașii, lecutorii, toți cu toți, la muncă pentru țară, adică pentru noi toți!

Acum strigătele izbucniră furioase. „Trăiască împăratul“ nu mai conținea. Lumea voia să trăiască mai bine.

și voia să muncească sub o conducere cinstită și luminată.

Ber-Căciulă-Împărat, ca să puie capăt entuziasmului, se-nchină în fața lor și porni pe ușile din spatele tronului, urmat de Alb-Împărat, de Steluța lui și de toți curtenii.

Pe săli el mai porunci vornicilor care îl ocoleau mergînd pe lîngă el :

— Îi veți întreține pe toți acești oameni de seamă din măgarii visteriiei.

— Măria-ta, vorbi marele visternic, n-ar fi bine să schimbăm numele banilor ?...

— Poate că da, și care ți-e numele nou ?

— Să le zicem... dau... dai, sau... daci... Daci... Un dac, doi daci și așa mai departe...

— Foarte bine, vornice !... Măgari în împărăție n-avem decît de cei cu două picioare, care îi fură... Numele nu e îndreptățit. Pune să bată bani cu un țaran cu căciulă moțată, și gata *dacul*.

— Așa am să fac.

— Fă-o, și pe oamenii mei de seamă îi vei întreține din dacia visteriei !

Cu aceste vorbe, Ber-Căciulă ieși din sala marilor adunări, se sui în palatul plutitor cu împărăteasa și cu Alb-Împărat și zburară spre capitală.

*

Marele vornic, vornicii și vorniceii, pîrcălabii și postelnicii începură munca poruncită după planurile împăratului.

Meșterii mari și meșterii mici începură alcătuirea noilor mașini de muncă, așezîndu-le să muncească prin toate satele și orașele. Cu-ncetul, cu-ncetul, oamenii cei mai simpli se obișnuiau cu mînuirea lor, așa că orice muncă, ce pînă aci o făceau oamenii, acum o făceau mașinele.

După puțin timp fața țării începu să se schimbe.

Vîrfurile dealurilor și întinsul cîmpiilor fură semănate cu mașini puse în calea vînturilor ce bat.

Alte mașini fură așezate în calea apelor ce curg.

Alte mașini fură așezate pe malul mărilor, în calea valurilor ce se zbat ; iar alte mașini, și mai ciudate, se-nvîrteau mereu sub puterea nevăzută a razelor și a atracției cerești. Sîrme de aramă și țevi de fier se-ntinseră pe de rînd ca niște fire de păianjeni. În sate se ridicară niște turnuri pline de lumină, care lumineau toate satele. Alte mașini mai mici, de încălzit și de fiert bucatele, se așezară prin case, și numai la apăsarea unor nasturi, mașina se aprindea fără să consume nimica, se-ncălzea încălzind odaia și fierbea orice. Mașinele aceastea nu cheltuiau decît unsoare. Oamenii nu mai aveau nevoie de lemne pentru ars, și nici de petrol pentru pus în lămpi.

În fiecare sîmbătă vornicii se-nghesuiau la palat să spuie și să strige către împărat :

— Mașinele merg, merg mașinele, împărate !... Sînt minuni !

Lumea s-a zăpăcit d-atîtea minuni cu puțință ! Acum cu adevărat simțim că sîntem în cer, că sîntem locuitori cerești, strigau unii.

Mari pluguri, mînate de focul trăsnetelor, arau pămîntul la adîncimi, de făceau brazdele pînă la brîu.

Țevi găurite se așezau în pămînt, la adîncimi de patru urme de picior, și pe acele țevi se trimetea cînd apă caldă, cînd aer, ca să ruginească și să adape pămîntul. Astfel udat, încălzit și aerisit pămîntul, holdele creșteau năprasnice și nemaipomenit de bogate în rod. Țăranii, așezați sus pe mașini, semăneau cîmpiile — din care ieșeau aburi calzi, veniți pe țevile de jos, de la marile cazane ce încălzeau apa și o trimeteau unde se simțea nevoie —, sau adunau bucatele.

Clădiri mari se ridicau în marginea satelor și orașelor, și acolo pietrele se topeau, se făceau table groase de sticlă și se-mpărțeau la toți, ca să-și facă case și acareturi luminoase și curate. Pe drumuri se turnau paste de sticlă groasă, care se-ntăreau și făceau drumurile tari și fără pic de praf pe ele. Huma galbenă a pămîntului se topea cu focul trăsnetului și se scotea din ea un metal roșu, care, amestecat cu alte metale, da un metal ușor și mai tare ca oțelul. Din acest metal se fă-

ceau căruțele și carele de transport, acoperișul caselor și chiar se acopereau drumurile de la oraș.

— Minuni! Minuni! strigau toți... Se-implinesc și cele ce nici n-am fost în stare să visăm!

Împăratul suridea vesel, și călătorind într-un palat zburător, se oprea pe oriunde i se părea că munca nu se prea face, și acolo da sfaturi, îndrepta lucrurile și pornea mai departe.

Dascăli și didascăli mari și mici conduceau prin fabrici lucrarea metalelor, ocoliți de mii de copii, care se numeau toți școlari în școala cea nouă a muncii.

Școalele de pînă aci, care îndopau mintea copiilor cu istoria popoarelor vechi și cu alte cunoștințe nefolositoare vieții, Ber-Căciulă le socotise fabrici de tîmpeală și le desființase. Copiii învățau carte în ateliere, în fabrici, în fel de fel de locuri unde lucrau învățații neamului. „Noi vrem să trăim ca oameni învățați, iar nu să murim învățați. Școala care obosește mințile e fabrică de tîmpeală.“ Așa spuneau toți.

Ziua și noaptea munceau mașinele; holdele creșteau nemaipomenit de bogate, iar oamenii spuneau: „Ce să facem cu atîtea bucate... trebuie acarete noi pentru păstratul lor...“

XI

În lunaa florilor, împărăteasa Steluța născu un cocon, cu ochii strălucitori și frumos ca un boboc de trandafir deschis la soare în prima lui dimineată de înflorire.

Fu mare bucurie pe tot poporul; dar mai cu seamă pe Steluța și pe Ber-Căciulă al ei.

Poporul ceru atunci ca dar de la împărat, să le dea voie să facă și ei palate de aur!

— Aveți voie să faceți orice pentru bunul trai și pentru buna mulțumire a voastră; numai voia de a face rele, necazuri sau nenorociri altora n-aveți. Faceți-vă, dar, palate de aur, împodobite cu flori de pietre scumpe; faceți-vă palate plutitoare prin aer, călătoriți, cunoașteți pămîntul și dați slavă lui Dumnezeu că ne-a lăsat la

îndemînă atîtea puteri, de nu mai știm ce să facem cu ele!

Și se porniră oamenii și fabricară aur, și își făcură și palate de aur; iar unii pardosiră cu aur și bătăturile caselor!

— Lăsați pomii și iarba prin bătăături, dragii mei, în povătu Ber-Căciulă, căci verdețurile primenesc aerul și-l fac bun pentru viață.

Vistiernicul veni și spuse:

— Ce să fac cu *dacii*?... Aduc oamenii cu carele și mă-ntreabă dacă mai vreau!... Slujbașii spun că au de toate și nu le mai trebuie bani! Ce să mai facem cu banii, că nimeni nu-i mai cere, nimic nu mai cumpărăm cu ei, că toate le avem de-a gata, și orice ne-ar lipsi, ni se dă degeaba de cei care au... Iar mașinele fabrică aur, sticlă, nestimate și orice mereu, mereu...

— Dacă banii nu mai trebuiesc, nu-i mai cere, îi răspunse Ber-Căciulă.

— Dar cu cei strînși ce mai fac?

— Zidește-i în visterie și scrie dasupra ușei: „Aici odihnește lumea veche“.

Vornicul slujbașilor veni și el și spuse:

— Slujbașii se plîng că nu mai fac nimic...

— Cum nimic? întrebă împăratul.

— Da. Nimeni nu se mai ceartă pe stăpînirea pămîntului; nimeni nu se mai bate; nimeni nu se mai judecă... Poliția s-a desființat, judecătorii spun că n-au mai judecat pe nimeni de șase luni!... Ce e de făcut? Ce să mai facă acești oameni?

— Să muncească!

— Cum?

— Să se ducă în fabrici, să cerceteze aflarea de noi metale, de noi lucruri... Să conducă mașinile de muncă pe cîmp, să citească cărțile din biblioteci, scrisele învățaților; să-și facă palate aeriene, să se plimbe dînd slavă lui Dumnezeu!

Și vorba asta a împăratului fu auzită pe de rînd.

— Dar dosarele, registrele, hîrtoagele care au tîmpit milioane de oameni, ce să le facă?

— Să le strîngi într-o piramidă de aur, să le închizi acolo, și să scrii cu litere săpate : „Aici odihnește conducerea lumii vechi !“

Marele vornic veni și el și spuse :

— Să-mi primiți dimisia.

— Pentru ce ? îl întrebă împăratul mirat.

— Nu mai am nici un rost... Toți directorii temnițelor au dimisionat, că nu mai aveau nici un hoț, nici un ucigaș ca să păzească. Toți judecătorii mi-au venit azi cu jalbă, să-i consider plecați din slujbe, fiindcă nu-nțeleg ei să ia dacia visteriilor, și să nu mai facă nimic. Și... le-am primit jalba... Toți slujbașii de conducere spun că nu mai au pe cine conduce. Nu le cere nimeni-nimeni nici un sfat, nici o dreptate... Cu dacia ce li se dă leafă n-au pe ce-i da, și nu-i cere nimeni...

— Cum, dar nu le trebuie pîine, carne, zarzavaturi, haine, ghete, lemne ? întrebă împăratul, prefăcîndu-se mirat.

— Ostașii împărăției spun că ei au poruncă să coacă pîine pentru toți slujbașii țării ; să cultive cu mașinele toate felurile de zarzavaturi ; să crească vite și păsări pentru hrană și să dea oricărui slujbaș, ba chiar oricărui om tot ce îi cere, ca hrană.

— Dar altfel cum trăiesc ei ?

— Și-au făcut toți case de aur, și-au închis grădini cu ziduri groase de metal de acela tare și ușor și spun că vreau să conducă și ei mașini pe cîmp, ca să ia toate de la vornicul îndestulării tuturilor, pe care l-ați înființat măria-voastră...

— Dar hainele ?

— Toate le iau de acolo, de la casele de îndestulare pe care le conduce vornicul îndestulării !

— Ei bine, dacă vor asta, trebuie să-i lăsăm stăpîni pe voința lor, întrucît nu vatămă pe nimeni.

— Și dacă și aceștia se duc, eu ce să mai fac ?... Îmi petrecui tinerețea într-o slujbă mare, și acum... ce să fac, trebuie să rămîi un simplu om !

— Dacă nu te poți obișnui cu simplitatea de-a fi zeu, iacă, fii vornicul strînsoarei sau al adunării produselor pămîntului... Ușurezi munca vornicului îndestulării... Îngrijești de strînsul bucatelor, de păstrarea lor,

întocmai după sfaturile specialiștilor ; le împarti după cererile vornicului îndestulării... și muncești astfel. De pildă, îți cere vornicul zece mii de care de grîu pentru moara numărul 135672... Liberezi carele cu grîul cerut... Cere vornicul îndestulării optzeci de mii de care cînepă topită, pentru fabrica de țesătorie numărul șapte sute de mii cinci... Îi încarci optzeci de mii de care !... Și așa cu toate produsele ce le strîngi.

— Primesc slujba !... Of !... nu vreau să mor simplu om !

Împăratul zîmbi și-i spuse :

— Întrucît deșertăciunea dumatăle nu vatămă, păstrează-o ; dar să ții în seamă de porunca ce o dau... Fiecare om, care muncește cu mașinele lui sau ale țării, va avea dreptul să-și ia toate produsele pămîntului muncit și să facă cu ele ce va voi. Poate omul nu vrea să-și hrănească familia de la casele de îndestulare. Cei care varsă produsele lor la acele case, aceia vor fi îndestulați de case ; cei care nu varsă produsele, dar vin apoi să ceară, li se va da numai dacă sînt prisoase ; altfel casele îi vor lăsa să-și procure ce le trebuie de la cei care le-o dau din strînsoarea lor. Vei ține cont de ce a dat fiecare și de ce a luat, ca să se știe cine sînt vrednici și cine leneși care vor să trăiască pe spinarea altora. Lucrurile astea le-am mai spus eu și vornicului îndestulării.

Orice om va fi declarat și lăsat liber, robia omului de către stat nefiind îngăduită decît în vreme de război, cînd atunci omul va trebui să se facă soldat și să lupte sub conducerea șefilor aleși de mine. Starea aceasta va dura pînă în ziua cînd, ori toate țările vor adopta sistemul nostru de muncă, ori declarîndu-ne război, vom fi siliți să le cucerim iar pe toate și să le închegăm într-o împărăție, împărăția pămîntească, care să se conducă după aceleași legi ca și noi.

— Măria ta, fi mai zise marele vornic... Noi, oamenii practici, nu prea ne-am lăsat furați de lumea visurilor... Eu, de pildă, socotesc că mașinele acestea multe pot să distrugă omenirea mai repede de cum în trecut s-au încercat s-o distrugă holera, ciuma, lepra și altele ; că adică mașinismul va da de cap civilizației și omenirii.

Parcă n-ar strica mai puține mașini, mai puțină forță omenirei !...

— Eu nu cred așa, îi răspuse împăratul. Mîntuirea tutulora o văd în credința în Dumnezeu și în știința aplicată... Că au fost în trecut popoare civilizate care s-au stins și de la care ne-au rămas ziduri în ruine ori piramizi, au fost ; dar stingerea lor n-au pricinuit-o mașinele, ci numai desconsiderarea zeilor în care crezuseră. Că erau zeii lor adevărați ori nu erau, asta nu era principala lor tărie, principala lor tărie era credința în zei. [...]

Vom fi gata dar să primim și marele război !

Marele vornic se arătă mulțumit și dete fuga la secretarul împăratului, scrise porunca de numire în noua slujbă și veni cu porunca s-o iscălească împăratul.

Împăratul, după ce iscăli porunca, îi dete o carte, îl pune să iscălească de primirea ei, și-i spuse :

— E legea după care să te conduci, pînă ce societatea legiștilor va întocmi legile definitive.

Vornicul strînsorii mulțumi și plecă vesel să-mplinească noua lui slujbă.

XII

La trei luni după nașterea coconului, cele trei zîne spuseră :

— Ne cheamă tata... Primim gîndurile lui de chemare mereu... Ne spune că amîndoi sînteți în stare să vă faceți viața cea mai frumoasă. Fiecare vă trudiți ca să plăceți unul celuilalt prin calități, adică prin simțire, prin gîndire, prin fapte frumoase. În tot momentul, dragostea ce o aveți unul de altul vă face să vă pliviți din fire toate apucăturile pe care gîndul desăvîrșit le-ar socoti ca scăderi sufletești. Dintr-o privire vă-nțelegeți tot așa cum v-ați înțelege în urma unei lungi cuvîntări... Nu mai aveți nevoie de noi și deci plecăm pe tărîmul nostru !...

— Oh, surioarele mele, le zise Steluța, ce rău îmi pare că ne părăsiți ! Ne-am învățat cu voi, iar eu ci-

team sfaturile în strălucirea ochilor voștri frumoși ! Nu puteți să mai zăboviți ?

— Pentru ?...

— Așa e !... Aveți drept la libertate, la dragoste, la nesfîrșitele comori ale vieții !... Oh ! Oh !... simt că mi-e dor de tărîmul vostru, pe care nu l-am văzut !... Aș vrea să-mi împodobesc coșitele cu trandafiri din lumea voastră...

— P-acolo, e adevărat, nici trandafirii nu mor !...

— Vedeti ?!... Și cîmpurile voastre, și munții voștri, și apele voastre, și păsările voastre ce cîntă cu glasuri de femei, eu le doresc și tare aș vrea să trăiesc pe tărîmul vostru !...

— Ai răbdare, sora noastră dragă, îi spuse zîna cumințeniei, va veni o zi cînd vei isprăvi de muncă p-aici ; vei lepăda haina asta și ușorică, sprintenă și veselă vei veni la noi... Vei lua haine sau trup din lutul nostru și vei fi și tu cum sîntem noi. Vei zbură dusă de gînd, atmosfera și toate puterile nevăzute slujindu-ți după voie.

— După moartea mea toate astea ?...

— Ce cuvînt copilăresc !... Moartea e un nume ce cuprinde marea voastră neștiință în cuprinsul vieții... Ne ducem !...

— Zîne mîndre, le spuse și Ber-Căciulă, spuneți fraților mei, care m-au slujit în formă de cai, multă sănătate și toate gîndurile mele de bine pentru ei...

— Ei le simt și le-nțeleg, căci ne spun că sînt mulțumiți de felul cum te gîndești la ei.

Zînele se sărutară cu Steluța, cu Ber-Căciulă chiar, și zburară.

Ber Căciulă oftă, iar Steluța, privindu-l lung, îl întrebă :

— Ori ?...

— Inima, Steluța, inima !... Nu se satură de frumusețe niciodată !... Ah !... Cîntă-mi tu, zîna mea mîndră și dragă !...

Steluța îl cuprinse pe după gît, îl privi în ochi și-ncepu să-i cînte încet...

— Așa !... Așa... Așa... Le-am uitat jumătate !...

— Și acum, le uiți de tot !... și îl sărută.

Se-impliniseră nouă luni, de cînd Ber-Căciulă-Împăraț poruncise formarea unei adunări de învățați, pentru alcătuirea legilor de dat oamenilor.

Vornicul dreptății se înfățișă la palat și vorbi astfel împăratului :

— Măria ta, iacă s-au împlinit și nouă luni, de cînd comisia învățaților lucrează la legi... Ar fi statornicit ei ceva, dar vremea de azi le-a răsturnat și le răstoarnă toate prevederile, așa că legile noi, tot vechi se văd că ar fi, oricît le-ar schimba...

— Cum asta ?

— Pentru că toate ideile asupra proprietății par a nu mai avea nici un rost... Ce nevoie mai au moștenitorii să facă atîta caz de ce rămîne de pe urma unuia care moare?... Nainte moștenirea era o bucată de viață ce se da moștenitorilor... Ei moșteneau de pildă, bani, case, vite sau pămînturi, care le ajutau viețuirea. Și pentru că unii apucau aceste rămasuri mai mult decît alții, ori care nu erau neamuri, legile regula cui să fie date acestea. Dar pînă să statornicească legea cui se cuvine moștenirea, de multe ori o mînceau avocații, de era bani, ori cumpărau moștenirea de la ei, de era pămînt. Un văr al meu a-nceput un proces de moștenire cînd era sub epitropie, l-a dus o viață, a îmbătrînit, a murit, și abia un fecior al lui l-a cîștigat. Acum însă ce să mai facă moștenitorii cu magazia plină cu *daci*, cu palatele de aur, cu vitele, cu pămîntul, cînd banii nu mai trebuiesc, cînd palate de aur îți poți clădi numai punînd mașinele în lucru, cînd vitele sînt pentru frumusețe, iar pămîntul muncit de mașini conduse de oameni dă hrană tuturor cu prisos?... Așa că nimeni nu se mai judecă. Avocații au uitat legile. Judecătorii se gîndesc la mașini de prins țînțarii — așa face un prieten al meu —, poliția se plimbă, părăsind uniforma, iar ceilalți slujbași întrebă că adică : o mai fi avînd nevoie statul de ei?!... Viața d-acum este așezată cu totul pe alte temelii, iar legiurile multe și mărunte nu mai au nici un rost. Ceva mai mult, nu se mai înjură, nu se mai bate și nu se mai omoară nimeni!... Haimanalele, dacă sînt, s-au făcut

de treabă : cîntă, își face fiecare ceasul de muncă pe o mașină oarecare, și apoi petrece, citește, sare, joacă, se plimbă prin aer. Oamenii sînt blînzi, potoliți, darnici, iertători ! Dacă unul fuge și izbește pe altul de-l dă jos, cel căzut îi zice : „Ei, măi frate, apoi ia seama, că nu te afli singur, prin pustie, ca să fugi cu ochii închiși!...” În sfîrșit, sutele de mii și milioanele de slujbași, ce-și pierdeau vremea, unii să prinză hoții, ba să-i scape ca să aibă iar ce prinde ; alții să-i apere, alții să-i condamne, și alții să-i păzească, au rămas liberi, căci toate astea s-au desființat fără nici un ordin. Temnițele sînt goale, căci de la *iertarea dată la încoronare* nici unul n-a mai făcut vreo prostie, ca să fie condamnat... Și vedeți, măria-voastră, în fața acestor rezultate, legiuitorii au rămas cu legile baltă... Ce ziceți să mai facă ei, să mai piarză timpul gîndind la legi noi, ori să lase evanghelia ca unică lege ?

— Domnia-ta, ce crezi, vornice ?

— Eu?... eu ce să cred?... Legile noi, oricît or fi de noi, dacă vorbim despre apucăturile vechi ale oamenilor, tot legi vechi vor fi. Oamenii sătui sînt mult mai buni ca cei flămînzi.

— Băuturi tari mai beau ?

— Cred că nu... toate băuturile fiind vărsate pe girle, lor le-a fost frică să fabrice altele ; iar locuitorii au spus că pe care om l-o vedea cu nasul roșu de beție, îl spînzură... Așa că și beția a pierit. Ce om și pentru ce ar mai sta unul la tejghea, să piardă timpul, ca să dea de băut altora?... Banii nu mai au valoare ! Viața bună și îmbelșugată se găsește pretutindeni și pentru toți.

— Dar cu tutunul cum stăm ?...

— Dacă statul nu l-a cultivat, nici un om nu-l mai cultivă... Ce să facă cu el ? Mai trag unii cîte-un fum... dar toți miros flori, verdeață, aer de pădure... Și cultura tutunului va muri.

— Cum petrec oamenii timpul liber ?

— Fiecare cum îi place... Toți însă se gîndesc să facă mașini, pînă și de prins țînțarii!... Le-a intrat în cap că în cer nu trebuiesc țînțarii, purici, furnici, muște!... Se duc în ateliere și lucrează fel de fel de nasraconii, în rînd cu școlarii...

— Și dacă acesta ne e poporul, cam ce legi mai trebuie să-i dăm, vornice ?

— Am zis : doar evanghelia.

— Ei bine, evanghelia să fie. Liberează învățații și spune că le mulțumesc de toată osteneala lor.

Vornicul dreptății ieși din palat.

XIV

Într-o zi, Ber-Căciulă-Împărat, însoțit de împărăteasă, traveștiți, ca să nu-i cunoască nimeni, porniră pe jos prin oraș. Stradele drepte, pardosite cu sticlă groasă în table, erau curate ca oglinda ștearsă de praf și netedă și fără cute, tot ca ea. Marginile stradelor erau făcute din metal, care se putea încălzi pe dedesubt cu focul trăsnetelor și zăpada s-ar fi topit numai îndată.

Curțile caselor erau de sticlă groasă, făcute oglinzi, care însă se puteau acoperi cu paravane de metal, ce ieșeau din jos, la o simplă apăsare.

Prin fața zidului de oglinzi ce formau curțile caselor se găseau câte zece scaune, îndată ce se așeza cineva pe unul, scaunul pornea înainte cu iuteala ce o voiai, pînă ajungeai lîngă alt scaun, pe care sta altul, și atunci scaunul tău mergea cu iuteala celui dinainte, la distanță de zece pași.

— Să ne așezăm și noi pe două scaune, zise împăratul.

Se așezară pe două scaune, ce tocmai erau libere, și porniră cu ele încet.

— Oare nu se va dezvăța lumea cu mersul pe jos ? întrebă împărăteasa.

— Nu cred ; sînt atît de pricepuți oamenii, încît să știe că mai iute pierde de rugină cuțitul neîntrebuîntat, decît cel folosit mereu !... Și apoi, vezi ce am pus să se scrie : „Folosiți-vă de scaune, dar folosiți și sănătosul mers pe picioare“.

Împărăteasa se uită în sus și spuse :

— Iată un stol de palate plutitoare... Ah, am citit în „Vestea“, sînt cei care pleacă spre izvoarele Nilului acum în pragul iernei !

Un scaun repede veni și, cînd ajunse în dreptul lor, domnul ce mergea pe el îl opri și zise mirat :

— Împăratul !... Să trăiți, împărate.

— Știi !, făcu Ber-Căciulă, nu arăta cine sînt.

— Îmi dați voie... Vreau să merg mai repede... În-vățatul Vicențiu vorbește despre pregătirile de a călători în lună prin mijlocul curenților ce l-ar împinge într-acolo...

— Liber vornice... dar tocmai voiam să te chem... Am făcut altfel de regulă în privința muncii datorată de orice om... Un om e dator să conducă vreo mașină un ceas pe zi. Dacă el face șaisprezece ceasuri pe zi, are drept la șaisprezece zile de a face în voia lui altceva... Dacă face 365 de ceasuri, în 37 de zile, el să fie liber tot anul... Deci vei aduce la cunoștință regula asta...

— Am înțeles, măria ta.

— Acum, liber, vornice... zboară de ascultă.

Vornicul se închină, apoi văzînd un car cu mulți oameni că se oprise la o stație, sări de pe scaun, se sui în car și dispăru cu carul la un colț.

— Să mergem acum și noi în sala patruzeci și opt, a învățaților luminii, zise Ber-Căciulă.

Scoborîră de pe scaune și suiră niște trepte pînă la ușa unui palat de sticlă.

— Acest palat nu e de aur, spuse Steluța, de ce nu e de aur ?

— Așa l-au voit învățații care se ocupă cu al patruzecișioptulea capitol al științii : Lumina... Cei care sînt în palatul treizecișipatru, se ocupă cu capitolul 34 și au palatul din var !... Varul nostru alb de odinioară.

— În palatul lor trebuie să fie întuneric.

— Da de unde... E o lumină albă, de-ți ia ochii. Ei primesc lumina sub formă de raze nevăzute, dar care raze, cînd ating pereții, îi fac strălucitori, de dau ei lumină !

Intrară într-o sală mare, în care era lumină ca și afară. Acolo, la șirurile de mese, încărcate cu fel de fel de aparate și de cărți, oameni îmbrăcați în halate albe

lucrau tăcînd. Zgomotul însă era mare, căci unele aparate sffîriau, altele pocneau, altele urlau sau chiar fluierau.

— Ura! strigă unul, a sosit între noi marele meșter, împăratul!... Toți se uitară și apoi strigară:

— Trăiască împăratul!

— Eu am ceva de seamă să vă spui, strigă unul.

— Și eu! Și eu! ziseră alții.

Ber-Căciulă merse la unul, îi întinse mîna zîmbînd și-l întrebă:

— Înaintăm ceva?

— Cu pași de uriași, măria ta. În spațiul dintre aceste aparate, producînd raze nevăzute și din partea unuia și din partea altuia, ele se ciocnesc, aerul se-ncălzește, se face un vînt de jos în sus, un vînt cald și-apoi lumină ce la-ntuneric se vede. Dacă pui un paravan de fier, paravanul se roșește. Dacă pui un vas cu apă, apa se fierbe și nori de aburi se ridică în tavan. Dacă variez distanțele sau pasul razelor, am alte fenomene ciudate. În sffîrșit, părerea mea este, ca și a măriei tale, că vom putea face pămîntul soare strălucitor, care să trimeată și el în haos lumină și căldură, fără să fie nevoie de flacări sau de materii încinse.

*

Ber-Căciulă merse la altul și îi întinse și acestuia mîna zîmbînd.

— Mergem, frate, mergem?

— Ne este peste puțină a sta pe loc! răspunse în-vățatul... Produc aici niște raze, careucid șoarecii și orice viețuitoare. Dacă însă trimet din aparatul acestă-lalt alte raze cu pași de una și jumătate, se-ntîmplă o ciocnire, se naște puțină căldură, dar șoarecii sînt apă-rați de razele dintii! Apărarea prin raze de alte raze e ceva cu puțină.

*

Ber-Căciulă merse la altul, dete mîna și cu el și-l întrebă:

— În direcția dată dumitale, avem speranțe de iz-bîndă în curînd?

— Cred că și în direcția dată mie putem înainta... Dacă razele ceucid sînt cu puțină, sînt cu puțină și razele ce înviază... Am ucis trei mii de șoareci, bun-înțeleș, cu raze, și i-am supus la acțiunea altor raze de diferite pasuri, ca să le provoc învierea... Încă n-am reușit... Medicii sînt rămași în urmă cu cercetările. Ei nu știu să ne spuie numărul precis de vibrații cu care se mișcă molecula însufletită de viață... Totuși numerele de vibrații ale vieții trebuie să fie numere cu soț, numere armonice, și am să le încerc pe toate. De altfel, am dat problema la încă o sută de confrăți, care caută.

— Am găsit eu ceva! strigă unul.

— Ce?

— Am înviat o muscă pe care o ucisesem prin lipsă de aer... Organele ei s-au pus în lucru după o moarte de trei zile.

— Bravo!... Prima înviere, a unei muște!... Vom în-via și un elefant! zise Ber-Căciulă.

Luptați-vă, frați oameni, luptați-vă cu moartea, cu spaima asta care ne-a stăpînit de veacuri. Moartea tre-buie învinsă chiar dacă dovedim că nu e decît o trans-formare cerută de însăși durata noastră veșnică. Trebuie să știm precis ce se ascunde în dosul ei: neantul, ori durata veșnică a eului nostru conștient de sine și nedis-tractibil. Ori una, ori alta, lupta trebuie dusă pînă ce avem siguranța că eul nostru va dura în veșnicie. Și, dacă e moartea aidoma transformării nimfei în fluture, să știm, să-i poruncim, să ne-o impunem după voie, cum ne impunem somnul noaptea, ori ziua după-masă. Nu mai vrem speranțe nedovedite pentru unii, îndoiești gro-zave pentru alții, idei de credință sau de necredință, care toate se clatină în fața judecării ca foile de plopi în fața vîntului. Voim experiențe, voim și o știință asupra mor-ței, nu numai o credință.

...Totul se poate în anumite condițiuni, deci și în-frîngerea definitivă a morței se poate în anumite con-dițiuni. Căutați condițiile, ca s-o învingem. Cîți lucrați în direcția asta?

— Zece mii cinci sute opt inși...

— Lucrați și mai mulți, și rupeți odată vîlul acestei spaime, disecați-o, cunoașteți-o, învingeți-o!... Ne tre-

buie nemurirea absolută, sau dacă o avem de la dumnezeu, tot ne trebuie dovezile absolute că o avem !...

— Ne vom face datoria, împărate.

Ber-Căciulă porni în altă sală.

*

Trecu la alt șir de mese, și dete mîna cu altul.

— În direcția dată dumitale am înaintat ceva ?

— Puțin, măria ta, dar parcă, parcă stăm pe loc...

În fața unui corp trimet raze, în dosul lui îngrijesc să nu se întîmple nimic. Razele împing corpul pe masa alunecoasă. Mă gîndesc însă cum vom putea împinge încet pămîntul nostru spre o stea oarecare, cînd el se învîrtește ca o sfirlează și cînd soarele parcă îl suges spre el... O să ne fie greu să cîrmuim pămîntul ca pe o corabie.

— Totul se poate, deci și asta... Înainte, frate !

Merg, merg, dar așa de ncet...

— La cîți ai dat dezlegarea asta ?

— Cum mi-ați poruncit, la trei mii de frați... În locul acesta lucrăm însă numai cincizeci !

— Speranțe, frate.

Și trecu mai departe, la un alt șir de mese.

— Dumneata ?

— Eu ridic în aer, prin ajutorul curenților de același semn, corpuri ușoare pînă la zece ocale... În gol însă nu răușesc....

— De ce ?

— Nu știu !... Colivia aceea cu ciocîrlia de colo o ridic pînă în tavan ; dar, dacă în tubul acela de sticlă, pui colivia goală, nu se ridică, îndată ce nu mai e aer...

— Trimete pe lungul tubului raze cu pasul de patru din zece mii din milimetru, și-apoi încearcă.

— Patru din zece mii din milimetru ?

— Da...

— Încerc.

Ber-Căciulă salută și ieși pe partea cealaltă.

Un palat plutitor era scoborît pe terasă. El se uită la numărul lui, scoase din buzunar un aparat, făcu pe aparatul lui numărul palatului și spuse în aparatul lui :

— Cinci milioane optsprezece !... Eu, împăratul. Ți-am împrumutat palatul să mă duc acasă.. Mă vestești unde să ți-l trimit...

— La casa cu numărul cinci milioane optsprezece, Cartierul luminei, îi răspunse învățatul de undeva.

Ber-Căciulă se sui cu Steluța lui, puse mașina în mișcare și palatul se înalță cu ei în albastrul cerului !

XV

Cum ți se pare lumea nouă, Steluța mea ? întrebă într-o zi Ber-Căciulă pe soția lui.

— Frumoasă ! îi răspunse ea. Dar un lucru mi se pare cam răsturnat din ordinea lui firească...

— Care ?

— Ce deosebire mai este între mine, împărăteasa țării, și între femeile celelalte ale învățaților, care strălucesc în aur și în pietre scumpe ?...

— Nu mai este nici o deosebire ; dar oare îți pare rău ?

— Nu-mi pare rău, dar mi se pare că din mărirea mea și din mărirea ta ne-au rămas numai numele ! Tu, împărat, întru cît te mai deosebești de supușii tăi ?

— Fără-ndoială că întru nimic : om eu, oameni ei, adică oameni cumiți și aleși toți.

— Și ?... Dar nu, poate că n-am dreptate... Nu trebuie să scoborîm pe alții ca să rămînem noi mai sus ca ei... Dacă putem să ne-nălțăm mereu, da...

— Și să-i înălțăm și pe ei, îi răspunse el...

— Privește, toți au acum aur, nestemate... palate de aur, grădini cu flori și pomi, palate plutitoare prin aer, palate plutitoare pe mări, palate ascunse pe fundul apelor și mărilor... Cum avem noi, au asemenea toți...

— Și nu e bine asta ?

— E bine, dar prea nu ne deosebim întru nimic de alții !

— Steluța mea, ia seama că din mîndria asta a căzut și Lucifer în iad !... Văzînd că dumnezeu își făcuse toate creaturile egale cu el, o parte din ele au încercat să se crează mai sus ca el... Și fie că le-a-mbrîncit el mai

jos — asta după ideea oamenilor —, fie că s-a urcat el mai sus decît toți — și asta după ideea mea —, au trebuit să vadă toți că între creator și cei creați este și va fi totdeauna o distanță. Dacă eu sînt mare de la Dumnezeu, iar ei au devenit prin mine, între mine și între ei tot va rămîne o distanță. Dar, Steluța mea, nu te mîhni de egalitatea oamenilor, mai bine bucură-te!... Prin mintea mea, prin închipuirea mea, prin bunăta-tea mea, eu tot voi fi mai sus ca ei!... Dacă și-au pardosit curțile cu aur, dacă și-au așternut drumurile cu aur, dacă nu mai au frică de foamete și de muncă și dacă lor nu le mai pasă de noi, simți că nici nouă nu ne mai pasă de ei... Pămîntul e și al nostru cum e și al lor... Vom trăi toți în pace, luptînd de acum încolo pentru înfăptuirea altor idealuri și mai înainte, cum ar fi nemurirea, călătoria prin stele și altele...

Tu fii veselă, fii veselă, Steluța mea!...

— Dar știi că azi a fugit și doica mea? Nici ea n-a mai vrut să ne servească?...

— Și dacă ne-a părăsit și ea, crezi c-a făcut rău?

— Trebuia să se libereze și ea de orice griji... A avut dreptatea ei, dar nu a mai rămas nimeni împrejurul nostru... Fiecare acum trăiește pentru el, iar tu, care-ai trăit pentru toți, nici unul nu vrea să trăiască și pentru tine! Și cum în copilărie fierbeai bureții pentru frați, iar ei niciodată pentru tine, așa și acum îți vei fierbe ciorba singur, iar eu voi legăna și-mi voi scărda copilul!...

— Și vom cînta amîndoi, Steluța mea, tu legănînd copilul, iar eu fierbînd ciorba!... Așa cîntam odată de dragul fetii popii din sat...

— N-ar fi mai bine să ne suim în palatul plutitor și să plecăm peste nouă mări și nouă țări și să ne scoborîm într-o pustie unde nu sînt palate cu acoperișurile de argint strălucitor?... Să fie pădure deasă și singuri oameni numai noi?

— Și asta se poate, Steluța mea... Vom pleca pentru o lună, două, ori un an... Vom dormi în palatul nostru plutitor, oprit în loc asupra norilor. D-acolo ne vom scobori unde ne-o plăcea... Gonește întristarea asta din pricina doicei tale!...

— Ea mă crescuse!... Zînele noastre s-au dus, curte-nii nu țin de cold, curtencile nu mai vor decît să fie mai presus de mine!... Aide să plecăm!...

— Să plecăm, dacă zici tu.

*

Într-adevăr, în marele palat de aur al lui Ber-Căciulă-Împărat nu mai rămăsese nici un servitor și nici o servitoare. Ber-Căciulă înlocuise totul cu mașini care se puneau în mișcare prin undele gîndului; dar erau lucruri care tot nu puteau fi făcute de mașini. De pildă, dacă o pisică se urca pe masă, trebuia ca însuși împăratul să-i zică „zît!“, ori să apese pe un nasture care să strige de sub masă: „hăis!“ Și una și alta cereau o mică efortare, pentru că pisica se obișnuise cu asta și uneori sta nemișcată, pe cînd o servitoare ar fi lovit-o cu ceva, fără să cheltuiască atenție împărăteasa și pentru așa lucru mic. Și-apoi doica ei, ce-i îngrijea copilul, de cîte neplăceri de mamă săracă o scutise pînă acum... scutice pline, scărdat, jucării...

— Să mă gătesc de drum, dar? întrebă Steluța.

— Gătește-te.

În timp ce Ber-Căciulă strîngea d-ale mîncării, Steluța lua învelișuri groase, rochii și... cărți de citit!...

— Pe cine lași în loc? îl mai întrebă ea.

— Marele vornic va vorbi cu mine în toate zilele. Îmi va cere sfaturi și i le voi da. De altfel nu-i voi spune că plecăm departe și că vom zăbovi mai mult.

— Arme, ce arme iei? Cine știe ce fel de împotriviri vom întîlni prin ținuturile sălbatice...

— Tocmai vreau să încerc o armă fără zgomot cu care pot să trăsnesc pe cineva la orice distanță ce pot s-o văd cu ochii. Într-o clipă trimit fulgerul și-l omoară.

— Dacă ne-ar ataca o armată ce ar veni spre noi, în palate plutitoare și cu fel de fel de arme ucigașe, am putea să ne apărăm?...

— Ar pica trăsните ca niște muște!

— Să plecăm! Să plecăm!

— Să plecăm.

Ber-Căciulă puse guronul la gură și strigă:

— Marele vornic numărul 1...

— La ordine, măria ta, îi răspunse o voce în guro.
— Plec în plimbare prin atmosfera pământului. Mă vei înlocui în acest timp, spunându-mi în fiecare seară ce ți s-o părea ca fapte mai de seamă... Ca să mă găsești, vei lucra cu unde de 5 pe 5 pe 5.

— Cu undele astea lucrează învățatul numărul 400538...

— Atunci 5 pe 5 pe 5 pe 5...

— Am înțeles.

— N-ai să vestești pe nimeni de plecarea mea.

— Și asta o voi îndeplini.

— Să ne vedem sănătoși, mare vornice.

— Amin, mărite împărate.

Ber-Căciulă luă guroful de la gură, îl lăsă să atirne de șiretul ce era pus pe după gît și luă arma lui nouă, ce era în formă de cutie cubică, și o sui în palatul plutitor.

Apoi își cără și celelalte trebuincioase, iar Steluța p-ale ei, se suiră în palat, dădură drumul mașinii și se înălțară în slavă.

*

Se ridicară mult în sus, pînă cînd aparatul ce arăta gerul și căldura spuse că afară apa ar îngheța într-o clipă, iar mercuriul în zece secunde.

Aci cerul se arăta sus în negru, stelele și soarele roșii, iar în jos, pământul pierdut într-o ceață luminoasă.

— Destul... Mă-njunghie urechile și nu mă mai sa-tur de aer.

Ber-Căciulă apăsă un nasture și palatul se scobori într-o înclinare ce-l făcea să urle!

Cînd aparatul arăta că apa ar fi aproape să înghețe, porniră în linie dreaptă.

De la ei, în jos, mult, se vedeau ciori negre formind un stol destul de mare.

— Vreau să-mi încerc arma cea nouă.

El deschise fereastra, așeză cutia pe glaful ei, puse niște sîrme în atingere cu mașina care umbla mereu, o lampă albastră se aprinse, o fișie albastră se-ntinse într-o clipă în stolul ciorilor, el ochi, apăsă cu degetul pe un nasture și niște raze roșii porniră ca un fel de mădăvă

a razelor albastre, și ciorile se văzură căzînd ca niște simple cîrpe sau ca niște bolovani de pământ. Nici un zgomot nu se auzea, nici un gărăit, ci numai se vedeau căzînd.

— Și cad moarte ele acum? îl întrebă împărăteasa.

— Ca și trăsните.

Coconul lor, într-un leagăn ușor, de pînză, se juca bistîcîind din piciorușe, ori jucîndu-se cu cîte un picior.

— Destul!, zise el, n-am venit să ucid la ciori.

Luă arma de pe glaf, a așeză la locul ei, după ce întrerupse atingerea sîrmelor, închise fereastra și se așeză pe pat lîngă Steluța.

— Ce om grozav ești! zise ea.

— Grozav!?! se miră el. Fiindcă am ucis cîteva ba-raoni?

— Nu pentru asta, ci pentru cîți ai putea ucide.

— Și totuși, cred că nu voi ucide pe nimeni. Nu pentru a ucide oamenii mi-a dat Dumnezeu puterea asta.

— Cred, dar cîți ai putea ucide! Uite, se lasă soarele... și în răsărit se ridică luna.

— Să mînem prima noapte în slavă, la trei mii de urme departe de pământ. Dar o să crească gerul...

— Ne vom înveli mai bine, ori vom încălzi palatul...

— Să încălzim palatul.

Ber-Căciulă puse niște sîrme în atingere cu mașina și niște bulgări albi de var, în care erau ascunse sîrme răsucite, se înroșiră pe o vatră asemenea albă ca o coală de hîrtie.

— Iată și jărăgai, care nu scoate fum, nu scoate miros, nu strică aerul!...

* — Să fac cîte o cafeluță cu lapte!

Și împărăteasa puse ibricul cu lapte pe bulgării aceia care nu se topeau deloc, laptele începu să fiarbă și, în cinci minute, cafelele fură gata.

Soarele coborî de tot și nu se mai văzu.

Luna deveni mai luminoasă, și părea o fată cu obrații ciuguliți de vărsat și cu falca stîngă umflată de vreo durere de mîsea.

— S-a dus soarele!

— Vrei să-l vedem iară?

— Vreau.

El apăsă un nasture și soarele păru că răsare din apus, dar aparatul de ger arăta că afară se face ger strașnic.

— Să ne coborâm, căci soarele ăsta ce se-ntoarce îndărăt are dinți de gheață ! spuse împărăteasa zîmbind. Dacă noi ne ridicăm în sus, gerul crește, cu tot soarele ce ni se pare că răsare... Dar iată luna, iar e palidă.

— Asta arată ce relative sînt părerile noastre asupra luminei.

Se scoborîră pînă unde se făcu un întuneric plăcut. Ei se lungiră în pat, unul lingă altul, cu fața în sus, privind luna plină de lumină și stelele ce păreau că le clipeau din depărtări vinete-albastre.

— Să oprim palatul la înălțimea asta, ca să dormim în pace, spuse împărăteasa.

— Ba nu, să-l lăsăm să meargă mereu la înălțimea asta, îi răspunse el, și noi vom dormi tot fără grijă.

— Dacă nu ni se poate întîmpla nimic rău, atunci fixează-l și așa, și hai să dormim... Știu că nici țintarii și nici lupii nu ne-ar putea vătăma.

— N-au decît să poftească, dacă le dă mîna.

Mai vorbiră ei ce mai vorbiră, și se pomeniră adormiți.

*

Se deșteptară de o zguduitură. Săriră amîndoi din pat și se văzură învăluiți în ceva alb...

Palatul se văzu oprit.

— Ce e?! întrebă Steluța lui, oarecum îngrijorată.

— Vom vedea.

El împinse fereastra, dar văzu că nu se deschide. O deschise înăuntru, scoase mîna și o cufundă în acea albeață.

— Zăpadă.

— Zăpadă?!... Cum zăpadă, am căzut într-o țară friguroasă?...

— Să vedem.

El ieși afară, se uită, dar o ceață groasă îi împiedica vederea. Merse nițel și se pomeni că se rostogolește în vale.

Împărăteasa dete un țipăt de spaimă.

— Taci! taci!... strigă el... că m-am sprijinit... Am căzut pe un munte, ce palatul l-a-ntîlnit în drum.

Începu să se urce de-a bușelea, dar ajuns aproape, iar alunecă în jos.

Iar țipă împărăteasa.

— Nu te speria! strigă el iar, că iar m-am oprit... Voi fi mai băgător de seamă...

Începu iar să se urce, și de data asta ajunse la palat, și intră năuntru și-nchise ușa.

— Ce ne facem?

— Așteptăm ziuă. Facem căldură bună și ne culcăm iarăși. Mîine, vom deznămeți palatul și vom porni...

— Ne-o găsi urșii?

— Pe piscurile înalte nu umblă ei, și-apoi, pe ger, dorm amorțiți prin peșteri.

Prin apăsarea unui nasture, bulgării de var albiră de se făcură luminoși, căldura se făcu plăcută, și ei se culcară din nou.

Cînd se treziră, se pomeniră în spațiu, dasupra unor nori... Se făcuse ziuă.

— Cum? Dar ce s-a-ntîmplat? ... De ce s-a ridicat palatul? Ce-nseamnă asta?...

— Uite, uite, ai pus ocheanul pe butonul ce zice „sus” și palatul a făcut efortare și a ieșit în sus... Hai în jos.

Se lăsară în jos pînă în rasul norilor, și o luară pe dasupra lor.

Apoi norii se sfîrșiră, și-n timp ce împărăteasa aranjase gustarea de dimineată, Ber-Căciulă spuse:

— Sîntem deasupra unei mări!...

— E mare, ori e lac?

— E mare, căci nu-i văd mărginele... Să plutim mai jos, să vedem jocul valurilor.

Palatul începu să se scoboare.

Guronul zbîrnii în buzunar.

Ber-Căciulă îl puse la ureche... ascultă și spuse:

— Vornicul sănătății a atins o sîrmă și o fost trăs-nit...

— Vai!...

— Învățatul numărul cinci milioane patru vrea să-n-cerce a-l învia... Îmi spune marele vornic dacă vreau să văd și eu experiența...

— Nu! ... O să-l învieze ca pe șoarecii cei înăbușiți... Să mergem înainte.

Ber-Căciulă răspunse marelui vornic :

— Nu pot să viu la experiențe...

— Măria ta, răspunse un învățat. Eu am susținut ideea ce mi-ați dat-o alaltăieri, în privința rării absolute a unui gaz... Ceream să se puie la vot construcția tubului de zece kilometri, ca să se observe rărirea unui centimetru cub de gaz, într-un volum de zece mii metri cubi.

Cîțiva frați strigau că ideea e absurdă și fără importanță. Alții strigau că prin experiențe trebuie încercat și absurdul. Fratele A 501 a spus că pentru globul satelit ce-l construim nu e nevoie absolută de a cunoaște rărirea absolută a unui gaz... De părerea lui au trecut A 400, C 200 și Z 18, cel care pretinde să reformeze alimentația, producînd-o în fabrică...

— Și cum a rămas ? întrebă Ber-Căciulă.

— Nehotărît, vă așteptăm pe măria voastră.

— Iată cum hotărâsc eu : să se construiască tubul pentru experiențe. Să încercați prin experiențe și absurdul. În anumite condiții totul se poate. În cer sîntem, cerul nemărginit este și nemărginite sînt cele ce se pot în anumite condiții...

Fratele I 309 e pe aci ? întrebă împăratul.

— A plecat.

— Fratele M 700 este ?

— S-a dus cu palatul plutitor la 30 kilometri înălțime, să facă niște experiențe... E-nsoțit de M 604, M 609, M 15 și M 22...

— Dar fratele S 41 ?

— E dus cu alt palat, să studieze undele venite de la soare... E la înălțimea de 40 kilometri. E dus de 8 zile...

— N-a spus nimic ?

— De cîte ori l-am întrebat la fonoguron, ne-a răspuns : „Dați-mi liniște, fraților, că ce ne vine din haos e ceva minunat!“ ... Și d-atunci tot așa răspunde...

Ber-Căciulă scoase fonoguronul din buzunar și strigă :

— Fratele S 41, îl strig eu, împăratul !

Un zgomot și apoi se auzi un glas ieșind din fonoguron :

— Sînt la 45 de kilometri de suprafața mării...

— Ce ai aflat ?

— Undele venite se izbesc cu cele ce pămîntul le trimite, se naște o temperatură mai caldă, dar sondele trimise la 60 de kilometri spun că moartea pîndește mai sus... Undele par a ucide... Cincizeci și doi de șoareci, trei pisici și o vrabie, trimise acolo, au murit de unde... Hotarul pus de creator mi se pare că e mai strașnic de cum ni-l închipuim...

— Îl vom sparge ! spuse Ber-Căciulă... Vom împinge cu undele făcute de noi undele morței și mai departe... Cînd te scobori ?

— Peste zece zile !

— Să vii sănătos...

Puse guronul în buzunar și începură să privească față albastră a mării, ce sticlea într-o parte, ca o mare de flacări și de jăratice aprins.

Merseră pînă seara pe dasupra mării, privind de la o înălțime de cîteva sute de stînji corăbiile ce treceau într-o parte și-ntr-alta. După apusul soarelui, aparatul fu oprit în loc, și ei se culcară fără grijă, după ce priviră mult o lună pe cer și alta pe suprafața mării.

*

A doua zi soarele păru că-iese din adîncul mării și se înalță încet în albastrul cerului. Albastrul mării, deosebit de albastrul cerului printr-o linie subțire, se pierdea în depărtări parcă dincolo de soare.

Ber-Căciulă porni palatul să meargă înspre soare, și pe seară ajunseră la marea de nisip fierbinte.

— Să ne scoborîm puțin ! îl rugă Steluța.

El scoborî palatul și atinseră pămîntul, adică nisipul.

— Arde...

— La nămiez ardea și mai tare ! îi spuse el. Acum, spre seară, se răcește...

Împărăteasa șezu jos pe nisip și-ncepu să se joace în el, cum fac copiii, făcînd mușuroaie și fel de fel de figuri. Cu toată atenția la jocul ei, ea auzi pe Ber-Căciulă exclamînd :

— Te dădai gata !
— Ce e ? întrebă ea.
— Uite, mușuroiul de colo... venea tirându-se...
— Șarpele ? !...
— Ceva mai grozav... Vrea să se apropie prin dosul măgurei de nisip... Am priceput că e leul, m-am făcut că nu-l observ, am luat arma și l-am fulgerat !...
— Ne sfișia !...
— Ba bine că nu ; prea puțin îi păsa lui de Ber-Căciulă-Împărat.

— Haide, haide în palat... Și să mergem cu el la două staturi de om, ca să vedem...

— Să mergem.

Se urcară în palat, se înălțară ca doi stinjeni de la pământ, și porniră așa încet, ca să observe orice. În dreptul leului opriră palatul, el azvîrli o frînghie, se căzni să-l prindă de gît, dar văzînd că nu izbutește, îl lăsă în pace, și porniră mai departe.

— Ai văzut că muștele se și puseseră pe limba lui terfelită în nisip ?

— Închide fereastra, să nu vie vreuna la noi... ne poate da boala somnului, sau cine știe ce boală.

Se plimbară pînă asfinți soarele. Un leu trecea în fugă printre niște dune de nisip.

— Uite-l !... Îlucid.

Îndreptă mașina, apăsă butonii, și leul se rostogoli în nisip, cu coada nainte.

— Vai, săracul !... Ce avuseși cu el !...

— Acea ce avea și el cu noi dacă ne-ar fi întîlnit pe jos.

— Haide în sus.

Porniră în sus și ca la cincizeci de stinjeni deasupra nisipului, porniră palatul în linie dreaptă.

— Mai întîlnim munți ?

— Da, dar mai departe.

— Să ne ridicăm mai sus și să ne oprim.

— Ba și aici e destul...

— Musca-țețe ?...

— Nu se urcă pînă aici...

— Viperile, scorpionii, leoparzii ?

— N-au aripe !...

Palatul fu oprit în loc. Ei mîncară, se jucară cu copilul și apoi se culcară să doarmă...

*

În ziua următoare porniră tot înainte. Căldura însă devenea înăbușitoare. Copilul începu să plîngă...

— Ce e de făcut ? întrebă Steluța.

— Să ne ridicăm sus de tot...

Se ridicară sus...

— Dar aici nu e tocmai bine de plimbat ! zise tot ea.

— Firește... ziua cald, noaptea frig... șerpi, lei... ne-grii sălbatici...

— Știi ce ?... îl întrebă ea. Mergem îndărăt... Mai vedem ce e pe la noi și apoi prin alte părți... Mi s-a urît tot pe sus, pe sus...

— Ne-ntoarcem ?

— Întoarce.

Palatul începu să lase în urmă dunele de nisip spre care mergeau. Copilul, care parcă simțea că merge la grădina lui cu pomi, bătea din palme și ridea vesel...

În trei zile debarcară pe terasa palatului de aur.

— Iată-ne și acasă !... zise ea.

— Și ce bine este !... Nu sînt lei, șerpi, țînțari... Chem vornicul dreptăței, să vedem dacă prietenul lui, judecătorul, a pus la punct cursa de prins țînțari...

Guronul sună și marele vornic vorbi :

— Măria ta, învățatul trei mii șase a înnemerit luna cu tunul ! Vă rog, veniți, că vrea să repete experiența.

— Dar ce are nebunul ăla cu luna ? întrebă împărăteasa.

— Vrea să facă un drum acolo și... pipăie terenul !...

Împărăteasa nu mai zise nimic, dar strigă bucurată fiind văzu că se ivește în față-i doica.

— Mărina ? !... tu ?

— Eu, împărătiță ! ... Mi s-a făcut dor... am venit să stau tot aici, pînă la moarte... Mi-ai supt sînul... mi-ești ca fată... mi-este dor...

Împărătița o sărută de bucurie, doica îi sărută mîinele și ceru copilul, să i-l dea ei în brațe...

ZAPIS-ÎMPĂRAT

A trăit, odată, într-un sat, un român sărac, așa de sărac, că după gheață ai fi avut ce lua, dar după el ba! Trăind el astfel, sărăcie azi, lipsă mâine, neavere poi-mîine, se luase de gînduri. Și azi gîndește, mâine rabdă de foame, poi-mîine clănțane de frig, s-a hotărît să părăsească satul.

Atît el cît și nevasta — căci avea și nevestă — erau streini în sat. N-aveau nici neamuri să-i ajute, nici copii să le mai poarte de grijă. Așa că ce și-au zis ei într-una din zile :

— Făi nevestă !

— Ce-i, mă bărbate ?

— Da pentru ce am păzi noi sărăcia în satul ăsta ?... Nu e mai bine s-o pornim în lumea largă, cum pornesc berzele și rîndunelele și atîtea viețuitoare ale lui Dumnezeu ?

— Ba ca-i zice, bărbate, ce să păzim aici ?...

— Mi-adusei aminte și de-o zicală bătrînească — urmă el :

Într-un loc cinci ani de stai

Și vezi că nu e de trai,

Mai te muță și-ntr-alt loc.

Că-ți dai poate de noroc !...

— Așa e bărbate !... Haide să fugim !

Și au hotărît să fugă.

Într-o dimineață, și-au strîns în niște trenți de dă-sagi ce brumă aveau și ei, și au pus dasupra turta, ce-o

făcuseră din cel din urmă praf de mălai, au închis ușa bordeiului bine, au sărutat pragul de sus și au plecat. Nevasta, însă, mai ciudată, începu cam cu părere de rău :

— Și ne ducem, mă Neacșule ? !...

— Păi ce să facem, neică Mario ?...

— Și bordeiul nostru drag, în care-am plîns ? !...

— Facem altul...

— Și bietul șoricel !... ce-o să ne mai caute !...

— Lasă-l, că ne era tovarăș mai mult la mălai !...

Și au plecat ; femeia însă lăcrima, căci așa e inima femeii : duioasă și plină de milă, iar, dacă n-are copii să-i iubească, apoi tot iubește pisoii, căței și chiar șoarecii !...

*

Era primăvară, cam prin aprilie, cînd frunzele cresc mari și dese.

Au mers ei și pînă cînd da soarele în deseară. În marginea unei păduri s-au oprit să se mai odihnească. Șezînd acolo, au început a vorbi :

— Și mult o să mai mergem, mă Neacșule ?

— Știu eu, Mario... Pînă-om da poate de noroc !...

Dar acum lasă-mă să-nchid ochii oleacă, că la noapte trebuie să stăm de pază... doar fără adăpost sîntem.

Și femeia îl lăsă să doarmă.

În marginea acelei păduri era un cîmp plin de flori și de verdeață. Fiindcă ei nu-i era somn, porni prin livadă, aruncîndu-și din cînd în cînd ochii spre satul care-l părăsise. Coprînsă de un dor, dorul gîndului, cînd știi că părăsești un lucru, începuse să cînte încetișor și să rupă flori. Cît o fi adunat ea, n-a știut cît timp a trecut, că numai a auzit un glas vătîndu-se : „Aoleu ! Aoleu !... Ce să mă mai fac eu, m-aș spînzura și n-am frînghie !“

Femeia ascultă, înțelese bine vorbele și o prinse mi-rarea. Văicărelile veneau dintr-o cărare a pădurii, ce ie-șea tocmai unde dormea bărbatul ei. Nu mai stătu la gînduri și porni îndărăt, unde se vedea Neacșu culcat. Cum ajunsese lîngă el, cum zări și pe un boier cu giubea și cu caftan, frîngîndu-și mîinile și cu lacrimi pe obraji, care zicea : „Aoleu ! Aoleu !... Ce să mă mai fac eu, m-aș spînzura și n-am frînghie !“

Ea rămase în picioare și cu chita de flori în mâini. Boierul își aruncă ochii lui plîși asupra ei, o văzu și începu să-i vorbească :

— Femeie, femeie, fă-ți o pomană cu mine...

— Ce pomană, boierule ? îl întrebă ea.

— Te văd încinsă... Dă-mi cingătoarea ta să mă spînzur !

— Să te spînzuri ? ! îi răspunse ea mirată.

— Să mă spînzur, bună femeie. Eu sînt un om nenorocit și fără nădejde. Pădurea asta este a mea. Cîmpiile ce încep din marginea ei de dincolo sînt ale mele. Am un palat cu totul și cu totul de marmură... Am mori de apă, am cirezi de vite, am turme de oi și herghelii de cai... Dă-mi cingătoarea ta să mă spînzur !

Femeia rămase și mai mult cu gura căscată. Cum era să nu rămîie, cînd un om așa de bogat se socotea nenorocit și vrea să se spînzure.

— Dar bine, boierule, îi răspunse ea, cînd ai holde și moșii, palate și herghelii, cînd ești așa de bogat, pe ce mai ești supărat, de vrei să-ți pui capăt zilelor ?

— Femeie, femeie, îi răspunse el, am moșiii și am palate, și în ele am de toate ; dar în palatele mele zbor și cîntă cucuvele !... soțioara mi-a murit, și-am rămas nenorocit !...

Femeia se gîndi și-l privi acum cu milă. „Sărmanul, i-o fi fost tare dragă !“ gîndi ea. Boierul îi zise iar :

— De la moartea ei, vîntul urlă, cîinii latră, inima-mi se face piatră !... Nu-mi mai vine să trăiesc...

— Te cred ! îi răspunse ea ; dar cingătoarea mea nu ți-o dau. Nu că țiu la ea, căci cu o cingătoare mai mult sau mai puțin, tot săracă sînt ; dar, țiu la dumneata... Te văd boier tînăr și mi se pare că ar fi păcat să mori d-acuși, și încă în chipul lui Iuda : spînzurat !...

— Zici că ții la mine ? o întrebă el.

— Fiîndcă ești tînăr și nelumit. Ți-a murit soția... dar ce să faci ! Poartă ce ți-a dat Dumnezeu ! Ai palate și moșii... crede-mă, ai putea găsi oricîte soții ai vrea !...

— Ah ! pe cît ești de bună !, îi răspunse boierul, pe atît ești și frumoasă !... Cum te cheamă... nu cumva Maria ? Că pe a mea așa o chema...

— Maria mă cheamă !...

— Vezi ? Nu se putea să semănați și să aveți numele deosebit... Ai avut vreo soră ?

— N-am avut, după cîte știu...

— Mario, urmă boierul, te văd sărmănică. Să nu te superi ! Vino după mine, fii Maria mea, fii soția mea și eu nu m-oi mai spînzura !

— Vai de mine, boierule !... Eu sînt măritată și asta care doarme e soțul meu.

— Soțul tău !... se vede după față că e un sărman și el. Multe suferințe ai fi îndurat cu el... Lasă-l !

— Să-mi las bărbatul ? îl întrebă ea înciudată.

— De ce ai îndura nainte o viață amărită, alături de el ?... N-ai tu drept să trăiești și pentru tine ?...

— Să trăiesc pentru mine !...

— Și nu e nici frumos !...

— Nu e frumos !... Așa e !... dar uite, îi răspunse ea în gînduri, simt ceva în mine ce nu e nici pismă, nici necaz... mi-e milă de el !... Cîntă sărăcie am dus amîndoi, numai noi știm !... Mi-a crezut el mie și eu lui !... Am înotat în amarul lumii, cutropiți de rele și ne-am găsit pe întuneric ; ne-am prins de mîină și am rămas tovarăși de chin !... Și acum să-l las ?... Dacă gîndul îmi spune : lasă-l și trăiește și pentru tine ; inima îmi spune : rămii cu el și murii tot așa : pe întuneric, mîină-n mîină !... Nu primesc boierule !...

Boierul se șterse la ochi și, cu glas blînd, vorbi iar :

— Te înțeleg. Nu zic să-l lași de tot... Nici eu nu sînt om rău. Mergeți la palaturile mele, trăiesc cu tu tine, fără știrea lui, dar în schimb, veți avea de toate.

— Adică să-l înșel ? întrebă ea.

— Nu e nici o înșelătorie, căci contracte de o așa bună credință nimeni nu cere și nici nu iscălește...

— Nici asta n-o fac boierule... Parcă n-ar fi nimic ; dar vezi, cînd eu nu i-am putut da lui Neacșu meu nimic, decît credința de soție, nu pot să-l înșel...

În sfîrșit, nu pot să gîndesc cum o fi drept, dar nici nu fac, cum mi se pare că e rău !...

Văzînd boierul că nu poate s-o facă să primească rugămintele lui, se rugă să-i dea cingătoarea să se spînzure. Ea nu voi și atunci boierul se puse pe jelete și mai tare.

Femeia, dacă văzu așa, mișcă cu piciorul pe Neacșu ei și-l sculă. Neacșu, sculat în văicărelile boierului, se frecă la ochi cam speriat și sări în sus.

— Nu te speria, omule, nu te speria, îi zise boierul.

Sînt un om nenorocit și fără de nădejde... Vreau să mă spînzur acum pe dată și am uitat să-mi iau frînghie...

— Auzi, mă Neacșule, începu Maria să spuie, vrea să se spînzure, că i-a murit nevasta, deși are palate, moșii și fel de fel de bogății... D-asta plînge...

Neacșu întrebă :

— Ești bogat, boierule ?

— Putred de bogat, Neacșule !

Neacșu îl privi mult și-i răspunse :

— Să nu te superi, boierule, că eu nu pot spune minciuni... Mi se pare că nu-ți mai e sufletul tot !... Eu n-am nimic, decît repeaga asta de nevastă și tot nu mai mă spînzur, iar dumneata care ai putea să iei și-o sută de neveste, gata să mori ! ?...

— Mă omule, îi răspunse boierul, tu ai o nevastă care îți place ; eu nu mai pot găsi una care să mă placă. Tu ai o nădejde, pe cînd mie nu mi-a mai rămas nici una...

— Nădejde ! zise Neacșu. Ce nădejde ?

— Tu știi !

— N-am nici o nădejde !... Știi dumneata că eu am plecat haimana în lume, tocmai că n-am mai avut nici o nădejde de pricopseală ?... N-am dar nici o nădejde !...

— Ai, omule ! începu boierul !

— N-am boierule ; sînt sărac lipit ! N-avem nici o nădejde, și cu toate astea tot nu vrem să murim...

— Nu vreți să muriți, că aveți nădejde... O !... de-aș avea eu nădejdea voastră !

— Ai muri de foame cu ea ! răspunse Neacșu zîmbind.

— De-i așa, dați-mi mie nădejdea voastră și eu vă dau vouă toate bogățiile mele !, zise boierul.

Neacșu îl privi mirat și văzînd că boierul nu zîmbește deloc, murmură :

— Da asta ce-o mai fi însemnînd ?

— Ce să-nsemne ? Înseamnă că voiesc să vă dau averile mele și să iau sărăcia și nădejdea voastră !... Să

plec haimana în lume cum pleacă cocorii și mierlele, dar cu gust să trăiesc !...

— Zău, boierule, glumești, ori o zici cu tot dinadinsul ? întrebă Neacșu și mai mirat.

— Nu glumesc deloc. Facem chiar și contract... Vă dau toate averile mele... Palatul meu cu tot și cu totul de marmură, Pădurea d-aci... Gîrla, cu cele șase mori de măcinat. Holdele semănate de astă-toamnă. Hergheliile de cai, cirezile de vite și turmele de oi ; banii și robii mei... Și voi îmi dați nădejdea voastră, ca să pot trăi și eu !

— Ce zici tu, nevastă ? întrebă Neacșu pe Maria lui.

— Da ce crede boierul că e nădejdea noastră, cînd noi n-o avem deloc !...

— Ce aveți, sau ce n-aveți ca nădejde, dați-mi !

— Dacă pleci de tot din preajma noastră îți dăm nădejdea, zise Maria.

— Plec, răspunse boierul. Mă duc în lume. Nu îmi trebuiesc bogății ! Sînt sătul și mi-e acru de ele !

— Auzi, mă Neacșule, i s-a acrit cu binele !

— Primesc boierule, numai de n-ar fi vreo păcăleală ! îi răspunse și Neacșu.

— Primiți ! ?... Ce bine îmi pare că scap de pacostea aerei !... Of ! mă gîndeam zi și noapte : cum să fiu sărac, cum să fiu ! Unii zevzeci spuneau : scara de suit are o sută de trepte ; iar cea de coborît numai una !... Și eu n-am găsit treapta aia... Ah ! voi fi fericit că-mi dați mijlocul să fiu și eu om ca toți oamenii, adică sărac lipit ! Haideți după mine să vă arăt bogățiile, să vă dau actele și să stăpîniți sănătoși.

— Visez, nevastă ? întrebă Neacșu.

— Ba ești treaz, bărbate, dar poate visăm amîndoi !

— Cînd întoarce norocul nasul, n-adeuce anul ce-adeuce ceasul !... Hai ?... mai zise el.

Și porniră prin pădure după boier, care o luase nainte trist și amărît de moarte.

*

Mergînd ei prin pădure, boierul înainte, iar Neacșu și Maria lui în urmă, vorbiră despre bogăție și sărăcie.

Ajunși în marginea pădurei, văzură înaintea lor un palat mare și înalt, ce sticlea în apusul soarelui ca un bulgăre de aramă.

De la pădure pînă la palat era un drum așternut cu piatră, pe marginile căruia erau puși numai brazi. Cînd fură aproape de zidul curții, o ceată de robi le ieșiră înaintea. Văzînd că e boierul, toți robii căzură cu fețele la pămînt, iar boierul trecu printre ei, urmat de Neacșu și Maria, fără să le zică ceva.

După ce trecu, robii se ridicară în sus și porniră sfi-oși în urma lor.

Cum trecură poarta zidului, alți robi le căzură în genunchi. Boierul îi privi crunt și strigă :

— Unul din voi să plece degrabă și să cheme aici pe marele logofăt cu grămăticul lui. Nu o veni logofătul numai decît, vătaful vostru va fi spînzurat !

— Am înțeles porunca, luminate stăpîne ! răcniră robii, și zece din ei porniră în fugă să aducă pe marele logofăt cu grămăticul lui.

Cînd ajunseră la scările palatului, care erau cu totul și cu totul de marmoră albă, alți robi erau căzuți în genunchi și într-atît stau de nemișcați, că păreau niște statui de oameni ciopliți în chipul îngenuncherei. Ba bietul Neacșu, care nu mai văzuse oameni îngenuncheați dinaintea lui, întrebă pe Maria încetișor :

— Or fi vii, ori or fi împietriți așa de vrun duh necurat ?

— Sînt vii, spuse Maria, că văzui eu unul că se strimba la mine !

Intrară în palat după boier, dar Neacșu rămase cu gura căscată de strălucirea pereților. Pereții erau pe dinăuntru suflați cu aur și razele se răsfrîngeau în ei ca în niște oglinzi de cleștar. Strălucirea îi luă ochii și el rămase în loc. Maria însă își ținu firea, îl împinse înaintea și-i șopti la ureche :

— Închide gura și mergi, să nu zică boierul că sîntem din neam prea de proști !

Merseră după boier cu mare sfială, călcînd în virfurile degetelor pe covoarele groase, de lînă, ce erau așternute pe jos.

Într-o sală mare, în care lumina venea pe sus, boierul se opri, le arătă niște scaune îmbrăcate în piele de căprioară și moi ca puful, și le spuse :

— Mai odihniți-vă pînă o veni logofătul.

Ei rămaseră în picioare, căci nu îndrăzneau să stea pe scaune așa scumpe. Boierul strigă :

— Dulcețuri și șerbeturi, numai decît !

— Îndată ! răspunseră zece glasuri, și cît te-ai șterge la un ochi, niște roabe frumoase, cu picioarele desculțe, cu fețele albe și cosițele negre, intrară pe diferite uși : unele cu tăvi cu dulceață, altele cu garafele cu apă, iar altele cu șerbeturi și băuturile cele mai bune.

— Slujiți-vă pe noii stăpîni ! le zise boierul.

Roabele îngenuncheară dinaintea lui Neacșu și Maria și stătură cu tăvile nemișcate.

— Luați de vă răcoriți ! îi mai îndemnă boierul.

Neacșu iar rămăsese ca înlemnit ; dar Maria îi mai trase pe nevăzute un ghiont și-l deșteptă. Ea luă dulceața și începu să mănînce din borcan cu lingura.

Neacșu văzînd ce face nevasta, făcu și el la fel și mîncară dulceața pînă goliră borcanele ! Apoi băură apă și, cînd veniră și roabele cu băuturi, începură să bea unul după altul paharele ce le umpleau roabele. Băuturile erau dulci dar tari, și Neacșu, văzînd cît de mari sînt garafele, întrebă :

— N-aș vrea să beau pînă aș sfîrși și garafele...

— De ce ? îl întrebă boierul, ce abia își ținea rîsul.

— Păi, mi-e frică că mă îmbăt.

— Bei cît vrei, căci ești stăpîn ! îi răspunse boierul zîmbind.

— Atunci opriți-vă cu umplutul paharelor, fetițelor ! zise el roabelor, și fetele se opriră.

Boierul luase o lingură de dulceață, băuse un pahar de apă și trimisese roaba la treaba ei ; dar Neacșu nu știa așa ceva și roabele, ce așteptau porunca, stau tot în genunchi.

— Ce mai vreți voi ? le-ntrebă el.

— Poruncile luminăției voastre ! răspunseră roabele

— Eu n-am să vă dau nici o poruncă ! Plecați d-aci, că nu mai beau !

Roabele se sculară și pieriră în alte odăi.

— Uite, începu boierul, palatul cu robii, moșia cu holdele și cu vitele; pădurea cu vînatul, apa cu morile, toate-toate vi le dau vouă! Veniți după mine să vă arăt odăile și toate bogățiile din palat.

În vremea asta, luminile se aprinseră singure pe de rînd și lepădau atîta lumină și strălucire, că bietul Neacșu iar rămase înlemnit locului.

— Veniți de vedeți! zise iar boierul.

Porniră prin nenumăratele odăi, care de care mai frumoase și mai bogate. Uitîndu-se ici, uitîndu-se colo, un rob veni și spuse:

— Luminăți-sa, marele logofăt, cu grămăticul său, au venit și așteaptă în palat.

— Venim numaidecît! răspuse boierul; apoi către ei: Haideti în pimniță să vedeți hasnaua cu bani.

Și se scoborîră și acolo. Acolo ce văzură, le luară ochii. În butoaie, așezate la rînd — douăsprezece butoaie — erau numai galbeni de aur. Într-alt butoi, așezat la mijloc, erau mîrgăritare și diamante, ce străluceau ca un purcoi de stelute albe, albastre și roșii.

— Aici ce sînt? întrebă Maria.

— Sînt diamante, rubine și mîrgăritare!

— Și toate astea ni le dați nouă, cocoane, întrebă Neacșu, ori vă bateți joc de noi?

— Ce să fac, omule, cu ele, dacă n-am nici o nădejde pe lume?... Vi le dau vouă pe nădejdea voastră!

— Mare zăpăceală, cocoane! răspuse Neacșu, care nu se putu stăpîni.

Dar Maria îi dete iar un ghiont și-i șopti:

— Nu fi mai prost decît el!... Tu nu-l vezi că e nebun!?... Lasă-l să ne dea, că așa o fi vrînd dumnezeu.

— Să mergem, că ne așteaptă logofătul, le spuse boierul.

Se suiră și intrară în marea odaie, în care străluceau mii de lumini.

*

Marele logofăt se sculă în sus cu grămăticul și întinse mîinile boierului.

— Bine v-am găsit sănătos, cucoane Topală! zise marle logofăt.

— Bine ai venit sănătos, jupîne logofăt, răspuse și boierul. Apoi se trînti într-un scaun și vorbi:

De la moartea nevastei mele nu mai am gust de trăit... Locurile pe care a trăit cinci ani soția mea mă umpleau de jale. Vreau să plec în lume, să uit dorul și jalea mea. Am întîlnit pe acești sărmani în pădurea mea. Vreau să le vînz lor toate averile mele.

— Lor!? se miră logofătul.

— Lor.

— Și ce pot da ei?...

— Asta nu te privește! răspuse boierul cam supărat. Nu vreau să-ți vînz dumitale, degeaba te gîndești. Le vînz lor de veci toate averile mele: moșie, păduri, mori de apă, herghelii de vite, palate și robi... Apucă-te și scrie actul de vînzare, cum cere pravila; eu plătesc dările orînduite.

Logofătul, înălțînd din umeri și strîmbînd din gură, începu să scrie actul, dar mai apoi zise:

— Dar ca preț, că trebuie să arăt prețul?

— Trece așa: „La vadea, nădejdea lor va fi numai a mea“.

— Nădejdea?! Ce lucru de valoare poate fi și ăsta?

— Trece așa, logofete, și nu sta de vorbă lungă.

Treaba dumneavoastră, zise logofătul, dar nădejdea mi se pare un lucru de nimic...

Și logofătul scrise actul. Apoi îl citi și, cînd zise: „Iar ca preț, la vadea, nădejdea lor va fi a mea!“, îl întrebă:

— Așa e, Neacșule? îl întrebă logofătul.

— Așa e, măria sa.

— Puneți degetele și iscăliți.

— Așa e, Mario? ăsta e prețul ce-l dați?

— Așa e, logofete.

— Mai întii eu, zise boierul. Apucă actul, îl iscăli și apoi puseră degetele pe cîte o cruce făcută cu cerneală și Neacșu și Maria lui, cruci făcute în dreptul numelui lor.

— Acum sînteți stăpîni pe toate. Pe palat și robi, pe moșii și holde, pe apă și pe mori, pe pădure și pe vînat; pe hergheliile, cirezile și turmele de oi și de porci...

Întocmi actul și li-l dete în mîna, un altul îl luă boierul, iar un altul îl băgă grămăticul în geanta lui, ca

să-l trimeată la cântălăria împărătească spre a fi trecut în condici și a se păstra acolo, ca să știe și împăratul care-i sînt boierii supuși și ce averi au.

Boierul scoase o pungă cu galbeni din buzunar și o dete logofătului, întinzîndu-i mîna, în semn că trebuie să plece. Logofătul, urmat de grămăticul lui, plecă, gîndind că boierul Topală a înnebunit de focul nevestei.

*

Boierul, cum rămase singur cu Neacșu și cu Maria, bătu din palme și toți robii se strinseră în bătătura palatului și căzură în genunchi. El le vorbi răstit :

— Știți că ieri am spînzurat opt nemernici din voi, ca să învăț pe ceilalți să fie supuși și ascultători !... Vă dau acum acestui mare boier spre stăpînire de veci. Îngrijiți de vaci, de boi, de viței, de cai, de iepe, de armăsari, de mînji, de oi, de berbeci, de mioare, de porci, de vieri, de porcești și de codinaci, cu cea mai mare băgare de seamă.

Cei de la mori, să faceți treabă : să umble morile ca și pînă aci.

Cei ce muncesc cîmpul să vadă de grîne, de meiuri, de cartofi, de toate... Altfel, cît de rău v-am părut eu, cu atît mai grozav o să fie boierul Neacșu ! Ați înțeles ?

— Am înțeles.

— La cuvîntul stăpînilor voștri să intrați și în foc, că focul v-o ierta să nu vă ardă, dar stăpînul nu v-o ierta de spînzurătoare cînd nu l-ați ascultat !... Acum marș, fiecare la treaba lui.

Robii se sculară și o rupseră la fugă pierind pe drumurile grădinei palatului, drumuri luminate de lumini ca și ziua de soare...

Rămas singur cu ei, boierul le vorbi :

— Cu robii să te porți totdeauna aspru. Să nu rîzi niciodată cu ei, și nici să glumești ! Robii sînt oameni răi, care n-au cinste și nici omenie. Ei nu se îngrozesc de rușine, ci numai de bici și de spînzurătoare ! Să spînzuri, la Paști și la Crăciun, cel puțin cîte unul ; dar spînzurații să fie aleși din cei mai neascultători. Dacă-i faceașă, vei fi ascultat ; de nu-i face așa, vei ajunge să te în-

juri și să te bați cu ei și, cum sînt mai mulți, te vor bate și te vor ucide !

Îngrijește-ți de avere, că eu mă duc.

— Unde conașule ? întrebă Neacșu, coprîns de milă.

— În lume ! Oare nu sînt acum fericit, adică sărac ?

— Mai bine ai sta aici, îi răspunse Neacșu, căci cu sărăcia nu e deloc fericire ! Să mă crezi pe mine, care o cunosc de cînd eram mic. Ce rău este să fii sărac !... Rămii cu noi mai bine !...

— Nu, boier Neacșu, îi răspunse boierul Topală. Sînt sărac, sînt liber ca rîndunica !... Mă duc... Rămîneți să-nătoși !

Le întinse mîinile și plecă mai vesel de cum îl văzuseră pînă aci. Apoi pieri pe drumurile luminate ale grădinei.

*

Cum rămăseră singuri, Neacșu zise :

— Ce mai fu și asta, Mario ?... Vis... nebunie... viață !...

— Nici eu nu știu, Neacșule.

— O fi cu adevărat, ori om fi visînd ?

— Știu eu, dar parcă nu visăm.

Și ca să se încredințeze că sînt stăpîni, Maria strigă :

— Roabele de slujbă !...

Numaidecît cincisprezece roabe năvăliră în odaie :

— Voi sînteți noaptea asta de slujbă ?

— Noi, luminată stăpînă.

— Ne-ați gătit culcușurile ?

— Am pus plăpumile, am ștropit cearceafurile, cu esență de micșunele și mai sîntem gata să facem orice, ne-ți porunci !

— Duceți-ne acolo.

Roabele îi luară pe sus și-i duseră într-o odaie, cu lumină albăstruie.

Cînd văzură ei paturile cu cearceafurile de mătase albe ca zăpada, puseră mîinile la gură.

— Duceți-vă !

Roabele plecară. Ei încuiară ușile de fier și rămăseră singuri, iar se întrebă :

— Neacșule !... Neacșule !... Ce să fie astea ?...

— Norocul, Mario! Într-un loc cinci ani de stai, și vezi că nu e de trai, mai te mută și-ntr-alt loc, că-ți dai poate de noroc!

— Așa e!...

— Dar și boierul a fost bun... Să-l ducă Dumnezeu pe bine...

Și astfel Neacșu se pomeni ajuns boier d-a binele.

★

A doua zi, când Neacșu și Maria se deșteptară din somn, se pomeniră boieri în lege. Se frecară la ochi amîndoi și se uitară iar prin odaia suflată cu aur, așternută cu covoare scumpe și plină de fel de fel de lucruri de preț. Neacșu tot nu putu să-și ție mirarea, că mai zise către Maria lui:

— Și tot n-o fi vis, Mario?

— Nu e vis, Neacșule!

El bătu din palme și trei roabe intrară pe trei uși și se așezară în genunchi.

— Ce vreți voi? le-ntrebă Neacșu.

— Poruncile măriei-tale.

— Vreau să ne spălăm pe ochi, le spuse Maria, care pricepea mai degrabă cum trebuie să se poarte boierii.

— Pofțiți la baie, le răspunse una din roabe, căci acolo aveți apă caldă încropită cu esență de trandafir și apă rece, îndoită cu esență de rozmarin. Vă dezbrăcați și vă scăldați cît vă place!

— Cum adică, ne scăldăm cu totul? întrebă Neacșu.

— Da!

Maria îl strînse de mîină și-i șopti: „Fii boier în lege și nu te mai mira așa prostește!”

Urmară apoi roabele în sala de baie și se scăldară cît avură gust. Apoi porunciră să li se aducă haine boierești, se îmbrăcară și cerură tainul de dimineață.

După ce mîncară și băură strașnic, ieșiră din palat să vază mai bine împrejurimile. Amîndoi porniră pe la diferitele treburi unde lucrau robii și pe la ziua jumătate se-ntoarseră îndărăt cam obosiți. Iar trecură în odaia de mîncare, unde masa nu se ridica niciodată, și mîncară din nou zdravăn.

D-aci, zi cu zi, Neacșu se obișnuia cu tabieturile boierești și treburile mergeau bine. Învățaseră cum să soarbă cafelele, ca să nu se opărească, și cum să clocească lenea în pat, ca să scoată pui, așa cum fac boierii.

Neacșu și Maria erau însă boieri buni. Rumânii vecini, ce munceau la ei pe moșie, trăiau bine. Robii și roabele nu mai fuseseră biciuiți și ajunseră niște obraznici. Robii și unii proști au nevoie de bătaie ca să se poarte cum trebuie. Averea lui Neacșu, din ce era multă, se făcea și mai multă. El nu știa cum să cheltuiască banii prin străinătăți, fiindcă nu se ducea nicăieri; nici să-i piarză stînd în țară, fiindcă nu făcea chefuri și nu juca cărți.

Vremea le trecea liniștită și plină de bucurii.

★

Într-o zi, Maria spuse lui Neacșu o veste nouă: că el o să fie tată.

— Adevărat, Mario!? o întrebă și el bucurat.

— Adevărat, Neacșule... De atunci, de la pădure, când ne-am întîlnit cu boierul...

— Acum o să avem cine să ne moștenească palatul, și moșia; bănetul și robii.

— O să avem.

Și de bucurie se sărutară.

— De acum avem și noi o nădejde pe lume! mai zise Neacșu.

— Așa e; băiat, fată, ce-o fi, el e nădejdea noastră!... adăogă și ea dar un gînd îi fulgeră prin minte și tăcu. Dar ca să fie bine, se duseră în biserica palatului și mulțumiră lui Dumnezeu.

★

La nouă luni Maria născu un cocon de băiat, tocmai cum se spune în poveste, adică la soare te puteai uita, dar la el ba! Cel puțin lor așa li se părea. Robii și roabele avură sărbătoare trei zile și trei nopți, iar rumânii de pe moșie fură dăruiți cu bani și cu vite de prăsilă.

Un boier megieș ce se afla tare și mare în divanul țării, cum auzi de norocul nou ce-i lovise, le și trimise vorbă că el vrea să le boteze băiatul. Neacșu, care de...

boier, boier ajunsese, legături cu boierii nu putuse să înnoade. Prilejul botezului fu dar primit cu bucurie și trimise vorbă boierului îndărăt că vrea să se cumetrească cu el. Într-o zi, boierul veni cu cocoana lui, cu slugi și robi și cu vlădica de la tîrg și boteză pe copilul lui boier Neacșu. Însă și gustul boierului ăsta fu ciudat, că puse copilului numele Zapis, deși Neacșu străruise să-i puie numele Nădejde. Astfel că băiatul lui Neacșu și al Mariei rămase cu numele de botez Zapis.

Cumetria fu mare de tot. Satele vecine și boierii megieși petrecură trei zile și trei nopți în mîncare și băutură, în jocuri și cîntece de lăutari. Toată sărăcimea petrecu și fu dăruiată din nou cu bani, încît toți, în culmea bucuriei și ca să-și arate recunoștința, ziseră :

— Să trăiască Zapis, și de-o fi bun și drept, și împărat să-l facă Dumnezeu !

Vlădica și boierii, care auziră urarea, spuseră că prostimea nu trebuie să ureze astfel, fiindcă aude împăratul, și ar putea să-i spînzure pe toți.

Dar vorba se zisese și numai Dumnezeu putea s-o-mplinească ori nu. A patra zi petrecerea s-a sfîrșit.

Ce bucurie acum pe Neacșu și pe Maria lui !

*

Zapis creștea frumos și repede.

La două săptămîni știa să zîmbească mă-si și tat-său cînd îi vorbeau.

La o lună ridica mîinile spre ei.

La două luni gongănea cînd îi vedea, cum fac copiii de opt și nouă luni.

Era în sfîrșit un copil minunat, sănătos și, după zîmbetele și gongănenile lui, se arăta c-o să iasă și cu minte.

— Ține Doamne sănătos pe Zapis al nostru ! zicea Neacșu cu ochii spre cer.

— Auzi-l Doamne și păzește de orice rău pe Zapis al nostru ! complecta și Maria.

Crescu astfel giugulit și răsfățat și de părinții lui și de toți care-l vedeau.

La șapte ani Zapis fu dat la școală să învețe carte.

La sfîrșitul anului, dascălii spuseră că Zapis a-ntrecut din carte pe toți tovarășii lui.

În al doilea an, îl încărcară toți de laude că a-ntrecut și pe cei ce au trei ani de școală.

Zapis învătă și al treilea an ; dar într-al patrulea, dascălii grăiră că nici nu știu ce să-l mai învețe, iar despre ce îi mai ispitește el, nu știu nici ei ce să-i mai răspundă.

Cînd auzea Neacșu de astea, se mîndrea și mai tare.

Trimise la oraș pe cel mai deștept slujitor al lui, să-i caute și să-i tocmească pe cel mai învățat dascăl și să i-l aducă pentru Zapis.

Cînd sosi dascălul, Neacșu nu fu zgîrcit de bani, ci spuse că îi dă bani oricît, numai din Zapis să facă cel mai învățat om din împărăție.

Dascălul se lăudă că el a învățat carte și pe Soare-Împărat, ce stăpînea atunci țara, și ceru trei dimerlii de galbeni cu zimți, ca preț al învățaturii lui Zapis.

— Dau ! îi răspunse Neacșu, numai Zapis al meu să fie cel mai învățat om.

Se așeză dascălul pe treabă.

Zapis îl puse în mirare de la o lună de zile. Cînd îl întrebă Neacșu cum merge copilul, dascălul îi spuse :

— Drept și lesne se cioplește lemnul drept, cînd e drept din pădure ; dar Zapis al d-tale e cioplit de Dumnezeu d-a dreptul... E copil cu daruri date de Dumnezeu și multe lucruri noi o să-nvețe lumea de la el.

Bucuria lui Neacșu nu mai avea acum margini.

Zapis creștea cu părul castaniu și încîrlionțat, cu ochii de culoarea mugurilor de plop, cu obrajii bălani și cu privirile liniștite, ca de om mare.

Cînd împlini anul cu noul dascăl, acesta spuse :

— Ce am știut l-am învățat. Știe drumul soarelui și al lunii pe cer ; al luceferilor și al stelelor. Știe cită depărtare e de la ele pînă la noi și între ele, de la unele pînă la altele. Știe să lecuiască ca doctorii și să socotească ca dascălii cei mai mari. Știe legile ca boierii divanului și să vorbească și să comande ca împărații... Știe nu numai ce știu eu, ci știe și alte multe ce nu le știu nici eu și poate nimeni alții. Am spus : are daruri de la Dumnezeu, că el a venit, nu ca să-l învățăm noi pe el, ci ca să ne-nvețe el pe noi !...

— Așa e taică, Zapis ? îl întrebă Neacșu.

Copilul îi răspunse :

— Ce mi-a spus dascălul, știu tot. Ce nu mi-a spus el, aflu și singur, gândindu-mă.

De bucurie, Neacșu dădu dascălului cele trei dimmerlii de galbeni cu zimți, iar Zapis rămase acum liber să citească ce i-o place, să se plimbe pe unde o vrea, și să crească în voie.

*

Dascălul a pornit-o îndărăt la oraș. Dar când a ajuns acolo, n-a putut să înăbușească în el uimirea și a-nceput a spune la toți ce copil minunat a avut el ca ucenic și, cum era sfetnic al împăratului, spuse asta și împăratului. Acesta, care era un om foarte învățat și priceput, trimise într-una din zile chiar pe dascăl, cu cei doi copii ai săi, un prințisor și o prințesă, să ia cu ei la curte și pe Zapis, ca să-l vadă și el și să afle ce știe copilul-minune.

Neacșu, când pricepu ce mare cinste i se făcea băiatului lui, sări în sus de bucurie, iar Maria plîngea de-a binelea ; căci așa sînt femeile... Ele și marile bucurii, și marile dureri și le arată prin lacrimi.

Prințul Verdeș, feciorul lui Soare-Împărat, era cam de-o seamă cu Zapis.

Prințesa Linca era mai mică decît frate-său cu vreo patru ani.

Micul Zapis, cum ajunse la curtea împărătească, fu lăsat să locuiască la un loc cu prințisorii. Când veni vremea mesei, fu pus să șadă lingă dascălul ce-l învățase și care îl laudase pe de rînd.

După sfîrșitul mesei, împăratul, ca să-i vadă deșteptăciunea, începu să-l întrebe : întii lucruri copilărești, apoi și alte lucruri mai grele. Zapis răspundea cu pricepere la toate întrebările. În cele din urmă, împăratul îl întrebă :

— Ia ascultă micule Zapis, ce socotești tu că ar trebui să lipsească dintre oameni și din oameni, ca ei să fie fericiți ?

— Asta e întrebare grea, lumnate împărate, răspunse Zapis, fiindcă fericirea trebuie să fie o stare și trupească

și sufletească, atît de pe placul nostru, încît numai Dumnezeu ne-ar putea-o da așa de desăvîrșit...

Eu, de pildă, ca să mă simt într-adevăr fericit, ar trebui să fiu fără de moarte, să fiu nemuritor. Ar trebui să fiu cu totul liber și să știu că sînt. Nici oamenii să nu-mi stînjenească libertatea și nici pămîntul să nu mă ție, cînd eu n-aș mai vrea. Să pot pluti în haos ca norii primăverii. Să pornesc ca fulgerul, unde aș vrea și încotro aș vrea.

Și cînd, îndrăgostit de sclipirea stelelor, aș vrea să le cunosc mai de aproape, să pot călători iute ca gîndul.

Astăzi, văd cum ard stelele în fumuriile depărtări ale cerurilor, dar nu-mi pot purta trupul nici pe unde-mi fuge raza ochilor, nici pe unde se duce raza gîndului : mă ține pămîntul lipit de coaja lui, iar viața mi-este așa de scurtă !

Și doruri cîte nasc în noi,
Nu sînt frunze în zăvoi,
Iar a le-implini pe toate
Singur Dumnezeu doar poate.

Dar dacă-i vorba de o viață mulțumitoare p-aici, ar trebui să ne lipsească — cred eu — răutatea lăuntrică ce o purtăm în inimi, frica de muncă peste puteri și frica de a muri de foame !...

Împăratul se gîndi mult și apoi îi răspunse :

— Eu cred că cel mai mare rău în viața pămîntească este prostia noastră omenească ; că de-am fi cu toții pricepuți, cu scaun la cap și cu temei la gînd, multe am ști, multe am putea și o viață mulțumitoare ne-am face. Răutatea lăuntrică e întunerice sufletesc. Sîntem pe-atît de vițioși, pe cît sîntem de proști !... Sufletele cele mici, cele proaste, nu pot să-și lumineze împrejurul lor și, neștiind ce le ocolesc, sînt bănuitoare, pizmașe și rele. Cînd cu mintea mea străbat toate care mă-nconjoară, văd starea lor lăuntrică, o cunosc și știu ce să fac, ca să nu fiu vătămât. De trebuie să lovesc, lovesc pe cine trebuie lovit : de trebuie să sprijin, sprijin pe cine are drept la sprijin. Proștii sînt sufletele oarbe ce lovesc pe cine se

întimplă, de frica de-a nu fi loviți. Lovesc ca o sfirlează, în toate părțile, căci vor să aibă înconjurul lor de încredere și de nădejdi. Cred dar că prostia e cel mai mare rău, pentru că ea se preschimbă în răutate lăuntrică în inima proștilor.

Zapis nu rămase pe deplin mulțumit de acest răspuns, ci vorbi :

— Suferințele oamenilor vin și din prostia lor, dar mai mult vin din lăcomia și frica de foame a câtorva din ei. Oamenii se omor între ei de frica morții !... Dacă ar ști ei că moartea n-are în ea tăria să ne curme veșnicia, ei nu s-ar teme de moarte și ar fi mai puțini lacomi.. Cît despre prostie, ea este aceea ce numim lipsă de pricepere, de învățatură și de gândire cu temei. Dar oare prost e copilul ce nu învață, ce nu gîndește?... Dacă-i prost, de ce în inima lui nu se preschimbă toată prostia în răutate lăuntrică ? Sînt oameni foarte pricepuți, foarte învățați, care sînt foarte răi ! Pacoste sînt cei răi la inimă și pricepuți la minte ! Mai de ales e prostul cu bunătate la inimă, decît cel cu minte, dar negru la suflet, adică rău.

Bunătatea și răutatea sînt temelii sufletești, sînt două semințe deosebite din care pot crește felurite fapte.

Învățătura este cunoașterea lumii în care trăim. Asta e coprinsul științei și altceva, afară de asta, nici nu se poate.

Spun că sînt suflete bune și rele.

Cele bune, prin învățatură temeinică se vor face și mai bune ; cele rele, prin învățatură se vor face și mai rele.

Sufletele rele se fac bune, numai prin suferințe.

Gustînd relele, ajung să cunoască ce-nseamnă suferința și se fac mai bune.

Știința este putere ! Pe măsura științei noastre sîntem puternicii. Dar ce mare grozăvie este știința în mina celor răi !

Răutatea dar trebuie să lipsească, căci răutatea e otravă, otrăvește vasul în care se ține și otrăvește și pe cei peste care se varsă ; iar vițiosul, dacă nu poate să facă rău altora, își face rău lui însuși.

Cîteva sfetnici ce erau de față spuseră că și băiatul are dreptate și povestiră fiecare cîte ceva despre oamenii ce erau învățați, dar erau răi la suflet și ciinoși la inimă.

*

Zapis rămase la curtea împărătească. Sta de vorbă cu împăratul, cu prințisorii și cu marii boieri ai divanului. Ajunsesse iubit și răsfățat de toți.

Împăratul, încredințîndu-se de marea deșteptăciune și învățatură a lui, îi încredință pe cei doi copii ai săi să-i învețe el știință...

Prințul, ca mai toți copiii de împărați, crescuse pînă aci răsfățat, făcînd numai ce voia el să facă. Zapis, care ajunsesse de 15 ani, se gîndi în ce fel ar putea să facă pe prinț să-l asculte.. Prințul nu suferea să-i poruncească nimeni și trebuiau toți să-nceapă cu rugăciuni, iar nu cu vorbe mai aspre.

Zapis începu altfel, punîndu-i întrebări și făcînd ca singur prințul să-și scoată felul de cum trebuie să se poarte.

— Ia ascultă, luminate crăișor, își începu el lecțiile, socoți că trebuie să fii om învățat, ori om prost ?

— Nu vreau să fiu prost, sări prințul cu gura.

— Foarte bine ; ar fi o rușine ca prințul nostru să fie un prost... Dar acum te-ntreb : poți să înveți ceva fără caznă ?

— Pot să suflu și să dorm fără nici o caznă.

Zapis începu să rîdă cu poftă și-l întrebă înainte :

— Dar suflînd și dormind întruna, crezi că vei avea știința că trăiești, că te miști, că afli ceva ce nu știai ?

— Nu.

— Atunci pentru a-nvăța, îți trebuie caznă, luminate crăișor ! E o datorie dar să vrei să înveți și să te căz- nești să înveți. Să înveți și azi și mîine, timp mult ori puțin, dar pînă vei fi cu totul învățat. Ajungînd capul țarei, trebuie să fii cel mai priceput om din împărăție, ca să ți se recunoască de toți dreptul că trebuie să-i stăpînești și să-i povățuiești în viață. Împărații proști sînt și ei de rîs și fac de rîs și țările ce le stăpînesc și care se lasă să fie stăpînite. Mai trebuie apoi, luminate cră-

ișor, să fii și cel mai bun și cel mai milos din toți. Să ne plecăm povătuirilor tale cu încredere și cu dragoste ; altfel, tu ai vrea să fim ai tăi cu sila, noi te-am urî, și ne-am pleca ție numai cu sila...

În sfîrșit, Zapis se pricepea cum să-i ridice ambiția trebuincioasă unui crăișor, ambiția de a fi cel mai știutor, cel mai milos și cel mai bun. Împăratul, care urmărea toată învățătura ce o da Zapis copiilor, era mulțumit și-l răsfața în daruri și în laude.

Neacșu și Maria, care fuseseră și ei chemați la curte din cînd în cînd, nu mai puteau de bucurie și spuneau la toți :

— Ne-a dat Dumnezeu un băiat : să ne trăiască. El e toată mulțumirea și toată nădejdea noastră !...

Ei uitaseră, sărmanii, de contractul cu boierul Topală, căruia îi vînduse nădejdea lor...

*

Ajunsesese Zapis în vîrstă de 18 ani și sta mai mult la curtea împărătească. Cu prinții se împrietenise ca și cu niște frați și alerga cu ei la vînători și după alte petreceri.

Într-o zi, cum se afla la vînătoare cu ei tocmai pe moșia tatălui lui, se simți obosit și într-o răscruce a pădurii, văzînd iarba verde împestrită cu niște flori albastre, șezu jos într-o rină, gîndindu-se la ochii frumoși ai principesei Linca.

Fără să prindă de veste se pomeni adormit.

I se păru apoi că se deșteaptă, că vede pădurea și răscrucea drumului, unde chiar se și afla, și apoi aude un glas : „Aoleu, ce să mă fac eu, m-aș spînzura și n-am frînghie !“ Se uită și văzu viînd un boier ce-și frîngea mîinile cu jale. Fără să știe cînd sosiseră, văzu și pe tat-său și mă-sa în haine de țărani săraci, că încep să vorbească cu boierul. Rămase mirat și ascultă totul. Apoi auzi că ei vînd nădejdea lor pe palatul și moșia boierului, și-i urmă mirat pe toți, pînă se pomeni acas la ei. Intrigat și mai mult, se ascunse cum putu și văzu că un mare logofăt cu grămăticul lui scrie un act, iar părinții lui iscălesc că dau nădejdea lor pe aceste averi, ce el le știa că sînt ale părinților săi.

Văzu apoi plecarea boierului, pe părinții lui schimbînd hainele sărace cu haine bogate și văzu ceva și mai ciudat : pe mă-sa născînd un băiet, ce fu botezat cu numele de Zapis, tocmai ca al său. Se miră și mai mult, cînd noul frate, urmînd la școală, făcea întocmai aceleași nebunii și jocuri ce știuse că le făcuse și el.

Văzu apoi că și acestui frate i se aduce marele dascăl, ce învățase carte și pe Soare-Împărat, și că dascălul învață și pe acesta, întocmai acele învățături ce i le spusese și lui.

Apoi auzi că și Zapis acesta, era numit tot ca și el, nădejdea lor, că fu chemat la curtea împărătească, că stătu de vorbă cu împăratul și că i se puse aceeași întrebare și el răspunse în același fel.

Ajunse și acesta dascălul copiilor împăratului și, ce fu mai ciudat de tot, vorbea și făcea totul ce făcuse și el. Adică : îndrăgi pe prințesa Linca și plecă la vînătoare ! Tocmai atunci i se păru că acest Zapis este el, că el a visat trecutul și se deșteptă neliniștit.

Visul acesta îl puse pe gînduri. Numai decît voi să se încredințeze dacă ce a visat pînă acum a fost trecutul părinților lui și al său și se hotărî să afle numai decît. De mult bănuise el că părinții lui au fost oameni săraci, fiindcă îi găsea prea neștiutori ; dar ori de cîte ori îi întrebase despre trecutul lor, ei nu-i spusese nimic.

Prințesa Linca se ivi din desișul pădurii. Privindu-l, îi văzu fața schimbată și-l întrebă ce are de pare așa turburat.

— Am visat ceva neplăcut, răspunse el.

Ea stărui să-i spună visul ; dar el nu vru deloc, și cînd sosi și prințul, plecară de la vînătoare, el spunîndu-le că vrea să rămîie puțin acasă la ta-său. Se duse acasă la părinții lui, și din vorbă în vorbă îi întrebă :

— Cînd ați cumpărat acest palat, tată ?

— L-am făcut noi, îi răspunse mă-sa.

— Nu spuneți lucruri neadevărate, căci eu știu tot, mai cu seamă acum, cînd un boier e gata să ne dea în judecată.

— Ce boier ?! întrebă tot mă-sa speriată.

— Boierul de la care ați cumpărat și căruia i-ați făgăduit nădejdea voastră.

Tat-său, crezînd că așa este, îi spuse întocmai cum se întîmplase și-i arătă și actul ce făcuse cu boierul Topală. Zapis pricepu că ce a visat el, a visat trecutul, și începu să povestească ce visase în pădure. Tat-său rămase mirat, și-n cele din urmă, îi răspunse că așa a fost.

— Și acum, fiindcă s-a petrecut așa, și fiindcă voi v-ați dat nădejdea voastră, o să avem proces. Cine știe ce-ar pretinde boierul într-o zi! Voi v-ați dat cuvîntul și cuvîntul e cel mai mare legămînt : așa am învățat eu și așa mi se pare că e drept.

*

Pînă seara băiatul fu neliniștit.

Noaptea visă însă pe boierul ce-l văzuse în visul de la pădure, că-l ia de braț și-i spune :

— Un om cinstit, un om întreg, e numai cel ce-și ține cuvîntul dat. Un fiu cinstit este acela ce plătește toate datoriile părinților săi. Tatăl tău și mama ta te-au numit, încă de cînd nu te născuseși, nădejdea lor ; dar nădejdea lor mi-au vîndut-o mie cu zapis în schimbul bogățiilor ce le-am dat. A venit vremea să-mi iau prețul vînzării, adică nădejdea lor, care ești tu. Gătește-te de drum, că peste trei zile vei pleca cu mine.

— Și unde mă vei duce ?, mai întrebă băiatul în vis.

— Acolo unde voiesc eu... Lucrul cumpărat stă acolo unde îl pune stăpînul său.

Băiatul se deșteptă îngrijorat și mai mult de acest vis.

Ziua, plimbîndu-se prin grădina palatului, îi apărură deodată înainte iar boierul ce-l visase, și-i spuse din nou :

— Cuvîntul e Zapis!... Tu ești nădejdea părinților tăi. Și ei pe tine te-au vîndut mie. Gătește-te de drum, că mai ai mîine și poimîine și trebuie să mergi cu mine.

Și pînă să-l întrebă băiatul ceva, boierul se și făcu nevăzut. Ce era să mai facă bietul Zapis ?

Alergă la tat-său și la mă-sa numaidecît și le spuse vedenia ce avusese. Acum începură și ei să tremure.

— Ar fi bine să spui împăratului, zise mă-sa. Cum el este atît de puternic și de învățat, poate i-ar sta în putere să oprească pe boierul Topală de a te lua al lui.

Băiatul găsi sfatul bun și porni chiar în ziua aceea la curtea împărătească. Dar mergînd pe drum, auzi înaintea lui niște plesnituri dese și o lumină îi luă ochii. Cînd se uită, văzu lingă el iar pe boier și în mijlocul acestei lumine niște litere de foc, ce scriau : „Cuvîntul e Zapis ! Cuvîntul e contractul care trebuie împlinit cu orice preț!...”

Boierul cu privirea cruntă și gata parcă să-l lovească, îi vorbi :

— Nu căuta să nesocotești cuvîntul părinților tăi, că tot nu vei putea scăpa de mine. Este scris undeva, chiar de ei, să fii al meu și o să fii ! Pleacă-te dar rînduiei căci, dacă te împotrivești, o să-ți fie mai rău. Te duci la împărat ? du-te ; vrei să-i spui ? spune-i dar tot al meu ești și tot cu mine trebuie să mergi !

Băiatul vru să-i vorbească, dar boierul iar se făcu nevăzut și rămase plutind în aer numai cuvintele de foc, cuvinte ce spuneau : „Cuvîntul e Zapis ! Cuvîntul e cel mai puternic contract”.

Ajunse Zapis la curtea împăratului, mai înfiorat ca niciodată.

Împăratul, cum îl văzu, pricepu după față-i că suferă de ceva și-l întrebă :

— Ce ai de ești așa fără sînge în obraji ?...

— Uite și uite !... și Zapis îi spuse tot. Sînt copilul unor oameni ce au fost săraci și care au plecat în lume de groaza sărăciei. În drumul lor au întîlnit un boier care le-a vîndut moșia unde stăm, pe nădejdea lor. Ei m-au numit la botez, nu știu pentru ce, tocmai cu cuvîntul Zapis, adică contract... În zapisul de vînzare stă scris : „Și la vadea, nădejdea lor va fi a mea”. Și tata și mama și toți cu toții, pe mine m-au socotit nădejdea lor...

Împăratul, cînd auzi de apariția și dispariția boierului și de cuvintele acelea de foc : „Cuvîntul e Zapis”, răspunse și el neliniștit :

— Într-adevăr e ceva nemaipomenit. Așa fapte cu știrea numai a lui Dumnezeu se pot face !... Cred și eu

că trebuie să ții cuvîntul părinților tăi, întîmplă-se orice s-ar întîmpla. Pentru un cuvînt dat, trebuie să te duci și-n foc, că și acolo dumnezeu nu te va părăsi, dacă ești bun și drept. Pe dumnezeu focul nu-l arde și nici pe acela cu care ar fi dumnezeu !

Un sfetnic bătrîn zise :

— Dacă am chema pe marele episcop și i-am cere sfatul, n-ar fi oare mai bine ?

— Să-l chemăm.

Și împăratul chemă să vie episcopul.

*

Boier Neacșu, care venise și el la curtea împărătească de cîteva ori, îndrăzni de veni și acum.

Împăratul, cum îl văzu îl puse să-i povestească din fir în păr toată viața lui de mai înainte și zăpăsul ce-a făcut atunci cu boierul. Boierul Neacșu, om drept, spuse tot, așa cum se-ntîmplase.

— Și boierul, nu l-ați mai văzut d-atunci ?

— Nu l-am mai văzut noi, dar băiatul l-a văzut în vis și aieva.

Iaca sosi și marele episcop la curte, în caleașcă aurită și cu vreo cîțiva vlădici împrejurul lui.

Împăratul îl pofti să stea pe un divan de purpură, și-i povesti tot ce știa. Episcopul rămase mirat și el, și spuse că, nici în cărțile de minuni, nu se mai găsește așa ceva.

— Și care e părerea sfinției tale ? îl întrebă împăratul.

— Părerea mea... Băiatul să nu plece, ci să aștepte ca boierul să tragă în judecată pe boier Neacșu. Atunci chemat în față, poate ar vrea să primească altceva în schimbul lui.

Dar o pîrîitură ca de mici trăsnete se auzi tocmai atunci și cuvintele de foc se scriseră iar : „Cuvîntul e Zăpăsi“.

Îl citiră toți și apoi totul se stinse și pieri ca și cînd n-ar fi fost. Bătrînul dascăl spuse și el în cele din urmă.

— Să respecti cuvîntul părinților tăi. Să te duci după cum scrie la zăpăsi ! Sfatul drept al Domnului, trebuie,

la urma-urmelor, să fie scris într-un trup de om ; dar omul acela poate nu e p-aci. Să pleci însă, că poate dumnezeu ți l-o scoate în cale.

Prințisorii, care acum știau și ei tot focul ce păștea pe prietenul lor Zăpăsi, nu vrură să se despartă de el. Băiatul, ca o sămîntă de viteaz ce era, ceru voie de la tat-său să însoțească pe Zăpăsi în necunoscuta lui călătorie.

O mulțime de tineri de seama lor se strînseseră și spusera că vor să plece și ei. Zăpăsi însă nu primi și le răspunse :

— Rob al cuvîntului dat sînt numai eu ; deci trebuie să mă duc singur. Cred că dumnezeu va fi cu mine, ori numai gîndul lui, și... o să-mi fie destul !

Boier Neacșu și Maria lui începură să plîngă. Văzură că hotărîrea ce se luase era ca fiul lor să plece singur acolo unde o vrea boierul Topală.

— Vrem să-i dăm îndărăt averile, strigară ei, numai băiatul să ni-l lase !...

Nu le răspunse nimeni și rămase hotărît așa.

A treia zi Zăpăsi, deși stătuse în palatul împărătesc, în mijlocul gărzilor și într-o cameră bine zăvorîtă pe dinăuntru și bine păzită de soldați pe dinafară, se pomeni cu boierul izvorînd parcă din pardoseala odăii.

— Am venit !..., zise el aspru. Azi e termenul ! Îmbracă-te și urmează-mă !

— Unde ? îl întrebă Zăpăsi.

— Unde voi voi eu. Pleacă-te poruncei și nu-ntreba ! Băiatul se găti de drum și împăratul, și toată suita lui, fu vestit de plecare.

— Și unde e boierul ? întrebară toți.

— E lîngă mine, vedeți-l !...

Dar se uitau toți și nu-l vedea nimeni, afară de băiat.

— Noi nu-l vedem.

— E aci, uite-l !

— Hai, hai !... mai degrabă, că n-au ei ochii cu care ar putea să mă vadă.

Toți auziră cuvintele și mulți ziseră că e glasul boierului Topală din zăpăsi, dar de ce nu se vede...

Boier Neacșu și Maria începură să plîngă acum ca după mort și a se ruga.

Zapis însă le vorbi :

— Aveți credință în Dumnezeu și răbdați încercările lui. Eu sînt bun și drept și deci am credință și nădejde în sprijinul lui. Așteptați-mă un an, și, dacă nu viu, să-mi faceți pomenile creștinești. Odată n-aveați nici averi și nici pe mine și trăiați în știrea lui Dumnezeu. Trăiți tot așa și rugați-vă lui de aci înainte...

Îi sărută pe obraji, le sărută și mîinile ; sărută mîna împăratului și se sărută cu crăișorii ca și cu niște frați și plecă urmat de tot alaiul împărătesc și-n jălețele părintilor lui, ce se hotărîseră să-l petreacă pînă la marginile împărăției.

Și merse astfel Zapis urmat de tot alaiul împărătesc și de mulți tineri curajoși pînă la hotar. Boierul Topală rămase pentru toți un ceva nevăzut, numai Zapis îl vedea și-i asculta poruncile. Cînd ajunse la hotar, își luă rămas bun de la toți și plecă urmîndu-și stăpînul nevăzut.

★

Boierul, cum rămase singur, puse mîinile la gură, necheză ca un armăsar, veni un cal sălbatec, îl prinse și-n călică pe el. Apoi, dintr-o traistă de piele scoase un bici cu sfîrcul de mătase împletită și spuse restit :

— Am întîrziat din pricina ta și a alaiului tău. Să mergi de acum mai repede, fiindcă altfel te voi sili cu biciul, și ca să vezi că nu glumesc și că biciul doare, iată începutul.

Și răsuci biciul și-i plesni lui Zapis o lovitură peste spatele ce era îmbrăcat pe dedesubt cu zale și solzi de aramă. Nu-l duru pe băiat, dar fiindcă trebuia să se supună în totul stăpînului, tăcu și porni în fugă pe lîngă calul pe care călărea boierul.

Pe furis, însă, făcu o cruce, dar boierul îl și văzu și-i plesni alt bici strigîndu-i :

— N-ai voie să faci semnul acela ! Vei face numai ce poruncesc eu !...

— Am înțeles, stăpîne ! Și Zapis se gîndi și se rugă lui Dumnezeu numai în gîndul lui, știind că nimeni și

nici o putere nu poate pune hotar ori barieră gîndului drept și curat...

După o fugă neîntreruptă de o zi și o noapte, boierul întrebă :

— Nu cumva ai ostenit ?

— Dumnezeu m-a întărit și nu mă simt ostenit ! îi răspunse băiatul.

Boierul scrișni din dinți și-i răspunse :

— Hai mai iute, de-i așa ! Și iar îi plesni un bici, iuțind calul să meargă mai tare.

Zapis nu zise nimic, ci se gîndi și mai mult la Dumnezeu și zori și el mai mult la fugă.

Mai merse o zi și o noapte, fără pic de odihnă, și boierul iar îl întrebă :

— Nu ți-e foame, nu ți-e sete ?

— Nu mi-e sete, nu mi-e foame... îi răspunse iar băiatul.

Boierul strînse pumnii, crîșni dinții și strigă :

— Hai mai iute, de-i așa ! Și iar dădu un bici de se strîmbară zalele după trupul băiatului.

Calul fugea acum cît putea și Zapis ținea la fugă cu el, gîndindu-se la Dumnezeu să-l întărească.

Merse iar o zi și o noapte și, cînd răsări soarele, calul, albit de spume, se opri în loc, începu să tremure, suflă de i se zvîrcoleau coastele și plesni, căzînd jos mort.

— Ah, țilharule ! răcni boierul.

— Ce s-a-ntîmplat stăpîne ? întrebă Zapis, făcîndu-se că nu pricepe nimic.

— Ai fost mai tare tu ca un dobitoc sălbatic... dar acum am să te fac pe tine cal.

Și Zapis, pînă să ia seama, se și pomeni cu boierul ridicat după ceafă-i.

— Pentru ce să mai prind un cal sălbatic, zise boierul, cînd tu ești mai tare ca el...

Haide mai repede, că am întîrziat !

— Haide, stăpîne.

Și Zapis porni la drum cu boierul încălicat după ceafă-i.

— Mai repede ! Mai repede !... strigă boierul.

— Mai repede ! răspundea și Zapis.

*

Cîmpul părea acum că se sfîrșise, fiindcă se afundară într-o leasă, plină cu fel de fel de mărăcini. Boierul nu mai putu merge călare și zise :

— Mă mir că s-a schimbat așa de mult fața pămîntului p-aici... O știam într-altfel !... Oprește-te să mă dau jos, fiindcă mărăcinii mă lovesc tot peste ochi.

Băiatul se opri și boierul se dădu jos din circa lui Zapis. Cînd îl văzu Zapis, rămase mirat. Atît de mult îl zgîriaseră mărăcinii, că din obraji îi curgeau dîre de singe.

Porniră pe jos. Dar mărăcinii erau deși și hainele li se rupseră, pînă rămase pe Zapis numai îmbrăcămintea de solzi de aramă, iar boierul rămase aproape gol de tot.

— Cum, tu ai avut cămașă de solzi ? îl întrebă boierul.

— Așa am purtat de cînd eram mic... Voia tata să mă obișnuiască cu greutate, căci numai cămașa singură atîrnă o sută de oca.

— Tare om ești ! zise boierul.

— Cum m-a făcut Dumnezeu ! îi răspunse Zapis.

Mergînd ei așa cale lungă să le-ajungă, se pomeniră ajunși la o pădure de glădițe ce aveau niște ghimpi mai mari decît o palmă.

Boierul se opri în loc mirat, nici pădurea asta n-o știa !

— Ce doriți stăpîne ? îl întrebă Zapis.

— Ne-am rătăcit. Pădurea asta de spini nici n-o știam... Mergi tu înainte !...

Zapis porni înainte ; dar cînd scăpau crăcile îndoite și izbeau în urmă, loveau pe boier, de-l găureau.

— Încet, Zapis, încet, că spinii ăștia parcă ar fi prietenii ție și dușmani mie !

Zapis merse mai încet. Se întîmplă însă altceva și mai neprevăzut.

Începu să tune și norii negri se iviră pe cer.

Vîntul începu să sufle, să îndoie și să frămînte pădurea de glădițe.

Apoi norii acoperiră tot cerul, încît în pădure se făcu un întuneric ca și noaptea. Arborii se îndoiau ca niște ar-

curi, se plecau și se mișcau în toate părțile ca niște spice de grîu sub rotocoalele vârtejului și izbeau în Zapis și-n boier, de boierul începu să răcnească de durere. Băiatul, însă, în cămașa lui de solzi de aramă n-avea habar, ci cu eoiful tras pe ochi mergea înainte gîndind la Dumnezeu, că răul acesta nu poate să fie decît bine pentru el.

Fulgerele și tunetele păreau că au aprins pădurea. Frunzele suflate de vînt și rupte, crăcile sfărîmate, tunetele, urletele fiarelor făceau un zgomot că nu se mai putea auzi nimic.

Zapis, cu gîndul mereu la Dumnezeu merse înainte, fără să ție în seamă că boierul a rămas în urmă și că îl chema și se văita cît putea de înțepăturile glădițelor ce le răsucea vîntul așa de amarnic.

Un potop de grindină colțuroasă și mare cît ouăle de gîscă începu să fie izbit de sus cu așa putere, că ponora pădurea și lovea de moarte tot ce întîlnea.

Zapis se pomeni ajuns tocmai atunci în gîrliciul unui bordei, și, cînd se uită după boier, nu-l văzu deloc. Piatra cădea acum de potopea totul.

Ușa bordeiului se deschise și lîngă băiat apăru un bătrîn slab, îmbrăcat într-o haină neagră, cu o mare barbă albă, cu o cruce atîrnată de gît și cu o carte în mîna. Băiatul înțelese numaidecît că este un pustnic și că Dumnezeu i-o fi îndreptat pașii spre el.

— Vino-ncoa, înăuntru. Vino ! strigă pustnicul cît putu, ca să poată fi auzit din zgomotul furtunei, și Zapis fu tras de mîna în bordei.

Ce sodom !..., zise pustnicul. Cum de te-ai rătăcit, tinere, tocmai p-aici ?

Zapis începu să-i spuie tot ce știm și noi, încît pustnicul, mirat, zise :

— Cu adevărat Dumnezeu a dat furtuna asta peste tine, căci boierul tău — după cum îmi vine să cred — trebuie să fie chiar diavolul, ce te-o fi ducînd la iad.

— Așa am bănuit și eu, răspunse și Zapis, dar ce-ar trebui să fac, ca să scap de puterea lui asupra mea, că simt că are o putere asupra-mi.

Pustnicul se-nchină, se uită în sus și-ncepu să vorbească :

— Puterea puterilor este dumnezeu. Ca să ai pe dumnezeu cu tine este să crezi în el, în ajutorul lui, fără să te-ndoiești nici o clipă...

Dar îngenuche jos, fiule, să te spovedesc și să te împărtășesc, că poate atunci să-mi vie de la dumnezeu și gândurile de mântuire pentru tine!

Zapis îngenuche jos și se spovedi și se împărtăși cu sfintele taine.

Apoi pustnicul îi zise :

— Îmi vine să-ți spui ceva, fără să mă gândesc și astea sînt sfaturi ce vin de la altcineva decît mine și trec prin gura mea, numai ca să poată fi auzite de tine. Uite, ia sticla din cuiul acela și pitește-o în sîn. Este aiasmă mare de la Bobotează. Mergi cu boierul tău, adică cu diavolul, fără nici o frică. Dumnezeu e cu tine. Pe apă vei pluti ca o nucă. În foc nu vei arde. Să nu te temi de nimic ; căci, dacă vei fi rînduit să faci multe fapte frumoase pe lume, nici o putere rea nu va putea să te piarză. Iar dacă viața ta va fi să se încheie aici, se va încheia creștinește, ținînd cuvîntul dat. Crede în dumnezeu și du-te de-ți caută pe cel ce încă ți-e stăpîn.

Apoi pustnicul tăcu nițel și apoi spuse iar :

— Am semn că nu vei muri... O împărăție și o fată de împărat te așteaptă cu dor.

Zapis îi sărută mina cu nădejde și încredere, iar pustnicul mai rosti :

— În numele sfintei treimi, voiesc să izbîndești în toate gîndurile tale cele bune. Nici o putere rea să nu te înfrîngă ori să te vatăme ! Mergi, Zapis, cu tine merge marele stăpîn al totului.

Furtuna se mai potolise puțin, dar el plecă să-și caute stăpînul. Zapis ascunse în sîn sticla cu aiasmă și ieși afară.

*

Îl căută mult pînă îl găsi ciuciulit lingă niște buturugi.

— Stăpîne ! strigă el.

— Zapis !...

— De ce ai rămas în urmă ?

— Nu mai mă-ntreba, băiete, căci văd că țiine cineva cu tine... Cum de n-ai murit ?

— Eu nu mor decît atunci cînd dumnezeu va vrea.

— Ba o să mori și la porunca mea, căci eu am nevoie de sufletul tău, iar nu de corpul tău.

— Cum o vrea dumnezeu, așa se va întîmpla, îi răspunse băiatul.

Grindina ce căzuse acoperise pămîntul de două palme și șivoaie de apă rece curgeau prin toate părțile.

— Să mergem, băiete.

— Să mergem, stăpîne !

Și dracul, adică boierul, se urcă iar după ceafa băiatului.

Merse Zapis înainte, dar boierul iar îi spuse să se oprească.

— Ești prea călduros... Solzii tăi leapădă scînteii de foc ce mă ard. Și sări jos din cîrcă-i.

— Dacă-mi dai voie să-i lapăd, că simt că mă coc în ei ? întrebă Zapis.

— Nu ! trebuie să mergi cu ei !

Zapis zisese așa, tocmai ca diavolul să nu-i poruncească să-și lapede cămașa.

Porniră iar amîndoi prin pustia ce părea fără margini... cale lungă să le-ajungă, trecînd ape, suind munți și scoborînd văi adînci, pînă se pomeniră într-o pădure numai și numai de brazi.

Boierul, obosit, fiindcă mersese pe jos, se lungi sub un brad, cu fața în jos, și porunci lui Zapis să se ducă și să caute vreun izvor prin partea locului și, dacă l-o găsi, să vie să-i spuie și lui.

Zapis, care nu-i pricepu planul, plecă într-o vale adîncă, că doară va găsi acolo vreun izvor. După cum chibzuise, așa și găsi, căci dădu de un izvor limpede și cu o apă dulce, pe care o beai și nu te mai săturai.

Bău apă și stătu și el jos să se odihnească.

Cum apa era limpede, iar fundul văii pe care curgea era negru, el se văzu pe de-antregu ca într-o oglindă. Se văzu slab de ajunsese pielea și osu, și-ncepu să ofteze singur de mila lui.

„Bietul Zapis, murmură el, ce-ai ajuns ! Chipul tău rumen s-a-ngălbenit. Trupul tău gras ți-a slăbit... Dar

nu e nimic !... porcii sînt grași, și ce se mai alege de capetele lor decît piftii ?“ Și ca să uite, scutură capul și răsufală adînc.

Se lungi apoi cu fața în sus, cu mîinile căpătii sub ceafă, îl furară gîndurile spre domnița Ilinca și-l trecură lacrimile.

Ce era el vinovat că se îndrăgise de prințesă și că nașterea lui nu se potrivea cu a ei ? El o iubea fără să vrea și se gîndea de mult că dragostea lui, oricît o fi de sfîntă, față de ea și de împărat, nu e decît obrăznicie. Erau împrejur atîția feciori de împărați puternici, care, deși n-aveau mintea lui, dar aveau gata la poruncă puterile și viața oamenilor ce-i stăpîneau.

Cei care vin de jos trebuie să aibă mai multă minte ca cei care se nasc de-a gata sus, altfel cei de jos rămîn fără nici o însemnătate.

*

Cum ședea el pierdut în gînduri, ațipi puțin. Un zgomot de frunze mișcate îl trezi, și, cînd se uită, văzu la capul lui pe un om crunt, cu părul și barba mare încilcîtă, îmbrăcat în piei de urs și cu un paloș la spinare.

Zapis vru să se scoale în sus, dar omul îi strigă răstit :

— Nu te mișca, că mori !

Zapis rămase lungit jos, cum se afla.

— Ce-ai căutat la izvorul meu ? și ridică paloșul să-l taie.

— M-a trimis stăpînul meu, domnu dracu, să-i caut un izvor limpede, îi răspunse Zapis.

— Cine zici că e stăpînul tău ? mai întrebă hoțul, fiindcă i se păruse că n-a auzit bine.

— Stăpînul meu e... dracu !

— Dracu, mă ? întrebă hoțul mirat.

— Chiar dracu.

— Păi ce păcate mai mari ai făcut tu decît mine, ca pe tine să te ia așa de tînăr ?

— Păcate mari de tot n-oi fi făcut, răspunse Zapis, dar tata, care în tinerețea lui fusese sărac, m-a făgăduit unui boier în schimbul unei averi mari.

Au dăruit nădejdea lor, neștiind că numai copiii sînt adevăratele nădejdi ale părinților și neștiind că boierul ce le cerea astfel de preț nu era altul decît dracul îmbrăcat în haine de boier.

— Și acum tu unde te duci ?

— După cît îmi dau cu gîndul, mă duce în împărăția drăcească, adică la iad. Sîntem plecați de acum o lună. Și multe rele și suferinți am îndurat și îndur mergînd pe drum cu dracu. Pentru că, să știi, că de mîncare nu-mi dă ; de odihnit nu mă odihnesc ; un cal sălbatic, pe care mergea călare, l-a gonit pînă a plesni, că doar oi muri și eu de osteneală ! Ce să-ți mai spui ?... L-am purtat și în cîrcă și acum iată-mă aici... trimes, poate, ca dumneata să-mi faci de petrecanie !...

Tilharul, căci omul acesta groaznic era un tilhar, lăsă paloșul în jos și rămase în gînduri. Zapis, care îl pricepuse după uitătură ce poamă este, vorbi înainte :

— Astfel că oboseala nu m-a ucis, n-a vrut să fie o sculă în slujba dracului care îmi vrea moartea. Foamea iar nu m-a ucis, oricît e foamea de grea ; se vede că nici ea n-a vrut să slujească dracului. Nesomnul, căci nici să dorm nu m-a lăsat, nu m-a ucis. Acum, de ești dumneata o sculă mai bună în slujba stăpînului meu, ucide-mă, că el la iad nu mă poate duce — cred eu — așa întrupat cum sînt.

— Adică ce tot zici tu, băiete, răspunse tilharul, că eu coșogeamite omul, sînt sluga dracului ?

— Nu știu eu asta, dar cred că din fapte rele trăiești dumneata, că-i ești o sculă ce o întrebuintează el după plac : și mai cred că înadins m-a trimis aici și-nadins te-a făcut să mă găsești, ca să mă omori.

— Așa e, mă băiete. Ai ghicit, îi răspunse tilharul. De cum te-am zărit scoborînd în vale, mi-am zis : „Iată cel de-al sutelea“. Eu, băiete, am ucis — poate din porunca dracului— nouăzeci și nouă de inși. Ziceam : cu asta fac suta. Dar... nu te mai ucid. Iacă, nu mai vreau s-ascult pe dracu, măcar de-o plesni de necaz !... Du-te în pace... Da știi ce ?... Dacă ajungi la iad și ți-o ajuta dumnezeu să scapi din el, întrebă și de locul tilharului Roșu, unde e gătit. Și, de te întorci p-aici, strigă-mă, caută-mă și să-mi spui și mie ce mă așteaptă...

— Dacă voi scăpa, așa am să fac, îi răspuse Zapis.

— Du-te acum băiete, dar... iar nu spune dracului că m-ai întâlnit și nu te-am ucis... Căci eu m-am jurat, când am fugit de urgia oamenilor, că pe cine oi întâlni, să-lucid. Și ca să întâlnesc cât mai puțini oameni, am venit aici în pustie... Vezi însă, dracul avea grijă să rătăcească câte zece inși pe an, așa că în zece ani fără o lună, am ucis nouăzeci și nouă !... Du-te, că, deși mi-am călcat jurământul, o fi mai bine așa, fiindcă jurământul meu mă ține în slujba dracului. Poate c-o fi mai drept să nu ținem jurămintele care ne fac slugile răutăților și diavolilor.

Zapis plecă fără să mai aștepte altfel de îndem și sui piscul.

★

Când ajunse sus, găsi pe boier dormind și cu șapca căzută alături din cap. Printre părul negru și frumos cirionțat, văzu două cornițe scurte și groase. „Nu era nevoie să-ți arăți coarnele, jupîne, zise el încet, că tot știam eu cu cine merg pe drum.“ Dracul îl auzi, căci sări în sus.

— Ai venit ? ! îl întrebă mirat.

— Am venit, stăpîne.

— Și moartea n-ai întâlnit-o pe acolo ?

— N-am întâlnit-o.

Dracul puse mîna strașină la ochi și se uită mult în vale. Fără îndoială își căuta scula, pe tîlharul Roșu.

— Ciudat lucru !... îl auzi Zapis zicînd.

— Pornim la drum ?

— Pornim.

Și porniră iar, tot spre mieznoapte.

Pe drum, boierul, adică dracul, începu să vorbească.

— Știi tu, Zapis, băiete, cine sînt eu ?

— Știu, îi răspuse Zapis.

— Și cine crezi că sînt ?

— Jupîn dracu.

— Chiar dracul ?

— Chiar el.

— Șiretule, șiretule... mi-ai văzut coarnele !...

— Te bănuiam mai de mult cine ești ; de cînd eu te vedeam și ceilalți nu te vedeau.

— Și știind cu ce tovarăș ai pornit la drum, nu ți-a fost frică ?

— Nu mi-a fost.

— Cum nu ți-a fost, cînd puteam să teucid, numai-decît, fiindcă, la urma urmelor, mie nu-mi trebuie zdreanța asta de humă ce o porți ca trup ?

— Dacă puteai să mă ucizi, mă ucideai îi răspuse Zapis, eu însă cred că n-ai putut și că nu poți, de vreme ce, fiind botezat, sînt îmbrăcat în puterea lui Cristos. Dacă ți s-ar fi dat puterea răului ce-l gîndești și vrei să-l faci, știi că mult rău ne-ai face !...

— Hai la drum, băiete, hai !... nu mai sta la vorbă, zise dracul supărat, și merseră iar înainte.

★

Străbătură iar cale lungă să le-ajungă și se înfundară în niște munți unde ningeă întruna, iar zăpada nici nu se știa cît este de adîncă. Vîntul sufla mereu și zăpada cădea întruna. Cămașa de solzi de aramă a lui Zapis îi îngheța acum pe trup și el simțea că, dacă o sta în loc, va îngheța cu totul. Își puse în cap însă să nu ție seamă de răceala zăpezii și începu să se gîndească la zilele cu soare din împărăția lui Soare-Împărat.

Tot gîndindu-se la soare, la cer albastru și la cîmpii verzi, uită de ger, cămașa de solzi se încălzi pe el și merse înainte. [...]

„Voiește și vei putea !“ Da, să voiesc ! Să voiesc !...

— Voiesc ! zise el tare.

— Ce voiești, îl întrebă dracul, care-l auzi vorbind singur.

— Voiesc să merg să vă înfrunt pe toți în chiar împărăția voastră, îi răspuse Zapis. Voiesc ! ca puterea mea trupească să fie mare ca și a lui Cristos, care n-a plîns cînd jidovii i-au bătut piroanele în mîini și-n picioare. Voiesc ! să nu mă doară trupul nici de spinii ce mă-nțeapă ; să nu mă nghețe nici zăpada ce mă acoperă și să nu mă arză nici focul în care mă vei duce ! Voi socoti trupul că e o haină, pe care trebuie s-o apăr de dureri eu, sufletul, iar nu că ea, haina, să apere pe suflet. Și eu îmi voi apăra trupul prin voință !...

— O voință de nebun, băiete ! îi răspuse dracul.

— O voință într-adevăr de creștin ! îi întoarse vorba Zapis. Creștinul ce voiește, va putea. Creștinul care va crede, se va mîntui... Hai înainte drace, căci acum nu am nici o frică de tine... Am descoperit adevărul.

— Adevărul ? întrebă dracul mirat.

— Da ! Pentru noi oamenii, adevărul este : credința în voință și voința în credință... Să cred în puterile mele în chip nemărginit [...]

Voiesc și cred, iată adevărul, drace !...

— Umblu să mă-nchin de mirare, răspunse dracul înspăimîntat de așa gînduri. Nu vezi tu răul la orice pas și nu-i simți puterea lui nemărginită ?

— Nu voiesc să-l simt și nu-l voi simți. Nu cred în nemărginirea lui și nu va fi nemărginit. Ah, da ! Adevărul e credința și voința ! Voiesc să-mi fie bine !... Cred !... Voiesc soare pe cer !... strigă Zapis uitîndu-se în sus.

Dracul nu mai zise nimic, dar norii se deteră la o parte și soarele se văzu strălucind sus într-un haus albastru.

Zapis, cum văzu că și norii îl ascultară, zise :

— Iată Satano, că prin credință se însenină cerul !... Legea totului ascultă de credința bună și nemărginită a unui om ce voiește binele și crede în el.

Iată creștinul ce crede în Cristos !...

Dracul scrișni din dinți și apucă pe o vale, unde se vedea gura unei peșteri.

Zapis merse în urma lui, pășind mai cu putere și încredințat că se va întoarce îndărăt și de la iad.

*

Intrară în gura peșterii și începură să scoboare în jos. Aci lumina pieri și se făcu un întuneric negru ca păcura.

Pe jos erau pietre ascuțite ca niște țăpuși.

Unele erau mari cît casa, iar altele subtiri ca niște sulii și, pe de rînd, s-auzeau zbîrniituri, fluierături și zgomote de ființi ce fugeau dinaintea lor.

— Nu ți-e frică, Zapis ? întrebă iar dracul.

— Nu mi-este frică !... Ți-am spus că am descoperit adevărul și cine cunoaște adevărul nu mai se-nfricoșează de nimic. Adevărul e lumina sufletului, e gîndirea

desăvîrșită, e știință, e credință, e voință !... Deci nu mi-e frică !

— Aici șerpilor sînt mari ca odgoanele și mulți ca iarba, îi spuse diavolul. Ascultă-i cum șuieră și vezi cum le ard ochii, ca niște steluțe roșcate... Șoarecii, dihorii și viezurii, auzi-i cum chirtăne și grohăie... Mie mi-e frică !

— Nu este nimic pe pămînt mai puternic și mai tare ca omul ce crede și voiește. Nu este nimic care să învingă pe cel ce știe și gîndește. Șerpilor și toate celelalte vor simți voia mea, și îngroziți vor pieri din cale-mi !...

— Ești nebun, băiete ?

— Sînt creștin, drace ! îi răspunse Zapis.

— Am auzit eu că ai făcut minuni cu deșteptăciunea ta la curtea lui Soare-Împărat, începu dracul să vorbească, dar nu credeam că deșteptăciunea ta este nebulie curată.

Cum încape în sufletul tău credința, care este o stare sufletească oarbă, căreia nu-i poți pune temei și știință, care e adevărul stabilit prin cele cinci simțuri omenesti ?... A crede în știință și a crede în Dumnezeu conceput de Cristos e ceva cu neputință. Ori ești creștin și rămii un prost, ce crede totul fără nici o judecată făcută de sufletul lui; ori ești un om de știință și crezi numai ce se poate dovedi. Tu, care crezi și în știință și în credință ; care voiești și pe una și pe alta, și care voiești lucruri ce nu se pot, ești un nebun !... Noroc că te-am luat din lume, altfel ai fi înnebunit-o cu voința ta oarbă și cu credința ta prostească.

— Nu vorbești adevărul, drace, ci voiești numai să-mi zdruncini credința și voința mea. Am puterea să gîndesc cu capul meu și deci să îți judec și gîndurile tale.

Credința în Dumnezeu e temelia pe care crește nemărginită credința în puterile mele. Sînt și vreau să fiu puternic !...

Voința mea este credința că, voind eu, Dumnezeu voiește cu mine și deci totul voi putea. Zici de întuneric și de șerpi... iată... Voiesc ca ochii mei să fie ca două steluțe luminoase, care să-mi lumineze ca niște reflectoare. Și așa fu : ochii lui Zapis începură să lumineze și la lu-

mina lor, șerpilor începură să fugă și jigăniile să urle de spaimă.

— Ceea ce poți tu să faci, iată fac și eu, zise dracul, și ochii lui se măriră și începură să răspîndească o lumină roșie ca ceea de la felinarele trenului în timpul nopții.

— Cu atît mai bine ; iată dar cum prin voință și credință, cînd acestea intră în noi prin știință și gîndire, întunericul piere chiar din fundul peșterilor !... Da... sufletele bune cu voință și credință, pot lumina ca stelele, chiar fundurile mărilor. Voința e mijlocul prin care s-au creat luminile văzute și nevăzute... Voiesc și cred !...

Dracul începuse să-și frîngă mîinile de necaz. Înțelese singur că nimeni nu poate fi mai puternic ca omul ce gîndește mult, ce voiește mult și crede și mai mult. Ca tot să-l piarză, el încearcă altă înșelăciune.

— Iată, Zapis, zise el, cum te urmează acest șarpe pe care lumina ochilor tăi l-a fermecat cu totul.

Zapis se uită în urmă, dar dracul odată îi făcu un brînci în adîncul unei prăpăstii foarte adîncă.

Zapis se simți căzînd în gol și nu putu decît să gîndească : „Cred că Dumnezeu e cu mine !“ Se pomeni ajuns în picioare pe un loc tare și nu simți nici o durere și nici o zguduială.

Un vîjiit ca de ghiulea se opri lîngă el, și dracu, cu ochii roșii, ca două felinare, ajunse lîngă el.

— Tot viu ? îl întrebă dracul.

— Tot, Satano !... îi răspunse Zapis.

— De la cinci sute de stînjeni înălțime și să nu ai nimic !... se miră dracul.

Cu ochii lui roșii parcă tivi cu jeratic și cu sînge stîncile colturoase dimprejur. Cînd se uită și Zapis, stîncile se înălbeau și străluceau sub lumina ochilor lui, ca argintul luminat de soare.

— Mă mîndresc cu isprava mea, începu dracul. De trei sute de ani eram vestiți că te vei naște tu cu numele adevărat de Huberung. Ce-am luptat pînă ți-am schimbat numele în Zapis, numai eu știu. Am căutat să te împiedicăm de a te naște în palatul vreunui împărat. Te-am împiedicat să te naști copil al vreunui bogat, și voiam să te împiedic să te naști în trup de om. Voiam să să te împiedicăm de a te naște chiar între dobitoace.

Ne-ai înșelat. Ai intrat în nevasta bietului Neacșu.

Dar norocul, acea binecuvîntare a cerului, era cu tine. Boierului Topală i s-a îmbolnăvit soția la care ținea ca la ochii lui din cap. Neacșu și Maria lui porniseră în lume să scape de sărăcie. Soția lui Topală însă a murit, iar el, în gîndul lui răzvrătit de durere a luat hotărîrea de a-și lăsa averea celui dintîi sărac ce-l va întîlni în drum. Era tot binecuvîntarea cerului, care îngrijea de tine.

Văzînd că pașii lui Neacșu vin spre Topală, atunci am făcut pe Topală să se spînzure singur, i-am luat sufletul și l-am încuiat în tolbă, și, cît îi era trupul încă cald, am intrat eu în trupul lui și în schimbul averilor ce avea te-am cerut pe tine la părinții tăi, pe tine marele credincios Huberung !

Rob al hotărîrei părintești, mergi cu mine, unde cu înțetul, vei căuta gîndurile și faptele pentru care hotărîseși să te naști. Cînd îți va fi scîrbă de lumea pămîntului, vei fi liber să pleci aiurea !... dacă marele tartor n-o hotărî într-altfel. Al nostru voim să fie pămîntul, și trebuie să împiedicăm pe oamenii ca tine de a-și împlini gîndurile.

Zapis îl ascultă liniștit, dar îl întrebă :

— Și cam ce aveam eu să fac pe lume ?

— Aceea ce nu trebuie să-ți spui, căci tot mi-e teamă că te vei întoarce în ea. Oamenii ca tine se descoperă însă singuri cine sînt, ce pot și ce trebuie să facă. Din zi în zi tu te-ai descoperi ție însuți, te-ai fi recunoscut și atunci scopul pentru care te-ai născut, l-ai fi înțeles singur... Or asta nu trebuia și nici nu trebuie !...

— Cum pricep eu, aveau dreptate grecii de scrisese pe templul lor : „Cunoaște-te pe tine însuți“, răspunse Zapis.

— Alt nebun, răspunse și dracul. Văi ce-am muncit, pînă am întăritat pe cei mai proști, ca să-l otrăvească cu cucută !... Așa nebuni trebuie dați afară de pe pămînt !... Îmi pare bine că și pe tine te-am smuls !...

— O să vedem acum cît timp vei putea să mă ții smuls...

Merseră din nou tăcînd, pînă Zapis văzu că în fundul nepătruns al văieii se zăreau niște limbi de flacări roșii, în mijlocul unor nori de fum negru.

Încredințat în dumnezeu merse fără frică.

De ce se apropia însă, de aceea creștea căldura și trosnetele focului începeau să se auză ca o vijelie depărtată.

Mergînd amîndoi mai grăbiți, începu să se vadă o mare de flacări și de fum, ce se zbătea amarnic ca sub suflarea unei vijelii. Acum fulgerile și trăsnetele urlau și detunau de parcă voiau să facă pămîntul țândări. Prin norii de fum, negri și întunecoși, fulgerele făceau niște brazde adînci, niște prăpăstii din care țîșneau flacări, cu vine negre de fum, se încolăceau, se-mpleticeau și plesneau ca niște bice mînuite de uriași. Apoi în pîlcuri mari se desprindeau din marea de foc, se repezeau în sus asupra norilor de fum, plesneau cu zgomot și piereau ca niște păreri. Mirosul de pucioasă, de smoală neagră, de păcură și de cărbuni era înăbușitor. Căldura acum ajunsese dogoare de care se pîrlea părul și se umfla carnea.

— Cred că ești cu mine, Doamne ! zise Zapis și merse înainte.

Se apropie și mai mult de marea întăritată de foc ! Niște ziduri de cremene afumată și neagră se văzu înainte-le.

Zapis se urcă pe ele și scoborî după dracul, care se uita în urmă la el, cu ochii sperioși.

Între zidurile acelea se vedeau închise o mulțime de dobitoace, boi, vaci, cai, bivoli, cîini, oi și măgari. Toate acestea urlau de-ți luau auzul și-ntr-un lac, negru și ăla de scînteile stinse în apa lui și de păcura ce-i ardea pe margini, se înnomoleau toate și fugeau de colo pînă colo.

— Pentru ce așa chin pe toate aceste dobitoace ? întrebă Zapis îngrozit.

— Aceștia sînt foștii oameni proști, nebuni și hoți, îi răspunse dracul. Aici sîntem ajunși în mahalaua proștilor. Au avut în viața pămîntului trupuri de oameni, dar unii au fost răi cum sînt cîinii ; s-au certat și s-au încăierat fără pricină, ca ei ; alții au fost proști ca vacile :

n-au iubit curățenia și cercetarea cu gîndul a lumii în care trăiau. Spre pedeapsă, au fost dați nouă pe atîția ani cîți au trăit proști pe pămînt, iar noi le-am dat să poarte p-aici trupurile ce se potriveau cu mintea lor.

— Și pentru ce faceți voi astea ?

— Că așa ne place să facem.

— Nu cumva am intrat în iad ? mai întrebă Zapis.

— Am intrat în mahalaua proștilor, a acelor ce au căzut în puterea noastră prin prostia lor. N-au voit să se cunoască nici pe ei, nici locurile unde se pomeniseră. Ca niște orbi au așteptat să le treacă viața pămîntească fără s-o priceapă și fără s-o cunoască... Uite cela de colo, boul acela marele, e un mare prost, ce a fost bogat, dar care n-a citit o carte și n-a născocit un gînd. A trăit din munca altora cu trupul, și din ideile altora cu sufletul ; nimic n-a ieșit din capul lui... Și a trăit nouăzeci și nouă de ani... Acum tot atîția va sta bou, aici, pripindu-se la focul din mahalaua proștilor.

— Atunci și prostia este un păcat ?

— Cerul pentru proști e închis !

— Pricep, răspunse Zapis. S-a zis de mult : „Învățați, proștilor, minte !“ și apoi ni s-a spus : „Fiți desăvîrșiți, că tatăl ceres desăvîrșit este !“ Desăvîrșirea înseamnă știință, voință și credință.

— Înainte, drace, că și în iadul tău pot învăța ceva !

— Dar și pentru cei cumiți iadul are locuri gătite mai în mijlocul lui ! îi spuse dracul.

— Se poate ?

— Vei vedea și stradele celor plini de știință... Chinurile lor sînt mai groaznice, căci ei prin mintea lor au căzut mai jos ca proștii... Știi tu... „Fericiți cei săraci cu duhul“ ...ei nu pot cădea în păcatele mari ale celor boğați cu duhul.

— Așa cum ați fi voi dracii !

Dracul odată se opri în loc și se izbi cu palma peste frunte.

— Ce e drace ?

— Mi se pare că și aici ai dreptate !...

— Nu cumva te pătrunde adevărul ce mintea mea îl descoperă ? îl întrebă Zapis.

— Adevărul, adevărul!... cine știe care este adevărul!

— Învață-te să gîndești, Satano, căci și în mîntea ta se va pogori adevărul. Dar atunci nu mai vei fi Satana.

— Dar cine?

— Vei fi îngerul pocăit, fiul pierdut și regăsit iarăși!...

Dracul își scutură capul și spuse:

— Mă doare capul!...

— Pînă te vei învăța să gîndești drept, te va dura capul; de aci încolo, vei simți cea mai mare plăcere gîndind.

Dracul căscă lung.

— Mi-e și somn!

— Înainte, căci, în iadul tău, cred că vei dormi.

*

Vorbind astfel se pomeniră cu turmele de oi că-i ocoliseră toate, zbierînd.

— Dar oile, cum de se găsesc aicea, cînd ele au prezentat pe mielul nevinovat?

— Sînt proștii din vina altora... N-au avut școli, n-au avut dascăli și n-au avut cărți. Dar aceștia nu se chinuiesc ca ceilalți. Lîna lor cea mare suge apă multă și pînă se aburește toată, ei simt răcoare.

Oile veniră însă și începură să se scuture de apă pe picioarele și trupul lui Zapis, că-l umplură de noroi de sus pînă jos. Pe cămașa lui de solzi de aramă, apa sfîrșia, iar aburii se ridicau ca niște nori.

— Înțelegi?... au încă mințile omenești, spuse dracul, vor să te răcorească scuturînd apă pe tine!... Ele pricep că focul iadului te dogorește groaznic.

— În numele lui Dumnezeu, voiesc să fie libere aceste suflete!... zise Zapis.

Cum zise astfel, oile căzură jos, trupurile lor se scrumiră și nu se mai văzu nimic.

— Ajutor! Ajutor! începu să strige dracul.

Turmele celelalte de dobitoace se repeziră și ele, zbierînd și urlînd, unele să împingă pe dracu, altele să cadă la picioarele lui Zapis.

Îndată micii diavoli își scoaseră capetele negre și cu coarne din norii de fum și priviră sperioși spre Zapis.

— Ajutor! mai strigă dracul.

— Dar pentru ce strigi, Satano? întrebă Zapis.

Pînă să-i răspundă dracul, ce încă era în chipul boierului Topală, deodată din toate părțile năvăliră mulțime de diavoli negri, cu coarnele zbirligate în sus, cu bice și furci de fier în mîini și ocoliră pe Zapis. Zapis îi privi crunt și ei se opriră în loc. Dobitoacele se-nfricoșară.

— Acesta e Zapis, sau Huberung, vorbi dracul ce-l adusese, puneți mîna pe el și duceți-l în fața marelui tartor.

Dracii năvăliră și-l apucară unii de mîini, alții de picioare, iar alții de vîrfurile coifului de aramă.

Zapis zîmbi plin de încredere și vorbi:

— Aide, să vedem ce puteți voi să-mi faceți, lăsîndu-mă eu în voia voastră. Puterea mea de a răbda e mai mare ca puterea voastră de a face rău.

Dracii zburară cu el și se cufundară cu toții în marea cea de flăcări.

Aci fumul și flăcările îi intrau pe gît și păreau că-i ard gîtul și plămîinii. Flăcările jucau pe el și treceau arzătoare și puternice căutînd să-l scrumească.

De foc și de fum, nici nu mai văzu, iar de zgomotele îngrozitoare ce trosneau și urlau din prăpăstii ce păreau fără fund, nu mai auzi nimic. Un moment uită de diavoli, uită de iad și pronunțînd cuvîntul: Dumnezeu, i se păru că doarme și visează.

*

Își veni însă în fire — nu se știe după cît timp — și se văzu plutind deasupra unei cetăți de argint. Aerul de deasupra ei era răcoros, iar în jos, văzu uliți drepte și rîuri de ape limpezi.

Se uită în sus, dincotro știa că venise, și văzu flăcările alergînd pe cerul iadului, răsucindu-se și plesnind înfiorătoare. Înțelese că flăcările era bolta ce acoperea iadul, dar că în josul ei era aerul rece, curat, și locuințele ascunse ale diavolilor.

Împrejurul lui mergeau dracii ce-l duceau, iar mai în urmă, boierul ce-l adusese, preschimbat acum într-un

diavol bătrîn, cu o barbă de fulgi negri, mergea și el obosit și dus pe gînduri.

Gum Zapis era scoborit de sus în jos, văzu în mijloc unei piețe de argint un palat cu acoperișurile foarte țuguiate și cu toate ferestrele și bolțile în forme unghiulare.

Diavolii se scoborîră cu el dinaintea ușilor palatului și unul din ei îi zise :

— Intrăm la măriia sa tartorul... Ai să te închini în față-i.

Zapis nu-i răspunse și pășiră înăuntru.

În mijlocul unei camere mari și înaltă, cu pereții, pardoseală și tavan, cu totul și cu totul de argint, ședea pe un tron, asemenea de argint, marele tartor. Era un drac mare, gras, roșcovan, cu pielea plină de broboane roșii și negre, și cu o coroană de vîrfuri de săgeți, pusă între două coarne ca de berbec.

Toți diavolii căzură în genunchi, cu fețele la pămînt, și rămase numai Zapis în picioare, cu capul puțin aplecat, dar tare în credința și în hotărîrea lui, să-l înfrunte fără nici o teamă.

Tartorul, încruntat, începu să-l privească de la picioare în sus și, cînd ajunse la ochi, începu să clipească des. Apoi închise ochii, puse mîna la frunte, stătu așa cîteva clipe și vorbi :

— Tu ești vestitul Zapis ?

— Cu voia lui Dumnezeu, eu sînt, îi răspunse Zapis.

— Ești un spirit, îi vorbi tartorul, robii unui alt spirit, care nu e așa de mare, după cum îl socoți în gîndul tău. Vorbesc de acela ce-l numiți Dumnezeu !... După puterea și calitățile tale, ce sînt ale tale, dintru ale tale, nu dintre ale lui, ar fi trebuit să te naști în casa unui împărat, nu în pocioaba părăsită a boierului Neacșu. Eu însă, dracul, cel urît de tine și de mulți ca tine, care nu mă cunosc, te-am îngrijit. Un boier rău la suflet, care ura toată suflarea omenească, afară de iubita lui, fiindcă făcea fapte de acelea ce voi le puneți în socoteala dracului, l-am luat și stă în mahalaua ucigașilor. Averea lui am dat-o lui Neacșu, pentru tine. Am voit să ai o creștere îngrijită, să te înalți în mijlocul unor oameni de seamă, nu însă atît de cîu seamă cît ești tu. Te-am îngrijit și

te-am luat la mine în puterea cuvîntului dat de părinții tăi. Și, dacă te-ntrebi acum pentru ce, ori ca să te chinuiesc ? îți răspund : Nu, pentru că n-ai făcut rele. [...] Te vreau numai tovarăș cu mine. Vreau să fii un spirit răzvrătit, contra unui alt spirit, care s-a suit pe tronul împărătesc al cerurilor, fără nici un drept. Spiritul acela se numește cu de la el cuvînt : Domnul zeilor, Dumnezeu, și trebuie răsturnat !... Te-am luat și pe tine pentru a lupta cu el. Că vom suferi făcîndu-i război, e foarte adevărat ; dar mîndria suferințelor noastre o să fie mai mare ca mîndria plăcerilor simțite de el.

Fii-mi dar și prieten și ostaș, ca să cucerim și tu și eu, rangurile ce puterile și calitățile noastre ne îndreptătesc să le rîvnim !

Și zicînd acestea, tartorul îi întinse mîna în semn de prietenie. Zapis însă, nu fu încredințat și-i răspunse : [...]

— Dă-mi libertate, Satano să mă întorc la lume, că mi-e drag și voiesc să măresc sporul de bine, de adevăr și de frumos. Și dă-mi și zapisul, chiar dacă n-ai înțelege adevărul asupra puterii și esenței gîndului.

— Zapisul n-am de unde să ți-l dau.

— Îl ai de unde să mi-l dai și vreau să mi-l dai ! rosti Zapis cu putere.

— Nu-ți trebuie, du-te și fără el.

— Voiesc și trebuie să mi-l dai.

Tartorul însă nu vru. Zapis, dacă văzu că nu poate s-o scoată la cale cu binele, scoase sticluta cu aiasmă din sîn și începu să boteze.

Se-ntîmplă ceva minunat de tot.

Stropii de aiasmă, pe unde cădeau, se aprindeau și ardeau de topea pardoseala iadului.

Tartorul, atîns și el d-un strop de aiasmă pe obraz, sări în sus răcnind și strigînd :

— Oprește-te Zapis, că zapisul ți se aduce îndată. Și făcu semne și strigă să-i aducă zapisul.

Diavolii ce o rupseseră la fugă spăimîntați, se opriseră buluc mai departe și unul mai negru aducea în mîini un sul de papirus.

Tartorul îl luă și-l întinse lui Zapis.

— Acum ești dezlegat de puterea cuvîntului rostit de părinții tăi și ești liber să pleci.

Zapis, în culmea bucuriei, se uită în sus, dar văzu în loc de cer albastru, bolta de foc a flacărilor iadului. Totuși gîndi la Dumnezeu cu mulțumire și recunoștință și apoi privi la diavolii ce stau toți înfricoșați.

— Iși aminti de țîlharul Roșu și vorbi tartorului.

— Aveți un spirit intrupat într-un om ce se numește țîlharul Roșu. Acesta v-a împlinit gîndurile ca o unealtă bună de lucru. Spuneți-mi și arătați-mi unda va fi locul lui, cînd va fi destrupat?...

Tartorul clipi din ochi, cu mîna la arsura de pe obrazu-i izbit de stropul de aiasmă, și-i răspunse :

— Vino să-ți arăt.

Zapis porni după el afară și merseră în dosul palatului, de unde ieșea în clocote un rîu mare de catran și păcură.

— Aici îi e locul gătit.

Și ca să dovedească grozăvia locului, tartorul scoase un cuțit nou de la brîu și-l trase prin clocotul de smoală. Cînd îl scoase în sus, cuțitul se văzu găurit ca ciurul.

— Cine l-a găurit așa ? întrebă Zapis minunat.

— Viermii cei neadormiți ! îi răspunse tartorul.

— Dă-mi mie cuțitul !

Tartorul i-l dete.

Zapis pipăi cuțitul și înțelese că suferința e întrebuintată de diavoli, fără să priceapă ei, ca mijloace de desăvîrșire. Spiritele proaste prin suferinți dobîndesc puterea de a ține minte, de a gîndi și de a deosebi răul de bine ; cu un cuvînt : de a deveni conștiente și puternice.

— Acum duceți-mă afară din iad !

— Duceți-l ! făcu semn tartorul.

Diavolii îl luară de umeri și zburară în sus.

*

Zapis se gîndi la minunile ce putuse să le facă numai încordîndu-și voința și zise : „Voiesc ca flacările să se dea în lături, să ies neatins de ele ! Voiesc asta, în numele lui Dumnezeu tatăl și al fiului și al sfîntului duh !...

Dracii începură să răcnească îngrozitor.

— Ce v-a găsit ? îi întrebă Zapis

— Ai rostit formula formulelor, de care totul se teme și căreia totul se supune !

Flacările ce formau bolta iadului se deteră la o parte plesnind ca împinse de o vijelie și mai grozavă, iar dracii zburară cu Zapis, neatins de nici o flacără.

Îl trecură în zbor pe dasupra oboarelor ce formau mahalaua proștilor și suiră cu el în peștera întunecoasă.

— Aici te lăsăm ! ziseră ei.

— Și dacă n-aș vrea ? întrebă Zapis.

Diavolii nu-i răspunseră nimic și zburară cu el mai departe. Cum în peșteră era întuneric nepătruns, Zapis își încordă voința, și ochii lui se aprinseră ca doi luceferi și luminară ca un sul de raze hausul dinainte.

Atunci văzu cum diavolii cu aripi ca de liliac și negri ca păcura zburau împrejurii ca roiul iar alții îl duceau în toată voia lui.

La gura peșterii, unde ninsoarea iar era în putere, diavolii se opriră și-i spuseră :

— Te-am scos la lume... Acum mergi și singur. Lăsa-ne să ne-ntoarcem !

— Și dacă vă poruncesc să mergeți ? zise Zapis încruntat.

Diavolii, mușcîndu-și buzele de furie, fură siliți să-l ducă pe dasupra munților și-a vailor de gheață, și-l scoaseră la locul unde nu mai era zăpadă, ci numai tufe mici și ierburi sărăcicioase.

— Pînă aici e destul ! mai ziseră ei.

— Înainte ! le strigă Zapis.

Diavolii iar porniră cu el pe sus și merseseră cale lungă, pînă cînd Zapis văzu pe dedesubtul lui munții acoperiți de brazi, unde își aminti că întîlnise pe țîlharul Roșu. Atunci porunci :

— Lăsați-mă jos și duceți-vă îndărăt la iad...

Diavolii nu mai așteptară să li se mai zică o dată, ci îl lăsară jos, se înclinară în față-i și porniră prin văzduh de le sfîrșiau aripile.

Zapis rămase cu ochii după ei și se gîndi că plăcut lucru e să poți zbura prin înaltul cerului, cum zboară șoimii și vulturii.

Porni singur pe jos ; dar acum drumul era anevoios ; fiecare rîpă trebuia trecută, fiecare deal urcat, fiecă departare străbătută cu osteneli și cu sudori.

Ce bine ar fi fost ca oamenii să poată zbura, gîndea el. Cînd fusese adus de diavoli pe sus, văzuse în josul lui, alunecînd într-o ceață albastră, munții și pădurile, cîmpiile și apele.

Cum își arunca ochii departe spre cîte un pisc nalt și golaș, cum piscul se părea că se umflă, că se face mare, crește, vine întii încet și apoi iute, ajunge în drept și trece în urmă ; iar ochii lui însetoșați de zări senine, pline de soare, alergau și mai departe, țintind alte piscuri și alte cîmpii, dezvălitate ca un covor verde în fața razelor soarelui.

Și acum se afunda în cărări neumblate de oameni, se amestica în lăstările și arborii codrilor și străbătea cu încetul depărtări ce în zbor le-ar fi străbătut în cîteva clipite.

Mergînd așa, văzu jos o pasăre moartă. Se aplecă și o ridică. Fără să se oprească din mers, îi luă seama, cum sînt făcuți fulgii, cum sînt așezați, de ce sînt moi la vîrfuri și așa de ușori. Cum știa carte multă, că doar la dascălul lui Soare-Împărat învățase, pricepu zborul păsărilor și i se înfipse în cap gîndul de a face o mașină de zburat. Lucru nemaipomenit pe atunci, dar de gîndit fusese încă din timpuri și mai vechi. Ba, Icar, ce n-o fi știut carte cît Zapis, se și apucase să-și facă aripi. Zapis știa de încercările aceluia făt-frumos și se hotărî să încerce și el să facă. Cum era pe drum și în pustie, văzu ce greu îi este să socotească fără condei și să facă aripi fără scule. Luînd seama păsărei moarte din mină, mai că-și uitase de tilharul Roșu, cînd un glas gros îl trezi din gînduri.

— Te-ai întors, băiete ?

Se uită și văzu la cîteva pași de el pe tilharul Roșu.

— M-am întors, om bun.

Tilharul veni spre el și se întîlniră.

— Ce-ai văzut p-acolo ?

— Foc, fum, smoală, miros de pucioasă și de necurățenii arse. Parcă tot pămîntul acolo își arde și își mistuie murdăriile. Iată și locul tău !

Și scoase cuțitul și i-l dete.

— Cine l-a găurit așa ?

Viermii cei neadormiți ; viermii ce rod și oasele și fierul... Acolo, într-un rîu de smoală incinsă, spuneau diavolii că e locul tău gătit. Dar nu te speria : Dumnezeu e mare și bun. Prin credință dreaptă de aci nainte și prin pocăință, te vei mîntui. Mergi după mine să căutăm un sfînt pustnic, care m-a sfătuit și m-a ajutat și pe mine și acolo vom găsi sfaturi de mîntuire și pentru tine.

Tilharul, cu ochii pe cuțit, îl ascultă pierdut în gînduri.

— Ascultă-mă !, îi zise Zapis, eu nu voiesc să te înșel, ci îți vorbesc adevărul. Prinde cuvintele mele în întregimea lor și judecă-le cu toată puterea minții tale. Sufletul omenesc e o substanță prea deosebită și în multe feluri se poate frămînta și în multe forme se poate turna. La iad am văzut mahalaua proștilor, unde cei ce fusese proști p-aici, erau întrupați acolo în dobitoace, în boi, în cai, porci și măgari. Același suflet silit să îmbrace alte forme, după cum apa, care e substanță grea și groasă, îmbracă forma vasului în care o punem.

— De-aș fi fost prost !, răspunse tilharul, nu puteam să fac atîtea rele. Mîntea, mîntea ar trebui să lipsească celor răi, căci numai fiind proști, ei n-ar ști să facă tot răul ce-l voiesc și n-ar ști să se păzească de a fi prinși. De-aș ajunge vreodată în harul lui Dumnezeu, i-aș cere : Dă Doamne cea mai desăvîrșită mîntea și cea mai mare înțelepciune oamenilor care-s buni și cu inima și cu sufletul și cu fapta și cu gîndul ; și ia toată mîntea și toată înțelepciunea de la cei răi, de la cei ce voiesc și fac rele.

— N-ai dreptate, îi răspunse Zapis. Prostia e un păcat. S-a zis : „Fiți desăvîrșiți, că tatăl ceresă desăvîrșit este !“ Că sînt oameni răi care au mîntea, sînt din pricina că încă n-au mîntea cît le trebuie ; că încă nu sînt desăvîrșiți.

Dumnezeu știe faptele și gândurile oricui și le știe tot cerul ! În ziua cînd se va pomeni destrupat, dezbrăcat de haina trupului și va vedea plutind în razele de lumină faptele lui, iar în tremurarea tăriei cerului gândurile lui rele, se va înrușina de părinții lui, de prietenii lui, de aceia ce a iubit și el pe lume și-a fost prețuit de ei și va fugi și mai grozav ca hoțul urmărit de poteri. Nu-l va goni puterile cerului, ci numai vederea faptelor lui în văzul tuturor !

Între cei ce văd faptele, nu e numai Dumnezeu, pe care cu o minte îngustă n-ai putut să-l pricepi, ci mai sînt și părinții, bătrînii care te legănau pe genunchi și te numeau îngerul lor. Că între ei e și mămița, care te socotea nevinovat și în fața căreia n-ar vrea nimeni să fie rușinat.

— Așa e ! așa e ! răspunse tîlharul pocăit. Văd singur că am fost cu mintea rătăcită și plină de întunericul răului... Spune-mi, spune-mi drept, eu care am ucis nouăzeci și nouă de inși, care am furat, care am pîrit, mai găsi-voi iertare la cel atosteștiutor ?

— Dacă te pocăiești, dacă faci binele ; dacă suferi rele pentru binele ce-l faci, iertare este. Dumnezeu nu vrea moartea păcătoșului, ci numai îndreptarea lui !

*

Tîlharul, incredințat din ce în ce mai mult, îl urmă supus și pe gânduri. Colnicul pe care mergeau acum era plin de fîn uscat, necosit de nimeni. Brazii verzi, mari și stufoși, umpleau de întuneric toate văile.

— Ascultă, Roșule, de cînd am fost în iad, am pierdut măsura timpului. Nu știu dacă acum sîntem spre primăvară sau spre toamnă...

— Sîntem spre vară. Soarele merge încotro mergem și noi. Zăpezile s-au luat și în finul uscat se ascund colții celui ce crește din nou.

Zapis se uită în bînsag și văzu o puzderie de iarbă verde, ce creștea din rădăcinile celui uscat.

— Ia vin, Roșule, să-ți arăt ceva...

Roșul se aplecă și se uită.

— Vezi tu... aceste fire sînt toate uscate sau moarte, cum am zice noi, și totuși, rădăcina nu e moartă. Ea își

face alt trup verde. Alte flori va clădi și alte semințe va coace. Viața care este în ea încă n-a părăsit cu totul acest trup. Și unde pui tu locul vieții aici ?... Să-l pui numai în rădăcină, spre toamnă îl găsești și în semințe. Să-l pui în semințe, pe vară îl găsește în flori ! Iată cum se deșiră viața plantelor, iese din pămînt, se naltă înflorită în fața soarelui și sămînța purtată de vînturi prin văzduhul cerului se duce să se prindă de pămînt cine știe unde. Și asta e o viață mai simplă ca a noastră și, totuși, cîte feluri de trai duce sub ochii noștri ! Dar a noastră care vine de sus ? Viața fluturilor ? Întii ou mic, ca și praful, în care viața pare că doarme. Apoi viermușor, trezit de mîngîierea razelor calde de soare. Apoi,omidă mare și lacomă. Apoi, se închide într-o gogoasă și adoarme... Și după un timp de nemișcare, iese ca fluture cu aripi, ce se-ndrăgește grabnic de flori, de miros, și de înălțimi albastre. Zboară și se duce departe, nebănuind că mai acum cîteva zile era un vierme tîrîtor, un vierme scîrbos ce putea fi strivit cu piciorul. Și d-aci înainte cine poate ști șirul de prefaceri ale vieții. Unde ne ducem noi după moarte ?... vedem cu ochii ! Iată un nesfîrșit număr de stele, care sînt sori și pămînturi ca și al nostru. D-aci vom pleca în altă parte, într-alt pămînt ; și tot așa mereu, spre desăvîrșire, spre mai bine, spre mai frumos, spre rai și Dumnezeu.

De-ai fi avut minte, ai fi priceput că viața noastră nu s-a-nceput aici și că nu se va sfîrși aici... Că avem în urma noastră un șir de întrupări și înaintea noastră alt șir. Viața e totul și, dacă e așa, ea înseamnă nemărginire...

Tot vorbind ei astfel, se pomeniră că dau într-o potecuță, pe care se zăreau urme de picior omenesc și de capre.

— Să urmărim potecuța asta : trebuie să fie a pustnicului.

— De unde știi ? îl întrebă Roșu.

— Cred că Dumnezeu ne poartă spre izbînda bună a gândurilor noastre. Cred că ceea ce e bine și Dumnezeu ne ajută să facem și pentru asta vom găsi pe pustnic, mai repede decît am fi căutat alt lucru.

Nu mai merseră mult pe potecă, că se și pomeniră ajunși dinaintea bordeiului unde locuia bătrînul pustnic.

O căprioară sălbatică se ivi de partea cealaltă a bordeiului și, cum puse ochii pe el, o rupse la fugă.

Pustnicul se ivi liniștit de partea încotro fugise căprioara. Puse mîna la ochi strașină și, în vreme ce Zapis se apropia de el, fu cunoscut și pustnicul grăi :

— Mari și minunate sînt faptele tale, Doamne !... Te-ai întors, copile ?...

— Cum mă vezi, prea bunule părinte.

Pustnicul îl luă de gît și-l sărută, iar Zapis îi sărută mîna.

— Dar creștinul cine e ?

— Mărturisește, Roșule, îl indemnă Zapis.

Roșu începu să spuie :

— Sînt tîlharul Roșu, părinte sfînt...

— Am auzit de tine.

— Am venit să mă pocăiesc. Mă căiesc amarnic de toate relele ce le-am făcut. Băiețelul acesta știe și pricepe atît de multe, încît am văzut adevărul curgîndu-i din gură ca un izvor limpede. Viu aici, să-mi spui ce fel de fapte bune să fac pe lume, ca numărul lor să întrecă numărul celor rele !...

— Să rămîneți o noapte la mine... Eu am nevoie de rugăciune... Mîine, poate îți voi spune... Dar acum, spune tu, băiețel, ce-ai văzut pe unde ai fost ?... Dar vouă v-o fi foame... Stai nițel... să-mi chem caprele.

Și pustnicul începu să strige : „Ajutoarele mele dragi, ajutoarele mele dragi“ și un cîrd de capre sălbatice, dar domesticite, se iviră de prin pădure.

— O să vă mulg lapte și o să vă dau și brînză și smîntînă.

Intră în bordei și se-ntoarse d-acolo cu pîine și cu niște vase de pămînt nears, în care era smîntînă și brînză.

— Uite, copiii mei, luați, mîncăți, aceea ce Domnul mi-a dat aici în pustiu.

Și le puse vasele dinainte. Apoi se duse la capre și într-alt vas mulse de la fiecare cîte puțin, pînă umplu

vasul. Caprele veneau singure, fiecare, ședeau la muls și apoi plecau înveselite.

Zapis și Roșu șezură jos și începură să mînce.

— Prea bunule părinte... tocmai acum mi-aduc aminte că n-am mai mîncat de cînd am plecat d-aici. Am trăit cu voia lu dumnezeu și cu cuvîntul lui. Mi-a fost foame pînă la o vreme și apoi de aci înainte mi-am uitat de ea.

— Dar ai slăbit așa de grozav, copile, că numai după ochi te-am recunoscut... Spune-mi acum ce-ai văzut și ce-ai pățit p-acolo ?

Zapis începu să spuie, de rămase pustnicul tare mirat.

— Și-acum ce-ai de gînd să faci ?

— Mă întorc la lume și aș vrea să iau și pe Roșu cu mine... Tata are avere mare și ar putea să se pocăiască stînd aproape și de sfaturile mele.

— Te urmez, băiețule, îi răspunse Roșu, orișunde. Nu mă leg de trupul tău, ci mă leg de sufletul tău, care e mare, frumos și plin de lumina cerului.

Pustnicul se închină și se uită iar în sus cu bucurie și cu credință.

Zapis cum mîncă, cum se simți mai greu și i se făcu și somn.

— Trebuie să dormi, copile, trebuie ! îi zise pustnicul... În lumea asta, așa se poate trăi...

Zapis îi sărută mîna, iar pustnicul le arătă un culcuș de frunze și ei se culcară.

Soarele apusese de mult și cerul se umpluse de stele. Zapis adormi numaidecît.

Pustnicul, cînd îi văzu adormiți, îi binecuvîntă, făcînd peste ei semnul crucii atotpăzitoare de răutăți și se duse să se culce.

Roșu își puse paloșul căpătîi, căci tot nu se îndurase de el să-l lepede, și se culcă la picioarele lui Zapis.

*

Dimineța se sculară mai înviorați și mai odihniți. Zapis, uitîndu-se împrejurul lui, văzu la doi pași de el o viperă cu capul zdrobit, mai mișcînd încă din coadă.

— Cine a ucis tîrîtoarea asta ? întrebă el.

Roșu, smerit, îi răspunse :

— Am crezut că fac bine ucigînd-o, fiindcă venea la tine șuierînd. Am socotit-o în slujba dracului, cum eram și eu o dată, și am ucis-o, ca să nu te muște.

— Poate că ai făcut bine, Roșule... Voi fi folositor lumii mai mult ca o tîritoare ; între ea și între mine, ai făcut bine de m-ai păstrat pe mine în viață.

Pustnicul tocmai venea din pădure, căci el se sculase de mult și plecase s-adune găteje uscate. Văzîndu-i vorbind, se-nveseli și dădu drumul jos de pe umeri crosnii de lemne.

— Ați dormit bine, copii ?

— Bine de tot, prea bunule părinte, îi răspunse Zapis. Și am avut un vis minunat, care, dacă s-ar împlini, aș socoti că a voit Dumnezeu să mă bucure pentru durerile și necazurile ce le-am avut pînă acum.

— Poți să-mi spui și mie visul ?

— Bunule părinte... Visul meu e așa de frumos și așa de plin de făgăduieli, că nu-ndrăznesc să-l povestesc. Dacă s-o împlini întocmai, îl voi spune cu drag tuturor ; dacă nu s-o împlini, voi vedea că a fost amăgirea somnului să mă ție adormit mai mult. Dumnezeu parcă mi l-a spus numai mie. Și, dacă pînă azi speram că nu voi muri fără să fiu folositor, de azi încolo sper și mai mult. Mă-ntorc la viața pămîntească, cu credința că am multe de făcut. Sper, sper și cred și mai mult în bunătatea lui Dumnezeu.

— Crede fiul meu, îi răspunse pustnicul, căci credința mîntuiește. Și eu am avut visele mele... De pildă, asupra lui Roșu. Va trebui să te urmeze și să asculte. Într-adevăr, ai o datorie de împlinit pe pămînt. Și dacă Roșu a fost scula diavolului, să fie de azi încolo scula lui Dumnezeu în slujba gîndurilor tale. Cît despre tine, fiule, Dumnezeu e cu tine. Și cînd este el cu tine, de cine să te temi și cine ar putea să-ți stea împotriva ? Înainte, și fii pururea drept și bun. Asta ți se va cere de aici înainte, căci puterea ți se va da.

— O preabunule părinte, îi răspunse Zapis, vorbele ce mi le spui întăresc cele visate de mine. Făgăduiesc că voi fi bun, drept și totdeauna în slujba celor adevărate și folositoare vieții.

—Așa să fii, fiule și binecuvîntarea lui Dumnezeu peste trupul tău, peste sufletul tău, peste gîndurile tale și peste faptele tale !

Zapis și Roșu se gătiră de plecare.

Pustnicul le dete să bea dintr-o oală lapte dulce și le mai dete și cite o bucată de pîine. Pe urmă sărutară mîna pustnicului și plecară la drum.

*

Mergînd, Roșu începu să spuie :

— De mîncare să nu duci grijă, iubitul meu stăpîn, căci eu îmi am locurile mele cu provizii pînă departe de aici, cale de treizeci de zile... Meseria de tîlhar cerea să mă mut în calea negustorilor și să fug din drumul potterilor.

Pentru asta am provizii în tot drumul ; cartofi, nuci, alune, grîu, untdelemn, brînzeturi, pești și carne sărată. Și mai știu și izvoare reci și peșteri bune de adăpostit. Știu drumurile cele mai scurte, așa că mergînd în partea asta, vom ajunge în cel mult douăzeci de zile în țara lui Paloș-Împărat.

— În țara lui Paloș-Împărat, zici ? îl întrebă Zapis mirat.

— Da, pentru că țara asta, într-acolo este.

Zapis se-nveseli, se uiță în sus la cer și se închină. Roșu îl privi și duse și el mîna la frunte...

— Mi-e frică să mă închin...

— De ce ?

— Mi-e frică că închinăciunea mea o socoti-o Dumnezeu îndrăzneală prea mare... Sînt așa de păcătos că nu-ndrăznesc... Tu-i mulțumești pentru că te-a păstrat curat : dar eu, cînd îmi simt viața așa de murdară ?... Eu mi-am murdărit-o, și d-aia nu-ndrăznesc !

— Îndrăznește.

Roșu închise ochii, se închină și vorbe :

— Mulțumesc !... Odată mi-era groază... Visam noaptea cite grozăvii toate... Mă visam tot plin de sînge ; ba uneori frigeam oameni și mîncam ! Friptura de om, mi se părea cu un gust așa de bun, de mă deșteptam de multe ori, lingîndu-mă pe buze... Și se-ntîmpla lucru gro-

zav ; ziua îmi cădea în gheare cîte un om și-l ucideam, potrivit jurămîntului ce făcusem diavolului.

Cînd îl vedeam mort, niște gînduri îmi năvăleau în cap, să tai o bucățică și să frig ; dar mi se făcea scîrbă și fugeam... În fugă ziceam fără să îmi dau seama : „Îl mîncai nefript și p-asta !“ Și îmi venea să mă închin, dar nu-ndrăzneau de groaza c-o fi păcat !

Noaptea în vis, niște fete frumoase, care dormeau cu mine, îmi dau vin roșu să beau, vin ce era sărat, cald și fără gust și apoi, după ce beam, îmi spuneau : „E sînge, drăguțele !...“

Dimineața îmi venea gînd să mă-nchin, dar mă-ngrozeam de gîndul că dumnezeu, știind că sînt ucigaș, și văzînd că mă închin, va socoti că vreau să-l amăgesc și pe el și, supărat mai tare, ar porunci sfîntului Ilie să mă trăsnească. Nu mă închinam deloc și fugeam departe de locul unde făcusem omorul.

Rătăceam dar din loc în loc, dar visîndu-mă mereu plin de sînge.

Cînd stam în loc să mă odihnesc, mă prindeau gîndurile : pentru ceucid oamenii, dacă nu-i mîncînc ? Pentru ce vărs sînge, dacă nu-l beau?... Să mîncînc și să beau ! Dar în fața hoitului îmi venea scîrbă și iar fugeam... Așa mi-era viața mea : zguduită ziua de scîrbă și de groază, iar noaptea de vise și poftte.

Ce-o fi însemnînd visele, niciodată n-am putut pricepe.

— Roșule, Roșule, începu Zapis să-i vorbească. Multe nu le-ai priceput tu și de aceea multe ai greșit.

Vreau să-ți deslușesc ție ce sînt gîndurile și visele noastre. Caută de-mi pricepe fiecare cuvînt ; ia seama la înțelesul lui adînc, fii cu cea mai mare băgare de seamă și ai să înțelegi aceea ce n-ai înțeles pînă acum. Căzneau-te-te să ai urechi de auzit și minte de înțeles ; căci după cum soarele nu caută pe cei ce se ascund de el, tot așa, cine nu caută înțelepciunea și adevărul, prost rămîne.

— Dacă-i așa, să ne oprim oleacă colo, să ne odihnim și apoi să mergem.

— Să ne oprim, zise și Zapis.

Soarele era aproape la jumătatea cerului, și ei ar fi trebuit să facă un popas.

Ajunși la umbra unor fagi înalți, pe coasta unui deal, se opriră.

Roșu adună în grabă frunze uscate și le așternu jos pentru Zapis.

— Acum deslușește-mă, stăpîne, zise el.

Zapis șezu jos și-ncepu să-i spuie căznindu-se să-i explice ce înseamnă eter și vibrații, înlocuind vorbele astea cu haos, tărie și altele mai potrivite înțelegerii lui Roșu.

— Iacă-te, Roșule... De la noi, de jur împrejurul nostru, adică în sus, în jos, la dreapta, la stînga, încolo și încolo, se întinde lumea cea nemărginită.

Lumea asta este atît de întinsă, de mare în toate părțile, că n-are margine. Dacă ai pornit-o să mergi în sus, ai merge, ai trece de soarele acesta, l-ai lăsa în urmă, s-ar micșora, din ce în ce mai mult, pînă nu l-ai mai vedea ; ai vedea altul, și alți sori, ce s-ar mări de milioane de ori, și ai trece și de ei, i-ai vedea micșorîndu-se din pricina depărtării, ajungînd niște stelute mici, ar dispărea din vedere și ei, ai vedea alții înaintea și tot așa, de te-ai duce, milioane de milioane de ani, veșnicia întregă tot de sori ai da, și tot de pămînturi ca al nostru, fără ca să dai de vreo margine a lumii. Dacă te-ai opri apoi, după un așa lung drum și te-ai întreba cît ai mers, judecata ți-ar spune că puțin de tot, față de nemărginita întindere a lumii ; că și de acolo înainte cerul e tot plin de sori și de stele ; oricît l-ai străbate, de vreo margine n-ai să dai.

Acum caută în mintea ta și vezi dacă poți să pui cerurilor vreo margine. Te-ai dus, te-ai dus milioane de ani, și să zic că-ți închipui o margine. Acum întrebă-te de ce ar putea să fie marginea aceea?... De pămînt?... Copilărească idee. Dincolo de ea, ce-ar putea fi !... Haos ! Pînă unde ? Pînă la o altă margine. Dar gîndește-te... din ce material faci aceea margine ce-ți închipui c-ai găsit-o ? Și aceea cît va fi?... Străbate prin materia ei, că și ea, marginea, trebuie să aibă o mar-

gine... Va avea o margine... de unde va-ncepe iar haosul, adică golul!... Iată dar că cerurilor nici în închipuirea minții nu le poți pune margine. Dar dacă, călătorind cu gândul, ți s-a părut c-ai dat de margini, ia seama că tot cu el le-ai străbătut, și că chiar socotindu-le c-au fost, n-au putut fi decît pămînturi, tot ca acesta al nostru!... Vezi dar cum în haosul cerurilor plutesc, în număr necuprins de mintea omenească, stele, sori și pămînturi, tocmai cum plutește praful în aerul unei odăi răscolite. Aceste spuse ale mele nu sînt păreri, ci adevăruri... Ai auzit de uriașele ocheane cu care oamenii învâțați privesc stelele...

— Da, da... am fost și eu un om de seamă odată!... răspunse Roșu trist.

Zapis urmă :

— Dacă te-ai apropia de pămînturile ce plutesc în acest haos fără margine, și te-ai uita pe suprafața lor, ai vedea că pe ele trăiesc fel de fel de ființe, întrupate în fel de fel de forme, într-un număr iar așa de mare, că rămîne necuprins de mintea omenească. Judecata singură ți-ar spune și aci că, după cum nu se poate afla numărul soriilor și al pămînturilor, tot așa nu se poate afla nici numărul felurilor de ființe ce umplu acele pămînturi ale cerurilor.

Ai priceput dar că lumea e nemărginită și că se poate împărți în trei părți ; în corpuri moarte, de diferite mărimi ; în corpuri vii, sau ființe, și în haosul sau tăria cerurilor, care le străbate și pe unele și pe altele.

Ai auzit că s-a zis cîndva : „Credeți și nu cercetați“. Eu zic : credeți, și, de puteți cerceta, de vă ajuta mintea, cercetați ; dar dacă cercetările voastre nu vă spun nimic, eu vă spun : tot credeți!... Odată, cine știe cînd, veți putea cerceta mai bine și veți ști singuri că drept e să credeți ! Pînă atunci, tot credeți !

Astfel și ție-ți spun : crede !

Eu am dovezi să cred ; tu nu poți să ai altă dovadă decît pe mine ; crede-mă, că adevărul ți-l spun !

— Te cred, stăpîne. Mă căznesc, dar greu mi-este.

— Nu te speria de greutatea asta, căci, după cum într-un strop de rouă se poate oglindi cerul, cu luna și cu toate stelele, tot așa și în mintea unui om poate să

între înțelesul lumii. Cunoștința lumii e adevărul, și ca să ai și tu parte de adevăr, crede în dumnezeu și fii pururea bun. Într-altă întrupare, vei pricepe mai multe și vei face și tu calea spre mai multă cunoștință. Și acum să luăm vorba noastră despre lume, de unde am lăsat-o.

— Vai, cît de mare mi-ai făcut cerul, stăpîne ! vorbi Roșu. Pînă aci pămîntul era totul. Sus era bolta albastră, poate de un fel de sticlă, și de care spînzurau stelele, ca niște candelă, iar dasupra acestei bolți, în podul pămîntului, era cîmp verde, flori, ape, palatele din rai și dumnezeu ! Acum gîndind și închipuind cerul tot așa, nu pot să nu pui alt cer albastru dasupra acelei cîmpii din pod, și dasupra aceleia alta, și alta, și alta, tot așa în număr nesfîrșit. Așa au făcut și alții închipuindu-și șapte ceruri!... Tocmai în al șaptelea cer, spuneau ei că stă dumnezeu!... Pricep acum nemărginirea lumii. Dar, dacă-i așa, nici dumnezeu nu mai e un om, un moș mic, cît mine de înalt... Dumnezeu trebuie să fie o putere nemărginită.

— Așa este, Roșule. În noi nu poate încăpea decît ideea de dumnezeu, dar nu el însuși. Într-un strop de rouă ai văzut că se vede soarele. Ei bine, ar încăpea soarele în bobîța asta de rouă ? Dar cum e soarele ce se oglindește în ea ?

— Mic ca și ea, dar tot strălucitor.

— Ai zis bine. Mic se vede soarele în micul strop de rouă, pe cînd el este de un milion de ori mai mare ca tot pămîntul nostru ! Sufletul mic a oglindit în el un dumnezeu mic, un fel de moș Ion, oarecare, cu barbă și mustăți, cu nevoi și gînduri omenești. În tine nu-l aveai pe el, ci numai ideea lui, în puterea căreia, îți croiai o închipuire de dumnezeu, ce numai dumnezeu nu era.

Dar poate mintea ta, sufletul tău n-a fost nici clar și limpede ca bobîța de rouă ; căci ai văzut cum rîde soarele în limpezimea ei... Sufletul tău a fost picătură de apă turburată, murdărită și ideea de dumnezeu nu s-a putut oglindi strălucitoare cum este. Și iată că a trebuit să vin eu, să te limpezesc, să vezi în mintea ta cît

de nemărginit este dumnezeu. Cît timp sufletul tău era ca o picătură de apă murdară, tu vedeai ori nu vedeai deloc un dumnezeu, și făceai răul fără teamă. Credeai că ai un suflet fără moarte, ori nu credeai, și făceai răul, crezînd poate, că va pieri odată cu tine și binele și răul, nefiind nici pedeapsă și nici răsplată. Azi pricepînd nemărginirea cerurilor, bănuiești și nemărginirea lui dumnezeu. Aseamănă-te acum nemărginirii, să vedem ce însemni?... Și tu atît de mic, ai făcut răul cu toată pornirea, ai ucis, crezînd că ucisul rămîne mort cu totul... O! dacă dumnezeu n-ar fi hotărît ca sufletul să nu moară, cei uciși de tine, uciși rămîneau în veci!... Dar nici ei ucișii și nici tu ucigașul nu veți muri... Nu aci se va sfîrși drumul tău ca suflet întrupat.

— Așa e... Nu puteam nici să știu ce sînt, de am ori de n-am suflet : bănuiam și eu ceva, dar atîta tot. Dar stăpîne iubit, dacă sînt mărginit ca trup, de ce viața nu s-ar sfîrși și ea ?...

— Tocmai asta nu încapе în mintea omului gînditor. Văzînd că de jur-împrejurul lui se întinde nemărginirea corpurilor moarte, nemărginitul număr al corpurilor vii, sau ființele, că haosul sau tăria cerurilor nici ea nu știi de are margine ; că chiar gîndurile noastre, în forma și direcția lor, au tiparul nemărginirii de ce dar, n-am crede că viața noastră, ca suflete, este nemărginită ? Odată, cine știe cînd, s-a putut porni ca o scînteie dintr-un mare foc : spiritul tău. Spiritul, ajutat sau singur, a strîns împrejurul-i materie și și-a făcut un corp aparte, cum s-ar zice : s-a făcut foc, nemaifiind scînteie. De atunci ești tu. Dar cît e de atunci și pînă azi, cine știe din noi amîndoi ? Poate știai odată, deși azi ai uitat, tot așa de strașnic cum ai uitat ce anume mîncare ai mîncat acum zece ani, în ziua de Duminica Florilor !...

Ți-am spus că atît faptele noastre cît și gîndurile noastre sînt văzute și înțelese de o nemărginită mulțime de spirite. Chiar de am uita ceva din viața noastră, prin cer, ca spirite, avem mijloace foarte desăvîrșite ca să ne-o cunoaștem.

În ceruri sînt materiale ușoare în care gîndurile noastre se scriu, se împuntează și se păstrează, ca apoi să se

poată striga cu glas tare, ca să le auzim și noi, atunci cînd am voi să le cunoaștem. Chipurile noastre, mișcările noastre, se zugrăvesc întocmai cum sîntem și facem, și nu numai noi ne putem vedea, ci și alții care ar voi să ne vadă. Toate acestea se fac prin mijlocirea haosului sau tăriei cerurilor în care plutim noi și totul, prin materia numită eter.

Și ca să înțelegi acum ce sînt visele și gîndurile, ți-este mai ușor.

Iată doi oameni : tu și eu. Ca să ne înțelegem, eu îți fac un semn cu mîna, chemîndu-te la mine. Văzînd semnul mîinii mele, ai înțeles că te chem. *Ți-am vorbit prin semne și ai înțeles.*

Mai apropiindu-te, ți-am vorbit împărtășindu-ți prin sunetul graiului cîteva gînduri. *Ne-am înțeles dar prin sunete sau grai.*

Venind un al treilea om, căruia noi n-am vrea să-l facem părtaș al gîndurilor noastre, eu mă uit la tine, poate cu o ușoară încruntare de sprîncene, și ai înțeles că ți-am spus să taci. Iată dar un mijloc de *înțelegere prin ochi sau prin privire.*

Dar tu ești departe de mine și nu te văd ; totuși cu gîndul meu, voiesc să-ți spui ceva, atunci gîndesc la tine, și-ți deșir gîndul meu. Dacă mintea ți-e obișnuită, ți-e luminată, tu primești în ea gîndul meu. Înțelegi cele ce aș fi voit eu să-ți spui, și iată al patrulea mijloc de înțelegere, căreia i se zice *insuflarea sau inspirația*. Dacă atunci cînd eu gîndeam la tine, dormeai, gîndul meu se face închipuire și mă visezi, sau visezi lucruri ce-ar desluși și mai bine cele ce gîndeam eu să-ți spui. Ai prins dar gîndurile mele sub formă de vise.

Capul omului se poate asemăna cu un soare.

După cum soarele răspîndește raze în toate părțile, și ele se pot încrucișa cu alte raze de la alți sori, tot așa și capetele oamenilor răspîndesc gînduri împrejurul lor, gînduri ce sînt un fel de raze nevăzute, ce se încrucișează cu fel de fel de gînduri sub formă de insuflări sau inspirații ; că aceste insuflări pot să le primească oamenii de la alți oameni, sau de la spiritele ce colindă nemărginirea cerurilor. De la spiritele bune, gîndurile insuflăte vor fi bune ; iar de la spiritele rele, diavolii,

gîndurile insuflăte vor fi rele. Și cînd ei ne insuflă pe noi, dacă dormim atunci, visăm vise plăcute ori vise grozave; ne spun adevăruri, ori minciuni. Tu care visai că bei sînge și mînci carne friptă de om, visele tale veneau de la cei răi, care-ți insuflau și îndemnul de a ucide și a jefui.

Bietul tău cap era cazarma gîndurilor diavolești, de aceea visai și gîndeai să omori și să jefuiești. De azi încolo, fă-ți Roșule tot sufletul tău biserica cea curată, din nou zugrăvită și sfințită, unde chiar dumnezeu să slujească cu drag. Acesta e adevărul asupra gîndurilor, asupra viselor, asupra vieții. Pricepe că nici aci nu se găsește mîrginire, ci tot nemărginirea se întinde și în lumea aceasta !...

— Îmi spui să pricep, iubite stăpîne, răspunse Roșu, dar greu este de priceput. Cîte mi-ai spus au fost gînduri nemaivenite în capul meu. Adevărul este în ele, cred asta, dar să nu-mi iei în nume de rău cînd te-oi mai întreba altă dată de cîte ceva...

— Nu, Roșule, nu-ți va fi nimic luat în nume de rău. Îndoieste-te chiar de cele ce auzi și vezi, fiindcă îndoiala e începutul cercetărilor, dar atunci cînd te îndoiești, caută și cercetează. Și, dacă vezi că nu poți să cerțezi, atunci crede; crede în nemărginirea vieții și a lui dumnezeu, crede în puterea faptelor și a gîndurilor bune.

Și care-s faptele bune?... Acelea ce făcîndu-le alții ție, ți-ar face bucurie și folos. Adică : „Ceea ce ție nu-ți place, altora nu face, și ceea ce ție îți place să-ți faci alții, fă și tu lor“. Acestea sînt semnele după care se cunosc faptele bune : urmează și făptuiește așa, și fii încredințat că nu greșești.

În vremea asta soarele se apropia de apus și Zapis, văzînd că au stat de vorbă prea mult, se sculă în sus să pornească la drum.

— Să mergem, Roșule.

— Să mergem, stăpîne.

Porniră iar înainte, spre miazăzi, încotro spusese Roșu că se găsește împărăția lui Paloș-Împărat.

*

Merseră iar zile întregi, odihnind nopțile prin culcușurile ce și le avea Roșu și ospătîndu-se din belșug. Tot drumul vorbeau și zilele treceau cu repeziciune. La drum lung, cu tovarăș bun, este ca și cum l-ai scurta. Într-o seară văzură din piscul unui deal turnurile ascuțite ale unei biserici.

— Ce-o fi acolo ? întrebă Zapis.

— E primul sat din împărăția lui Paloș-Împărat.

— Rogu-te, vorbi Zapis, știi de ce i s-o fi zicînd împăratului acesta Paloș ?

— Știu numai atît că Paloș e cel mai viteaz dintre împărați. Supușii lui îl numesc Paloșul lui dumnezeu; iar cei bătuți de el, îl numesc Paloșul lui Scaraoschi. Acum, care au dreptate, nu știu. Cei care nu-i sînt nici dușmani, nici supuși, îi zic : Paloș-Împărat.

— În împărăția lui se găsesc multe biserici ?

— Biserici sînt destule, dar dreaptă-credință puțină. Oamenii lui nu trăiesc din munca lor, ci din prada luată de la vecinii cu care se războiesc. Hainele după ei, vitele din oboare, banii din pungii sînt furăți de la vecini. Steagul lui Paloș-Împărat are în vîrf un cap de lup, care sfărîmă capul unui miel.

— Roșule, de unde le știi toate astea ?

— Ei... doară în împărăția lui am fost și eu cineva !... Eu am fost armaș.. și pentru că îmi alunecase ochii pe o jupîneasă de la curte, marele vornic m-a băgat în beciurile negre. Acolo am stat trei ani încheiați, pînă cînd și-a adus împăratul aminte de mine și a întreat : „Roșu armașu, unde e, că nu l-am mai văzut de mult ?“

Cineva a spus că sînt închis în beciuri.

— Pentru ce ?

— Pentru că a sărutat mîna jupînesei Leana.

— Numai atît a făcut ?

— Și pentru că a început să plîngă și să tremure cînd jupîneasă a zîmbit la un fluture ce se pusese pe moțul chivării lui !

— A făcut mare greșală Roșu armașul, dar de cît timp stă ?

— De trei ani.

— I-ajunge... Să-i dați libertate.

Și m-am pomenit dat afară și îmbrăcat iar în hainele mele de armaș. M-am dus la curte și, când am văzut pe jupîneasa Leana, am leșinat.

Marele vornic m-a închis numaidecît.

Atunci am jurat să-l omor, în prima zi când oi vedea soarele.

Și-a întrebat împăratul iar :

— Liberatu-s-a Roșu armașul ?

— Da, luminate.

— Voiesc să-l văd.

— E închis din nou... A leșinat când a văzut pe jupîneasa Leana.

Și s-a ncruntat împăratul, dar a zis :

— Aceasta a făcut-o fără voia lui, să-l liberați îndată.

Și iar m-au dat afară.

Jupîneasa Leana, care auzise totul, a venit la mine și mi-a întins mîna să i-o sărut.

— Ești însurat, Roșule ? mi-a șoptit.

— Nu, lumina soarelui !

Marele vornic, care se topea după ea, s-a apropiat de mine, s-a uitat crunt și a spus :

— Sînt conducătorul oștilor celui mai puternic împărat. El e capul, eu sînt brațul. Poruncesc armașului Roșu să plece la moșia sa de la marginea împărăției și să nu mai vie la curte pînă n-o fi chemat. Pleacă !

Și eu care jurasem că pînă la sfîrșitul soarelui îl voi ucide, i-am zis :

— Fii bun !... Fii bun, mare vornic, și îngăduie micului d-tale să stea lîngă jupîneasa Leana pînă la apusul soarelui... Și-ți făgăduiesc să-ți las aceea ce jurasem să nu-ți las !...

— Pleacă acum !...

— Mare vornic... nu mă face să urăsc în d-ta toată lumea ! E soarele în cruce... Îngăduie-mi !

— Pleacă ! și a tras paloșul.

Atunci mi-a venit roșu pe la ochi, am tras paloșul și eu și i-am strigat : „Nu vei mai fi !...”

Și i-am tras una cu atîta sete, că paloșile s-au rețezat în bucăți. M-am repezit la el și i-am scos beregățile cu mîinile...

Jupîneasa răcnea, curtenii alergau toți, și, când m-a ocolit, a început să mă lovească.

— Fugi !... Fugi !... Roșule ! mi-a strigat jupîneasa și, la glasul ei, i-am răsturnat pe toți ca pe niște snopi și am fugit.

În ura mea grozavă, am zis jurămîntul groaznic : săucid pe orice bărbat voi întîlni !... Și am început merseria de tîlhar !...

Cum vezi, luminate stăpîne, cunosc prea bine împărăția lui Paloș-Împărat. Știu bine că acolo dreapta-credință nu este. Se fac toți a crede și, de față cu lumea, toți se-nchină ; dar când sînt singuri și între ei, își bat joc de cruce și de dumnezeu. În țară, pe de rînd, se vorbește de cinste și de bună-credință ; dar cinstit și de bună-credință nu este nici împăratul. Legile pedepsesc aspru pe cei necinstiți. Pentru un ac furat, aproape să te ducă la spînzurat ; dar, pentru banii visteriei, capeți rangul boieriei. Între noi se vorbea pe față ; se pedepsește nu că a furat, ci că a fost prost de l-a prins !... Minciuna era iar pedepsită ; dar nu fiindcă ai spus-o, ci fiindcă te-ai dat de gol singur. În sfîrșit, răul era îngăduit, dar acoperit cu vorbe mincinoase și ipocrite. A ucide un om era ca și cum ai fi fumat o pipă. Te mînjeai de sînge, te duceai și te spălai și stai la masă să mîncînci, să bei și să chefuiiești. Nouă, la toți, ni se părea că așa trebuie să fie, dar acum tare mă mir, pentru ce dumnezeu dă lumea aceea în stăpînirea unor oameni așa de fărădelege !...

— Vei vedea că Paloș va pierde împărăția și că nu-i va mai răbda dumnezeu, îi răspunse Zapis.

Tainele lui dumnezeu sînt mari, Roșule... toți cei răi vor pieri într-un groaznic război... De-o fi după visul meu, zilele lui Paloș și ale puterii lui, numărate sînt...

*

Vorbind astfel, se apropiară de sat și intrară în el.

În sat, casele erau mici și neîmprejmuite cu garduri. Într-o răscruce de drumuri, trei inși stau de vorbă. Zapis, după obiceiul din țara lui Soare-Împărat, le dete bună seara, dar cei trei abia întoarseră capetele și pri-

viră crunt la ei. Zapis înțelese cât de multă răutate se găsește în sufletele acestora, dar zîmbind, zise iar :

— Bună seara, creștini ai lui Dumnezeu.

— E bună de la tine ? întrebă unul.

— E bună de la Dumnezeu... Vă rog pe dv. buni oameni, ce sat e acesta ?

— Un sat, dar ce zor ai tu de întrebă ?

— N-ai fi vrun spion ? întrebă altul.

— Ba bine că nu ! răspunse al treilea.

— Oameni buni, începu Zapis, eu și tovarășul meu sîntem streini și mergem în trecere p-aici...

— De unde veniți și cum vă cheamă ?

— Aveți cumva bilet de unde sînteți ?

— Și unde mergeți ?

— În țara lui Paloș-Împărat nu se plimbă oamenii cu mîinile la spate, ca-n țara lui Țipirig-Vodă...

Zapis, văzînd grămădirea aceasta de întrebări, înțelese și mai mult că aci va trebui să mai sufere și urgia omenească, se gîndi la Dumnezeu, își încordă voința și răspunse :

— Bună ziua v-am dat și belea mi-am căpătat ; dar fiindcă trebuie să se întîmple cele rînduite, iată răspunsurile mele la întrebările voastre :

Venim din iad, de acolo de unde sufletele rele n-au trupuri și se numesc draci. Pe mine mă cheamă Zapis, iar pe tovarăș Roșu.

Sîntem din țara lui Soare-Împărat și trecem pe aici, călători cinstiți, cu respect pentru împăratul Paloș al vostru și cu frică de Dumnezeuul nostru.

— Aha... băiatul are colți la răspunsuri ! Împăratul nostru are dușmani și nu poate ști dacă voi sînteți cinstiți călători sau șireți spioni... Să mergeți la casa dregătorului, să vă deslușiți.

— Să mergem.

Și cei trei porniră unul înaintea lor și doi în urmă. Roșu șopti lui Zapis :

— De-or afla că sînt țîlharul Roșu mă duc la spînzurătoare.

— Ești în seama lui Dumnezeu, Roșule ; nimeni nu-ți poate face nimic fără voia lui... Crede și mergi înainte.

Pe drum, unul din cei ce-i ducea, zise :

— Ia ascultați... Dregătorul e și mai lacom ca noi... El va cere mai mult pentru libertatea voastră.. Și, dacă nu-i veți da, vă va trimite în beciurile statului și acolo veți fi uitați... Viața unui om d-aici are valoarea unei frunze smulsă dintr-un copac... La noi putrezesc mii prin beciuri... O viață de om prețuiește în ochii slujbașilor mai puțin ca un fum de țigare... Înțelegeți streinilor, că va fi rău de voi, dacă ajungeți la dregător... Dați mai bine nouă banii ce-i aveți la voi și mergeți liberi.

— Eu n-am nici un ban, răspunse Zapis.

— Am eu, stăpîne, răspunse Roșu. Și scoase punga.

— Dar se vede că băiețelul e boier mare, de are slugi...

— Plătește Roșule și te voi despăgubi acasă.

Roșul le dete punga.

— Foarte bine, zise unul din cei trei, ai plătit pentru tine, pleacă ; băiețelul să rămîie, dacă nu plătești și pentru el.

— N-am bani la mine, le răspunse Zapis iar.

— Trimete sluga sau robul să-ți aducă.

— N-auziți că venim prea de departe ?... Venim de la iad, din țara diavolilor.

— Cu gogoși d-astea poți încredința copiii !... Noi știm că nu este iad și că nu sînt draci... De unde veniți puțin ne pasă, dacă plătiți cinstit. Fiecare om trebuie să fie cinstit, să-și plătească datoriile de om ! Un strein e un om ce trebuie să plătească pașii ce-i face pe pămîntul unei țări care nu e a lui. El trebuie să plătească fiindcă bea din apa izvoarelor ei, fiindcă răsufală aerul ei, se-ncălzește la soarele ei ; fiindcă mîncă din roadele ei și fiindcă spurcă pămîntul ei...

Cel ce nu plătește e necinstit și necinstiții n-au ce căuta în țara noastră. Aici toți sîntem oameni buni, cinstiți și iubitori ai împăratului nostru. Tu ai plătit, poți pleca ; tu n-ai plătit, mergi cu noi.

— Du-te Roșule nainte, vorbi Zapis. Mergi în împărăția lui Soare-Împărat și spune chiar împăratului că Zapis a fost oprit în împărăția lui Paloș-Împărat... Va plăti împăratul datoriile către acești prea cinstiți oameni.

— Dar cine ești tu așa grozav, ca chiar un împărat să plătească pentru tine ?

— Sînt un supus al împăratului și-i va fi destul asta.

— Tu i-ei fi fecior, dragul nostru ?... Așa trebuie să fii... Atunci se schimbă pricina... Și tu și robul tău veți merge la marele vornic, ca să vă cerceteze.

— Și ei infipseră mîinile în el.

— Dar ce e asta ?... Cămașă de zale !... ești prinț !... și căutai să scapi ? !... Nainte !...

— Mai încet, că merg, buni oameni, dar o să vedeți că acolo îmi va da drumul, și punga lui Roșu o s-o dați îndărăt...

— Ce pungă ? întrebă unul.

— Punga ce v-o dete !...

— Ce, ești nebun ?... Ne-ați dat voi vreo pungă ?...

Aveți martori ?

— Sînt eu martor.

— Tu ? !... Ha, ha... cine o să te crează ?

— Un prinț nu minte !

— Ei așa !... Nouă o spui ?... Prinții mint cînd sînt încolțiți, așa cum ești tu. Și-apoi ați fi proști d-ați spune așa ceva... Ați vrut să ne conrupeti credința către țara noastră... să ne mituiți... Pentru faptul de mituire, pe-deapsa e de zece ani la beci... Și apoi o să vedeți cum o să vă așternem noi moale. „Ne-a-ntrebat de numărul oștilor ; de puterea armelor, de grosimea zidurilor cetății... Și cît cerem să ucidem pe luminăția sa... Și am cerut o pungă și ne-a dat-o... iat-o...”

— Și vom fi crezuți, fiindcă vom jura pe cruce, și fiindcă sîntem oameni cinstiți... Mai bine, ca să scăpați mai ieftin, lăsați punga pierdută și urmați după noi.

— Stăpîne, zise Roșu, îngăduie să-mi dau averea mea acestor oameni și să ne lase liberi. Vom ocoli apoi cinstita împărăție a lui Paloș-Împărat și vom ajunge cînd o da dumnezeu, acolo unde am plecat.

— Aveți averi și încă mai stați la tocmeală ? Ce tîlhari !... Mai degrabă, că de unde nu, dăm foc cetății Alba și spuneam că pe voi v-am văut dîndu-i foc.

— Averea mea este ascunsă, dragii mei... De voiți, aideți cu toții pînă la muntele ceta și vă voi da-o, le răspunse Roșu.

— Și ai mult bănet ?

— Trei dimerlii de galbeni...

— Să mergem repede...

Zapis zise...

— Roșule, era mai bine să fi mers înainte ca să se întîmple mai degrabă cele rînduite...

— Stăpîne, eu cunosc pe oamenii din țara aceasta și lasă-mă să mă port cinstit cu ei.

— Fie-ți în voie.

— Porniră cu toți îndărăt. Cei trei locuitori luară arme la ei și urmară pe Zapis și pe Roșu.

— Merseră toată noaptea și în revărsatul zorilor se opriră în gura unei peșteri.

— Intrați și voi cu mine, ori intru singur ?

— Să întărm.

— Ei intrară în peșteră. Pe drum, unul din cei trei șopti la urechea altuia :

— După ce ne-or da banii, să-i ucidem, ca să nu se mai știe nimic...

— Așa am plănuț și eu, răspunse celălalt.

— Roșu le auzi șoptele și se opri în loc.

— Stăpîne.

— Ce este Roșule ?

— Să te rogi lui dumnezeu pentru mine.

— Ne vom ruga amîndoi, Roșule.

— Un corp se auzi căzînd jos.

— Care s-a împiedicat ? întrebă Roșu.

— Tovarășul meu ! răspunse unul ; dar se poticni și el și căzu jos gemînd.

— Ce s-a-întîmplat ? întrebă cel de-al treilea.

— Cei doi au văzut banii sclipînd și s-au aplecat să-i adune — și cel de-al treilea căzu și el jos gemînd.

— Roșule !... strigă Zapis.

— Stăpîne... am făcut o sută doi !... M-o ierta dumnezeu, ori m-o lăsa dracului, treaba lui !... Eu m-am purtat cinstit cu acești prea cinstiți oameni !

— Ce era să-i mai faci, Zapis ?

— De ce i-ai ucis ?

— Fiindcă ei plănuiseră să ne ucidă după ce le-om da banii... Și acum să-mi dai voie să mă port așa cum trebuie. Dumneata știi de ale lui dumnezeu, eu știu de-ale

dracului. Ne vom îmbrăca cu hainele ăstora și voi spune că sîntem paloșenii, că mi-ești fiu și că-ți sînt tată.

Vei lăsa să răspunz eu în locu-ți.

Cu hoții voi fi hoț și cu cinstiții cinstit; altfel nu se poate străbate prin împărăția lui Paloș-Împărat.

— Și asta fie-ți în voie.

★

Roșu scăpără în cîrpă și aprinse o feștilă, muiată în seu, și la lumina ei, dezbracă pe doi din cei uciși și dete un rînd de haine lui Zapis.

— Îmbracă-te, fiule, și să mergem.

Zapis se îmbracă, cum făcu și Roșu, luară bani din ascunzătoare și se-ntoarseră îndărăt în sat.

Se întîlniră cu mulți oameni. Dar cum nu le da nici „bună ziua“ și nici nu-i întreba de nimic, trecură fără să fie luați în seamă. Cînd ieșiră iar în cîmp, Zapis zise :

— Nu ne-ntreabă nimeni...

— Aici așa e obiceiul, pentru că toți se urăsc în inimele lor. Copiii : doresc moartea părinților, ca să le rămîie lor ce bruma au agonisit din furat. Frații : doresc moartea fraților lor, ca să nu mai împartă averea rămasă. Verii : se urăsc, pentru că nu vor să aibă vecini în jurul lor. Dar toți își ascund în inimi aceste dorinți diavolești și vorbesc frumos și amăgitor. Invidia e îngrozitoare și, dacă unul pofteste averea altuia și acela o păzește, otrava începe să lucreze, dacă nu chiar omorul pe față, adică : ziua la nămieț !...

— Dar e o țară îngrozitoare asta, Roșule !

— E țara lui Paloș-Împărat, stăpîne, de care toate țările tremură.

— Noaptea asta unde o să ne mai culcăm ? întrebă iar Zapis.

— Vom merge în cîmp nainte și ne vom culca. Cu cît vom fi mai depărtați de sate, cu atît vom fi mai feriți de rele. Dar trebuie să ne pitim bine, să nu ne găsească cineva adormiți, că ne-ar ucide, ca să ne jefuiască și de stralele după noi.

Mai merseră apoi pînă la apusul soarelui și se opriră în niște mărăcini de care era plin tot cîmpul.

Noaptea o petrecură liniștiți. Zapis explicînd lui Roșu ce sînt stelele și ce mari depărtări sînt între ele și între pămîntul nostru.

Dimineața porniră iar la drum, ocolind satele pe cît puteau.

Merseră astfel vreo cîteva zile în șir, pînă se pomeniră ajuși în marginea unui oraș.

— Orașul acesta îl cunoști, Roșule ?

— Îl cunosc, e orașul oștilor de miazănoapte. Aici e renumitul oraș Sacsu, unde sînt cele mai mari fabrici de arme de război. Colo unde vezi acele coșuri înalte, se topește și se toarnă fierul, cum se toarnă apa.

— În fabricile acelea va trebui să ne oprim mai mult.

— Pentru ce ?

— Ca să cunoaștem bine mașinăriile de război ale acestora. Simt că odată ne vom război cu ei.

— Va trebui dar să intrăm lucrători ?

— Vom intra.

— Rămîne hotărît între noi : dumneata ești fiul, eu sînt tatăl ; eu mă numesc Nuie, iar dumneata Afost, și, ca să putem fi primiți în fabrici, să ne cumpărăm ceva scule ; ele vor fi dovezile noastre de meșteșugari.

— Și asta fie-ți în voie, tată Nuie, îi răspunse Zapis.

★

Roșu merse înainte cu capul sus, cu privirea înfiptă, pînă găsi o prăvălie de scule. Acolo intrară, și Roșu, tot crunt, fără să zică nimic, alese fel de fel de scule.

— Cît costă ? întrebă pe negustor.

— Cinci sute de galbeni.

— Ai cerut prea mult ; iei o sută ?

— Cum o sută ?... Ce, ești nebun ?... O sută nu-mi plătești nici vorba.

— Nouăzeci și nouă iei ?

— Ia ascultă, prietene, întrebă negustorul, vrei să cumperi, ori să mă ții de vorbă ?

— Nouăzeci și șapte iei ?

— Patru sute, ți le dau.

— Nouăzeci și șase iei ?

— Nu-nțelegi, că sînt scule foarte bune?... Oțel de calitate înția în toate... Cu trei sute de galbeni abia îmi plătești costul lor. Dar munca mea, chiria casei, ciștigul... Dă trei sute și facem.

— Nouăzeci și cinci te mulțumești ?

— Frățioare, marfa asta e cea mai bună dintre toate... Nu te grăbi la scoborît, că faci păcat... Două sute cinci zeci e foarte puțin, dar fiindcă ești primul mûsteriu...

— Nouăzeci în cap, ți-ajunge ?

— Tăicutuțe, de ce ești așa ciudat ? Se vede că ești meșter mare, dar te gîndești că două sute nu e mult... Doar ai cumpărat atîtea scule.

— Optzeci și cinci, nu-ți convine ?

— Măiculiță Doamne, dar dumneata ești ciudat de tot... Pricepi singur că asta e marfă ce face o sută de galbeni cu ochii închiși... Sute de ani nu se strică... Pot fi scule pînă la sfîrșitul veacului.

— Optzeci, ți se cade ?

— Vai de mine, fir-ai al dracului să fii de hoț, haide scoate banii, că te izbesc cu ciocanul ăsta de-ți înmoi oasele !...

— Potolește-te țilharule, că te satur de negustorie, de zici ce e asta ! îi răspunse și Roșu... Apoi scoase banii, îi ținu în mîna și zise lui Zapis :

— Măi băiete Afost, încarcă sculele în spinare și pornește.

Zapis le vîrf în dăsații de păr și le ridică la spinare. Roșu numără banii, bolovăni ochii la negustor și-i spuse :

— Mă credeai strein, prietene, de vrei să mă jupoi de atîtea parale ?...

— N-ai grijă, tot te-am păcălit cu zece galbeni... Șaptezeci cuprinde chiria, costu, ciștigul și șmecheria de negustor...

Roșu își mușcă buza de sus și ieși după Zapis. Negustorul îl întrebă :

— Rogu-te, spune-mi barim cum te numești, că așa om deștept n-am întîlnit.

— Meșterul Nuie.

— Dar băiatul ?

— Băiatul meu, Afost.

Se salutară și plecară : Roșu după Zapis, iar negustorul în fundul prăvăliei. Nevastă-sa, care ascultase tocmeala asta neobișnuită, așteptă să-i mai spuie ceva negustorul. Negustorul zîmbind îi spuse :

— Țta fuse hoț sadea, c-a scăzut în loc să dea, și-a dat doar cît trebuia ; ori că e un om deștept și la sufletul lui drept. Nu s-a lăsat înșelat la vîndut și cumpărat... a dat numai prețul drept, fiindcă-a fost un om deștept !...

La poarta unei fabrici se opriră. Un ostaș încrunțat sta de pază.

— Vreau să intru înăuntru.

— Nu e voie, răspunse soldatul.

— Sîntem meșteri mari și venim să ne angajăm.

— Nu e voie fără bilet.

— Bilete avem amîndoi. Și scoase doi galbeni din pungă. Unul e bilet pentru mine și altul pentru băiat.

— Dar cum vă cheamă ?

— Pe mine : Nuie, pe băiat : Afost.

— Intrați, dar, dacă v-o găsi cineva, să spuneți că ați intrat pe altă poartă, că eu jur că nu v-am văzut.

— N-ai grijă vom spune că sîntem picați din cer și vei scăpa.

Intrară în fabrică. Acolo, în toată curtea foiau fel de fel de oameni. Unii lucrau, iar alții dau porunci. Cei ce lucrau însă, îndată ce se simțeau neobservați, stau din muncă și urmăreau cu ochii pe supraveghetori.

Roșu merse la un meșter cu niște fireturi de aur pe mîneacă.

— Să avem ascultare, măria ta.

— Ce vrei ?

— Vreau să ne schimbăți de unde sîntem la muncă... Să viu sub poruncile d-voastră, fiindcă sînteți cel mai bun dintre stăpîni.

— Ce știi să faci ?

— Orice.

— Orice ? ! Și ce plată vrei ?

— Cît binevoiește, măria ta.
— Zece galbeni pe lună... Însă șase mie, patru ție ; tu iscălești însă că primești zece.

— Primesc, dar să-i dați și băiatului atît...

— Îi dau, dar și el tot așa : primește patru și iscălește pentru zece.

— Iscălește, măria ta.

— Cît aveți pînă aci ?

— Doisprezece galbeni de om... cinci noi, șapte meșterul.

— Bine, treceți acolo...

Și ei trecură la masa ce li se arătă.

— Numele vostru ?

— Al meu : Nuie ; al lui fiu-meu : Afost.

— Treceți la lucru și fiți muți.

— Am înțeles.

Un meșter mic le azvîrli dinainte niște fusuri să le pilească. Niște hîrtii arătau dimensiunile ce trebuiau să aibă fusurile. Roșu nu prea pricepea ; dar Zapis șopti :

— Tată Nuié, aici voi pune la muncă știința dascălului meu și puterea mea de pricepere.

Și el citi planurile și explică toate măsurile.

Începură amîndoi să pilească și să măsoare ca să nu greșească fusul mai subțire. În sfîrșit, cu mare caznă, cu mare răbdare și cu mare băgare de seamă săvîrșiră lucrarea.

Cu încetul și cu șiretenia lui Roșu, care știa să fie cînd, obraznic, cînd umilit, se învechiră în slujbă și ajunseră să cunoască tot cuprinsul fabricei.

Rămaseră uimiți de puterea mașinelor ce se construiau acolo. Erau unele în formă de șerpi monstruoși. Ca picioare, aveau patruzeci de roate pe-o parte și patruzeci pe cealaltă. Corpul șarpelui acesta era din căsuțe formate din table de oțel, iar în ele erau așezate fel de fel de arme omorîtoare în care putea să șeadă soldații și să tragă cu ele. Șarpele acesta de oțel era mînat cu foc, și putea să meargă pe șosele, peste cîmpuri, și chiar prin șanțuri.

Ca să fie înfiorător și să producă spaimă, capul șarpelui avea o gură mare, căscată, pe care ieșea fum și scînteii, iar ochii erau făcuți din două felinare rotunde

și cu niște lumini roșii, ce aruncau înainte-i, pe unde ar fi mers, niște raze sîngerii, ce înfiorau și ele.

Mai se construiau apoi niște mașini în formă de broaște țestoase, înalte ca de un metru și largi ca de doi, în care încăpeau doi ostași, unul ce conducea mașina și altul care trăgea cu o armă, ce împrăștia gloanțele ca pe grîu cînd îl sameni...

Mașinele acestea se construiau în număr mare de zeci și sute de mii. Prin ajutorul lor, se vedea că împăratul voia să cucerească pămîntul întreg.

De construirea tuturor acestor mașini se îngrijea chiar împăratul Paloș și unul din slujitorii lui venea zilnic, vedea ce s-a făcut și cît s-a făcut și se ducea de spunea împăratului.

Oameni, tare meșteri în făurit de arme ucigătoare, făceau planuri peste planuri, iar turnători, strujitori și pili-tori lucrau de zor, din zi pînă în noapte.

Niște doftori, vestiți în știința otrăvurilor, făceau fel de fel de încercări amestecînd substanțe în oțelul ghiulelelor, că oricine ar fi rănit, oricît de puțin și de cea mai mică zburătură din ele, să fie otrăvit și să moară.

Împăratul Paloș punea mare preț și pe descoperirile acestea.

În toată întinderea fabricii pătrunsese Zapis și Roșu, văzuseră și luaseră seama la tot, dar într-o altă curte, împrejmuită cu zid și cu porțițe străjuite de soldați, nu putuseră să pătrundă.

Roșu încercă prin mijlocul mituirii, nu putu. Zapis voi să pătrundă prin alte mijloace : căuta să se împrietenească cu soldații ce strejuiau. Dar nici așa nu fu rost ; soldații se schimbau din oră în oră și ședeau ca muți tot timpul. De-i întrebai, nu-ți răspundea, de le azvîrleai bani, îi acopereau cu picioarele, dar îndreptau spanga spre tine, și, de nu te fereai, te și înșira pe ea. În sfîrșit, orice mijloc ai fi încercat, nu se putea. Lucrătorii de acolo nu se vedeau cînd intră, cînd ies, ci numai meșterii mari ale căror haine erau țesute în fire de aur.

Zapis, însă, își puse în cap să afle și secretele acelei curți și stăruia cu orice preț. Bietul Roșu făgăduia comora lui, acelaia ce i-o face loc să lucreze acolo, dar nimeni nu putea.

Intr-o zi Zapis se apropie de aghiotantul de pază de la poartă, și-i zise :

— Măria ta, sint meșterul Afost, fiul meșterului Nuie. Am crescut aici, de cînd am putut mînuî ciocanul... Te rog, primește-mă lucrător în fabrica armelor îngrozitoare.

Aghiotantul se uită la el crunt și-i făcu un gest :

— Intră ! Și se dete în lături dinaintea ușuliței din poartă.

Zapis se miră de așa reușită repede și se repezi la poartă. Aghiotantul îl opri zîmbind :

— Măi băiețel... Stai... Eu nu cred în dumnezeu și soarta pentru mine este o înlănțuire de întîmplări oarbe... Socotesc că omul este și dumnezeu și rob și drac !...

Pe mine mă socot aici un fel de dumnezeu după cum preaslăvitul nostru Palos-Împărat este dumnezeul țării noastre și al țărilor ce-i știu de frică. Eu pot fi dar soarta pentru unul ca tine... Nu intra !... Mi-e milă, nu știu de ce, deși mila e o pornire de slăbiciune... Nu intra...

— De ce ?... întrebă Zapis.

— De ce ? !... pentru că... mi-e milă de tine... Ești tînăr... frumos... și nu te-aș uita așa repede.

Zapis îi răspunse blînd :

— Vă mulțumesc că sinteți așa de bun cu mine ; dar eu sint un tînăr care vreau să ajung cel mai mare meșter. Vreau ca tot ce e omenesc să pot face mai bine ca oricine. Dacă mă iubiți, îngăduiți-mi să lucrez și eu înăuntru.

— Pentru încăpățînarea ta, ar trebui să te las înăuntru, pentru ochii tăi vii și plini de încredere, nu te las, însă. Cine intră aci, știi tu că nu mai iese ?

— Eu am văzut ieșind...

— Marii generali și marii ingineri ies, dar meșterii nu ies niciodată. Aici se lucrează născocirile cele mai noi, invențiile necunoscute de restul lumii... Un meșter cînd cere să iasă din arsenal e dus într-o odaie și acolo i se spune să aștepte nițel. Pe niște țevi năvălește peste el un aer otrăvitor ce-l adoarme și-l omoară, fără ea el să priceapă barim ce se întîmplă cu dînsul... El iese cu pi-

cioarele înainte, întîns pe o targă ce-l duce și-l azvîrle în cuptoarele mașinelor !... Înțelegi tu, tînere draguț, de ce nu te las să intri aici ?

— Tot lasă-mă să intru... zise Zapis.

— Tu ești nebun, băiatule !... Crezi tu că te mînt ?... Se ucid toți meșterii și toți lucrătorii ca să nu iasă în lume și să spuie felul și secretul mașinelor ! Tu ești tînăr și n-o să-ți poți trece viața în închisoarea asta. Și apoi, știi tu cine lucrează aici ?... Mai mult osîndiții la moarte și cei care s-au răscolat cîndva contra împăratului sau legitor lui... Tu n-ai făcut nici un rău, pentru ce dar să te osîndești la moarte ?...

— Măria ta, vorbi Zapis, viața fiecărui om e-n mîna lui dumnezeu, dacă el omul e bun și drept. Viața mea în mîna lui am încredințat-o. Lăsați-mă să intru în știrea dumnezeului meu !

— Prost ești !... Dumnezeul tău !... Bine, intră, dar ești pierdut.

Tocmai atunci sosea și Roșu. Zapis îi vorbi :

— Tată, eu intru aici în numele lui dumnezeu.

— Intră, copilul meu.

— Nu-l lăsa, moșule, zise aghiotantul. Băietanul e un zevzec. I-am spus că toți d-aci nu mai ies niciodată. Nu-l lăsa, că-l pierzi.

— Tată... la iad, între draci am fost și dumnezeu nu m-a lăsat să pier ; între oameni care, oricît or fi de răi, n-o să întreacă pe draci, o să mă lase dumnezeu să pier ?

— Nu te lasă, copilul meu.

— Aștia sint nebuni... cum e fiul, așa e și tatăl, zise aghiotantul.

— Hai tată și matale.

— Aide.

— Nebunilor, zise aghiotantul, vă pierdeți !

— În numele tatălui ceresc, intrăm...

— Aide, aide, intrați, că m-am plictisit. Proștii nu trebuiesc miluiți.

El le deschise poarta crunt și ei intrară în curtea secretă. Încuie poarta și murmură :

— Păcat de tînăr, că era deștept.

Zapis și Roșu, când se văzură înăuntru, rămaseră uimiți de ciudățenia mașinilor ce se lucrau acolo.

De jur-împrejurul zidului văzură niște sîrme de aramă, așezate în formă de scară.

— Uite ce lesne poate ieși cineva d-aci, zise Roșu, scările gata puse !...

— Să nu crezi asta, îi răspunse Zapis.

— De ce ?

— Pe sîrme poate umbla moartea, adică fulgerul, electricitatea.

— Se poate ?

— Să nu te miri de nimic, tată Nuie.

Un lucrător veni la ei și-i întrebă :

— În ce condiții ați intrat ?

— Nici o condiție, răspunse Zapis.

— Rău. Eu sînt cel mai dibaci strungar și țin la mine toți inginerii... Și cu toate astea nu vor să-mi dea drumul acasă, să-mi văd familia... La alții, cum se cer, cum le dă drumul... Se duc și nu mai vin ; dar mie nu-mi dă. Și m-am jurat că eu viu, că nu fac ca ceilalți, din care, ce e drept, nici unul nu s-a mai întors.

— Noi n-am pus condiții.

Lucrătorul plecă supărat. Apoi se uită în toate părțile și se repezi la sîrme. Cum puse mîna, un fulger țîșni, se auzi un trosnet, și el căzu jos mort.

— Stăpîne ! strigă Roșu.

— Încet...

— L-a trăsnit !

— Fă-te că nu vezi și taci.

— Cum vom ieși d-aici ?...

— Nu știu... Dumnezeu, de va vrea, ne va spune cum... Slavă lui !

— Amin !

Un general veni, văzu lucrătorul mort, puse mîna pe un buton de pe perete și pămîntul se deschise sub lucrător, și el pieri înghițit ca și cînd n-ar fi fost.

— Stăpîne ! zise iar Roșu.

— Zi-mi Afost...

— Ai văzut ? !... întrebă el speriat.

— Fă-te că nu vezi și taci !

Roșu tăcu. Zapis îi șopti :

— Să nu ceri niciodată să ieși afară, că atunci ești pierdut, și știi că trebuie să trăiești ca să te pocăiești.

— Voi răbda.

Intrară într-o sală mare, al cărei acoperiș era de sticlă. Era atîta lumină acolo, ca și afară.

Zapis văzu o mașină în chip de pasăre. Roșu zise :

— Parcă-i șoim !

— Așa trebuie să zboare.

Un inginer veni la ei și-i întrebă :

— Ce știi tu ?

— Tapițeria ! răspunse Zapis, și mă pricep și la montarea pieselor într-o mașină.

— Dar tu ?

— Eu fasonez lemnele întocmai după plan, răspunse și Roșu.

— Cum vă cheamă ?

— Pe mine Nuie, pe băiat Afost.

— Tu, tapițerule, vei îmbrăca mașina asta în pînză, așa cum este în plan.

Tu vei face piesele să se lovească întocmai.

Le trînti niște caiete cu planuri pe o masă și le mai spuse :

— Lucrați bine, sînteți ținuți în slujbă ; greșiți, sînteți dați afară.

— Am înțeles.

Inginerul plecă într-o cameră unde se auzea o discuție aprinsă.

Zapis, cum rămase singur cu Roșu, îi vorbi :

— Lucrează Roșule, căci în lucru ne este mîntuirea Șoimul ăsta ne va scoate de aici.

— Cum ? !

— Altfel ajungem scrum în cuptoarele mașinilor.

Zapis luă caietul în mîna și cercetă mașina în formă de șoim. Se duse apoi lîngă el și-i luă seama la fiecare piesă și șurup. Un lucrător veni și-l întrebă :

— Vă-ntîlniți cu lucrătorul ce-a lucrat ăsta ?

— Nu-l cunoaștem.

— Unul ciupit de vărsat, care tot ruga să-l lase și pe el p-acasă.. Ei nu-i dau drumul, dar se vede că azi li s-au făcut milă și l-au lăsat.

— Da, da, cu ăla ciugulitul ne-am întâlnit, i-a dat drumul! zise Zapis...

— Bun meșter!... mai zise lucrătorul.

Zapis se-ncruntă, semn că vrea să fie lăsat în pace, și lucrătorul plecă.

Acolo, pe o masă, era pusă pînă de îmbrăcat șoimul.

— Ascultă, tată... caută de vezi ce-i lipsește din piese, și pune-le ca în plan.

Eu voi căuta să-l pricep, să-l judec, și să-l vedem cum ar putea să zboare.

Pînă seara se bonghiniră Zapis pe plan, arătînd și lui Roșu fiecare piesă unde trebuie așezată.

Seara se duseră cu toții, la sunetul unui clopot, într-o altă sală și mîncară și băură din sătul.

Lucrătorii d-acolo le spuseră că au fiecare cîte o odaie separată, în care au de toate, căldură, mîncare rece, baie, cărți, oglinzi și chiar băuturi.

— Așternuturile sînt curate? întrebă Roșu, care știa el ce se găsește prin paturile de cazărmi.

— Curățenie exemplară, le spuse unul. Fiecare cameră e de aramă. Îndată ce ieși din cameră, un aer greu ucide orice purice, orice vietate. Apoi aerul e supt cu pompe și praful e sorbit de prin toate cutele rufelor. Un miros apoi se răspîndește în toată camera și e gata să te primească să dormi după prînz. Cît stai în ea, nu ți se întîmplă nimic, dar după ce ieși și ai apăsas pe un buton, e vai de cel ce ar fi înăuntru.

— Și astea trebuiesc cercetate! șopti Zapis lui Roșu.

Apoi ei se duseră și își aleseră două camere vecine și se culcară.

A doua zi se apucară de lucru mai cu temei.

Inginerul veni crunt, se uită la ei și-i întrebă:

— Ați priceput planurile?

— Le-am priceput.

— Lucrați, dar dacă greșiți, știți condiția: afară!

— O știm.

Inginerul plecă iar.

Ei lucrară înainte. La prînz, se duseră în sala de mîncare și mîncară și băură din destul.

După-masă iar își urmară lucrul.

Inginerul veni, luă seama la lucrul făcut, bătu pe Zapis pe spinare, și-i zise:

— Ești priceput... Am noroc de oameni buni.

De aci ei lucrară încă o săptămînă și șoimul era gata.

Inginerul veni, luă lucrarea în primire și le zise:

— Acum nu vreți să vă duceți acasă?...

— Mai vrem să mai stăm... zise Zapis.

— Mai stați; dar eu vă dau altui inginer...

— Cum voiți.

— Cu toate astea, tare aș vrea să vă duceți pe la casele voastre, să le mai vedeți, și apoi să veniți...

— Vă mulțumim, dar tata e văduv, iar eu nu sînt înșurat. N-avem nici case și nici familii...

— Bine, atunci rămîneți... Mă voi gîndi ce să vă dau de lucru luni.

Inginerul plecă. Roșu zise:

— A pus de gînd hoțul să ne omoare!...

— N-ai grijă... Dumnezeu nu ne va pierde!

Ei plecară în sala de mîncare, mîncară și apoi trecură în salele de petrecere.

— Trăiesc bine cei d-aici! zise Roșu.

— Condamnaților la moarte, din obicei, nu din idee creștinească, li se fac toate gusturile, îi spuse Zapis.

— Știu și eu asta.

— De noapte, poate vom zbura...

— Noi?

— Și ne vom duce cu șoimul drept la Soare-Împărat...

— Ce bine-ar fi!

— O să fie!

— Să ne facem beți, ca atunci cînd ne-om retrage să nu mai întrebă nimeni de noi.

— Am înțeles.

Începură și ei să bea, să joace și să cînte cu ceilalți lucrători. Muzica cînta, fără să se obosească, căci instrumentele erau mînate de mașini, iar nu de oameni.

Pe la noaptea jumătate, Zapis și Roșu se retraseră de la petrecere, făcîndu-se beți morți. Ei nu se duseră în camerele lor, ci merseră în atelierul unde era șoimul. Ascultară în toate părțile și n-auziră nici un zgomot.

Zapis șopti :

— Am pus azi mîna pe un vas cu apă care arde, și care va mîna șoimul în zbor. Ai să mergem s-o luăm de unde am ascuns-o.

Roșu îl urmă, tăcînd.

Amîndoi ridicară vasul și-l duseră pe sus de-l deșertară în mașina șoimului.

— Acum să scoatem șoimul afară...

Amîndoi începură să împingă de el și îl scoaseră afară.

Zapis plănui se de cu ziua încotro să-l îndrepte ca să-și ia zborul. Îl îndreptă cu ciocul într-acolo.

— Sui-te sus !

Roșu se sui. Zapis sări la cîrmă, se închină și învîrți de o roată. Mașina șoimului începu să urle atît de tare, că lucrătorii cei mai trezi din sălile de petrecere ieșiră afară să vadă ce este.

— Acum !... Doamne nu ne părăsi.

Zapis apăsă pe o cîrmă și șoimul o rupse la fugă ca o săgeată și apoi se înalță în aer.

— Aaaaa !... se mirară tare lucrătorii ce văzură bazaconia asta zburînd.

Șoimul se înalță fără nici o zguduire, drept spre luna plină care era la jumătatea cerului.

— Ce răcoare e sus ! zise Roșu.

— Sus e și mai răcoare.

— încotro e țara lui Soare-Împărat ?

— Nainte spre miazăzi și apus...

Zapis îndreptă șoimul într-acolo și zbură neconținut. Soarele răsări, iar ei, plutind prin înaltul cerului, mergeau mereu.

Pe la prînz, șoimul se afundă într-o ceață albă...

Acum nu mai vedeau decît ceața, ca un fum alb, de jur-împrejur.

În sus nu mai vedeau cerul și soarele ; în jos nu mai vedeau pămîntul.

— Ne-am rătăcit ! zise Roșu.

— N-ai grijă, Roșule... Zburăm prin nori...

— Haide, ori pe dasupra lor, ori pe sub ei.

Zapis înalță cîrma, și șoimul ieși curînd dasupra norilor. Dasupra lor cerul era senin ca sticla. Norii păreau

aci o cîmpie de zăpadă, aci niște munți de zăpadă ce se rostogoleau și fierbeau într-un mod nespus de plăcut.

— Frumoși ce sînt norii ! exclamă Roșu. Cît sînt ei de albi și de strălucitori !...

— Dar să-i vezi ce negri și-ntunecoși sînt dedesubt ! îi răspunse Zapis. Așa e și omul... Cel cu mintea luminată e bun, e blînd, e strălucitor prin faptele lui bune și de folos tuturor. Cel cu mintea întunecată e rău, e aspru, e înfiorător prin gîndurile și faptele lui rele și păgubitoare tuturor... Bunătatea omului și răutatea lui atîrnă de starea minții lui. Cel ce-nțelege binele și răul, cel ce le judecă astea, va pricepe că e bine și dator omul să fie bun în toate împrejurările... Vei vedea ce o să pată împărăția și oamenii lui Paloș-Împărat, din pricina prostiei lor, pe care ei o socotesc cumînțenie desăvîrșită...

Toate aceste mașini cu care ei vor să robească lumea, vor ajuta la robirea lor...

Zapis vorbea înainte și Roșu îl asculta uimit de deș-teptăciunea acestui băiat minunat.

*

Să-i lăsăm pe ei să zboare înainte și să vedem necazul inginerului care născocise șoimul.

El, cum a auzit urletul acela drăcesc, a și sărit din pat și a ieșit afară cu o ocheană în mîină.

A pus-o la ochi și și-a văzut șoimul înalțîndu-se măreț în albastrul cerului.

— Frumos ești tu, copil al minței mele !... exclamă el cu ochii plini de lacrimi. Cine o fi cel ce înfruntă norii și vîntul cu tine ?

Întîi socoti că e vreun inginer, căruia avea să-i ceară socoteală dimineața ; dar apoi văzînd că șoimul se duce de nu i se mai aude nici zgomotul, un gînd îl străbătu... Băiatul Afost a făcut isprava !

Se îmbracă repede și porni la arsenal.

Acolo sculă pe toți și intră în despărțitura mașinelor secrete.

Șoimul lipsea.

— Unde este Afost și Nuie ? strigă el.

— Care sînt ăia ? întrebau unii și alții.

— Lucrătorii ceia, tatăl și fiul, care au lucrat la șoim?...

— Sînt în camerele lor.

— Aideți acolo.

Inginerul merse cu tot cîrdul după el. Deschise ușa și strigă :

— Nuie !

Odaia era goală.

— Aici nu e...

— Nu e !

— Dar a fost ! spuse unul.

— Unde a fost ?

— Afost, fii-său.

— Ala unde e ?

— Nici ala nu e ?

Dați-mi pe Nuie, dați-mi pe Afost ! strigă inginerul, că vă pierd pe toți !...

— Păi dacă nu e, de unde să-i dăm noi ?...

— Să-i dați !

— Au fost, acuși nu sînt...

— Nuie și Afost !... strigă inginerul.

— Vedem și noi c-a fost și acuma nu e !

— Ce tot biiguiți voi ? !... Unde e Nuie și Afost ?

— A fost, dar acum nu e nici unul !

Un inginer pricepu și spuse :

— Nu înțelegi, colega, că numele lor sînt nume de păcăleală ?... a fost... a fost, și acuma *nu e* !

— Așa e ! tîlharii ăia n-au fost oameni proști... Au fost spioni... Dacă duc șoimul și-l arată vreunui împărat, apoi pămîntul scapă necucerit de Paloș-Împărat...

— Asta nu se poate... ziseră alții.

— Vor face și ei șoimi ca noi și, dacă armele ne sînt egale, izbînda nu se știe dacă nu o cîștigă ei.

— Cel mai bun lucru de făcut, zise atunci un general, este să declarăm războiul cît de curînd, ca împărații nepregătiți să fie învinși numaidecît.

— Așa trebuie...

— Mîine, mîine, să sfătuim împăratul.

Ei plecară sfătuindu-se în felul acesta, în vreme ce Zapis și Roșu zburau cu nasurile înghețate de frig spre împărăția lui Soare-Împărat.

— Am ajuns ! strigă Zapis.

— Aici ne oprim ? întrebă Roșu.

— Vom merge acas' la tata și la mama, căci ei se cade a fi văzuți întîi, dar vom lăsa un bilet în curtea palatului lui Soare-Împărat.

Apucă cîrma și ține-o așa.

Roșu apucă cîrma și Zapis scoase un condei și scrise pe o foaie cîteva rînduri.

„Dumnezeu m-a sprijinit :

Dus am fost, dar am venit.

Zapis“

Apoi el apucă cîrma și se lăsă în jos ca un corp ce cade. Lumea din oraș, care nu mai văzuse așa ceva, și care auzise zgomotul mașinei, fugea răcnind cînd văzu șoimul căzînd. Aproape de pămînt, Zapis însă schimbă cîrmele și aparatul se opri aproape în loc.

El oprise mașina și acum șoimul nu mai făcea nici un zgomot, ci pluteau ca un fulg.

Atunci strigă de sus :

— Nu vă temeți, sînt eu Zapis.

Azvirî un bilet pentru mîria-sa Soare-Împărat. Căutați biletul și dați-l împăratului.

El azvirli biletul, care pluti mult pînă să cadă, și el își luă zborul spre casa părintească.

Glasul lui fusese auzit însă și de principesa Linca, care deschisese și ea geamul să asculte cînd auzise neobișnuitul zgomot de pe cer. Cînd îi auzi glasul, voi să-l strige, dar bucuria de a-l ști întors fu așa de mare, că nu putu să vorbească. Abia cînd șoimul lui urla din nou prin slava cerului, ceru să i se aducă ei biletul lepădat.

Peste cîteva momente un slujitor suia scările, aducînd scrisoarea. Principesa Linca vestise pe prințul Verde și pe Soare-Împărat și erau toți uimiți de o întoarcere așa ciudată și nemaipomenită.

Biletul fu adus și ea citi tare :

„Dumnezeu m-a sprijinit :

Dus am fost, dar am venit.

Zapis“

— El e, el e! strigă principesa bucurată.
— Ei bine, el a scris, el o fi, dar vine pe nori ca sfin-
tul Ilie? întrebă împăratul.
— Da, tată, chiar un nor era trăsura pe care venea!
spuse principesa.

— Ciudat om! zise împăratul.
— Și învățat! adăogă prințul Verdeș.
— Bine, când vine la noi? mai întrebă împăratul.
— S-o fi lus întâi la tat-său, răspunse prințul. Dar știi
ce... dă-mi voie tată ca eu să plec cu douăzeci de ofițeri
acasă la el.

— Când?

— Chiar acum.

— Merg și eu! zise principesa.

— Nu se poate să te duci și tu...

— Tată, vorbi ea, închipuie-ți ce mare bucurie i-aș
face!... Un om ca el oare nu merită o așa cinste?..

— Nu-ți închipui, vorbi și prințul, că, dacă el o fi
descoperit mijlocul să înghețe norii în partea lor de sus
și apoi să-i mîie ca pe niște mari cîmpii de sloi prin
înaltul cerului, noi am putea pune armatele acolo sus și
am cuceri toată lumea?

Împăratul zise mirat:

— Să fi descoperit el asta?... Atunci el poate îngheța
apa pe de-a-ntregu și să trîntească norii peste un oraș
sau peste o armată, s-o facă chisăliță!... Acesta poate
cuceri singur pămîntul!

— Ce strașnic om! răspunse și principesa mirată.
Cînd cade grindină mai mare și ce stricăciuni face, dar
norii pe de-a-ntregul: omoară tot!...

— Duceți-vă, duceți-vă copiii mei, zise împăratul, și-i
faceți toată cinstea. Mîine veniți cu el aici și eu vă pri-
mesc cu toată armata din oraș.

Prințul dete ordin ca peste o jumătate de oră să-l în-
soțească o suită de 20 ofițeri și 20 de domnișoare, ca
suită a principesei Linca, că vor merge la boier Neacșu!

Prinții se gătiră frumos și, cînd suitele se formaseră
așa după poruncă, plecară călări afară din oraș la mo-
șia lui boier Neacșu.

Zapis și Roșu ajunseră de mult. Ca să facă o faptă
și mai de mirat, se lăsase cu șoimul pe acoperișul casei,
și d-acolo se didese jos prin pod.

Mă-sa, cum i-a văzut picînd din pod, a rămas cu gura
căscată. Apoi a strigat: „Zapis!“ și apoi:

— Zapis!!!... Ai venit, măicuțule? Și cît p-aci să
leșine de bucurie.

Zapis însă a alergat și a îmbrățișat-o.

— Am venit, mamă.

Boier Neacșu veni și el și se îmbrățișară cîtetrei.

Tocmai atunci pică din pod și Roșu.

— Dar ăla cine mai e?

— Un om cinstit și un prieten al meu... Armașul
Roșu...

— Armaș?!?

— Da...

— Și ce caută la noi armașul!? zise Neacșu speriat.

— Vine ca prieten... de altfel armaș a fost odată...
acum are altceva de făcut...

Roșu veni și Zapis îi prezintă pe tat-său și pe mă-sa.

— Și cum ai scăpat, măicuțule? îl întrebă mă-sa.

El răspunse scurt:

— Cînd te-ajută Dumnezeu

Chiar un munte nu ți-e greu.

Nici o lipsă nu e rea.

Nici o boală nu e grea.

Apoi el merse în camerele unde-și avea cărțile, în
vreme ce mă-sa didese ordin să fie întinsă masă mare și
bogată, că i-a venit feciorul cel pierdut!

— Acum eu, stăpîne? întrebă Roșu.

— Să bei, să mănîinci, să te odihnești și să te culci...

Apoi, vom vedea.

Zapis arată camerele unde avea să locuiască Roșu, iar
boier Neacșu, căzut în genunche alături de Maria lui, mul-
țumeau lui Dumnezeu că le-a dăruit băiatul.

Peste un ceas masa fu întinsă; dar tocmai atunci, un
glas de trîmbiți sună la porți și pe aleele din băătura
caselor, venea prințul și prințesa în fruntea suitelor lor.

— Prinții ! Prinții ! strigară slugile.

Zapis auzi și alergă pe fugă înaintea lor.

— Cuceritor al norilor, te salutăm de bun venit ! strigă prințul Verdeș, descălțând după cal și îmbrățișându-l.

Prințesa îl îmbrățișă și ea, iar el îi sărută mâna în semn de mare respect.

În vremea asta suita descălțase și acum intrară cu toții în casele lui boier Neacșu.

— Masa pentru patruzeci și cinci de persoane porunci boier Neacșu la slugi.

Slugile începură să alerge prin toate părțile.

Roșu fu prezentat ca fost armaș mare, și prințul îi oferii același post, dar Roșu nu-l primi. Apoi Zapis fu rugat să spuie pățaniile lui.

— Lăsați pe mâine la palat...

— Arată-ne norul pe care ai venit !... se rugă prințesa.

— Ce nor ? întrebă Zapis.

— Norul pe care ai venit.

— Am venit pe o mașină de zburat, pe un șoim de lemn, fier și pînză. O pasăre mecanică, de care va trebui să fabricăm cît de multe...

— Pentru fiecare om cîte una ? zise un ofițer.

— Da, răspunse și Zapis, dar n-o să avem atîta timp. Paloș-Împărat va face război lumii.

— Pentru ce ?

— Ca s-o cucerească... Dar și asta v-o spui mâine... Acum să ne bucurăm de revedere, de bună sănătate și de frumusețea în care vă găsec.

— Paloș-Împărat a și trimis soli la tata, vorbi prințul, ca să dăm pe Linca noastră feciorului lui.

— Și ce-ați hotărît ? întrebă Zapis.

— Cu toată stăruința solilor, compusă în partea întii din rugăminti și din făgăduieli, iar în partea a doua din obrăznicii și din amenințări, l-am refuzat. Sora mea va lua pe cel ce l-o socoti vrednic de rangul, de frumusețea și de iubirea ei !

— Să ne gătim de război îndată, căci el va găsi în refuzul acesta motiv de a ne încălca țara.

— De unde știi ?

— Eu din țara lui sosesc... Dar pe mâine, pe mâine.

Nu fu însă lăsat și trebui să le spuie drumul făcut în tovărășia boierului Topală ; chinurile de foame, de frig, de sete și de osteneală ; purtarea în circă a boierului și apoi drumul întunecos din peșteră ; credința și minunea că din ochi a azvîrlit fișii de raze ce-i luminau în față ; cum a ajuns la iad și cum a făcut.

Cînd a ajuns cu povestea aci, s-a gătit masa și au trebuit s-o ntrerupă puțin. Povestea însă li s-a părut la toți așa de interesantă, că mîncările compuse din răciturii, ca la o masă preparată la repezeală, aproape nici unul din meseni nu le-a priceput gustul.

După masă povestea a urmat înainte pînă cînd spuse cum azvîrlise biletul în curtea palatului.

— Și iată-te ! zise prințul.

— Iată-mă ! răspunse el.

— Mîine mergi la noi. Tata te primește cu armata.

— La ora 12, scobor în curtea palatului său, pe acoperiș, răspunse el.

— Cu noi ! zise prințesa.

— Cu altelele voastre, răspunse și el.

Noaptea fiind trecută mai mult de trei sferturi, îi sili să se culce.

Prinților li se dădu două camere, iar suita fu găzduită cîte doi într-o cameră.

A doua zi, după ce mai luară o gustare, suita plecă înainte ca să ducă vestea că la 12 punct, Zapis se va pogori cu șoimul, împreună cu prinții, în curtea palatului său, pe acoperiș.

Zapis rămase în urmă și hotărî ca și părinții lui să sosească la palat la 12 și jumătate.

*

— Cîte ore vreți să ne plimbăm prin văzduh ? întrebă pe prinț.

— Două.

— Plecăm la 10 fix.

Se îmbrăcară în niște haine de piele de urs și se suiră pe acoperiș. Apoi în cabina șoimului și puse mașinăria în mișcare. Șoimul porni, căzu în jos, dar își luă zborul în înaltul cerului.

— Ce bine e sus ! vorbi principesa.

Ziua era plină de soare.

— Vreau să vă duc pe deasupra norilor, dar uitate că nu se zăresc pe cer. El se-nalță sus mereu și se uită cu oceanul. Văzu departe, departe spre miazăzi niște nori.

— Uitate colo nori !

Și îndreptă șoimul într-acolo.

— Ce bine și frumos e sus !... vorbi iar principesa. Jos, pierdute în ceață albastră, abia mai sticlesc acoperișurile caselor și suprafața apelor în care se oglindea cerul... Ce bine și ce frumos este !...

— Voi face un șoim mai bun ca acesta, vorbi Zapis, îl voi face să nu mai urle ca bărzăunul când scoboară, ci să alunece ca rîndunica, ori ca bufnița în timpul nopții !

— Va trebui însă să-nvingem pe Paloș-Împărat, care are oameni foarte dibaci, dar foarte necredincioși.

— Îi veți învinge.

Norii acum parcă se apropiau, fiindcă șoimul, care mergea șase poște pe oră, nu se juca cu depărtarea. Ajunseră dasupra norilor.

— Sintem dasupra norilor ! zise principesa veselă.

— Lumea ne este ascunsă !... vorbi și prințul.

Zapis se uită la ceasornic.

— 11 și 50... În zece minute sfîrșim.

Se roti cu șoimul pe sus și apoi se lăsă să cadă ca un pietroi. Aproape de pămînt zbură cu el în lung, veni ca la zece stînji și trecu salutînd oștirile ce strigau ura ! În mijlocul ei, Soare-Împărat, călare pe un cal alb, cu steagul țării, cu miniștrii și generalii, salutară. Muzicile cîntară și Zapis trecu spre capul celalt. Apoi se sui sus și-ncepu să se rotească deasupra palatului. Împăratul alergă acum în galopul calului să ajungă la palat.

La 12 punct ajunse împăratul.

La 12 și 1 minut, Zapis cu prinții scoborî pe acoperișul palatului. Ceasul îi fusese cu un minut în urmă.

Lumea de jos era uimită de minunile șoimului și de istețimea acestui băiat, a cărui poveste o aflau toți de la suita ce o ascultase seara.

Intrară cu toții în palat.

Soare-Împărat îmbrățișă pe Zapis, și el îi sărută mîna, în semn de mare respect pentru vîrsta și capacitatea bătrînului împărat.

— Să trăiești, fiul meu ! zise împăratul sărutîndu-l pe obraz.

— Ura ! Ura ! să trăiască ! strigară cei din suita împăratului.

Cu toți trecură din sala tronului în sala de mîncare.

La 12 și 30 de minute, valeții anunțară sosirea lui boier Neacșu.

Bucuria fu desăvîrșită, cînd toți văzură cum se bucură acești oameni simpli, de norocul și istețimea fiului lor.

Șezură la masă și-ncepură să petreacă împărătește.

*

Petrecerea ținu pînă a doua zi, cînd Zapis fu rugat să povestească și împăratului pățaniile lui.

Le spuse așa cum le știți.

— Și ce crezi de Paloș ?

— Paloș va veni să ne bată. Noi vom strînge armatele și le-om porni la hotare. Eu voi intra la arsenale, să desemnez mașini de război, cu care să înfruntăm uriașa lui putere. Să ție armatele cît or putea, că tot l-om învinge noi la urma urmelor.

— Atunci, de cînd să dăm ordinele ?

— De astăzi ! răspunse el. Prințul Verdeș i se va împotrivi pînă voi veni cu mașinele. L-o bate, cu atît mai bine, ne rămîn mașinele noi. Ne-o învinge, pînă în capitală e nițică distanță, și cu ele i-om opri la porți.

Împăratul porunci secretarilor și miniștrilor să dea ordine în țară în acest sens.

— Zapis spuse :

— Am un armaș, care vrea să se pocăiască făcînd bine de niște isprăvi proaste, făcute de el într-o rătăcire a minții. Vreau să-l însărcinăm cu aprovizionarea oștirilor. E om cinstit și nu va fura hrana, îmbrăcămîntea și doctoriile armatei, pentru motivul că nu-i trebuie bani.

— E numit... Trimite-i decretul și porunca !

— I-l voi duce însumi eu, căci, e cel cu care am venit.

*

După ce puseră totul la cale, Zapis luă pe tat-său de mână și-i spuse :

- Tată, de când ești, n-ai zburat...
- Nu, băiatul meu, doar în vis de câteva ori.
- Haide acasă în zbor... Vreau să te plimb.
- Haide.

Și Zapis plecă cu el în zbor, lăsînd ca mă-sa să vie acasă cu oameni împărătești.

Cît s-o fi minunat bietul Neacșu de zborul lui, cine l-a întrebat !

Zapis, cum a ajuns, a mers la Roșu :

— Mare armaș !

— Stăpîne !

— Ești numit ministru al aprovizionării armatelor lui Soare-Împărat.

— Vai de mine !... Nu primesc măririi !... Eu vreau umilinți, batjocore, căci vreau să-mi ispășesc păcatele !...

— Împăratul îți poruncește, iar eu te rog să primești ! Vei avea ocazia să adapi pe fronturi milioane de insetați și să hrănești milioane de flăminzi. Vei avea ocazia să îmbraci pe cei ce tremură de frig și să lecuiești pe cei răniți și bolnavi ! Observă ce mare datorie poți împlini !... Ești singurul om care n-are nevoie să fure, ca să se pricopsească !... Ești singurul om care vrei să trăiești pentru a te pocăi, iar nu pentru a trăi. Primește slujba și pleacă. Orice nevoie ai, mă vei găsi sprijinitor și sfătuitor. Știi, tată Nuie, ce bun băiat ai avut în copilul d-tale Afost !...

— Așa e... Afost a fost al meu și este încă. Bietul Nuie nu mai e hoț, este cinstit. Primesc !

*

Pregătirile de război se făceau cît se putea de grabnic. Roșu își luă în primire postul, iar Zapis intră în arsenal și, înconjurat de sute de ingineri și de meșteri, plănuia și făurea fel de fel de mașini de război.

Din zi în zi se aștepta năvala oștilor lui Paloș-Împărat...

Într-o zi sosi un vestitor trimis de prințul Verdeș, că oștile lui Paloș-Împărat au năvălit cită frunză și cită iarbă în împărăție și că el nu le poate ține piept. Soare-Împărat, tremurînd de mînie, asculta pe vestitor care spunea îngrozit :

— A-nceput năvala într-o seară, cînd noi eram la masă. Am auzit un huruit ce se-ntindea în lături, pe sute de poștii. Ce să fie ? ne-ntrebam noi. Și odată se ivesc la hotare un fel de căruțe mari, ce umblau singure și mîinate cu foc, pline cu cite o sută de soldați fiecare. Gărzile noastre au fost ucise într-o clipă și ne-am pomenit cu ei sărînd jos în mijlocul nostru și sămănînd gloanțe, cum azvîrlă semănătorul grîul. Ghiulelele care le azvirleau cu mîinile se spărgeau între noi, și ne azvirleau în sus ciopîrțiți. Ne-au ucis de am scăpat prea puțini cu fuga, iar ei vin în căruțele lor, arzînd satele și orașele și ucigînd lumea de la un cap. Toți fug îngroziți și cei ajunși de pe urmă sînt batjocoriți, declarați robi, trimiși la muncă pentru ei, ori puși să le sape șanțurile de apărare. Averile tuturor sînt furate, iar proprietarii lor sînt uciși la cea mai mică vorbă !...

„Cu noi e Paloș, dumnezeul armatelor !“ strigă ei, furioși și rinjind, plini de sînge ca niște măcelari. Prințul nostru nu mai știe ce să facă...

— Să-i ție piept cît poate, dar să se retragă, să nu-l prinză.

Zapis fu vestit și de asta, dar spuse că nu poate încă să plece înaintea lui Paloș.

Vestitorul se duse, dar sosi altul, care spuse că dușmanul înaintează cu armatele trei poștii pe zi și că în cinci zile va fi ajuns la marginea orașului.

— Atunci armatele ce se strîng, hotărî împăratul, să se întărească la marginea orașului, să nu-i mai iasă înainte.

Prințului îi spuse să se retragă repede pînă la capitală.

Soare-Împărat vorbi cu Zapis. Zapis îi spuse :

— Voiam să-l desființez dintr-o bătălie ; dar nu-mi dă timp să mă gătesc. Știe să se folosească de timp și de marea lui putere... Va trebui să-l batem cu încetul și în porții mici. N-aveți grijă, că chiar dacă pierdem capitala,

avem loc unde să ne mai retragem și să ne pregătim cum s-a pregătit el. Știu bine că îl vom bate odată și-odată.

În cinci zile putem să facem nițică împotrivire. Am dat ordin ca lucrările mașinilor să se facă în toate fabricile de la marginea cealaltă a împărăției și soldații să se învețe cum să umble cu ele! Ne bate acum, dar îl vom bate și-l vom desființa și ca împărat.

Împăratul se mai potoli și hotărî să meargă el să reguleze așezarea și întărirea oștilor în metereze.

*

Mai trecură patru zile și zgomotul năvălirii se auzea acum din oraș. Lumea era îngrozită și fugea spre marginea cealaltă a împărăției.

În dimineața zilei a cincea ieși și Zapis în fruntea a cinci sute de șoimi, din care putea să tragă cu niște arme noi, și alte sute de mașini ce se așezau în metereze și dau cu ele d-acolo.

La ziua jumătate sosi prințul Verdeș plin de sînge dintr-o rană ce-o avea la mîină.

Împăratul, cînd își văzu feciorul rănit așa, hotărî să ceară pace. Zapis se-mpotrivi sperînd că Paloș tot va fi învins odată.

— Va fi învins, dar dacă ne pierdem noi?... Mai bine să-ncercăm printr-o pace... Să-i dăm ce vrea și să plece înapoi... și noi ne întărim în liniște...

Zapis se-mpotrivi și acum, gîndindu-se că Paloș o va cere pe principesa Linca pentru fiul său.

Miniștrii pricepură de ce nu vrea Zapis pacea și sfătuiră pe împărat în ascuns, ca tot să-ncerce prin pace să scape de Paloș.

Împăratul hotărî și trimise soli către Paloș, să ceară pace.

Paloș primi solul și spuse că numaidecît să trimeată oameni împuterniciți să iscălească pacea, după condițiile ce le-o hotărî el; că oștile nu le oprește din năvală, decît cînd o fi iscălită pacea.

Cînd primi Soare-Împărat acest răspuns, se umplu și mai mult de mînie. Zapis zise:

— Trimete-mă pe mine împuternicit și cu cine mai crezi... Eu voi primi o pace cinstită, dar voi respinge o pace rușinoasă.

Soare-Împărat îi dete însărcinarea și însoțit de trei sfetnici, porniră înaintea lui Paloș. Armatele lui soseau a doua zi în fața armatelor lui Soare.

Paloș primi pe Zapis într-un cort. Era înconjurat de generali și de ingineri.

— Împuternicirea! zise el crunt.

— Binevoiți a o citi.

Paloș o luă.

— Te cheamă?...

— Zapis.

Un inginer spune:

— Mai ai vreun frate?

— Da.

— Cum îl cheamă?

— Afost.

— Unde e?

— A venit c-o drăcie pe sus, în zbor, dar a doua zi a căzut cu ea și s-a făcut praf!...

— Împărate, fratele acestuia ne-a furat... N-ar fi bine să-l omorîm pe el în locul fratelui său?

— Acesta e ministru al păcii...

— Cine ne poate face învinuiri nouă, cei mai puternici oameni după pămînt?

— Ai dreptate, dar mare lucru nu e că-l vom ucide. Zapis asculta liniștit aceste vorbe.

— Ai venit să iscălești pacea în numele împăratului tău?

— Dar mai întii să văd condițiile.

— Condițiile sînt: ocuparea întregii țări de către armata mea.

— Și atunci?

— Atunci voi face după cum mă vor povățui interesele.

— Dacă acesta este scopul mării voastre, iscălitura noastră e zadarnică...

— De ce?

— Pentru că e mai bine să fim bătuti de măriata stînd și noi în picioare, ca oamenii, decît să ne bateți culcați jos, ca pe niște împiedicați.

— Atunci poți pleca.

— Un cuvînt, împărate...

— Care ?

— De ce vrei să ne iei țara ?

— Pentru că țara voastră s-a socotit pînă acum cea dintîi din lume deși locuitorii ei au fost lăsați neștiutori și proști. La voi știința nici nu s-a născut, iar împăratul vostru s-a socotit cel întîi !... Pentru cîntea de a fi întîia țara mea, mă lupt cu lumea întreagă.

— Așa a gîndit și Satan odată !

— Și mîndria asta o găsești tu o calitate mică ? întrebă Paloș.

— Nu e o calitate mică, dar e un prilej de nespusă vrajbă !

— Pleacă.

— Încă un cuvînt, împărate...

— Vorbește-l băiete !

— Mă iertați că stăruiesc să vorbesc așa de mult cu măriia voastră. Poate voi fi ucis în luptele ce se vor mai da și... nu ne mai vom vedea... În fața marei puteri a mării voastre puteți pe mine să mă considerați ca și mort... Rîdeți de cuvintele mele, dar ascultați-le... cît sînt viu !...

— Ha-ha !... Iacătă am și rîs !... Ești un băiat muca-lit... Mă faci să rîd cu adevărat... Te voi asculta cu răbdare, chiar dacă vorbind vei spune vreo nerozie...

— Mulțumesc !... Mulțumesc !... Măriia ta... văz atîtea cruci pe haine... Știți că pe lume s-a născut odată un Cristos... Acesta a strigat tuturor : „Pace vouă“ ! și a dovedit că numai urmînd pe căile arătate de el, lumea poate fi vie, că altfel moartea ne pîndește la toată clipa...

„Eu sînt viața și-nvierea... Cine merge pe căile mele, viu va fi în veci ; cine caută viața lui, afară din căile mele, acela o va pierde...“

Care dintre țările noastre caută viața lor, afară din căile Domnului ?...

— Tu vrei să zici că țara mea ?

— Da.

— Ei bine, eu nu cred în acel Cristos al vostru !... El a venit cu o morală bună pentru robi ; eu viu cu alta bună pentru stăpîni. E bine ceea ce poți să faci ; e rău numai ceea ce nu poți să faci. Oamenii mei nu cred ca ai voștri că e păcat a ucide prunci, femei, bătrîni... ori a pîrjoli tot ce întîlnești. Oamenii mei cred că de vreme ce pot să facă astea toate, apoi acesta e binele... Pentru ce să trăiască pe pămînt cei slabi ?... A... vor fi oprîți din ei cei voinici trupește, ca să robească celor ce-au putut să-i robească. Deci, dacă tu te simți voinic trupește și întîmplarea ar face să scapi viu, cred că n-o să fii ucis... Se va găsi vreunul care să te ție pentru a-i fi rob !... Că marile mulțimi care s-au prăsit ca și furnicile vor fi ucise este un fapt ce se va întîmpla cu siguranță. Bătălia nu se va mai da între armate, ci între popoare... Poporul învingător va distruge cu totul pe poporul învins, ca să facă loc de trăit poporului lui !... Astea sînt cerințe naturale care trebuiesc înfăptuite ! Și tu, tinere visător, căci probabil faci și versuri, vii cu bietul tău Cristos !... De ce nu cruțăm copiii, femeile și uncheșii ?... Pentru că nu cruțăm pe nimeni !... Pentru că vrem să ne păstrăm pe noi în viață !... Moară toată omenirea, numai noi să nu murim !

— Grozav !

— Nu e grozav deloc, îi răspunse Paloș, e numai natural. Cîte neamuri de fiare mișunau pe pămînt odată ? Unde mai sînt ?... Au fost ucise de altele, care le-au luat locul. Așa va fi și între oameni. Popoarele se vor ucide, și va rămîne în viață cele care vor avea mai multă înțelepciune, mai multă șiretenie și mai multă știință !... Tu trăiești la curtea lui Soare ?

— Da.

— Ei bine, și morala stăpînitorilor n-ai înțeles-o ?... N-ai văzut ministrii furînd milioane, iar ușierul mergînd la pușcărie că a găsit batista ministrului și a tăinuit-o ?... N-ai văzut că judecătorii judecă pe cei mici, iar nu pe cei care-i pune judecături ? N-ai priceput că cei mari sînt eroi cînducid, iar cei mici sînt ucigași cînducid unul ?... N-ai priceput pentru cine e jandarmul, poliștutul, judecătorul, temnița și strîngătorul de dăjdi ?...

— N-am priceput !...

— Dar tu nu ești, cum văd, din clasă celor care nu muncesc !... Tu ești un vîrit între cei mari, nu unul cu drepturi... Tu trebuie să fii dintre cei de jos cu mintea și cu averea, căci tu ești religios !

— Așa este ! fi răspuse Zapis.

— Și nici nu știi să minți !...

— Nu pot.

— Prost lucru, băiete !...

— Măria ta, vine e un bine, care poate dura numai prin bine...

— Greșală, vorbi Paloș, viața e un rău, care se poate întretine numai prin rele... Pînă nu mănînci o sumă de alte viețuitoare, nu poți trăi.

— Măria ta, de ce vreți ca pieirea oamenilor să se facă prin ei înșiși, tocmai că nu urmează căile Domnului ?...

— Pentru că ei singuri sînt domnii și dumnezeii lor...

— Și trebuie să-și facă de cap ?...

— Trebuie, căci altfel nu vor mai avea loc pe pămînt... Nu vor mai avea ce bea și ce mîncă... [...]

— Nu urmăm o viața așa, ne pierdem, împărate, căci oameni sîntem toți... Ai făcut un tun groaznic, poate și noi facem altul și mai groaznic. Puterile de a ne ucide, cum și cele de a trăi, ne sînt cam deopotrivă. Dacă nici un popor nu poate fi popor de zei, apoi nici unul nu va putea să fie popor de satani... Ne vom amări viața numai, ne vom ucide, dar distrugerea de istov tot nu se va putea înfăptui vreodată... Ș-apoi, dacă popoarelor le-o veni mintea să ucidă pe cei care au stîrnit războiul ?... Pe împărat îl doare carnea ca și pe orice supus... Și el poate muri tot așa de ușor, ca și un alt biet supus nenorocit !... Dați-ne pace, măria ta... că poporul nostru e blînd și credincios !...

— Ha-ha-ha !... Aici ai vrut s-ajungi ?...

— Și aici...

— Nu !... Dacă iscălești pacea fără nici o condiție, aveți pace...

— Și ce veți face poporului ?

— Poporul ?... Îl vom trimete la muncă. Vom pune dăjdii, ca să împlinim cheltuielile războiului. Vom lua

pentru ai noștri cîmpiile roditoare și pădurile pline de arbori. Vom lua pentru noi apele cu pești și turmele de vite !... Vom lua pentru ai noștri mașinile și fabricile voastre ! Vom lua pentru ai noștri averile și toate agonișile oamenilor din poporul vostru... Vom așeza pe pămîntul vostru oamenii poporului nostru, căci pămîntul va fi al nostru... Vom trăi bine, în baza puterilor noastre de a trăi !...

— La revedere, împărate.

— La revedere, băiete... Cum spuseși că te cheamă ?

— Zapis.

— Voi da ordin să te cruțe, de te voi apuca cu viață...

— Mulțumesc... eu însă n-am să fiu așa generos.

— Ha-ha-ha !...

Zapis plecă prin oștile lui Paloș, escortat, ca să nu i se întîmple ceva.

*

Ajunse în rîndul oștilor lui Soare.

— Ce-ai făcut ?

— Să spuie însoțitorii, eu mă duc la metereze.

Și plecă repede.

A doua zi, oștile lui Paloș sosiră la zidurile din fața capitalei.

Izbitura fu grozavă. Pentru prima oară văzură paloșenii că li se pun în față mașini de război cum aveau și ei. În puterea curajului, în puterea încrederii ce dobindiseră, că ei sînt neînvinși de nici o oaste pe lume, înaintau spre metereze, picînd morți, ca frunzele toamna.

Însuși Paloș și cu feciorul său conduceau oștile și îmbărbătau soldații : „Voi, care aveți zece suflete în loc de unul cum au cei din față, năvăliți și sfărîmați totul ! Voi trebuie să muriți de zece ori, ca să puteți fi scoși din luptă, înainte !... Sînteți întîii dintre oameni !... Înainte !“

Și rîndurile paloșenilor veneau în trimbe vinete și ajungeau movile de morți ce stăvileau zarea.

Pînă seara năvăliră mereu, suindu-se și trecînd pe dasupra movilelor de morți. Seara se opriră. Paloș examinează oștile și văzu că un sfert din numărul lor pierise.

Zapis nu-i lăasă însă în pace nici noaptea. Cu o mie de soldați o porni pe cei cinci sute de șoimi și izbi armatele care se grămădeau pentru năvala de a doua zi. Paloș porunci și el să intre în luptă și douăzeci de șoimi ai lui, ce-i construiseră inginerul lui iubit. Dar ce putea să facă douăzeci de șoimi față de cei cinci sute... Oștile paloșene, zdruncinate în încredere și în curajul lor, începură să se retragă. Zapis porunci urmărirea grabnică. Acum paloșenii fură aproape puși pe fugă.

În revărsatul zorilor dușmanii erau împinși o poștie îndărăt.

Dimineața, Zapis se întoarse cu șoimii, încărcînd iar mașinile cu apă arzătoare și continuînd urmărirea pe pămînt cu alți ostași, odihniți și proaspeți.

Pînă seara îi mai duse o poștie. Noaptea porni iar cu șoimii lui și respingerea fu împinsă o poștie și jumătate.

Soare-Împărat nu mai putea acum de bucurie. În ziua a treia șoimii fură adăpați iar cu apă arzătoare și respingerea urmă singură pe pămînt. Dar acum abia o jumătate de poștie putu să-i împingă pe paloșeni.

În noaptea a patra, șoimii deteră atacul și mai grozav Paloșenii însă deveneau aci mai numeroși, și ei și mașinile lor. Abia îi urni un sfert de poștie, pierzînd douăzeci și cinci de șoimi.

Zapis porunci încetarea năvălirii și împuternicirea oștilor în metereze, pînă ce vor sosi alte mașini în locul celor sfărîmate în luptă.

Paloșenii așteptară să primească lovitura, dar ziua trecu și ei nu fură supărați în meterezele lor.

Noaptea așteptară atacul, dar iar nu pățiră nimic. A doua zi o trecură tot așa, în așteptare.

— Ce-or fi plănuiind sorenii? se întrebau paloșenii.

Ei nu mai aveau îndrăzneala să năvălească. Știau bine că în dosul oștilor din față se rînduiesc noi mașini de luptă, că năvala va fi mai furioasă și grozavă, cînd s-o face.

Zapis ceru toți șoimii ce s-au mai făcut și toate mașinile.

Paloș, în așteptarea năvălirii, ceru și el mașini și ostași.

O lună de zile se pîndiră din metereze și nu se întimplă nici o ciocnire.

Paloș gîndea :

„Nu mai sînt în stare să năvălescă ; dar o să-i izbesc eu.“

Zapis gîndea :

„Timpul cu cît trece, cu atît e în folosul nostru !... Pot să-l ajung în mașinării și să-l întrec ! De-ar sta mai mult pe loc !...“

La o lună împlinită, Paloș, împuternicit prin noi mașini începu lupta. Zapis încă nu se gătise, ci ar mai fi avut nevoie de încă o lună de liniște.

Lupta începu într-un mod cu totul nou. Din armata lui Paloș porni, suflat pe țevi de oțel, niște aer otrăvit, care ucidea pe soldații sorenii, fără ca cel puțin să dea cu armele.

— Îndrăciți oameni ! zise Zapis.

— Aștia sînt diavoli ! răceau soldații, ne omoară nu știm cu ce... parcă e praf de ardei... Ochii ne ustură, begățile ne ard, ne zăpăcim și cădem jos... murim !...

Zapis rămase și el uimit de născocirea asta diavolească și porunci retragerea pe furiș a oștilor.

Apoi ceru și el mașini să sufle îndărăt acel aer ; dar nu putu face nimic cu ele. El dete ordin doctorilor și tutulor învățaților să cerceteze morții și să afle ce fel de aer otrăvit e acela. Învățații găsiră și leacul chiar.

Paloșenii, crezînd că prin meșteșugul acesta au ucis pe sorenii din fața lor, porniră încet la năvală.

Sorenii, retrași la un sfert de poștie, îi așteptau ascunși. Paloșenii găsiră foarte mulți sorenii morți în metereze și înaintară bucurați, că în fine le-a dat de cap. Cînd deodată se pomeniră izbiți de o vijelie de gloanțe și de ghiulele ce-i secera ca pe grîu în tarla. Șoimii, opt sute acum la număr, se izbiră cu patru sute de șoimi ai paloșenilor.

Lupta ținu toată ziua și toată noaptea, și paloșenii fură respinși în primele metereze de la începutul luptei.

— Au devenit tari ! exclamă Paloș.

A doua zi, Paloș nu atacă, dar nici Zapis nu se mișcă. El plănuia acum mașini să prinză aerul otrăvit al paloșenilor și meșterii și inginerii lucrau de zor.

Paloș ținu sfat cu inginerii lui și hotărîră construcția de mașini care să răspîndească aerul omorîtor din căruțele lor, ce mergeau singure și din ghiulelele lor, ce le azvîrleau cu tunurile.

Pînă să fie gata, tunurile și ghiulelele, mai trecură ca două săptămîni.

În vremea asta și Zapis se mai întărise ceva dar încă nu după cum voia.

Paloșenii se folosiră de un vînt ce sufla dinspre ei și-și puseră iar mașinile în lucru. Nori de aer otrăvitor veneau iar spre sorenii. Aceștia începură unii să fugă iar alții să moară. Pînă să li se aducă mașinile de prinderea aceluia aer, ei fură nevoiți să se retragă. Paloșenii însă porniră la năvală cu căruțele și cu tunurile lor aruncătoare de ghiulele și de aer otrăvitor.

Soldații sorenii mureau acum ca muștele otrăvite. Se retrăgeau în fuga mare, dar vîntul era mai iute ca fuga lor și ei erau pierduți.

Zapis trebui să atace cu o mie de șoimi, ca să mai oprească prăpădul întregii armate.

Paloșenii aveau acum și ei nouă sute de șoimi.

Lupta fu grozavă pe pămînt și în aer. Pe pămînt era de partea paloșenilor, în aer izbîndeau sorenii, dar trebuiau să se retragă și ei cînd rămîneau prea în mijlocul și asupra paloșenilor, care căutau să-i sfărîme de jos.

Pînă seara paloșenii înaintară iar o poștie.

— Ce mai e de făcut ? întrebă prințul Verdeș.

— Să luptăm, cum om putea... Mașinile de prins aerul otrăvit trebuie să ne sosească în două zile.

— Ne mai resping două poștii...

— Poate și trei !...

Paloșenii dobîndiră curaj la loc ; dar nu năvăliră noaptea. Zapis se retrase în niște întăriri în care ar fi înfruntat pe Paloș, dacă n-ar fi fost vîntul, ce nu-și schimbă direcția.

Paloșenii veniră și-ncepură să sufle iar aerul omorîtor.

Sorenii începură iar să moară și retragerea iar începu. Atunci Zapis, se ascunse într-o pădure și ingenunchind înălță o rugă către dumnezeu :

— Stăpîne al cerurilor... Pînă cînd îngăduiești răilor să-și arate răutatea suflătelor lor ?

M-ai scăpat din iad și l-am învins în numele tău. Voiesc ! Voiesc ! Voiesc ! să înving pe Paloș și pe paloșeni tot în numele tău.

Poruncesc vîntului în numele tău să sufle dinspre noi înspre paloșeni. Voiesc ca moartea lor să-i secere pe ei.

Și odată pădurea începu să sufle bătută de vînt. Vîntul porni spre paloșeni și duse în rîndurile lor aerul omorîtor și-i omora acum pe ei ca pe muște !

Paloșenii o rupseră la fugă îndărăt, dar vîntul avea aceeași iuțeală ce o aveau și ei, și acum picau, zvîrcolindu-se în chinurile morții.

— Năvăliți peste ei, căci n-au aer otrăvit, porunci Paloș.

Ostașii lui se-ntoarseră îndărăt ; dar acum mașinile de război și șoimii sorenilor îi primiră să le facă de petrec. Paloș văzînd că el însuși e să moară, porunci retragerea și fugi zburînd pe un șoim. Sus aerul nu era otrăvit.

Bătălia fu cîștigată de sorenii iar paloșenii se retraseră trei poștii și se întăriră acolo grozav, hotărînd ca ei să nu mai năvălească.

Sorenii îi urmăriră, sosiră în fața lor, se așezară în metereze dar nu năvăliră nici ei peste paloșeni.

— Sînt de părere să-i izbib, să nu se împuternicească mai mult pe locul acesta, zise prințul Verdeș.

— Vom sta și noi aici, răspunse Zapis, preparîndu-ne pentru o năvală nemaipomenită.

— Cînd se vor simți tari, iar vor năvăli ei.

— Și-i vom respinge iar, cu ajutorul lui dumnezeu.

Oștirile rămase față în față, fără să se mai lupte. Paloș, de astă dată gîndea :

— Se vede că tot i-am speriat... N-au curajul să vie peste noi ! Să ne-mputernicim dar, și o năvală cu sabia noastră fulgerătoare îi va răpune de istov.

Zapis gîndea :

— Noi ne apărăm familia și casa, cu noi e Cristos și Dumnezeu. La urma urmelor tot ei vor fi învinși.

*

Oștile stătură față în față, ascunse în vizuini făcute prin pămînt, fără să se ciocnească. În dosul armatelor se grămădeau fel de fel de mașini de omorît oamenii cu miile. Mințile tuturor căutau cele mai groaznice mijloace de a omorî oameni cît mai mulți deodată și cît mai de departe.

Zapis sta într-o vizuină săpată în pămînt și care avea legătură, prin fel de fel de tuneluri, cu vizuinele fiecărui grup de oaste.

În vizuina lui primea veștile aduse de ofițerii ce zburau pe spatele miilor de șoimi. De cîteva ori fusese în pericol să fie ucis de paloșeni : dar muriseră sute și mii împrejurul lui și el scăpase de o moarte nepotrivită cu sufletul lui curat. Cum ar fi îngăduit Dumnezeu ca un nemernic de soldat paloșan să ucidă pe omul cel mai drept și mai învățat ?

Într-o zi, Zapis se pomeni cu prințesa Linca intrînd în vizuina lui. Războiul nemaipomenit de grozav, despre care se zicea că, după cum nu scapi neatins de o picătură de apă cînd plouă, tot așa nu poți scăpa neatins de o zburătură de schijă, făcuse ca prințesa, oprită strașnic de tatăl său, să nu se apropie de front. Liniștea asta însă, care ținea aproape de un an, îi dăduse îndrăzneală în cele din urmă și venise.

Bucuria lui Zapis fu mare, căci d-atîta timp n-o mai văzuse.

— Tata nu m-ar fi lăsat să viu nici acum, spuse ea, dar nu l-am mai întrebat.

Zapis nu-i răspunse, ci rămase gînditor.

— Și crezi că-i vom învinge ?

— Îi vom învinge. Speranța asta nu m-a părăsit niciodată și o socotesc un fel de șoaptă dumnezeiască ce-mi spune : „Stăruiește, stăruiește... că vei izbîndi“.

— Ce bine ar fi să izbîndim !... Și atunci tata va fi întîiul împărat după lume ! Nici un alt împărat și nici o altă putere lumească nu va fi mai sus ca tata, și nici

nu va fi în stare de a i se împotrivi... Împărații ceilalți vor fi miniștrii ai tatălui meu !... Iar eu, fiica lui, voi fi cea mai mîndră dintre principese !...

Zapis încruntă sprîncenile. Deșertăciunea asta îl su-pără. Ea nu pricepu de ce o privește așa și zburată în gîndurile ei, că, dacă va fi așa, și așa va fi fiindc-o spu-nea Zapis, ea de ce să nu aleagă un adevărat prinț de singe ca soț al ei ?... Și ea gîndi :

„În singele unui prinț, nobleța, caracterul, firea, gîndul și viața toată e o cristalizare a celor mai înalte calități de om. Un întreg șir de moși și strămoși s-au în-nobilat din generație în generație, și-au lepădat instinc-tele prime de animal lacom și crud ; și-au apropiat ce este mai bun ca gînd, ca instinct și ca pornire și a ajuns în el : prințul, cristalizarea a tot ce poate fi mai sublim în om. Pe cînd un om de jos, din Neacșu și din Maria, fie oricît de desăvîrșit prin pricepere și dragoste de ști-ință, fie chiar un om cu totul năzdrăvan, tot nu poate fi desăvîrșit în toate alcătuirile lui de om, cum poate să fie un prinț de singe, și deci nici Zapis nu poate fi mai de valoare ca cel mai...“

Și aci se încurcă puțin principesa în gîndul ei. Să zică, cel mai frumos, vedea singură că frumusețea nu poate fi suprema calitate, prima dintre calități. Să zică, cu-mințenia, Zapis dovedise destulă. Și simți principesa un fel de gol în minte și rămase așa. Zapis o privise tot timpul și citise gîndurile ei și se întristă. Jumătate din puterea lui parcă se sfărîmă și se simți descurajat. În-cercă să judece purtarea principesei, gîndurile ei ascunse de acum, și voia, de dragul ei, să i le îndreptățească :

„Așa e, gîndi el, începuturile primei tinereți se pot asemăna cu primăvara. Cîte flori, cîte vînturi și cîte ploi cu grindină, în acest timp de deșteptare a pămîn-tului ! Parcă nici frunza nu e obosită să șoptească ; nici vîntul să se lupte cu codrii, și nici cîmpurile să se um-ple cu flori. Așa și în prima tinerețe : toți ochii tineri plac ; toți obrații rumeni ne atrag ; toate glasurile dulci ne farmecă !... Faci și multe fapte frumoase, dar și multe nebunii. O tinerețe !... izbucnire de fapte și de bărbăție !... N-am avut timp să gîndesc !... Cum e mai bine ? A gîndi mult și a lucra puțin, ori a gîndi puțin și a lucra mult ?...“

Dac-am fi zei, am avea timp nemărginit să și gândim să și lucrăm; dar fiindcă sîntem oameni, toate numărute ne sînt !... Și-atunci ?... Ceasul de faptă poate valora mai mult ca anul de gînd ! Ce-mi pasă pentru cine făptuiesc !... Pentru ea ?... Ce copilărie !... Făptuiesc pentru toți !... Ea, o copilă visătoare, a putut să viseze și mai multe decît mine !... Acum însă, cînd copila nu mai e fetiță și cînd fetița e fată mare; acum cînd vede depărtarea dintre ranguri, ochii și mintea ei caută ceva mai potrivit piscului înalt pe care dumnezeu a așezat-o prin naștere. Are dreptate !...“

Și el plecă ochii în jos trist.

Speranțele lui multe și frumoase, care ardeau ziua în veghere și noaptea în vise ca niște făclii în biserică, începură să pîlpîie și să se stingă. D-ar fi știut Paloș momentul acesta de slăbiciune sufletească în viața lui Zapis, pornea atacul și Soare-Împărat ar fi fost desființat.

Principesa preocupată tot de visele ei de mărire, tot de *omul-printz*, pe care să-l aleagă ea ca pe cel mai de valoare dintre toți, nu-i observă starea lui sufletească.

Șezură mult fără să-și vorbească, vorbind fiecare cu sine însuși, adică cu propriile lui gînduri.

Se petrecu un fenomen ciudat, datorit unor construcțiuni particulare pe care le au unele suflete mari. Cîteva minute Zapis fusese ca mort, dar marea lui voință se reaprinse cu furie.

„Hei, gîndi el, ceea ce sînt azi, prin Linca ori prin tatăl ei sînt ?... Nicidecum. Ceea ce sînt și voi fi se datorește numai voinței lui dumnezeu și propriilor mele efortări !... Ea e principesă prin naștere și dacă va intra în cadrul istoriei va intra ca un simplu nume, ca o figură de umplură; pe cînd eu, voi fi figură vie, voi intra prin fapte ! Mă găsește cu mintea ei mai jos pe mine decît pe ea; ce-mi pasă de părerea ei care nu mă obligă să fiu așa cum i se pare ei că sînt !... Eu sînt omul faptelor mele, și, dacă ea și ai ei sînt înobilizați prin naștere și prin ungerea ca regi de către înaltul vlădică, eu sînt înobilizat de dumnezeu, prin calitățile pe care mi le-a dat !

Printul Verdeș intră înăuntru.

— Tu aici, surioară ?...

— Aici, frate...

— Ai făcut bine că ai venit să mai îmbărbătezi pe fratele nostru...

— Nu prea am nevoie de îmbărbătare venită din afară; o primesc cu bucurie cînd îmi vine; dar dacă nu vine, găsesc destulă în mine.

Și ca să nu-i scape vorbe mai grele, care să vădească ascunsa lui supărare, ieși afară.

— Ce-ați vorbit voi ?

— Aproape nimic...

— De ce ?

— Nu știu.

— Nu jigni pe acest om, care, oricum, e cel mai de preț om. Am observat că era palid și o ușoară dungă îi tăia fruntea... Cred că e nemulțumit de purtarea ta... Un ofițer intră înăuntru speriat.

*

— Ce este ? îl întrebă prințul.

— Paloșenii se gătesc de atac !

— De unde știi ?

— Toți vestitorii spun că au văzut mișcări mari în dosul șanțurilor.

— Zapis !... Unde este Zapis ?.. strigă prințul.

— Dar ce ai cu el ? întrebă prințesa.

— Cum ce-am cu el ? Doar mașinele lui mai pot ține piept paloșenilor... Du-te, domnule, și spune asta lui Zapis.

Ofițerul ieși numaidecît.

Zgomotul se auzea acum mai puternic.

— Tu du-te... Paloșenii, cari încep acum atacul, după un an și ceva, trebuie să se fi pregătit strașnic... Fugi dar, surioară, nu sta nici o clipă !

Ea ieși cu frate-său afară, dar se înfioră. Niște nori mari negri și grei înaintau încet dinspre paloșeni.

— Ce nori sînt aceștia ? întrebă prințesa.

— Nori de aere otrăvite.

— Țștia sînt vestiții nori ?

— Aceștia. Și din calea lor trebuie să fugim...

*

Lupta începu cu frică din amîndouă părțile. Sorenii descărcară armele în bezna norilor întunecoși. Paloșenii răspunseră cu armele din nori sau din dosul norilor. Ploaia de zburături de fier și de oțel începu să fluiera pe de rînd. Din întunecoșii nori izbucneau fulgere și limbi de flacări, ce înaintau de parcă luase foc pămîntul de la un capăt și ardea acum ca o tortă, cu flacări și fum.

Sorenii primiră poruncă să se retragă în fugă. Atunci se iviră din norii negri niște mașini ciudate, în formă de foarfece, cu lame lungi de cîte treizeci de stînjeni, care începură să apuce soldații sorenii și să-i turtească și să-i rezeze între ele, ucigînd cu sutele deodată.

Mașini de acestea încă nu mai fuseseră întrebuințate în luptă pînă acum. Sorenii, văzînd cum înaintează lamele deschise ale foarfecelor în ei, mai repede decît puteau ei să fugă, și cum apoi se strîng orizontal să-i zdrobească, răcneau și leșinau cei mai mulți mai înainte de a se închide lamele peste dînșii.

— Sînt draci !... Sînt draci !... răcneau sorenii. Aceștia nu sînt oameni !

— Zapis, Zapis ! striga prințul Verdeș punînd într-o mașină pe soru-sa Linca, leșinată de spaimă. El fugi cu ea prin armata ce acum se retrăgea în fuga cea mai nepomenită.

Niște nori albi începură să se ridice groși și să se înalțe în sus, din spatele celor mai din urmă șanțuri ale sorenilor.

Norii aceia se ridicau în sus, ținînd de la pămînt pînă la mari înălțimi și înaintau spre norii negri ai paloșenilor. Zgomote mari începură, și miile de șoimi ce se construiseră în timpul liniștei de pe front, se ridicară asupra norilor albi și înaintau odată cu ei. Zarea se întunecă de stolurile atîtor mașini de zburat ce umpluseră tot cerul de urlete.

Oastea sorenilor fu învăluită de norii albi și năprasnicele foarfece parcă fură și ele înghițite.

— Opriți-vă în șanțuri, în gropi, și mașinile lor nu vor mai putea să vă ucidă, și mașinile lor nu vor mai putea să vă secere, porunci Zapis prin toți comandantii.

Și atunci sorenii se opriră prin gropi și șanțuri, iar foarfecele clămpăneau acum mai mult în gol, căci ele rădeau suprafața pămîntului și nu puteau prinde pe cei pitulați prin fundul săpăturilor.

Norii albi se lipiră cu norii negri și ceilalți se lungiră de asupra lor și-i învăluiră. Ceva mai mult, norii negri se ștergeau și rămîneau numai norii cei albi. Mașinile, ce semăneau acum zburături de fier, începură să plouă. Paloșenii atacară cu șoimii lor și lupta era grozavă. Cădeau șoimii sfărîmați și de la unii și de la alții, dar izbînda nu se știa a cui va fi. Norii albi înaintau însă pe deasupra oștilor paloșene și se simțea, prin zgomotul ce venea de la ei, că și acolo sînt șoimi ce zboară.

— Zapis ! Zapis !... striga prințul Verdeș.

Un general îi spuse :

— Generalul Zapis este sus, în trupele din norii albi.

A spus să ne retragem cît putem, și în nici un caz să nu înaintăm peste paloșeni, căci îi va nimici groaznic !

Prințul se mai liniști cînd află vestea și hotărî ca un ofițer să zboare cu un șoim și să ducă pe soru-sa acasă.

Cînd o văzu plecată, zbură și el cu un șoim în cuprinsul norilor albi.

Norii cei albi acoperiseră cîmpii întinse și învăluiseră aproape toată oștirea paloșenilor. Paloșenii întrebuințau în luptă toate armele lor și înaintau, puțin orbiți de ceața deasă ce topea norii negri. Sorenii se împotriveau și, cînd se puteau retrage, din pricina groaznicelor foarfece ce clămpăneau mereu, se retrăgeau, cînd nu, stau pe loc.

Norii albi se întindeau însă mereu și învăluiseră pînă și corturile de purpură și de aur ale lui Paloș și ale celor mai mulți dintre demnitarii lui.

Atunci începu un fluier puternic, și după el, începură și altele, și apoi un alt zgomot produse după el mii de zgomote la fel, și din norii albi se ridicară în sus, asupra lor, două mii de șoimi, ce pluteau acum în albastrul înghețat, dar plin de soare.

Zapis, într-un șoim albastru unde se vedea înfipt steagul țării sorenilor, se înalță mai sus și, cînd văzu că oastea lui de zburători e suită toată, porunci :

— Azvîrliți ghiulele cu foc !

Și din cei două mii de șoimi, fiecare soldat dădu drumul în jos unor corpuri rotunde.

Cînd acele corpuri ajunseră în norii albi, se întîmplă ceva nemaipomenit ! Nourii cei albi se aprinseră ca o mare de foc și un detunet ce zgudui toți șoimii asurzi pe toată lumea !

Focul rămase să arză ca o mare de flăcări și arse ca un ceas. Apoi începură niște vînturi groaznice, ce azvîrleau șoimii în sus.

— Să fugim ! Să fugim în țara lui Paloș, căci el trebuie să se fi sfîrșit. Dați toată iuteala mașinilor, căci aerul încălzit ne va ridica cine știe unde, iar vîrtejurile născute din împotrivirile astea, ar putea să ne facă rău.

Porunca asta fu dată de Zapis iar prin niște mașini ciudate, ce acopereau urechile fiecărui zburător, și ei cu toți porniră spre țara lui Paloș.

Cerul se limpezi, căci și norii albi și norii negri pieriră. Zapis văzu de sus cu ocheanul că toată îngrozitoarea oaste a paloșenilor era făcută scrum : arseră toți soldații, cu Paloș dimpreună !

Cînd simți că vînturile s-au mai potolit, Zapis porni îndărăt, lăsînd ca șoimii, sub conducerea unui general tînăr și viteaz, să se ducă să puie stăpînire, în numele lui, pe capitala lui Paloș.

Cînd ajunse Zapis unde fusese mult neînfrînta oaste a paloșenilor, zbură cu șoimul pe aproape de pămînt și văzu îngrozit sute și mii de corpuri carbonizate, iar mașinile de luptă arse și fierăriilor lor strîmbate și ele de puterea flăcărilor care le învăluiseră. Zapis se întristă însă, cînd văzu că foarte mulți și din oastea lui, a sorenilor, arse de groaznicele flăcări.

El ajunse la oastea sorenilor și spuse să vie prințul Verdeș. Dar toți cîți cercetară despre prinț, nu-l aflară, și nu știură să spuie decît că a plecat cu un șoim și nu l-a mai văzut nimeni.

— Duceți-vă de vestiți pe împărat că Paloș și paloșenii au fost omorîți cu toții, iar eu am plecat cu oastea să iau în primire țara lui Paloș.

Și el plecă, dînd poruncă oștirilor să înainteze, căci toată oastea paloșenilor e nimicită și nu vor mai întîlni nici o împotrivire.

Sorenii înaintară și rămaseră și ei îngroziți de lumea multă ce arse și care umpluse tot cerul de miros de friptură.

— Cui ai gătit friptura asta, mărite general ? întrebă generalii ceilalți pe Zapis.

— N-am gătit-o decît pentru pasările cerului și pentru pămînt. Dar vina nu e a mea, ci este a paloșenilor care se făcuseră dușmanii cei mai neîmpăcați ai libertății popoarelor.

— Grozavă friptură știe să facă generalul Zapis !... Sorenii numiră bătălia asta din urmă, care răpuse pe paloșeni „Friptura lui Zapis“.

*

Într-o lună de zile, țara paloșenilor fu ocupată, și Zapis locuia acum în palatul de aur cu acoperiș de sticlă al lui Paloș.

El aștepta pe prințul Verdeș să sosească din clipă în clipă. Primi însă o veste că Soare-Împărat a lăsat scaunul în stăpînirea fiului său, care acum este împărat.

— Cum, zise Zapis, dar era nevoie de graba asta ?...

— Cel mai bun lucru este să te faci împărat aici, în sfîtuil altul. Masa e pusă... de ce n-ai sta la ea ?... Și apoi, dacă ei au prejudecăți că li se cuvine a fi împărați, de ce n-ai avea la fel ?...

— Peste țara celor mai tîlhari oameni, să mă fac eu împărat ?

— E o datorie ! îi răspunseră alții. Cînd regele e criminal și supușii lui se fac la fel. Cînd regele e sfînt, și supușii lui se fac cel puțin oameni buni...

Zapis se hotărî, strînse poporul capitalei lui Paloș și se declară împărat al țării.

Trimise apoi vestitori la Soare și la Verdeș să le spuie ce a făcut și el !

*

După ce vestitorii plecară, Zapis hotărî să puie țara la cale. Gîndurile lui îi spuie că popii sînt cei mai vino-

vați de rățacirea poporului paloșean. Popii nefiind ei înșiși virtoși și credincioși, ajunsese și poporul necredincios și criminal. Hotărî dar uciderea popilor!

Chemă la curte pe toți popii din împărăție. Vestitori și proclamații spuseră tuturor popilor că toate cheltuielile îl privesc pe el, împăratul, numai să vie cu toții în capitală.

Popii nepricepînd cursa, începură să sosească în capitală și, după ce se strînseră toți, iar miniștrii garantară că au venit toți, Zapis îi strînse într-un cîmp pardosit de mai nainte cu un amestec de păcură, de gaz și de ceară de albine și împrejmuît cu gard de fier. Ei însă nu pricepură cum e făcută pardoseala aceea frumoasă.

Popii, cu episcopii și cu mai-marii lor, fură rugați să șadă pe scaunele și pe băncile puse, așteptînd sosirea împăratului în mijlocul lor.

Împăratul Zapis sosi urmat de o parte din armata de sobori și de toți medicii lui militari. Nimeni nu știa ce are să facă acum împăratul.

Popii începură să-i strige ura, ca să-l predispuie în bine spre ei.

— Vreau să capăt iubirea voastră, le vorbi Zapis, și am venit să v-o cer! Să cer iubirea voastră!... Nu zic să mi-o dați de milă sau de pomană... V-o plătesc!... și iată cum: veți cere fiecare ce veți vrea de la mine, afară de bani și de alte slujbe. Veți cere adică orice fel de mîncări, orice fel de băuturi, orice fel de haine!... Voi face în fiecare sat cîte un birt cu de toate care va găti acolo pentru fiecare popă, cît va trăi... În schimb, veți face și voi ca poporul să fie supus și ascultător mie!...

— Îl vom face, măria ta!... Îl vom face! răspunseră ei. Paloș-Împărat a fost totdeauna mulțumit de noi și de cele ce-am spus noi poporului! Noi i l-am aplecat sub podul palmelor!

— Cred și vreau să cred. Dați-mi fiecare cîte o listă de bucatele și de băuturile pe care le vreți în fiecare zi și de fiecare cap! Fiecare să-și spuie leatul de cînd poapește, și tot ce mai vrea.

— Vă dăm, măria ta, vă dăm declarațiile de dorințele noastre....

*

Se apucară popii și scriseră liste lungi de mîncări și trecură peste ele zeci de ocale cu băuturi... „Să fie mîncările udate bine!“ glumeau ei sfătuindu-se.

Zapis porunci să se strîngă hîrțile de pe la toți și apoi le spuse:

— Peste o săptămînă, să veniți toți aici să vă plătesc și pentru săptămîna asta, și pentru celelalte, pînă s-or face birturile, și să vă mai dau și cîteva sfaturi și apoi plecați în pace...

— Venim, măria ta! Venim.

Și plecară popii. Zapis porunci ofițerilor lui să cerceteze de aproape toate declarațiile și să fie trecuți pe listă deosebită după numărul ocalelor cerute cu băuturi.

Ofițerii se așezară pe lucru conștiincios și sîmbătă seara prezentară listele.

Cincisprezece mii de popi ceruseră fiecare cîte zece oca de țuică pe zi și de cap.

Nouă mii ceruseră cîte opt oca de cap.

Șase mii cîte cinci oca de cap.

Trei mii două sute unu, cîte trei oca de cap.

Cinci sute, cîte o litră, iar trei popi nu ceruseră băutură deloc!

Zapis observă că în cei 15 mii, ce ceruseră cîte zece oca de cap, nu era nici un popă tînăr.

În cei cinci sute, erau trei bătrîni și 497 tineri, popiți de doi și trei ani.

*

Zapis trimese numaidecît să-i aducă pe cei trei popi, care nu ceruseră deloc băutură.

Slujitorii îi aduseră la palat.

Zapis le vorbi:

— Dv. ați greșit listele...

— Cum se poate, măria ta?

— Da!... N-ați trecut băutura...

— Noi nu bem decît apă.

— De ce?

— „Nu se cade conducătorilor a bea băuturi tari. Mintea lor pururea trebuie să fie trează!“ și de aceea noi bem apă.

— Voi mințiți ! se răsti Zapis la ei.
 — Adevărul îl spunem !...
 — Dovediți-l.
 — Dumnezeu, de va vrea, va mărturisi pentru noi, îndemnându-vă să ne credeți pe cuvânt !...
 — N-aveți pe enoriașii voștri, să spuie despre voi ?...
 Vreau martori !
 — Enoriașii noștri sînt niște bețivi și niște hoți. N-avem încredere în ei și deci nu-i putem pune martori. Cuvîntul nostru este mărturia noastră !
 — Ce-ați făcut voi la biserici ?...
 — Noi n-am avut biserici !...
 — Cum ?! se miră Zapis... N-ați avut biserici, și apoi sînteți popi ?... Ce fel de preoți sînteți voi ?
 — Preoți cu darul duhului sfînt, dar lipsiți de darurile Satanei și ale ascultătorilor lui.
 Popii cu biserici se-mbătau așa de groaznic în ele, că abia mai făceau cîte-o slujbă ! Noi am avut biserici odată, dar cei mari ai noștri înrudiți prin vițuiri cu cei mici, ne-au îndepărtat din ele. Am rămas preoți fără drepturi în stat. Cînd ne-a chemat însă văduva să-i slujim mortul, ne-am dus și i l-am slujit. Cînd ne-a cerut orfanul sprijin, ne-am dus și i l-am dat. Am dat sprijinul creștinesc cui l-a cerut.
 — Și voi sînteți tot din țara lui Paloș ?
 — Da, măria ta.
 — Și nu v-a spînzurat nimeni, pentru așa fapte rari ?...
 — Ne-a închis de cîteva ori prin pușcărie, ne-au luat averile, dar așa e datoria apostolilor : să sufere, și am suferit.
 — Spuneți satele voastre !...
 Popii spuseră satele unde slujiseră. Zapis chemă pe marele armaș Roșu, care în calitate de ministru al hranei îl urmase pe de rînd, și-l trimise să cerceteze pe ascuns despre ei.
 Pe preoți îi opri la palat și le dete hrană și locuință, pînă o veni Roșu cu rezultatul cercetării.

*

Duminică de dimineața, popimea cealaltă veni veselă și bucurată și se strînsese la locul rînduit, adică în ocolul pardosit cu smoolă. Toți strigau că au ținut predici poporului ca să se supuie noului împărat și că au făcut ei prin asta cît au făcut și armatele lui Zapis, și că ar mai vrea și cîte o decorație de fiecare...

Zapis veni însă crunt și strigă pe nume pe cei cinci sute de preoți. Doctorii lui militari îi luară la cercetare, după semnele doftoricești, dacă sînt bețivi sau nu.

Pe opt din ei îi găsiră doctorii că sînt bețivi, iar restul de 492 nu fură găsiți. Zapis îi întrebă pe cei opt găsiți bețivi :

— De ce ați cerut numai cîte o litră de țuică ?

— Noi avem livezile noastre de pruni ! răspunse unul și avem țuică d-a noastră din destul.

— Treceți lîngă cei din piață.

Și cei opt popi fură băgați iar în piața împrejmuată cu fier și pardosită cu un fel de ceară, frămîntată în smoolă, păcură și gaz.

Cei trei popi fără biserici așteptau resemnați. Zapis poruncise marelui armaș Roșu să stea cu ei și să nu-i lase să intre lîngă ceilalți popi.

Pe la ziua jumătate, poporul, ce fusese vestit prin tobe, ca să vie oricine o vrea, să vadă cum împăratul plătește popilor, umpluseră toate împrejmurile.

Zapis se sui într-un șoim al lui, care zbură fără zgomot și se lăsă dasupra popilor... ca la zece stînjeni înălțimei și filfiind șoimul în loc, le vorbi tare, ca s-auză toți.

— Voi popii sînteți sarea lumii de oameni. Voi cînd vă stricați, stricat ajunge și poporul, pentru că voi le slujiți de modele.

Voi sînteți stricați, așa v-am dovedit eu, și ați fost de mult, căci ați stricat și lumea cu stricăciunea voastră.

Am chibzuit dar, să vă trimet la Dumnezeu, ca să vă facă el mai buni. Să vă frămînte sufletul din nou, și să vă trimeată cînd veți fi vrednici de preoți. Preoții trebuie să fie apostoli, iar nu geambași ori slujbași de stat. Pe pămînt dar, nu mai aveți loc și scutur poporul de voi, ca pe un măr de merele cele putrede !... Iar fi-

indică sinteți sfinți, în nimburile de flacări și de fum voi să vă pornesc la cer!...

Adio geambași... să veniți cinstiți și curățați de viciuri!

Și zbură în sus cu șoimul, comandînd focul.

Atunci se văzu ceva de spaimă! Ofițerii însărcinați cu uciderea popilor, aprinseră prin fulger pardoseala, și un fum negru și niște limbi de flacără roșii coprinseseră pe bieții popi ce acum urlau groaznic, ca niște fiare sălbătice. Tocmai acum înțeleseseră ei grozăvia, dar era prea tîrziu.

— Iadul!... Iadul!... răceau ei. Iadul!...

Flăcările îi înăbușiră, și după o jumătate de ceas, focul ardea încă, dar fără să se mai auză nici un răcnet, nici un geamăt, numai plesnituri grozave și țîșnituri de untură fierbinte, ce sărea departe peste împrejmuirea de fier.

Lumea care aflase grozava veste, rămăsese mută de spaimă.

Zapis le spuse tuturor:

— Acei popi, de mult nu mai erau în slujba lui Dumnezeu, ci erau în slujba Satanei! Ca să vă întorc pe voi la calea lui Dumnezeu, i-am trimis pe ei în cer, ca să-i frămînte Dumnezeu de al doilea și să ni-i redea mai buni. Vă dau acum preoți mai puțini, dar mai buni.

Urmați-i în povețele și în faptele lor, și veți câștiga iubirea mea și ajutorul lui Dumnezeu.

Altfel, orice om rău, se va duce după popii ce sînt acum trimiși în cer. Să știți că eu nu glumesc!...

Și el plecă de la lume și se duse la palat, unde fuseseră duși cei 492 de preoți.

Armașul Roșu sosi și cu cei trei preoți și spuse cercetările lui.

Preoții cei trei nu mințiseră deloc. Zapis îi chemă și le vorbi blînd:

— Creștinule, să fii capul bisericei! spuse unuia dintre ei. De tine să asculte toți preoții. Eu îți dau rangul, Dumnezeu să-ți dea curățenia și adevărul... prin acestea vei avea adevărata sfințenie!

— Voi, cei doi creștini, să-i fiți ajutoare drepte, pline de curățenie și de cinste... Să-i fiți episcopi!...

— Voi, cei 492 să fiți preoți, așa cum zice evanghelia. Să observați că o citesc și eu des, și să nu vă găsesc afară din povețele ei, că va fi vai vouă!... Auziți?... Va fi vai vouă!...

Ministrului școalelor, care cam tremura, îi vorbi:

— Domnule ministru, vei face și școli de popi, pe lîngă celelalte școli, în care sfinții episcopi vor preda lecțiile. Pînă atunci vei împărți țara în 492 de județe și va face fiecare popă ce va putea. Mai bine cîte un popă într-un județ, decît cîte un bețiv în fiecare sat!

Preoții plecară fiecare la casele lor. Lumea plecase îngrozită. Acest împărat nebun nu glumea deloc!

*

Zapis trimise apoi vești scrise tuturor judecătorilor, ca să judece după dreptate, că altfel prind popii după urmă. Clasa avocaților o desființă. Dreptatea e simplă de tot, spunea Zapis. Orice suflet cinstit o pricepe, și deci nu e nevoie de o clasă de oameni numiți avocați ca s-o explice. Vești la fel trimise pe rînd și dete voie oricărui să vie să-i spuie, să-i reclame, cînd slujbașii au nedreptățit pe cineva.

Începură slujbașii să tremure și să facă după dreptate, iar oamenilor parcă le turna cineva minte în cap și bunătate în inimi.

Zapis apoi își regulă oastea, înființă școli și plecă să cunoască țara și locuitorii pe la casele lor.

Armata de sorenii ce o păstrase pînă acum, o trimise îndărăt, cu decorații și mulțumiri.

Trei luni țînură colindările lui prin țară.

Paloșenii tremurau acum, căci chiar împăratul se putea interesa de reclamațiile lor și știau că pentru cei răi, erau spînzurători, și pentru cei buni, răsplăți și laude.

Roșu armașul era acum primul ministru al împăratului.

— Ce mai fac eu cu osînda mea, stăpîne? zise el într-o zi.

— Care, Roșule?

— Aceea de a mă pocăi!

— Nu sînt popă, dar sînt creștin și pot să dezleg și eu de păcate pe un suflet pocăit. Te-ai purtat bine și cin-

stit ca ministru al aprovizionării. Am avut știri că însuși tu cărai cu sacul alimente la soldați. Am avut știri că dreptatea și mila ți-au fost zilnic povățuitori.

Poartă-te cinstit, drept și milos, și asta va fi osînda ! De altfel, eu am ucis atîția în război și atîția aici. I-am socotit vrednici de moarte, pentru că înrăiseră toată lumea. Pe regi și pe miniștri îi judecă dumnezeu, cînd ei ceea ce fac socotesc că fac bine, chiar cînd este rău. Te dezleg dar de osîndă în numele sfintei treimi ! Poți însă să te rogi și de sfinții noștri episcopi să te dezlege...

Roșu ieși cu sufletul împăcat.

*

Tocmai atunci niște vestitori sosiră să anunțe că fostul Soare-Împărat, vine cu prințesa Linca în capitala lui Zapis.

Zapis se încruntă și chemă pe ministrul de război.

— Ai întocmit oastea țării ?

— Da, măria ta.

— Cît s-a adunat ?

— Două milioane de soldați putem pune pe picior de război.

— Să lucreze arsenalele zi și noapte.

— Am înțeles.

— Poți pleca.

Ministrul ieși și Zapis căzu pe gânduri lungi. În șovăielile principesei el citise gândurile ei ascunse și în inima lui era foarte supărat pe ea.

O dorise de soție a lui, dar acum voia s-o lase liberă.

Peste trei zile Soare-Împărat cu fiica și suita lui fu întâmpinat la douăzeci de poștii de capitală, de către Zapis cu oastea lui zburătoare.

Zapis deveni numaidecît iar copilul răsfățat și sărutat mîna împăratului. Pe Linca o îmbrățișă foarte rece și foarte ceremonios.

De aci veniră cu toții la palat.

Cei mai de seamă ingineri și oameni de știință din fosta țară a lui Paloș fură chemați la curte ca să formeze suita cea mai aleasă a lui Zapis.

Soare-Împărat fu întreținut despre toate reformele și măsurile ce a luat, și între altele Zapis îi spuse :

— Măriei voastre v-am păstrat țara în care m-am născut. Cred că nu v-am supărat dacă mi-am păstrat pentru mine p-asta, în care voi domni...

Ospețele și plimbările se țineau lanț.

Principesa Linca aștepta acum cuvinte de dragoste din partea lui Zapis ; dar Zapis tăcea de parcă era altul, iar nu cel ce crescuse la curtea lor.

Două săptămîni trecură fără ca Zapis să vorbească ceva principesei. Se hotărî atunci să-i vorbească ea.

Se plimbau amîndoi prin grădina palatului, vorbind despre flori ; cînd principesa zise :

— De cînd oare ne socoteam noi, fiecare în inima sa, că am fi și logodiți ?

— Nu țiu minte de cînd, dar țiu minte de cînd ne-am dezlogodit ! îi răspunse el.

— Da ? ! se miră ea.

— Pe front, odată, ai căzut pe gânduri și am citit în ochii cu privirile întoarse gândurile că sînt un biet parvenit, un neam de jos, un copil al norocului și al întîmplărei, iar nu un prinț de sînge. Gîndeai : Paloș : învins. Nici un împărat mai puternic ca tata ! Eu, fiica lui Soare-Împărat ! Să-mi aleg prințul cel mai, cel mai... și ai rămas nehotărîtă. Creierii mei cu ai dumitale, prin atingerea mîinilor noastre, prin prietenia noastră îndelungată, erau puși în același acord, și puteam să-ți citesc gândurile. De atîtea luni acordul s-a stricat. Nu știu ce gîndești. Presupui ce ; dar nu sînt încredințat că e așa după cum presupui. Am în mine gândurile tale de atunci. Și te-am dezlegat de cuvînt. Ești liberă !

— Zapis ? !...

El nu-i răspunse.

— Ce purtare e asta ? mai întrebă ea.

— Împărătească ! îi răspunse el. Împăratul vrea să fie iubit pentru că e om, iar nu pentru că e împărat. Acum iubești pe împărat, iar nu pe om. Omul nu primește așa ceva și împăratul îi dă dreptate. Ai dorit prinți de sînge, alege-ți dintre ei : eu sînt principe al minței și-mi voi alege, de voi găsi ce... de nu, voi aștepta pînă cînd dumnezeu va face o femeie și pentru mine !

Și acum, că am sfârșit și afacerea asta, să vorbim iar despre flori. !...

Principesa nu mai zise nimic și înălbită de necaz și de ciudă că gândurile îi fuseseră citite, ceru să fie dusă în apartamentele ei. Acolo, îndată ce plecă Zapis, spuse să vie tată-său s-o vadă. Soare-Împărat veni și ea îi povesti tot.

— Așa a vorbit el ?

— Așa.

— Și așa ai gândit tu ?

— Așa !

— Să mergem dar că acest om nu mai poate reveni.

Și peste trei zile, Soare-Împărat iscăli un tratat de alianță cu Zapis-Împărat și plecă spre împărăția lui. Țara lui Zapis era bucurată că acum e aliată cu țara cea mai puternică de pe pământ ; dar nici Zapis, nici Soare și nici principesa Linca nu erau mulțumiți.

*

Zapis rămase acum în palatul mare și trimise o suită să-i aducă aci pe părinții lui. Voia să facă cunoștință și cu alte principese și poate i s-o părea vreuna mai vrednică de el.

Peste o lună sosi și tat-său cu mă-sa. El se mai mîngîie puțin de singurătate. Scurtă îi fu însă mîngîierea. Palatul împărătesc, cucerit de la Paloș, era o minune de frumusețe și de știință. Sălile mari, cu pereții de oglinzi, cu boschete de flori, și alți arbori mai mici, păreau cîmpuri întinse, semănate cu flori și sărutate mereu de soare ; păsări vii, libere să zboare prin cuprinsul sălilor, ciripeau ca afară în crînguri. Muzici, ce singure cîntau cu glasuri de fecioare, te săltau parcă de subțiori să te ducă în lumi și mai închipuite ca în basme. Cu toate astea, Zapis umbla fără nici o tragere de inimă prin toate sălile. Chipul lui se răsfrîngea în mii de oglinzi. Fiecare slujitor se arăta în mii de slujitori ; dar palatul i se părea tot pustiu și de nelocuit. Parcă-i lipsea ceva palatului.

Într-o zi mă-sa îl întrebă :

— Ce ai de ai slăbit ? Pentru ce tînjești, copilul meu ?

Zapis o privi cu recunoștință și cu dragoste, și-i răspunse :

— Mi-e dor !

— De cine ți-e dor ?... Au nu cumva de principesa Linca ?

— De ea mi-e dor.

— Dacă ți-e dor, pentru ce nu faceți nunta ?

— M-a supărat în timpul războiului și am jignit-o prin refuzul meu... Am crezut c-o să fiu mai tare ca dragostea... Dragostea îmi înmoaie voința, m-a făcut s-o iert și s-o doresc acum cu foc !... Aș cere-o din nou, dar mi-este că mă va jigni ea acum...

Mă-sa îi răspunse :

— Dacă cu adevărat te-o fi iubind și ea, te-a iertat de atunci, și o să se simtă fericită cerînd-o acum iarăși. Dacă nu te-o fi iubit, va fi ajuns acum să te și urască. Fii pe pace. Mă voi duce eu la ea, și-i voi vorbi cum o mamă se pricepe să vorbească pentru copilul ei și ți-o voi aduce...

— Fără însă să mă umilești !...

— În dragoste n-are ce căuta umilința.

Zapis primi propunerea mă-si și pe un șoim din cei mai noi, o trimise în țara lui Soare-Împărat.

*

Zapis, ca să-și treacă vremea mai ușor, hotărî să pornească cu Roșu prin țară, să vadă dacă poruncile lui se mplinesc, ori puterea obiceiului în paloșeni a fost mai tare ca frica de asprimea lui și au început iar viața destrăbălată dinainte. Se-mbrăcară în haine de săraci și porniră pe jos prin țară.

Merseră ei cale de două zile și ajunseră într-un sat. Era tocmai zi de duminică. Intrară în biserică, să vadă credincioșii. Credincioșii lipseau, iar popa se certa cu dascălul, că i-a furat dascălul din brînza ce o ținea în altar, într-o putinică, ca să nu i-o mănînce copiii.

— Juri tu mă, juri ? zicea popa, că n-ai furat din brînză ?

— Jur, spunea dascălul.

— Juri, juri, dar cum juri ?

— Că n-am furat din ea...

— Dar că de luat, ai luat ?
— Ei !
— Și că n-ai gustat ?...
— Că nu...
— Dar c-ai mâncat de sătul ?...
— Ia lasă-mă părinte, ce-ai cătat cu brânza aici... eu jur că nu știu !...
— Hai jură, ia crucea.
Dascălul luă crucea și jură.
— Mă ! făcu popa. Jurași tu, dar tot nu te cred... Stai să te caut...

— Ba aia e vorbă !...
Popa se repezi la dascăl și, cum era mai voinic, vîri mîna în buzunarul dascălului și scoase o felie mare de brînză, înfășurată în hîrtie.

— Ce e asta dascăle ? Cu brînza de furat în buzunar și jurași ca cel mai nevinovat !... Nu ți-e frică de Dumnezeu ?

— Ia oprește-te părinte, ce tot îi dai cu d-zeu !... Nu spuneai singur că d-zeu nu este ; dar fiindcă prostimea trebuie să creadă în ceva te faci și d-ta că crezi ?

— Bine, mă, așa ți-oi fi spus... dar tu n-ai conștiință ?...

— A... haa !... Conștiință !... Păi și asta mi-ai explicat-o ce este... Con... știință... Știința din năuntru a mea !... Ce mi-am apropiat din știință ! „Conscio... Conscivi, conscivium, conscire !...“

Conștiința mea mi-a spus : „Ia brînza popii, că el nu te poate reclama, fiindcă a făcut din altarul Domnului, magazia brînzii lui !...“ Și am luat-o !

— Haide Roșule !... Haide ! șopti Zapis. Ieșiră repede din biserică, tot nezăriți cum intraseră și șezuseră. Notară satul și plecară mai departe.

★

Multe ticăloșii îl supărau, dar multe îl făceau să rîză și să uite pentru cîteva ceasuri frumosul chip al principesei Linca.

O lună de zile călători necunoscut prin țară, notînd fel de fel de slujbași și de fapte.

Apoi se-ntoarse în capitală și dete poruncă să fie înfățișați în cîmpul judecâței, unde arseseră popii, toți cei chemați. Cîte patru locuitori din fiecare sat fură poțiți ca să asiste la judecată.

Cei chemați umblau să moară de frică de cum se văzură închiși pe acel cîmp ce le amintea groaznică pedeapsă a popilor.

Zapis veni înconjurat de miniștri, de generali, de ofițeri și de mitropolitul țării. El se așeză pe scaunul de judecată și popa cel cu brînza din altar fu chemat înții.

Popa veni tremurînd. Zapis îl privi mult, iar popa sta cu ochii tot în jos și, cînd îi ridica, vedea pe împărat tot privindul.

— Ascultă, vorbi împăratul, un înger mi-a făcut o reclamație contra ta. Spune-mi drept, meriți, după părerea ta, să fii ori nu preot ?

Popa se gîndi nițel și-i răspunse :

— Cred că da.

— Prima minciună !...

Care-i cea dintîi datorie a unui slujitor ca să fie ținut în slujbă de stăpînul său ? îl întrebă Zapis.

— Datoria de a sluji stăpînului.

— Cum ? Furîndu-l, batjocorindu-l, risipindu-i averea ?

— Ba, nu.

— Ei cum, spune ?

— Să slujească cu credință, îngrijind de avutul stăpînului, respectîndu-l, iar nu batjocorindu-l ; strîngîndu-i averea.

— Tu al cui slujitor ești ?

— Al lui Dumnezeu.

— L-ai respectat, ori l-ai batjocorit ?

— L-am respectat.

— I-ai strîns averea, ori i-ai risipit-o ?

— I-am strîns-o.

— Minți !

Popa puse capul în jos.

— Îngerul a spus altfel. Pe cine socotești tu de Dumnezeu al tău ?

— Pe Dumnezeu.

— Fă-i definițiunea să cunosc și eu dumnezeul tău, care îți dă voie să-l slujești pururea beat ; care-ți dă voie să ascunzi în altarul lui putini cu brinză ; care te iartă să-i risipești averea și să spui că el : dumnezeu, nu există ?

— Iartă-mă împărate ! strigă popa, căzînd în genunchi.

— Ridică-te și răspunde la întîia întrebare : meriți, ori nu să fii preot ?

— Nu merit.

— Dacă-i așa, uite foarfeci, brici și oglindă. Taie-ți pletele acum în fața mea ; taie-ți barba și rade-o ; lapadă anteriu și potcapul și pune pălăria sau căciulă. Dumnezeu vrea să-i slujească cei ce cred barim în existența lui. Îi e scîrbă de ipocriți, de mincinoși, de bețivi, fiindcă spurcă altarul.

Despoște-te repede !

Popa, tremurînd, își tunse părul, își tăie barba, și-o rase, apoi lepădă hainele popești și rămase în așteptare.

— Ministrul dreptăței să-i ridice toată averea și s-o verse în fondul săracilor. Du-te !

Popa plecă. Ministrul dreptăței dăte cuvenitele ordine și Zapis începu să judece alt proces.

Judecă astfel multe procese : ba judecători, ba ispravnici ; ba pircălabi și vistiernici de județe ; ba ofițeri și soldați chiar. Martori nu se aduceau deloc, ci pîrîții rămîneau uimiți de cum știe chiar împăratul faptele lor. Osînde nu mai fură așa aspre ca arderea popilor ; dar totuși cei vinovați nu mai rămaseră în slujbele ce le aveau nici o clipită.

Poporul începu să vorbească și să-și dea fel de fel de păreri. „Asta-i dracu, nu e om ! De unde și cum le știe el toate ?“ „Asta-i sfînt, ne vede înăuntru sufletului nostru... Astuia îi spun ori dracii ori sfîntii cele ce facem noi... Să ne facem buni !“ Și poporul îngrozit ceru prin jâlbi sfaturi de cum să se poarte, ca să nu mai greșescă și să cadă în vină de judecată. [...]

Fața țării se schimbă cu totul și se adevăra proverbul bătrînesc că „omul sfîntește locul iar nu locul pe om !“ Paloșenii deveniră cu încetul oameni harnici și

cinstiți ; în sufletul lor însă tot nu te puteai încrede, căci stricăciunea din trecut, necredințele și răutățile se nășteau ca și pălămizele din semințele aduse de vînt. Legile împăratului orînduise însă dascăli, de aproape supravegheați, ca să dezrădăcineze instinctele rele din sufletul copiilor de paloșeni. Zapis știa, ca om învățat ce era, că bunătatea ca și răutatea părinților trece în copii ca instincte. E rău cineva fără să știe de ce e rău, fiindcă moștenește răutatea părinților ; și e bun cineva, tot pentru același motiv al eredităței. Calitățile și defectele părinților le moștenim ca instincte bune sau rele, ca talente sau imbecilități. Toate însă se pot înlătura sau îmbunătăți prin cultură și educație, și Zapis îngrijise să învețe tot poporul carte.

Ocupat cu ridicarea sufletească și trupească a popoului, uita cîteodată de principesă ; dar de mai multe ori se pomenea cu ochii umezi de lacrimi de dorul ei.

Oricît căuta să fie ocupat cu trebile împărăției, tot nu putea s-o uite. Cînd se plimba prin marile săli ale palatului, statura lui frumoasă se reflecta în sute de imagini în oglinzile ce formau pereții, și el se privea în sute de Zapiși la fel. Arborii din hîrdaie de marmoră sau de faianță, smochinii, portocalii și rodiile se resfrîngeau în oglinzi și dau aparența unor păduri.

Muzicile eoliene ce cîntau cu fel de fel de versuri dulci și încete ar fi fermecat pe oricare altul, dar pe Zapis nu puteau să-l facă să uite pe Linca.

Gîndindu-se la ea, și urmărind cîntecul duios al unei harpe, cînta și el :

În zadar prin săli aleargă,
Cîntece de harpii mii ;
În zadar și rîs și cîntec,
Toate, toate, sînt pustii !...
Nu e ea ce-ar umple totul :
Sale, curți și toată țara ;
Nu e cea cu ochi albaștri
Cum e cerul primăvara !

Vremea i se părea că trece încet și întristarea îl prindea din ce în ce mai mult.

Într-o zi îi veni gândul că și pentru asta să se roage lui Dumnezeu. Pentru toate se rugase, dar pentru dragoste nu se rugase. Se-nchise într-o cameră, îngenunche și începu să se gîndească la Dumnezeu. El nu rostea nici o vorbă, dar gândurile îi erau deslușite în cap și puternice. Ar fi putut să le dea tăria graiului, dar socotea că Dumnezeu i le va auzi și așa numai gîndite. Sunetul vorbelor l-ar fi făcut sfios și i-ar fi împiedicat tăria gîndului. Gîndurile lui zburau din capu-i cu o iuțeală nespusă, mult mai repede ca iuțeala razelor de lumină și se-nchegau în urechile lui Dumnezeu sub formă de spovedanie și rugăciune curată...

Cînd isprăvi rugăciunea, ieși din cameră și d-acolo în sala unde ținea trei șoimi, hotărîți numai pentru a zbura el cu ei.

Scoase unul afară, se sui în el și-i dete drumul în albastrul cerului. Zbură sus în slavă și o luă spre țara lui Soare-Împărat, adică a lui Verdeș-Împărat.

★

Zbură ca trei ceasuri, cînd se pomeni cu un șoim de cele mari venind mai pe jos dinspre țara lui Verdeș. Zapis luă ocheanul și se uită într-acolo. Obrajii i se albiră, ochii îi deveniră strălucitori și el începu să tremure. În șoimul ce venea, văzu pe Verdeș-Împărat, pe sora lui, principesa Linca, și pe mama lui, Maria.

— Mi-o aduce mama, biata mama ! șopti el.

Împăratul Verdeș îl văzu și toți se bucurară. Prin ocheane se văzură cum zîmbeau toți și cum bucuria revederei sămăna zîmbetul și frumusețea pe fețele lor.

Șoimii se apropiară și începură să zboare alături ; călătorii din ei, salutîndu-se și făcîndu-și semne.

Zapis opri aripa rotativă ce ducea șoimul și acum nu se mai auzea nici un zgomot. Împăratul Verdeș făcu la fel și șoimii alunecau în virtutea iuțelei dobîndite, iar călătorii putură să vorbească și să se auză foarte bine.

— Încotro, împărate ? întrebă Verdeș-Împărat.

— Prin aerul împărăției, împărate Verdeș, zise Zapis.

— Nu ți-era dor de mine ? îl întrebă Linca.

— Cîtuși de puțin ! răspunse Zapis.

— Și mie la fel ! răspunse hotărît și Linca.

— Cu toate astea noi vă vom căsători ! vorbi împăratul Verdeș.

— Așa le trebuie !... Să-i pedepsim, vorbi și Maria, mama lui Zapis.

Șoimii alunecau în cădere ca niște săgeți și acum zborul lor era cu mult mai repede ca pînă aci.

Cînd se apropiară de pămînt ca la 50 de stînjeni, aripele rotative fură puse din nou în mișcare și șoimii se suiau acum iar spre ținuturile înghețate ale cerului. În sfîrșit, ajunseră și asupra capitalei și se lăsară pe terasa palatului împărătesc, pe care o făcuse Zapis, încă din prima lună a stăpînirii lui.

— Știi că venim ? întrebă Verdeș-Împărat.

— Știam.

— De unde ?

— Gîndurile voastre mă nelinișteau și-mi venea să zic : mă cheamă ! mă cheamă !... Vin !... Vino la noi, că noi venim la tine !

Și am plecat și așa a fost...

Principesa Linca, adusă de mîină de către Verdeș, zise :

— Mă ierți de ce am gîndit atunci în șanțurile de război ?

— Te iert ! și Zapis întinse brațele.

Verdeș-Împărat i-o dete în brațe, îmbrățișîndu-i peste grumaji pe amîndoi și vorbi :

— Ți-o dau ca celui mai de valoare dintre oameni... Primește-o și iubește-o pe ea ca pe o soție și pe mine ca pe un frate al tău !... Plîngea mereu de dorul tău și noi hotărîsem să sufere de mîndria ei fără nici un rost.

Zapis îl îmbrățișă și se sărutară cîtetrei. Maria, mama lui Zapis, privea cu ochii în lacrimi bucuria acestor copii nebunatici și nu zicea nimic.

— Mi-era dor și m-am căit ! vorbi principesa Linca. Am căutat cu mintea mea pe omul care ar fi putut să fie mai de valoare decît tine... Și nu l-am găsit. Tu te-ai ridicat prin istețimea ta lîngă noi, copiii împăratului. Tu ai mers la iad, ca să respecti cuvîntul dat de părinții tăi Satanii ; dar acolo, prin credința ta, ai milostivit pe Dumnezeu să te ajute și ai învins iadul. Întors în lume, înveți toate meșteșugurile și în război cucerești victoria și

țara dușmanilor. În țara celor mai stricați oameni faci rînduială și pedepsești ca un dumnezeu, dar reversii binele tot asemenea lui. Tu, plecat de jos, te sui aici, să stăpînești pămînt, oameni și văzduhul cerului! Cine te întrece? Eu n-am găsit pe acela. Iartă-mă dar, că am avut o ambiție care întru nimic nu mi-a micșorat sufletul : *am vrut pe cel mai de valoare dintre toți!*... N-am vrut să mă dau pe mine, cu ochii închiși, celui mai îndrăzneț, dar fără valoare : celui mai prietenos, dar fără geniu : celui mai frumos, dar mai sec la minte... Te-am judecat mult, te-am priceput și acum te-am ales! Pri-mește-mă!

Zapis o luă de mîini și-i vorbi :

— Bine ai făcut că m-ai judecat și ți-ai păstrat vo-ința ta, de a fi numai a aceluia a cui vrei tu să fii.

Viața noastră e acțiunea voinței noastre. Voința tre-bui să fie mlădioasă, dar fără slăbiciune ; tare, dar fără încăpăținare, ea trebuie să supuie toate împotrivrile din afară, dar și pe cele dinnăuntru, cînd acelea nu sînt gă-site bune la lumina gîndului.

Virtutea înfrumusețează și însănătoșește
Vițurile urîtesc și îmbolnăvesc.
Nu poți fi frumos, dacă nu ești bun,
Și nici sănătos, dacă ești nebun.
Nimic nu poți face dacă n-ai voință ;
Nici vreo faptă mare de n-ai stăruință ;
Și nici bine mare de nu ai credință.

Haideți să facem binele și să-nvățăm și pe ceilalți să-l facă. Nu l-or făcea de milă, i-om face să-l facă de silă... Putere ne va da dumnezeu!...

Iar ție, mamă, și ție frate Verdeș, vă mulțumesc. Su-feream mult!...

— Și tu? întrebă împăratul Verdeș.

— Și eu.

Zapis apoi îmbrățișă și pe mama sa și scoborîră cu toți în palat. Boier Neacșu, făcut mare vistiernic, îi primi pe toți vesel. Roșu nu mai putea de bucurie.

Stătu împăratul Verdeș la împăratul Zapis săp-tămîni, în care timp hotărîră nunta și felul cum să se facă. După asta, Zapis lăsă cirna împărăției în seama lui

tat-său și a lui Roșu și porni în țara socrului să serbeze nunta. El porni oastea lui de paradă pe zece mii de șoimi. Verdeș-Împărat și soru-sa mergeau înainte, iar Zapis și mă-sa veneau în capul oștirei ce călătorea pe șoimi.

— Și cum ai făcut mămică de mi-ai adus-o? întrebă Zapis pe mă-sa.

— Nu zi așa, să nu te auză. Ea socotește că eu te-am adus ei.

— Și cum ai făcut?

— Ea plîngea, eu am mîngîiat-o ; ea dorea și eu i-am zis : hai ! Atît, și ea singură a mers...

După un drum lung făcut în zbor, ajunseră în ca-pitală, unde împărățise cu înțelepciune bătrînul Soare-Împărat. Mare-i fu bucuria cînd își văzu strînși copiii la un loc, cu Zapis între ei, ca odinioară cînd erau mici și se jucau prin grădina palatului.

Îi spuseră cele hotărîte și nunta începu peste trei zile.

Sosiră toți împărații și prinții de pe lume ; toate îm-părăteșele și prințesele — și începură cîntecele, petre-cerile, mesele și plimbările pe jos și prin aer.

Șase săptămîni ținu nunta, în care poporul bău și mîncă și fu iertat de biruri pe o jumătate de an. Solda-ților li se scurtă termenul de ostășie cu un an, iar osîndi-ții fură iertați cu toții. Tot poporul sorean află astfel de marea nuntă împărătească.

În aceeași zi cînd se grațiau osîrdiții din țara lui Verdeș-Împărat, se grațiau și cei din țara lui Zapis. În-suși Roșu, primul ministru, vorbea osîndiților, rugîndu-i să fie buni de aici înainte.

Împăratul Verdeș avu prilejul să vadă acum toate prințesele și să-și aleagă dintre ele. Găsi două care-i plă-ceau : una frumoasă ca o zeiță și una deșteaptă și pri-cepută ca nici una alta. Frumoasa era minte obișnuită ; înțeleapta era frumusețe obișnuită.

— Pe cine să iau ? se întrebă împăratul.

El consultă pe Zapis, Zapis îi răspunse :

— Caută de le cunoaște pe amîndouă cît mai bine și apoi...

Nunta se sfârși — și Zapis își luă mireasa, și o puse într-un șoim din cei mari, care avea 12 camere gătite ca și cele din palat ; își luă zece servitori și douăzeci de ofițeri piloți și porni în capul șoimilor. Patru camere erau oprite pentru ei și dragostea lor și drumul li se păru scurt.

Ajunseră cu muzicile cîntînd la marginea împărăției lui, unde îi ieșise în întîmpinare foarte mult popor și acolo făcură popas și daruri poporului.

Apoi pe Șoimul lui opriră doi servitori și patru piloți și porniră spre capitală, încet, zăbovind printre nori, pe sub nori, ba coborîndu-se și jos prin păduri și cîmpii...

Cînd ajunseră, erau obosiți, și după ce sărutară mîinile lui boier Neacșu, episcopul împărăției, se retraseră în camerele lor, spunînd că o lună de zile să nu-i supere nimeni cu nici o treabă de-ale împărăției.

Așa se și întîmplă. Însăși mama lui Zapis veghea ca nimeni să nu turbure dragostea copiilor ei.

Boier Neacșu aflase și el toate chinurile ce le îndurase Zapis al lui pentru Linca și se mira cum Maria lui a fost așa de isteată de a aflat chinul băiatului.

Ea i-a spus :

— Mama moartă chiar de-ar fi,

Cînd copilul ei va plînge, ea va ști !...

De la împlinirea lunei de miere, Zapis-Împărat își reluă iar trebile împărăției, cîrmuind cu dreptate poporul.

AGERUL PĂMÎNTULUI

A fost un împărat tare credincios în Dumnezeu și din pricina credinței lui era bun și milos, blînd și foarte înțelept. Supușii îl iubeau, cum iubesc copiii pe părinți. I se supuneau, pentru că vedeau cu toții că el îi povățuiește numai cele bune și de folos și că îi cîrmuiește ca un părinte pe copiii săi. Toți îl ascultau, și cei mari și cei mici, fiindcă se încredințaseră că numai ascultînd și făcînd după povețele lui, viață bună au să ducă toți. Cei bătrîni îl socoteau un trimis al lui Dumnezeu, ca să-i călăuzească prin rosturile foarte nepricepute ale vieții.

Cînd împăratul acesta se socoti ajuns aproape de moarte se-ntristă și începu să se roage lui Dumnezeu, zicînd astfel : „Nu știu, Doamne, ce s-ascunde în dosul morții... Și dacă pretind mulți că știu, eu mă-ndoiesc și cred că mai mult se laudă. Aș vrea însă ca și după moarte să-mi mai pot povățui — dacă nu poporul — dar cel puțin pe cei trei feciori ai mei. Cu toată lumea m-am purtat bine, ca și cum toți ar fi fost feciorii mei !... Aș vrea să le mai pot spune din cînd în cînd ce să facă și ce să nu facă... Că Doamne, în viața fiecărui om vin clipe cînd nu știi ce trebuie să faci, ori cum să nu faci ; iar mintea lui nu-i ajunge, și nici pe alții mai înțelepți n-are de unde să-i găsească să-i întrebe... Aș vrea să le mai pot spune cîte ceva Doamne !...“ Și Dumnezeu asculta ruga împăratului, și-i dădu de veste, într-un vis, că va putea și după moarte să insuflă în gînd feciorilor ce să facă și ce se nu facă, cînd or fi ajunși aproape să cadă în mari primejdii.

Împăratul rămase mulțumit de prevestirea asta și mulțumi lui Dumnezeu.

Cînd căzu bolnav și simți c-o să moară, lăsă vorbă feciorilor, adică cu limbă de mort, să-l îngroape în tinda mănăstirii făcută de el.

Mănăstirea asta era făcută între niște dealuri înalte, iar împrejurul ei se aflau păduri bătrîne de fagi, de stejari și de brazi. Iar după îngropare, să-i păzească mormîntul trei nopți la rînd; dar să nu păzească cîte trei odată, nici cîte doi, ci numai cîte unul; că numai făcînd așa le va fi bine, altfel le va fi poate rău!

Feciorii îl ascultară triști și făgăduiră că au să facă întocmai.

*

Mai trecu ce mai trecu și împăratul muri. Feciorii făcură după povață, adică îl îngropară în tinda mănăstirii și hotărîră ca prima noapte să păzească în tinda mănăstirii fratele cel mare.

Dar pe drum spre palat, cel mijlociu vorbi:

— Paza ca paza, n-o să fure nimeni un om mort, că n-are ce face cu el; dar ceea ce e mai de seamă este: cum împărțim împărăția?

Cel mic, Floreal, răspunde:

— Întîi să treacă cele trei zile de pază, și-apoi ne-om gîndi cum să facem și treaba asta.

— Ba hotărîrea trebuie s-o luăm d-acum, vorbi și cel mare, că țara nu poate să stea fără împărat.

— Așadar trebuie să fiu eu împărat, răspunse mijlociul, fiindcă pe mine tata mă iubea mai mult... Pe mine m-a sărutat la Crăciun, iar ție ți-a dat o palmă la Paști!

— Ce-are a face palma cu dreptul meu ca frate mai mare?!... îi răspunse cel mare. Eu sint împăratul, după dreptate și lege!

— Lăsați astea după ce-or trece cele trei nopți de pază, le spuse iar cel mic, Floreal.

— Tu nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala! îi răspunse mijlociul.

— Firește, de tine nici vorbă nu poate să fie, adăogă și cel mare, tu n-ai drept la împărăție.

— Dacă tu ții să fii împărat, ca să nu ne certăm, să împărțim împărăția în două. Iei tu partea dinspre răsărit și iau eu partea dinspre apus, vorbi mijlociul împăciuitor.

— O fără împărțită în două își pierde jumătate din putere!... le răspunse iar cel mic. Luați-o unul toată, și n-o mai slăbiți prin lăcomia voastră.

— Zice bine el, răspunse cel mijlociu. S-o iau eu!... Ți-am spus: tu ai mîncat o palmă de la tata, nu te iubea.

— Așa?... Poftim, mîncă și tu una de la mine! și fratele cel mare trase o palmă celui mijlociu.

— Cel mijlociu trase sabia.

Cel mic se azvîrli între frați și le strigă:

— Stați, uite umbra tatii între voi!... Îmi spune mie că nu ne e rușine?... Vrem să mai moară o dată de ciudă că a rămas în urma lui niște feciori proști? Îl scîrbește mult lăcomia noastră!...

Frații se uitară sperioși și, în timp ce cel mic le arăta, cei mari spuseră că nu văd nimic, dar băgară săbiile în teacă.

— Bine, rămîne asta după trei zile.

Se-ntoarseră la palat supărați și nemaivorbind unul cu altul.

*

Seara, feciorul cel mare al împăratului se îmbracă în haine de război, și porni la mănăstire să păzească mormîntul lui tată-său.

La mormînt ardeau trei candelă, care luminau toată tinda mănăstirii.

Feciorul de împărat se așază pe un jilț, aproape de ușă, cu sabia scoasă și culcată peste genuchi.

Pe aproape de miezul nopții se auzi un zgomot, sus, la clopotnița din dreptul tinzii. Ceva parcă umbla p-acolo, pe sus. Cînd feciorul de împărat se uită, o rază albă scorbî d-acolo și se opri în dreptul mormîntului. Feciorul de împărat crezu că umblă cineva cu vreun felinar aprins, și de aceea vine raza aceea în jos. Se sculă și se uită în sus. Dar raza albă se îndesi, se făcu un fel de cearceaf alb, și un chip de om, asemenea alb și nalt pînă la turlă, se întruchipa din ea... O barbă mare, albă, în-

cepu să se cletine ușor, de parcă ar mișca-o vîntu. Niște ochi blînzi dar luminoși, ca lumina licuriciului, prinseră să-l privească. Feciorul de împărat căscă ochii înspăimîntat și o rupse la fugă, afară pe ușă. Arătarea îi șopti blînd : „Ascultă !“ Feciorul de împărat răcni și fugi mai tare. „Stai și-ascultă !“ auzi el iar. Feciorul răcni, în- cepu să răsucească sabia în jurul lui și fugi mai tare. Se-mpiedică și căzu jos. Cînd se uită sperios și credea că arătarea se gătește să-l înghită, nu văzu nimic. În- prejurul lui era întuneric beznă. Frunzele fagilor șop- teau încet. Niște bufnițe strigau în păduri, departe. Se sculă în sus, cu inima bătîndu-i, și tot repede fugi pe cărare.

Ajunse la palat lac de sudoare și tremurînd din toate oasele. Se gîndi dacă trebuie să spuie fraților ce a văzut el ; dar cum se socotea certat cu ei, și cum era rău la inimă, tăcu, crezînd să strigoiul o mînca vreunul din frați, apoi o să scape de un pretendent la împărăție !... Așa e gîndul omului rău, socotește să-i vie norocul nu- mai prin moartea altuia...

A doua seară, feciorul cel mijlociu se duse să stea de pază. Nu socoti nici acesta că trebuie să întrebe pe frat-său cum a petrecut noaptea. Era și acesta tot așa de pornit spre rău.

Se duse înarmat ca de război : cu zale și platoșe pe el, și se așeză pe jilțul pe care se așezase și frate-său.

Stătu mult ; dar, cînd se apropie de miezul nopții, i se păru că o arătare, cu barbă albă, venise lingă el, se aple- case asupra lui și îl mîngîia pe cap ! Mijlociul se scutură, căci simțise că-l furase somnul, și se uită bine. Arătarea nu se topi, cu toți ochii lui căscați asupra ei. Cînd simți un vînt rece și o mînă în creștetul capului, mijlociul răcni spăimîntat și o rupse la fugă pe ușă ! Arătarea ieși după el, și lumina ei lumina cărarea, de arunca înainte o umbră mare, umbra corpului băiatului care fugea.

Se uită îndărăt, iar arătarea îi spuse : „Nu sînt strigoi. Stai și ascultă !...“

— Auleo !... auleooo !... răcnea mijlocul. Săriți că mă omoară strigoiul ! Nici n-auzi glasul blînd ce-i spunea :

„Vreau să vorbesc cu tine ; stai și ascultă : împărțiți îm- părăția în două, decît să vă războiți între voi ; celui mic îi dau eu ajutor, să-și trăiască viața altfel“.

El, însă, înspăimîntat de moarte, fugea mereu și n-auzea nimic.

Ajunse la palat tremurînd și-i veni să se ducă la fra- tele cel mare să-i spuie pățania lui, dar se gîndi c-o afla cel mic și nu s-o duce de pază și ar putea să scape neîn- ghițit de strigoi și-atunci rămîn tot trei pe moștenire. Se culcă în pat, scuturat de friguri.

★

A treia seară, feciorul cel mic, Floreal, își încinse sa- bia, luă o carte de citit la el și urcă dealul la mănăstire. Luna se ivea roșie în răsărit.

Un vînt ușor parcă șoptea printre frunzele fagilor și ale stejarilor.

Intră în tinda mănăstirii.

Se duse să vadă dacă în candelă este untdelemn de ajuns. Deșertă din butoi undelemn și umplu candelăle pînă sus. Preotul făcuse același lucru ca de obicei, dar lui i se păru că preotul n-a pus îndeajuns.

Căzu în genunchi pe piatra rece a mormîntului și în- cepu a se ruga încet, gîndindu-se la Dumnezeu și la ta- tă-său.

— Noi nu știm unde ești tu tată, tu sufletul, spunea el aproape tare, dar simțim că oriunde ai fi, cînd ne gîn- dim la tine, tu poți să ne pricepi și gîndurile ce nu le-am grăi, și poate c-ai putea să ne și ajuți.

Tată,tată, frații mei se ceartă pe moștenirea rămasă, iar cearta între frați slăbește tăria familiei...

„Tu ce-ai hotărît să faci cu partea ta ?“ i se păru lui că-l întreabă cineva.

— Eu mă lipsesc de ea, fiindcă vreau să fie pace și în țară, nu numai între noi, frații.

„Am vrut să intru în legătură de gînduri cu ei — i se păru că aude o voce — și n-am putut. Se spăimîn- tează de mine și mă socotesc strigoi !...“

— Tu strigoi tată, tu ? zise el. Cum s-ar putea, cînd tu ai fost bun, blînd și milos din cale-afară ? Cum ar

ieși un strigoi, adică un spirit rău, din sufletul unui om care a fost bun ca un sfânt ?...

„Păi tocmai asta nu înțeleg ei, fiindcă ei nu gîndesc ! Cum niște oi din tîrlă nu m-ar înțelege, cînd le-aș citi din evanghelie, tot așa nu înțeleg, n-ascultă și fug ei de cele ce aș vrea să le spun. Prostia îi desparte de cer.“

Floreal se uită în sus cam mirat, căci înțelegea că parcă cineva, în afară de el și de gîndurile lui, îi răspunde astfel.

Văzu șezînd pe jilț o arătare albă, pe care o cunoscu că e tată-său !

— Tată, tu ești ? ! strigă el plin de bucurie.

— Eu sînt fiule, eu sînt, iubitul meu Floreal.

— Tată ești viu ? ! strigă mirat.

— Da cu sufletul sînt viu ! Din ceea ce dumnezeu a făcut odată, nu se mai poate pierde niciodată. De s-ar fărâmița în părțicele de milioane de ori mai mici ca părțile fumului, pierderea sau topirea cu totul nu se poate atinge ! Ceea ce a apucat să fie odată, niciodată nu mai poate să piară ; deci nici trupul meu, nici sufletul meu, nici gîndurile mele nu mai se pot pierde !... Cerul nemărginit le păstrează pe toate.

— Ce-ai spus fraților mei ?

— Au fugit înspăimîntați. Sînt departe cu sufletul lor de cele ce gîndesc eu cu sufletul meu. Ți-am spus ; legături de gînduri între sufletul meu și al lor, n-am putut să fac !

— Mie ce-mi spui ?

— Tu ești curajos, tu ești gînditor, tu ești om ce poți să fii și bun ; căci bunătatea cuiva este fructul unor gînduri multe și desăvîrșite. Să le lași împărăția, ca să nu mai intri și tu în cearta lor. Frații te urăsc, pentru că ești mai înțelept decît ei. Florile cele mirositoare pe pămînt sînt rupte de cum îmbobocesc ; pe cînd florile mă-selariții și ale mătrăgunelor fac sămînță ! Frumusețea trupului, aici pe pămînt, e aducătoare de nenoroc. Frumusețea sufletului, cînd ți-o vîd oamenii, îi hotărăște să te spînzure ! Dar tu tot să fii frumos și la trup și la suflet. Fii bun, blînd, milos, știutor și foarte înțelept ! Eu am să te apăr de cei răi pe cît voi putea, fiule, nu-

mai tu să mă chemi cu gîndul cînd t-ei simți în primejdie !

— Am să te chem, tată.

— Și acum, fiule, pînă la ziuă mai e timp. Du-te la palat, ia-ți armele, hainele și bani de cheltuială și pleacă spre răsărit... Ei o să creadă că te-a mîncat strigoiul. Altfel, amîndoi plănuiesc uciderea ta, fiindcă se simt mai puțin mîntoși ca tine... Proștii nu iartă cuminților înțelepciunea. Proștii nu pot fi prieteni cu înțelepții chiar cînd sînt frați. Numai cine se aseamănă la suflet se-m-prietenește strașnic.

— Pleacă, fiule, dumnezeu cu tine !

Și Floreal se simți sărutat pe frunte, iar în jilț nu mai văzu pe nimeni...

— Tată ! strigă el.

Bolțile mănăstirii răsunară, dar nu-i răspunse nimeni.

— Tată, mai vreau să stai !

Nimeni nu-i răspunse.

Dacă văzu Floreal, se închină și porni din mănăstire spre palat, hotărît să nu-l apuce ziua și să-l mai vadă frații că este încă viu...

*

Dimineața, în a patra zi, cei doi feciori ai împăratului nu mai văzură pe fratele lor cel mic. Se miră fiecare în sinea lui că unde o fi, dar nu întrebă pe celălalt și așteptară. Spre seară cel mare întrebă slugile de el. Spuseră că nu știe ce s-a făcut de-aseară.

Cel mijlociu întrebă și el pe ostașii ce păzeau la porți și spuseră și aceștia că, fiind schimbați, nu poate să știe cine a intrat sau a ieșit din palat.

— Hai să hotărîm noi cum să împărțim țara, zise cel mare către mijlociu. Iubitul nostru frățior doarme încă cine știe unde, obosit de noaptea trecută — și-i mai bine că doarme...

— Ar trebui să-l căutăm și pe el, că s-ar putea să cîrtească boierii... zise cel mijlociu. Ar putea crede că i s-a nîtmplat ceva din porunca noastră...

— Să-l căutăm.

Și-l căutară prin camerele lui și nu-l găsiră. Îl căutară prin marea grădină a palatului și nu-l aflară. Se

duseră la mănăstire și-i găsiră cartea jos pe lespezi, dar pe el nicăieri.

Îl strigară prin păduri și nimeni nu le răspunse.

Puse trîmbițași și buciumași să sune și să-l strige și munții răsunară, dar Floreal nu se ivi.

— Să știi că l-a mîncat ! vorbi cel mare.

— Strigoitul ? întrebă cellalt.

— Tu ai văzut strigoitul ?

— Dar tu l-ai văzut ?

— Oo... m-am luptat cu el un ceas !...

— Eu două !

— Și... ?

— Hei... am fugit !

— Eu l-am pus pe fugă ! se laudă mijlociul.

O voce li se păru că vorbește, să o auză amîndoi : „Mincinoși sînt numai cei cu suflete josnice !“ Puseră capetele în jos și tăcură.

— Miine, dacă de noapte nu vine frățiorul, ori tra-gem sorți, care să fie împărat, ori împărțim țara în două.

Și se despărțiră, bucurîndu-se că Floreal s-a făcut ne-văzut.

*

Floreal pornise cu noaptea-n cap, prin munți și spre răsărit.

Pe drum, pe la ziua jumătate, simți că-i e foame. Dar în pustietatea codrilor nu găsea nimic de mîncat.

Adică nimic, nimic să nu fi lăsat dumnezeu prin codri pentru oamenii rătăciți ? se-ntreabă el.

Și-aduse aminte de alunii care fac alune ; de nucii care fac nuci ; de buturugile care fac bureți ; de curpe-nii care fac aguridă, de păsările care pot avea ouă prin cuiburi ; de purcelele mistrețe care au purcei grași, buni de mîncat ; de apele care au pești numiți păstrăvi și de livezele pe care se prădesc melci mari și gustoși, căpșuni și mure !... A lăsat dumnezeu hrană și pentru drumeti.

Căută cu ochi băgători de seamă și găsi bureți, ouă de găini sălbatice, alune, nuci și aguridă. Scăpără cu muchea paloșului foc dintr-o cremene, aprinse un foc, coapse ouă, fripse bureți, sparse nuci și alune și se simți sătul, gîndind că dumnezeu nu s-a îndurat să nu lase hrană și prin păduri.

Porni apoi iar nainte, punînd acum în dăsagi tot ce era bun de mîncat.

Seara găsi o peșteră, aprinse iar foc, își găti cona-cul și se culcă sătul, după ce se-nchinase și se dăduse în seama lui dumnezeu.

*

Dimineța următoare o porni iarăși. Și merse astfel zile multe și se pomeni ajuns la marginea mării.

Acum el știa din cărți că pămîntul nu se sfîrșește la marginea mării ; că dincolo, peste mări, oricît or fi de late, este tot pămînt. Se gîndi că, dacă vrea să meargă tot înainte, apoi va trebui să treacă marea.

Șezu pe niște stînci și privea la valurile care se iz-beau mereu de ele.

Auzi un geamăt : aaa !... iiii !... oooo !... care ve-nea dintre niște stînci mai mari, aflate mai spre miază-noapte. Apoi răcnete, urlete, huruit de pietre.

Se sculă și porni într-acolo, cu mare băgare de seamă... Cînd ajunse între niște dealuri, văzu jos un uriaș, cu trupul plin de păr, învăluit de niște șerpi tot așa de uriași ca el. Singele curs din el mînjise stîncile și umbla să curgă în șivoi la vale.

Uriașul era lungit pe pămînt și coprîndea vreo două sute de stînci lungime. Capul lui era cît o claiă de fîn ; umerii lui, unul cît fața unei odăi. Șerpii erau niște ciudățenii, jumătate șerpi și jumătate oameni, cu mîini și aripi negre ca ale liliecilor, dar mări ca niște foi de corturi. Un cap de femeie, mare și despletit, mușca pe uriaș de ceafă. Floreal înțelese că dihaniile astea sînt zmei și luă arcul, puse în el o săgeată de oțel, cu virful otrăvit, și se apropie cu băgare de seamă, cu arcul la ochi.

Văzu capul grozav, cu două pleoape ale ochilor, mari cît niște funduri de băniți ; iar șerpii încolăciți sugeau sînge din uriașul care îngălbenise.

Țintî într-un ochi al unui șarpe și slobozi săgeata. Săgeata se afundă în ochi pînă la coadă și un răcnet grozav s-auzi.

— M-a lovit în casa sufletului !... Nu vă lăsați, copiii mei !...

Floreal cînd auzi astea, încordă arcul iar și trase în al doilea ochi.

— Săriți, că iar m-a lovit în casa sufletului! Două suflete mi-au zburat! Mă duc, copii, la butoiul cu suflete, să mai sorb două, ca să-mputernicesc p-al meu. Dușmanul, cum vedeți și voi, nu mai este Agerul Pămîntului, ci este flăcăul cu arcul de colo. Repeziți-vă la el și sfișiți-l în mii de fărîme! Și-apoi, după ce veți sfiși cu el, tăbăriți iar pe Agerul Pămîntului, că trebuie robit și dus la noi.

O arătare ca de babă se desprinse dintre șerpi și o rupse de fugă.

Coadă ei de șerpoaică înota prin apa mării, iar trupul de femeie se ținea pe dasupra valurilor, cu mîinile puse la ochii săgetați.

Șerpil se descolăciră de pe picioarele, de pe brațele și trupul uriașului și, ridicați pe coade, veniră șuierînd și lepădînd flăcări din nări. Floreal înțelese că aceste dihanii vin să-l prăpădească pe el.

Trase paloșul și se puse pregătit în picioare, gata să-i izbească. Paloșul lui tăia mai bine ca briciul și trecea prin orice ca un cuțit prin apă.

Unul din zmei rîse :

— Ha-ha-ha!... Vedeteți-l cu ce vrea el să se lupte cu noi? Să-l ocolim și să-l frigem de departe, cu flăcările din nările noastre!

— Ba mai bine să-l prindem și să-l spînzurăm, fiindcă a știut să lovească în ochii mamei! zise altul.

— Ba mai bine să-l tragem în țepă, că pare prea priceput, zise al treilea. Și pricepuții nu trebuie să locuiască pămîntul! Aici e împărăția proștilor și-a hoștilor.

— Mai bine ar fi să-l jupuim de piele și să-i dăm apoi sare și ardei, fiindcă e frumos și la chip!... Chipurile frumoase să stea în cer, iar nu p-aici! să ne stîrnească necaz.

Tot vorbind zmeii, Floreal văzu că își apropiau coadele de el. Coadele lor aveau în vîrfuri cîte o gheară ca de cîntar, mare ca secera!

El înțelese că zmeii vor să răpează coadele cu ghearele lor în el și să-l sfișie numaidecît.

Izbi cît putu și reteză coada unuia și apoi a altuia. Singele țîșni din coadele retezate astfel, și aceia începură să răcnească și să se vaite ca oamenii!... Mațele curgeau din ei prin retăzăturile făcute de paloș.

Cinci cîngi se repeziră la el. Una îi smulse dăsații. Alta îi smulse arcul și îl azvîrli. Floreal tăie o gheară a altuia dar alte patru cîngi căutau să-l apuce!...

— Tată! strigă el îngrozit.

Atunci uriașul, sau Agerul Pămîntului, se sculă în sus și smulse un copac și-l azvîrli în capul a doi zmei.

— S-a întîrit Agerul Pămîntului! strigară ei. Pe el, că, de se împuternicește, nu mai avem ce-i face! Dar Agerul Pămîntului, sculat în sus, cînd suflă aer din el, apa mării fugea în larg, de rămînea nisipul și scoicile goale pe distanțe de sute de pași; iar cînd trăgea aer în el, apele mării năvăleau pe uscat, de păreau că sînt munți pe care îi rostogolește cine știe ce uriași și mai grozavi. Pădurile, ce acopereau munții de pe marginea mării, se mișcau și ele ca de vijelii grozave.

Zmeii se repeziră acum spre Agerul Pămîntului să-l învîluiască în uriașele lor coade.

Dar rămăseseră patru ce mai aveau ghearele din vîrful cozilor, doi mureau și unul era rănit. Totuși, două gheare se-nfipseră în umerii uriașului, iar șerpil aceștia ce erau jumătate trupuri de oameni, cu gurile și cu dinții ca secerile, căutau să-l apuce de ceafă și de mîini!... Floreal se repezi și el, și izbi din nou cu paloșul în capul zmeilor. Agerul Pămîntului apucă un șarpe cu mîinile, îl încovoie la pămînt și îi repezi piciorul în cap; capul zmeului fu zdrobit! Floreal tăie și el un alt zmeu pe din două. Zmeii cei doi se desprinseră de pe uriaș și o rupseră de fugă pe deasupra mării, pierind și ei în de-părtare...

— Ah, fiule! îți mulțumesc, grăi Agerul Pămîntului către Floreal. Mă găsise adormit mama zmeilor cu copiii ei, trosnise din biciul care împietrește orice suflet, care prin răutățile lui nu se află în dragostea lui dumnezeu, și mă amortise. Tăbăriseră apoi pe mine; zgripturoaica bătrînă mă înhățase de cap și-mi sugea singele de la gît, ca să-mi soarbă puterea, iar cei șapte feciori ai ei, după cum i-ai văzut și tu: mai mult șerpi decît chipuri de

oameni, se-ncolăciseră peste brațe și peste picioare, peste piept și peste spate și cu niște guri ce le aveau înșiruite pe burtă, ca pe niște mărgele, mă sugeau ca niște groaznice lipitori. Durerea mă trezise, dar ferecat de încolăcirile lor, simțeam cum pierd puterea și cum s-apropie moartea. Dacă nu soseai tu, eram pierdut. Îți mulțumesc, fiule, îți mulțumesc!

Și Agerul Pământului întinse dreapta lui mare și păroasă și strînse ușor dreapta mică și delicată a feciorului de împărat.

— Dar cine ești dumneata? îl întrebă Floreal pe uriaș.

— Eu sînt Agerul Pământului.

— Și să te răzbească pe d-ta niște zmei?! se miră Floreal.

— Eu n-am atîta minte cît are zmeii. Eu am putere multă, dar am minte puțină. Ei, prin mintea lor, au ajuns să robească trupuri și suflete de oameni, din care își fac slujitori, ostași, robi și tot ce vor. Mama lor a născocit un bici fermecat — nu știu cum să-i zic — care împietrește cu el dobitoace mici și mari și pe oamenii care au minte mai puțină decît copiii ei. Are un alt bici cu care despietrește ce a-mpietrat cu cel dintîi. Armate întregi le ține împietrite astfel, ca să nu mănînce și să să nu bea; ca să nu trăiască și să-și prăpădească corpul: să trăiască așa; ca niște vii-morti; și ca niște morți-vii. Pe aceste armate le despietrează cînd vrea să le trimeată la luptă. Și numai atunci se poate zice că au scăpat sufletele acestea din robie, cînd trupurile lor au fost sfîșiate și ciopîrțite de dușmanii zmeilor.

— Și dumneata, care ești Agerul Pământului, știi unde locuiesc zmeii ăștia, să mă duc să le fac de pe-trec?

— Știu! Sînt într-o insulă mare, care odată fusese a mea. Acolo munții sînt plini de păduri; acolo se găsește palatul meu, din care m-au gonit acești spurcați; acolo este un munte care varsă foc! Dar pînă acolo e tare departe, iar apa mării e tare adîncă.

— Vrei să ne prindem frați de cruce? îl întrebă Floreal.

— Cum să nu vreau, odată ce am fost frați de luptă!...

Și își dădură mîinile iar. Se uitară apoi în sus și Floreal grăi:

— În fața lui Dumnezeu, pe care îl rugăm să ne vadă, ne prindem frați de cruce! Ne vom ajuta ca frații ce se iubesc, și nu ne vom despărți, decît atunci cînd amîndoi vom vrea despărțirea, fii-i-ne martor, Doamne!

Uriașul, Agerul Pământului, zise și el la fel, și cînd își desprinseră mîinile, se socotiră frați.

Șezură apoi jos să se odihnească și să vorbească.

*

Vorbiră ei mult, mîncară și băură, căci Agerul Pământului avea fel de fel de bunătăți. Hotărîră apoi să plece la zmei și să scape omenirea de ei.

Agerul Pământului ridică în capul lui pe Floreal, îl povățui să-și facă un culcuș în pădurea lui de păr, și porni să meargă prin apa mării. Floreal se lungi prin părul uriașului, ca într-o livadă de fin, după ce legă dă-sagii, paloșul și merindea de vițele de păr, se puse pe gînduri și apoi adormi culcat cu fața în sus, și cu un picior pus peste genunchiul celuilalt. Uriașul intră în apa mării, care-i era întîi pînă la gleznelor uriașului, apoi se făcu pînă la genuchi, apoi pînă la șolduri, apoi la piept, și cînd ajunse la gît, Agerul spuse:

— Ei, frate, dacă ai adormit, scoală și ține-te bine că încep să-not; malurile de mult nu se mai văd.

Porni înot, cu Floreal ascuns prin păr. El înota mult mai repede decît ar fi mers o corabie în pînzele căreia ar fi suflat furtuna.

Merseră așa șapte zile și șapte nopți și în noaptea a șaptea găsiră insula cu munții înalți, cu virfurile pline de zăpadă, iar un alt munte, în laturea dispre apus a insulii, care varsă foc și fum din virful lui.

— E bine c-am ajuns noaptea, vorbi Agerul, fiindcă spurcații de zmei au multe meșteșuguri cu care ne pot simți și cu care ne pot ucide.

— Ce meșteșuguri au?

— Fel de fel de năzdrăvăanii ciudate... Atingi, de pildă, o sîrmă, ce o crezi că este un curpene de hamei,

și te pomenești deodată zguduit și fript, de începi să răcnești! Atingi o scîndură din cărare, niște clopote încep să sune, în depărtare, tocmai la palat. Mergi mai înainte, niște ciomege vîrtoase se abat în capu-ți și ți-l dăună. De cîte ori n-am încercat eu să-mi cuceresc insula și palatul, și n-am putut. Nu bagi de seamă unde calci, un copac se lasă în jos, și cazi într-un puț, în fundul căruia sînt înfipte numai țăpuși. Cu cît ne apropiem de palat, cu atît cursele și primejdiile sînt mai numeroase și mai grozave. În curte apoi are doi lei, două leoaice, un tigru și o tigroaică, — le-am auzit răcnetele. La ușă are un șarpe lung de patru stînji și gras cît un butoi, care stă atîrnat de coadă cu capul în jos, gata să învăluiască, să strîngă și să farîme pe orice viețuitoare care s-ar apropia de ușă fără știrea zmeilor.

— Dacă e așa, să ne oprim în loc, și să ne gîndim în voie, presupunînd toate cursele și căutînd cu gîndul toate mijloacele de a le ocoli ori a scăpa de ele. Cei cu gînduri multe în cap, și care au făcut din ele fapte așa de gîndite, nu pot fi învinși cu ușurință. Trebuie să gîndim și noi mai mult ca ei, să ne ferim de cursele lor, și, dacă avem timp, la fapte să le răspundem cu fapte... flintă la flintă, durdă la durdă și paloș la paloș. Noaptea nu putem să mai mergem...

— Cum hotărâști, așa trebuie să fie mai bine.

Se culcară sub malul mării și Floreal îi spuse:

— Ca să nu vie zmeii fără de veste, pune-ți în gînd hotărîrea asta și să zici așa: „Cînd s-o apropia cineva, care ar putea să mă vatăme trupește, să-l simt de la trei sute de stînji depărtare, să mă deștept din somn, ca să am timp să gîndesc ce trebuie să fac, ca să mă pot apăra de el!“ Zici așa în gînd de nouă ori, faci apoi cruce pe locul unde te culci și apoi te-nchini și te lungești jos să dormi.

— Și ce înseamnă asta? întrebă Agerul Pămîntului.

— Înseamnă că pui să te păzească în somn garda cea mai credincioasă și mai neadormită pe care cineva poate să și-o puie singur!

— Nu-nțeleg, răspunse Agerul... Că-mi pui eu în gînd să mă deștept, cînd un dușman s-ar apropia la trei sute de stînji, să mă și deștept într-adevăr?

— Da, te și deștepți într-adevăr cînd s-a apropiat și a trecut de numai un stînjen, din numărul ce ți l-ai fixat cu gîndul, te pomenești trezit din somn, așa, fără să ți se pară că ai vreun motiv, și, dacă ai fi în stare să măsoari atunci distanța de la tine pînă la acel ce vine, ai găsi-o că a fost trecută numai cu un stînjen ori doi, așa de adevărată este garda aceasta. În primul pas călcat de el din cel hotărît să te deștepți, te și vei deștepta!...

— Cum vine asta? întrebă Agerul mirat.

— Vine așa, că la capătul acelei distanțe, de jur-împrejur, se fixează un cerc nevăzut, care, atins de dușman și trecut, te deșteaptă numaidecît. Cu cercul acesta magic și nevăzut, simți apropierea dușmanului, fie om, fie ciine, fie șarte, lup, leu, orice, mult mai bine decît l-ai simți treaz fiind, ascultînd și cercetînd cu ochii! Cercul acesta îl pune sufletul nostru și cu el te aperi adormit de orice, pentru că simți. Și cercul acesta nu e o minciună, nu e o poveste, ca să vorbim să n-adormim, ci este un adevăr.

— Să fie adevărat ce spui?! Să fie adevărat!?

— Eu sînt om dintre cei care nu spun minciuni... Eu sînt dintre cei ce nu mînt!

— Ai fi dintre cei cu sufletul făcut nobil de către dumnezeu?... Ce e tat-tău?

— Tata a fost împărat!

— Ooo!... Așadar și oamenii au făcut pe tat-tău cel mai mare dintre nobili!... Ai împărăție?... Unde este?

— Am lăsat-o fraților, ca să nu ne certăm, și să omorîm poporul. Ei sînt cu sufletul croit din cei ce zic în ascunsul lor: „Obraznicul mănîncă praznicul!...“ Ei nu simt dreptatea și nu se revoltă de nedreptate.

— Da, da!... îi răspunse și uriașul pe gînduri. Tu ești dintre cei care pot spune: „Noi cei cari nu mințim!...“ Cred că o să doborîm pe zmeii, oricît de puternici or fi ei, fiindcă trebuie să fie cu noi și dumnezeu!... Cu noi va fi dumnezeu.

— Să ne culcăm, ca să fim odihniți... Și mîine-om face ce ne-o-nsufla dumnezeu!...

— Să ne culcăm, dar pune-ți în gînd cercul la care să te deștepți cînd s-o aproia răul... Că eu mi l-am pus la patru sute de stînjeni !

— Mi l-am pus și eu tot la patru sute de stînjeni !
— Bine. Noapte bună !
— Noapte bună.

★

Peste puțin timp, Agerul Pămîntului adormi. Dar dormitul lui însemna acum o primejdie. El sforăia atît de tare, de nici o mie de fierăstraie, lucrînd toate deodată, n-ar fi făcut zgomotul și sforăitul lui !

Cu buzele lui mari, ce una măsura doi stînjeni, cînd hîrîia, și din ele săreau stropi în sus, ca dintr-un cap de balenă, urla și pădurea !

— Doamne !, se rugă Floreal. Dă o furtună, întărită marea, ca zgomotul valurilor să acopere sforăiturile fratelui meu de cruce !

Și dumnezeu, se vede că ascultă rugăciunea feciorului de împărat, că unde se porni un vînt ce ridica valuri cît casa, și le repezea de stîncile malurilor, de se prăbușeau cu zgomot și mai mare și acopereau zgomotul sforăiturilor. Pînă să se dădea cu zgomotul acesta Floreal, abia îl fură somnul în revărsatul zorilor.

★

Agerul Pămîntului se pomeni deștept cînd se ridicase soarele la prînz. Se uită și văzu cum dormea Floreal, cu capul pe mîna dreaptă, iar cu paloșul la căpătii.

— Și giġgania asta mică, vorbi Agerul, numit om, din care ai face zece numai dintr-o pulpă a mea, are pricepere, pe care și-o preschimbă în putere, și are cinste în suflet, care înseamnă drept de a cere de la dumnezeu putere sau vîrtoșenie !.. Nu spune minciuni !.. Nu înșeală, nu ia dreptul altuia, nu fură și iubește dreptatea... Asta înseamnă cinste, iar pe cinstit îl ajută dumnezeu cînd puterea lui nu i-ar mai fi de ajuns. Înfrățit cu un om așa de puternic și de cu trecere la împăratul cerurilor, voi învinge zmeii.

Se duse la apă, intră în mare și se lăsă să-l izbească valurile, ca pe o stîncă, ca să-i spele trupul și obrazii. Floreal se deșteptă și el, se uită la Ager încotro este, și-l văzu în mare.

— Ei, frati-meu !, strigă el, ce faci ?

— Am intrat să mă spele marea, răspuse uriașul.

— Viu și eu.

Se ridică sprinten, se dezbracă și intră și el în apă. După ce se răcoriră, ieșiră pe mal, se-nchinară și urcară apoi în pădure.

Merseră nițel și iacă niște sîrme.

— Stai ! zise Floreal. Uite, astea sînt sîrmele care poartă fulgerul pe ele... Dacă ne atingem de astea, apoi sîntem trăsniți.

— Le știu, le știu, dar cum să le trecem ?

— Mă iei în palmă și pășești tocmai pe dasupra lor... Cracii tăi sînt de peste o sută de stînjeni... Ele se ridică în sus numai de cincizeci de stînjeni... Dar ia seama: o atingere numai și ne pomenim fripți, arși, scrumiți...

Uriașul luă în palmă pe Floreal și cu mare băgare de seamă trecu pe dasupra sîrmelor.

— Acuși să băgăm de seamă la cursele celelalte : la clapele de vestire, la cine știe cîte alte născociri mintale. Încet, încet, cu băgare de seamă printre primejdii, și o să ajungem... O să ne insufle dumnezeu ce trebuie să facem.

Merseră încet.

— Stai ! Uite o sîrmă, sub ea... De-o călcăm, clopotele sună alarma !

O pășiră și merseră nainte tot încet și cu mare băgare de seamă.

— Ia, ia, ia, !... dar asta ce-or mai fi ! întrebă Floreal.

— Astea sînt măciucile grozave, care cînd treci printre ele, se reped să te lovească, răspuse Agerul Pămîntului.

— Ce măciuci, frate, că astea sînt mai mari și mai groase decît parii de pod !..

— Apoi sînt, fiindcă sînt croite pentru spinarea mea ! Pe unul ca tine îl turtește ca pe o prună cînd o calcă

bivolul !... Dar pentru mine trebuia ceva de douăzeci de ori mai mari.

— Să lăsăm cărarea asta, s-o luăm pe altă parte. Porniră încet pe alături ; dar...

— Stai ! șopti Agerul...

— Aa ! Crăcile alea ascund o groapă ?...

— Un puț cu țăpuși !... complectă vorba Agerul.

Îl ocoliră și merseră încet tot înainte. Soarele ajunsese spre seară.

— Trebuie să ne oprim... Trebuie !... Ne trebuie mai multă lumină... Vom cerceta locul bine, și vom petrece noaptea aici.

— Și-om trage și un pui de somn !...

— Ba o să stai treaz, fiindcă horcăni când dormi !... și aici nu mai avem marea care să-ți întrecă horcănele.

— Horcăn eu ?! se miră uriașul.

— Horcăni ! Și încă cum !... glas de furtună, nu altceva.

— Mă mir !... Nu mi-a spus nimeni asta, iar eu nu m-am auzit niciodată !

— Te cred... dar așa este.

— Și eu te cred, tu doar ești dintre cei care nu spun minciuni !

Se apucară și luară seama amănunțit locului. După ce se-ncredință că nu e nici o cursă ascunsă p-acolea, se așeză jos să se odihnească și să mănânce.

Uriașul scoase din traistă un cerb fript și începu să-l ronțăie. Din tot cerbul, Floreal se sătură numai cu o bucățică din ficat.

Se făcu noapte.

Floreal spuse :

— Ca să simțim primejdia de departe, trebuie ca cel puțin eu să fiu adormit, ca să formez cercul de simțire... Stînd amîndoi treji, cu mijloacele de simțire ale trupului, n-o să putem simți dușmanii, trebuiesc mijloacele de simțire ale sufletului.

— Pune-l deștept cercul ăla...

— Nu se poate... Numai adormit poți simți intrarea în cercul hotărît al vreunei viețuitoare care te-ar putea vătăma. Numai adormit, și nici asta nu e minciună !

— Noroc bun, culcă-te !... Că eu, dacă horcăn !...

— Știi ce ?... Prinsei un gînd din spațiu !... pune-ți un proțap între dinți, să-ți ții gura deschisă. Aerul intră mai ușor și nici buzele nu mai zbirie. Te culci apoi pe o parte, iar nu cu fața în sus. Poate că așa n-ai horcăni !...

— Cu proțap !... de unde proțap ? Ce fel de proțap ?...

— Scutul meu... Ba nu, te pomenești că mi-l fărîmi...

— Te pomenești că-l și înghit ? Oi visa că e vreun pește fript și s-a dus, te-am lăsat fără el !... Ah !... Stai ! Rup un copac...

— Așa e... rupe copacul ăla cu crăci, și faci un căluș cum trebuie...

— Nu !.. mai bine stau treaz, că te pomenești că horcăn și cu proțapul între dinți.

— Noapte bună.

— Noapte bună.

*

Floreal adormi.

Uriașul, rămas singur, se pomeni picotînd.

Mai stătu ce mai stătu și iar se pomeni adormit.

„Ce e de făcut ? gîndi el. La proțap !“ Smulse un copac, îl frînse și alese din toate crăcile lui o cracă groasă ca omul, și făcu din ea un căluș. Se culcă pe partea stîngă și-și puse călușul între dinți, după ce cu brîul petrecut pe după ceafă îi fixă capetele, ca să nu iasă din gură.

Dormi el ce dormi, că se pomeni deștept.

„De ce m-am deșteptat ?... S-o fi apropiind ceva periculos ?“ gîndi uriașul.

Ascultă cu mîinele puse pîlnie la urechi și i se păru că aude pădurea trosnînd.

Se deșteptă și Floreal.

— Ce e ? întrebă el în șoaptă.

— Nu știu, dar parcă aud ceva apropiindu-se.

— Trebuie să fie la o sută nouăzeci și nouă de pași de noi, că eu mi-am fixat cercul de simțire la două sute de pași, răspunse Floreal.

— Eu mi l-am fixat la 150 de stînjeni.

— Să iei copaciul de la vîrf și, d-o fi șarpele, să dai o dată să-l faci zob.

Uriășul luă copaciul de la vîrf, de unde rupsese toate crăcile, ca să-și aleagă pe cea bună de căluș și-l ținu în mînă, cum ar ține cineva o nuielușă.

Trosnetul se apropia.

— E ceva !...

— Este !

Floreal ridică și el paloșul lui.

Trosnetul venea mereu. Ceva gîfîind se apropia. Apoi un fel de șopîrlă, mare ca de nouă stînjeni, cu niște ochi cît străchinile și cu un bot lung, de aproape un stînjén, se opri în loc. Căscă gura și se repezi, dar o vijîială și tulpina stejarului căzu peste șopîrlă ! Un gîit și șopîrla fu întinsă ca o lipie... Dintr-o lovitură Agerul Pămîntului o și omorîse !...

— Cred că ne-a simțit cineva, șopti uriașul, fiindcă șopîrla asta e lăsată slobodă numai cînd se simte ceva pe insulă. Are o baltă mare, îngrădită cu fier, și o ține acolo.

— Pe mine, biet, șopti și Floreal, bestia asta mă-nghițea nemestecat. Cum înghite broasca o muscă, hap, așa pățeam și eu !... Dar ascultă !... Mi-adusei aminte de un vis !... Da ce vis... ooo !...

— Spune-l și mie, zise Agerul Pămîntului.

— Ți-l spui, fiindcă trebuie să-l știi... Se făcea că a venit tata la noi — și tata e mort, deci e în stare de spirit. De bucurie s-a făcut că sar în sus și alerg să-i sărut mîna, și apoi m-a sărutat și el pe păr, și mi-a spus: „Hai cu mine spre palat. Ia seama pe unde mergi, că numai pe unde te-oi duce eu e singurul loc fără pericol. Încolo vă va fi cu neputință să mergeți.“

Și a pornit tata cu mine de mînă spre muntele ce varsă foc din creastă-i.

„Ia seama !... Ia seama locului, ca să-l cunoști.“

Și se făcea că mergem și luam seama.

Am ajuns la munte.

Un drum negru și tare pornea șerpuit pe vale.

Am luat-o pe drumul acela.

Am ajuns la un canal, lat ca de o sută de stînjeni, plin cu apă.

Bărți multe erau pe maluri.

„Vezi bărcile, îmi spuse tata, sînt pentru amăgire. Apa din canal e adîncă de zece stînjeni ; dar nu e apă de băut, ci e apă tare, e apa care arde și fierul ! Orice barcă ar fi pusă pe lac, ține cît te-ai depărta trei stînjeni, că odată ia foc și arde împreună cu cei din ea. Are în ea un fel de sare albă, care, cînd o udă apa tare, se aprinde ! Țițeiul în care e înmuiată, spre amăgire, ca să se creadă că vrea s-o apere să nu putrezească de ploaie, arde cu flacără și cu mult fum ! Să sari din ea, pînă la fund, și se topesc și oasele, nu numai carnea !... Apa tare te topește mai repede ca p-o bucată de slănină pusă pe jărăgai !...“

„Și cîm trec, dacă e așa ?“ se făcu că am întrebat pe tata.

„Hițîni în parul ăsta și vine de dincolo o corabie de sticlă în care vă suiți și treceți. Să băgați însă de seamă să nu sară stropi cînd vîsliți, că vă arde, ori să scuipați în apa canalului, că sare în sus stropi și iarăși vă arde !...“

Și s-a făcut c-am împins în parul de fier, și o corabie de sticlă lungă și mare a venit de la malul de dincolo.

Ne-am urcat în ea, eu și tata, și am lopătat încet și am trecut dincolo.

Am pornit în sus pe un deal cu totul sterp. Nici fir de iarbă nu se găsea, era piatră sau o zgură neagră.

„De ce e așa ?“ am întrebat pe tata.

„Din canalul cu apă tare se ridică aburi care ard totul. Dacă stai și răsufli mai mult, îți ard plămîni.“

Merserăm și iacă o perdea de apă curgea din deal spre vale.

„Dar asta ce-o mai fi ?“

„Asta e apă curată, care soarbe aburii de apă tare, pe care vîntul i-ar porni încoace ! Apa curge la vale, de jur-împrejurul muntelui, și trece prin niște mașini ce aleg apa tare și o varsă iar în canalul ei. Aici te trece Agerul Pămîntului în palmă, căci s-ar putea pe tine să te arză și ea !“

Și se făcu că de data asta mă trecu tata în palmă. Nu era apa adîncă, nici de-o palmă, dar era lată tot ca de o sută de stînjeni.

Am mers nainte și iacă un zid nalt ca de cincizeci de stînjeni.

„Dar ăsta ?“

„E canalul cu aer otrăvit !“

„Otrăvit ?!“ mă mirai eu.

„Da. Este un aer mai greu ca ăsta ce-l răsuflați. În- dată ce intri în el și tragi în tine, cazi mort ca trăs- nit.“

Și găsirăm o scară de piatră ce ducea spre creasta zidului. Dincolo o alta ce scobora.

Ne urcarăm pe scară. Tata mă ținea de mînă, ca nu cumva să scobor scara de ducea spre fundul canalului.

„Privește !“ zise el.

Privii. În partea cealaltă era alt zid, la o depărtare de două sute de stînjeni.

„Vezi ?... Nu poți să străbați nici zece stînjeni, că trebuie să răsufli și îndată cazi mort ; iar ei au făcut dis- tanță de două sute de stînjeni !... Uite colo jos : clape, care se pot deschide, și dă drumul aerului otrăvit să curgă la vale !... Cum e un canal nalt de treizeci de stîn- jeni, vezi cît de mult este ! Pornește la vale nevăzut și ce-nțilnește în cale, ucide totul. Ia seama că în insula asta nu sînt muște de nici un fel, nu sînt păsări, nu sînt șerpi, nu sînt alte feluri de animale. Toate au fost ucise prin născocirile lor mintale ! Cu zmeii să nu te joci, că ei au pricepere, și n-au milă ; ei au minte și n-au su- flet bun... și apoi nimic nu e mai puternic ca viețuitorul cu minte ! Dumnezeu e atotputernic, numai fiindcă este atoașteștiutor ! Prostia și neștiința înseamnă slăbiciune, neputere, este nemernicie !...“

„Dacă e așa, cum trecem p-aici ?“

„Este un drum pe sub canal. Vino cu mine !“

Și pornii cu tata de mînă.

Ocolirăm nițel și iată o mulțime de pari de fier în- fipti în piatră.

„Dar ăștia ce sînt ?“

„Aici, la vreme de război, parii ăștia atrag spre ei orice săgeată de fier, orice glonț de fier, orice ar fi az- vîrlit din flinte... Săbiile, paloșele, buzduganele, durdele se lipesc de ei și nu mai pot fi dezlipite. Ține minte...“

numărăm opt așa, și doisprezece așa... Cel de al treis- prezecelea, apăsăm în el !... Apasă !...“

Se făcu că apăsai.

Un oblon se deschise.

O scară scobora în jos.

Pornirăm pe ea și trecurăm pe sub canalul cu aer otrăvit.

„Acum, fiule, ai ajuns la palat. Acasă e numai mama zmeilor. Cei trei feciori ce i-au mai rămas sînt duși în lume... Dacă intri la palat, pe o fereastră din dos, nu pe unde păzește șarpele, și numeri 128 de odăi, în odaia a 129 o găsești pe zmeoaică dormind. O lovești în ochi, apoi în picioare, apoi peste mîini și o ucizi mai nainte de-a ajunge la butia cu suflețe ; că, de ajunge acolo, sufletul ei nu iese din trup, ci se împuternicește și te adoarme cu ochii. Are mare putere în privirea ochilor. Nici nu știi ce lighioană groaznică e zmeoaica. S-o lovești ador- mită. În ochii ei să nu te uiți, cum nu te uiți nici în soare !“

„Am mai avut odată d-a face cu ea, se făcu că răs- punsei tatii, n-am frică mare de ea !...“

„Știu și eram lingă tine, dar atunci era ocupată cu Agerul Pămîntului și apoi tot în ochi ai lovit-o. Dacă o ucizi pe ea, iei bicele ei și, cînd vin zmeii, trosnești din cel care-i împietrește. D-or fi mai proști ca tine, se fac de piatră, de-or fi mai cu minți, atunci te lupți cu ei. Cred că Agerul Pămîntului va putea să lupte de cîteva sute de ori mai mult decît tine... Dumnezeu cu tine !“

„Tată !“ strigai eu.

Dar zadarnic... m-am pomenit deștept... poate fiindcă venea șopîrla și intrase în cercul magic.

— Și crezi că cele arătate în vis or fi adevărate ?

— Morții care au fost cinstiți în viață, nu mint ! Ba eu cred că și cei hoți, după ce au murit și după ce cunosc mai multe taine, nu mai mint nici ei. Legile adevărului îi pătrunde mai mult și nu-și mai îngăduiesc păcate ca p-aici.

— Dacă visul nu e mincinos, zmeii nu sînt pe insulă, ci numai zmeoaica !

— Da, dar totuși ea este destul de puternică ca să ne adoarmă cu ochii! Destul de puternică, ca să ne facă de petrecanie.

— Așa e!.. poate că eu am fost adormit de ochii ei, de aceea m-am pomenit tăbărit de ea și de feciorii ei. Atunci mă jucam cu niște pescăruși... Ei zburau și eu îi prindeam din aer, când odată am văzut două rotocoale negre și lucioase, și vrînd să văd ce este, mi-am uitat de mine... M-am deșteptat de usturimele trupului... Apoi, dacă avem și ajutorul nevăzuților e semn de izbîndă. Să mergem, frate, și să pornim pe unde ai mers în vis. Porniră, Floreal nainte, Agerul Pămîntului după el.

*

Merseră spre muntele ce vărsa foc din vîrf, călcînd tot cu mare băgare de seamă.

Urcară apoi pe munte.

De partea cealaltă a muntelui se întindea un drum negru, lucios și tare ca piatra.

— Uite, uite, șopti Floreal, drumul este întocmai cum l-am văzut în visul meu!

Porniră pe drumul acesta devale.

Tocmai în vale găsiră canalul, lat de o sută de stînji.

— Și apa asta să fie tare ca să arză și fierul!? se miră uriașul.

— Nu te sfătuiesc s-o-ncerci cu degetul!

Uriașul trase cuțitul de la brîu și-l vîri în apă.

Spume, borboroci și sfîrîială începu împrejurul cuțitului. Cînd îl scoase afară, cuțitul era ros și găurit ca ciurul.

— Grozav! zise uriașul. Dar să pui o barcă pe apă, s-o vedem de arde.

Luă o barcă, o puse ușor pe apă și o împinse. Barca luă foc și arse toată.

— Ah! Ah! ... tatăl tău mort nu minte! zise Agerul Pămîntului. Apa asta nu e apă, ci este foc sub formă de apă!..

— Ți-am spus, fratele meu, că morții nu mint!

Floreal căută parul de fier visat, îl găsi, împinse în el, se deschise o peșteră pe malul de dincolo, și o corabie

veni la ei. Floreal îi luă seama și o văzu că e de sticlă toată și că are trei rînduri de pereți.

Se urcară în ea și porniră încet dincolo.

Săriră pe mal. Suiră un deal pe care nu se găsea nici barim un fir de iarbă. Agerul se mira de cele visate și apoi aflate întocmai.

Dădură de o apă ce curgea prin toate părțile dealului.

— Asta e apa care soarbe aburii de apă tare! șopti Floreal.

— Aici să vedem cum trecem.

Agerul Pămîntului luă în palmă pe Floreal și porni prin apă. Apa nu era adîncă, ci numai de-o palmă. Trecură și de ea. Pe malul acesta era iarbă, flori, pomi și arbori înalți.

Merseră înainte și iacă și zidul.

— Uite și zidul!.. șopti Agerul Pămîntului.

Vai, vai, morții nu mint!.. Văd și eu că morții cînd vorbesc, apoi nu spun minciuni.

— Chiar și cei care au mințit toată viața, ajunși în stare de sufle, nu le mai vine să mai mintă. Cum bănuiesc, legile adevărului îi pătrund într-atît de mult că nu mai pot minți, fără să răcească de durere!

Căutară scara de piatră, o găsiră și se urcară pe ea. Un alt zid se vedea mai departe.

Locul între ziduri era cu totul și cu totul sterp. Nici un fir de iarbă nu putuse crește.

— Să ne scoborîm îndărăt, să căutăm parii cei fermecați, ca să aflăm și drumul de pe dedesubtul acestui canal.

Scoborîră și porniră pe lîngă zid. Dădură de o mulțime de pari de fier înfipti în piatră...

— Aștia sînt... De n-ar circula fulgerul acum pe ei, ca să-mi lipească paloșul...

Floreal numără opt pe o margine și apoi doisprezece în linie curmeziș, și în cel de al treisprezecelea împinse. Se deschise un oblon și o scară de piatră se văzu scoborînd în jos.

Scoborîră și trecură pe dedesubt. De aici încolo împrejmuirea părea a fi rai. Pomi încărcăți cu fructe. Vițe de vie ridicate în arbori făceau să spînzure de ele ciorchini uriași de struguri. Un miros de fel de fel de poame

se simțea pe de rînd... Umbră, verdeață, aer umed, cald, soare, fructe...

Mici fîntîni țîșnitoare erau cele care răcoreau aerul.

Palatul se vedea strălucind în soare ca un munte de argint. O cărare de marmoră, cu trepte albe ca zăpada, ducea în sus spre palat.

— Lăsăm cărarea asta deoparte.

— De ce ?

— Duce în fața palatului... iar acolo e șarpele !

— Oo !... Mult au schimbat ei !... nu mai cunosc nimic. Altfel mi-au făcut insula mea.

— La urma urmelor, ei ca ei, dar sînt grozavi ochii zmeoaicii !... Ce-om păți cu ea !...

O luară prin grădină.

Era soarele după-prînz.

— Zmeoaica doarme după-masă, doar așa am visat...

— Ai visat și asta ? întrebă șoptind uriașul.

— Firește !... Mergem să căutăm fereastra din dos, fereastra pe care mi-a arătat-o tata.

Merseră încet și ajunseră în spatele palatului.

Se urcară spre el.

— Dar palatul e o minune ! șopti Agerul, nu mai e cel făcut de mine !

— Taci, nu e vreme de vorbit, este vreme de muncit și încă în cea mai mare tăcere !...

Floreal cunoscuse fereastra din vis.

— E-ntocmai după cum am visat-o.

O deschise încet și sări năuntru.

— Eu, eu cum intru ? !

— Ah !... a uitat tata să-mi spuie cum ! rămii afară.

— Palatul e cu totul și cu totul de sticlă !...

— Dacă vezi că mă bat cu zmeoaica, izbește în pereți cu ciomagul tău cu care ai ucis șopîrla, îl spargi și vii să-mi dai ajutor.

— Of ! Of !... mi-e că te pierde spurcata.

— Bagă de seamă, eu merg acolo... În odaia 129, aici doarme ea... Deci mergi cam în dreptu-mi și, de auzi ceva, lovești, spargi și intri.

— Of ! of ! of !... Aici e aici !

Floreal pieri din vederea uriașului, în odăi. Rămase însă mirat, fiindcă văzu pe săli bărbați și femei, nemiș-

cați, de parcă erau făcuți din piatră. Își aduse aminte de povestea cu biciul ce împietrește, pipăi un împietrat, îi găsi carnea moale, dar rece ca pielea șarpelui. Merse încet, înnumărînd odăile.

*

Agerul Pămîntului, rămas pe lîngă pereți, își frămînta mîinile. Se gîndea că, ajuns aici, dacă Floreal e ucis, apoi zmeii o să-l piardă și pe el. Îi venea să tabăre cu ciomagul lui pe ziduri și să le facă mici fărîme. Cît era el de nalt, că atingea peste două sute cincizeci de stînjeni, la strașina palatului tot n-ajungea ! Mergînd în partea spre care-i spusese feciorul de împărat să meargă, trăgea cu urechea să prinză cel mai mic zgomot și n-auzea nimic. Palatul părea pustiu cu totul, căci nici un fel de viețuitoare nu se simțea înăuntru.

Floreal, la rîndul lui, rămînea uimit de cele ce vedea năuntru.

Pe o sală mare și largă se vedeau fete și flăcăi împietriți ca niște statui de marmură. Într-un loc, o fată ținea palma lipită de obrazul stîng al unui flăcău, în gestul ce arăta că îi trăsese o palmă. O femeie rămăsese cu capul în sus, cu nasul sumes, cu ochii deschiși, fără să clipească. Alta ținea mîna la frunte. Un bărbat înțepenise c-o falcă în mînă și cu gura căscată. Un altul zîmbea prostește la altul ce se strîmbea la el. Amîndoi înțepeniseră așa. O femeie ținea o ceașcă la gură și n-o mai lua deloc de acolo. Un altul cu o mătură, înțepenise cu ea în spinarea altuia, voind parcă să-i șteargă praful de pe haine. În tot lungul sălii se vedeau astfel de împietrați, care păreau statui și totuși nu erau statui.

Floreal numără ușile și la a 129 se opri s-asculte.

Auzi un răsuflet ușor înăuntru.

„Dormi greu ! Dormi tare greu, dormi ca moartă !“ gîndi el.

Încordă arcul, luă o săgeată cu virful otrăvit, și o puse între dinți. Cît se putu de-ncet deschise ușa...

Pe un pat alb ca laptele și lat ca o bătătură, se afla întins corpul zmeoaicii.

Pe o măsuță, lîngă capu-i, se vedeau două bice. Tot lîngă ele, o flintă cu o gură largă cît o căciulă. O astfel

de armă, c-o lovitură ar fi găurit orice viețuitor, în așa fel că un ciine ar fi putut trece prin rană dincolo. Se turna alicele cu merticul în durda asta.

Floreal începu să tremure. Ce să facă ? Să dea cu arcul lui, ori să-ncerce să ia flinta și să dea cu ea ?... Puse săgeata în arc și se apropie încet de măsuță, gândind : „Dormi ! dormi ! dormi !” Întinse mâna și luă cele două bice și le băgă codiile în cingătoare. Pricepu că sînt cele două bice fermecate, ori magice, cu care zmeoaica făcea minuni. Întinse apoi mâna să ia flinta. Dar flinta era atît de grea, că nu putu s-o ridice c-o mîmă !

Atunci, ce-o fi o fi ; lăsă arcul rezemat de perete și cu amîndouă mîinile ridică flinta.

Porni cu ea spre ușă. Îngenuche jos, o propti cu țeava pe un scaun și o îndreptă cu gura spre capul zmeiaicei. Zmeoaica oftă în vis și zise : „Țopler !...”

„Cine o mai fi și Țopler ăsta ?” gîndi Floreal. „Dormi ! Dormi ! Dormi !” Se uită bine să vadă dacă gura flintei e în dreptul capului zmeoaicei și trase de trăgaciul cocoșului... Se pomeni căzut pe spate și o detunătură grozavă îl asurzî. Odaia se umplu de un fum ce mirosea a pucioasă, prin care el nu putu vedea nimic, dar auzi ceva zbătîndu-se.

Se sculă în sus și trase paloșul.

Zmeoaica, cu capul retezat din dreptul ochilor, venea pe ușă. Ea nu mai avea nici ochi, nici nas, nici urechi, dar tot mergea... Floreal se repezi și-i trase cu paloșul peste un picior. Paloșul lăsă scînteii, dar piciorul nu-l reteză. Un geamăt ieși din trupul zmeoaicii, dar ea tot mergea. Floreal luă arcul și-i petrecu săgeata prin piept. Zmeoaica o smulse cu o bucată din ficați, o azvîrli și merse tot înainte, izbind pe împietrații care cădeau și rămîneau lungiți pe marmura de jos.

Floreal luă iar paloșul și-i trase o altă lovitură, tot în picior, dar acum în față. Paloșul nu mai scăpără scînteii, ci se înfipse adînc în picior, și zmeoaica se-mpletici să cadă. Se-ndreptă însă și porni tot înainte. Floreal îi trase una pe sub barbă și-i reteză și crîmpeiul de cap ce-i mai rămăsese. Zmeoaica căzu, dar se ridică și porni tot nainte, și așa fără cap !

— Sai, frate ! Sai, frate ! strigă Floreal !, că n-am ce-i face, ajunge zgripturoaica la butia cu suflele. Gîndește acum cu măduva spinării, cu cine știe ce, că tot merge mereu, merge mereu !

Îi trase cu amîndouă mîinile o lovitură de paloș și-n piciorul celălalt. Paloșul se afundă în carne, trupul zmeoaicei căzu, dar o porni în mîini, tot spre fundul sălii.

— Frate ! frate !... dărimă și intră, că ne pierde zmeoaica ! strigă el cît putu.

Trase o altă lovitură în umărul drept.

Mîna rămase moale. Sîngele curgea valuri ; dar ea se rostogolea acum tot nainte !

— Frate, Agerul Pămîntului !... vino, că ajunge zgripturoaica la butia cu suflele ! Ne prăpădește !

Dădu iar cu paloșul în umărul celălalt și brațul rămase moale, dar ea tot se rostogolea, acum însă mai încet.

Un perete se năruî jos și Agerul Pămîntului lovea cu măciuca lui să-și facă loc să intre. Ochii uriașului păreau că scapără scînteii, atît era de îngrozit și de mîniat !

— Iute, iute !, strigă Floreal, că ne pierde !

Zmeoaica împingea cu trupul într-o ușă închisă. Ușa nu se deschidea !

Agerul Pămîntului intră.

— Unde e ?... întrebă el.

— Uite-o !... Turtește-o !

Agerul Pămîntului puse piciorul pe corpul zmeoaicii, plin de sînge ca un burete, și apăsă cît putu. Corpul se lăți cu totul ; dar mișcau mereu părțile neacoperite de talpa uriașului.

— Ține-o bine, s-o toc cu paloșul !

Și Floreal începu s-o toace ca pe o varză cînd vrei s-o pui la tavă în cuptor.

După ce o tocă bine, se opri să se odihnească.

— Ai bicele la tine ?

— Uite-le !

— Așa, de-ncercare... trosnește dintr-unul.

— Cine știe ce se mai întîmplă...

— Ce-o să se întîmple ?... Nimic. Nu trosni însă tare.

Floreal apucă biciul roșu și trosni ușor.

Minune !... Toți împietrații înviară. Fata cu ceașca, fata ce trăgea o palmă, cel cu mătura, cei ce se jucau porniră să meargă pe sală. Începu o mișcare și forfoteală de oameni, că Floreal și Agerul Pământului rămaseră uimiți.

— Om ! Om !... Săriți ! iată un om ! strigă unul din cei ce fusese pietroi !...

— Stăpînă !... Țopler a rupt lanțurile și a ieșit ! Sai, stăpînă, c-a scăpat Țopler !

— Hei, copii, astîmpărați-vă ! Zmeoaica, socotită stăpîna voastră, e făcută mici fărîme ! N-o mai strigați zadarnic ! vorbi Floreal.

— Zmeoaica ? strigă o fată...

— Da, spaima spaimelor, uite-o mici fărîmele.

— Da nu vezi, băiete prost, cum se-ncheagă la loc ?

Floreal, cînd se uită, bucățile se lipeau una de alta, se strîngeau ca niște furnici ce se duceau spre mușuroi.

— S-o ardem ! strigă uriașul și începu să joace pe ea.

— Ea înviază și din cenușa ei ! spuse fata.

— Atunci s-o azvîrlim în lacul cu apă tare ! zise Floreal. Ia-i la spinare trupul, și repede cu el !

Uriașul înfipse mîna și apucă trupul zmeoaicii.

— Apa ?... Cum o trec ?

— Prin ea, în fugă. S-azvîrli trupul în canal dar repede, repede. Vezi de canalul cu aerul otrăvit, ține capul sus, să nu-ți ajungă la nas...

— Nu, fugi de lîngă ușa cu suflete, că de soarbe vreunul din ele și în fiecare unghie își vîră cîte unul, și atunci își încheagă corp din orice : din apă, din fier — povățui fata. Stai aci și, de vine capul — unde-i e capul ?

— În odaia 129...

— Vai !... o să intre în șopîrlă și te-nghite...

— Am turtit șopîrla.

— O reface la loc !... Ea creează multe lighioni numai cu gîndul. Cum e capul ?

— Sfărîmat de flintă.

— N-are creierii întregi ?

— Nu-i are !

— Dar măduva spinării ?

— Turtită, fărîmată..

— Iute, iute, cu trupul la canal ! strigă și fata. Altfel pățiți ca Țopler. El a ars-o... și cenușa ei s-a-ncheagat și s-a făcut la loc. Pe el, fiindcă era îndrăgostită de el, nu l-a ucis, dar îl ține ferecat în lanțuri în odaia cu cărțile, cu sticlăriile, acolo unde lucrează el.

Agerul Pământului simți că brațele zmeoaicii îl dibuie. O rupse la fugă spre canal.

— Înviază în brațele mele ! strigă el, ca rîma care, de ce-o tai, d-aia se face mai multe rîme !

Floreal porni spre odaia unde știa capul zmeoaicii. Fumul pierise. Pe pereți văzu ca un fel de furnici, care se mișcau.

— Sînt părțile ei de creier ! spuse fata. Se adună la loc... împrăștii-le !

— Puneți mîinile, fraților, să fărîmițăm și mai mult aceste părțile, strigă Floreal.

— Aduceți apă tare din pimniță și s-o vărsăm aici, spuse iar fata.

Peste douăzeci de inși se repeziră să aducă apa cerută. Părțilele însă parcă știau, că se mișcau acum și mai repezi și veneau la țeasta care se formase și se ascunsese în cearceaful patului.

— Uite-o ! Uite-o ! strigă altul. E ascuns capul în cearceaf... Gîndește din nou !...

— Împietrești-ne ! strigă fata, căci poate se-mpietrează și ea și poți s-o pierzi mai ușor. Ne despietrezii mai apoi.

Floreal luă biciul cel alb și trosni din el.

Toți încremeniră ca niște stane de piatră.

Părțilele ce fugeau ca furnicile rămaseră pe loc.

Floreal se socoti iar singur în palat. Se duse și luă eapul și porni cu el afară. Agerul Pământului venea pe fugă, gîfîind.

— Ai azvîrlit trupul ?

— L-am azvîrlit ; dar era să mă tîrască și pe mine în apă ! Noroc că mi s-a jumulit barba de care se ținea. Am dat-o cu barbă cu tot.

— Și ce-ai mai văzut ?

— S-a zbătut, a început să-noate, dar apoi s-a topit cu totul și cu totul... A rămas apa limpede.

— Ia capul care s-a nchegat și du-l și-l azvirle și pe el. E împietrat; dar nu trebuie lăsat așa...

Uriașul luă capul zmeoaicei și porni cu el la canal. Floreal intră în palat și ncepu să adune ciudatele pârțicele ce mișcaseră pînă aci și să le puie într-un cearșaf. Pârțicelele erau reci și păreau a fi niște băcățele de gheață.

Cînd mîntui cu strînsul lor, sosi iar Agerul Pămîntului.

— I-ai azvirilit și scăfirlia?

— Ca pe-o piatră.

— S-a dus la fund și apoi s-a topit de parcă n-ar fi fost ca de cînd lumea.

— Ia acum astea și le azvirle și pe ele.

Uriașul le luă și porni și cu acestea la canalul cu apă tare; erau cele din urmă rămășițe din zmeoaică...

*

Agerul Pămîntului veni îndărăt.

— În sfîrșit, scăparăm de un drac, adică de zmeoiaică! zise el.

— Da, de unul scăparăm; dar mai sînt feciorii ei: cei trei zmei. Trebuie să întărim insula în așa fel că și-n zbor d-ar veni zmeii, tot să rămîie neputincioși... Hai să ucidem șarpele de la ușa, că și șarpele este un rău ce trebuie plivit din insulă.

— Haidem.

Porniră prin palat, luînd seama la camere, așteptîndu-se din clipă în clipă la cine știe ce năzdrăvănie grozavă.

Cînd ajunseră în sala cea mare în care dau ușile din față, văzură șarpele înghițind un om.

— Cum, ce?!... Cum a prins pe acela? E din cei despietrați adineauri!... Sărmanul!...

Șarpele îl apucase de cap și-l înghițise jumătate. Floreal deschise ușa și trosni cu biciul cel alb. Șarpele rămase nemișcat.

— Turtește-l! Spuse Floreal.

Uriașul puse picioarele pe șarpe și-l lăți ca pe o blană. Floreal tăie cu paloșul încheietura falcilor șarpelui și despică în sus capul dihăniei, pînă unde era capul celui

înghițit. Capul înghițitului era mai mult topit, că se vedeau oasele pe multe locuri.

— Ce-nseamnă asta? întrebă uriașul, că îi este carnea topită ca de apă tare?

— În stomacul șarpelui sînt zemuri care topesc mîncarea... și de aceea, îi explică Floreal. Bietul om s-a simțit ca ars, și, dacă n-o fi murit de frică mai nainte, apoi tot a murit cînd s-a simțit îmbăiat în apa arzătoare ca focul din stomacul șarpelui.

— Ce-i facem?

— I-ai în mînă, pe om și pe șarpe, și du-te cu ei la canal. Toate mortăciunile d-aici așa trebuie să ne scăpăm de ele.

Uriașul îl luă în mînă și porni la canal.

Floreal luă seama și ca să fie încredințat că nu s-o pomeni cu vreo lighioană că-l înhață, mai trosni din bici o dată.

Porni apoi să ocolească palatul.

Într-un obor de drugi de fier, patru lei stau împietriți. În altă încăpere patru tigri, asemenea ca împietriți. Agerul Pămîntului se-ntoarse de la canal.

— Aștia? Ai împietrit și lei... și tigri?

— Ia-i și la canal! Sînt înfricoșătorii lei și înfricoșătorii tigri...

Uriașul îi luă la spinare cu obor cu tot și porni și cu ei.

— Așa om! mai zic [și] eu, vorbi Floreal, nici nu știe cîtă putere are!

Ocoli palatul și ajunse iar în fața ușilor.

Așteptă acolo pe Agerul Pămîntului.

Acesta veni repede, fiindcă un pas d-al lui era cam de cincizeci de stînji.

— Hai să cercetăm, frate, odaie cu odaie, să vedem ce se găsește prin ele... Dar băgare de seamă, să nu sosească zmeii.

— N-ar fi bine să ne gătim de apărare? căci nu se știe cînd se vor întoarce feciorii zgripturoaicii.

— Bine zici!... Ai dreptate, trebuie să facem ceva...

— Hai la canal să găurim corabia de sticlă, să punem în ea praf arzător, ca să ia foc ca și una din cele de lemn. Dacă s-or sui în ea, ea să ia foc și să li se facă de

petrec ! Dar tot trebuie să cercetăm palatul. Ne trebuie sare care ia foc când o atinge apa tare. Ne trebuie spirt de cărbuni care ia foc, și p-aci trebuie să se găsească spirturi d-astea. Trebuie să aibă ei așa ceva.

— Dar cum să facem barca de sticlă să ia foc?... în-
trebă uriașul.

— N-ai grije d-asta. Îi facem în fund niște clape care să se deschidă înăuntru bărcii. Acolo turnăm sare aprinzătoare — îi zice, în carte, clorat de potas. Când clapele din fund se ridică, atunci se deschid alte clape care lasă să curgă în barcă apă de cărbuni — în carte îi zice țitei, petrol, naftă — și să ia foc. Apa sau spirtul ăsta de cărbuni e pusă între pereții de sticlă ai bărcii, căci ei au făcut-o cu trei rînduri de pereți, ca să nu degere în ea, ca să nu se spargă pe undeva și să se pomenească năvălind peste ei apa tare, căreia în carte îi zice acid sulfuric. Au făcut-o ca niște adevărați știutori de carte.

— Dar apa de cărbuni e roșcată !... O s-o cunoască după culoare, după miros?... Știi și ei țiteiul...

— Trebuie să aibă spirt de apă de cărbuni, adică benzină ; dacă nu, căutăm un cazan și destilăm spirt din apă de cărbuni, facem și noi benzină !

— Minunat ! Îi pierdem și pe cei trei !

— Trebuie apoi pe drumul de sub canalul cu aer otrăvit, să punem altă cursă... Să punem vase cu apă tare, buții de-om găsi, și clape ascunse, ca în clipa când le-o atinge, să se deschidă vasele și înainte și în urmă și să umple drumul de apă tare ce ar veni din două părți, ca să-i topească cu desăvîrșire ! Pe dasupra acestei ape să curgă apoi aer otrăvit ca să le fie cu neputință să mai scape vii, odată ce au intrat pe drumul de pe sub pământ !

— Minunat !...

Vorbind încet, intrară în palat și începură să cerceteze odaie cu odaie.

În fiecare se găseau dulapuri pline cu cărți, mese de sticlă neagră sau colorată, tablouri ce închipuiau munți, mări, pajiști, frumoase, bărbați și femei frumoase. Dușumeaua era de sticlă peste care erau așternute preșuri moi ce imitau prin firele lor iarbă și flori. Divanuri de piele albastră, paturi late, canapele, măsuțe

mici și fel de fel de statui ce desfătau ochii. Viori, flauturi, fluturi de aur și de argint erau ornamente pe cîte un tablou sau instrument de cîntat.

— Dar zmeii ăștia sînt niște mari iubitori de viață și de știință, se miră Floreal. Pentru ce or mai fi răi, cînd cunoscînd alcătuirea vieții, văd cu mintea că nu mai au motive să fie răi !

— Trebuie să fie proști, cu toată știința lor, răspunse uriașul.

— Proști cu atita știință !... Ce vorbești, frate ? Se poate ?

— Se poate, iubite frate Floreal. Proști cu cărți multe, cu afișate multe de știință de carte.

— Vrei să zici atestate ?

— Pe vremea mea, cînd tata mă-nvăța lecțiile, îmi zicea : de nu știi lecția băiatule, nu-ți dau afișat că știi să slovenești pe carte. Așa și ei, or fi avînd afișat și totuși să fie neînțelepți, adică proști. Mi se pare mie că una este a ști multe, și mari, și mărunte, și alta este a potrivi cele știute în ceva care să fie folositor vieții. A potrivi foarte bine cele știute înseamnă înțelepciune ; a nu le potrivi bine, ca să iasă bine pentru toți, înseamnă prostie. Or ăștia știu multe, dar le potrivesc rău, iese rău și rele pentru toți, și asta înseamnă că sînt proști. Dar iartă-mă, frate Floreal, că am început să mă fac firoskos.

— Vrei să zici filozof ?

— Pe vremea mea, filozofului i se zicea firoskos...

— Ce de cărți ! Ce de cărți !... Nici în palatul nostru nu se găseau atît de !

Luă o carte legată în piele și o deschise la jumătate :

— Carte de știință ! ... drumul stelelor prin ceruri !... Minunat !... dar cum de nu-nțeleg ăștia legile vieții.

Colindară o mie de camere pînă se făcu noapte, dar își dădură seama că n-a văzut din frumusețile lor aproape nimic.

— Păcat că astfel de ființe sînt încă rele !

Deodată tresăriră. Camerile toate se umplură de lumină.

— Dar asta ? !

Văzură becuri electrice în toate părțile.

— Aștia cunosc și electricitatea, adică trăsnetul prins și pus să facă lumină și căldură, putere și muncă !

Ajunseră într-o odaie mare, mare nu numai prin înălțimea ei, căci toate aveau o înălțime uriașă, de 150-200 de stînjeni, sau în măsurile cele noi, de 300, ori 400 de metri ; dar era și largă, că Agerul Pămîntului se putea lungi în ea în voie.

— Asta era odaia mea de culcare ! spuse uriașul.

— Astea de cine-or fi făcute, camerile astea uriașe, minunile astea mai presus de grai ?

— Eu rupsesem stînci din munte și zidisem două văi adînci ; apoi despărțisem văile în camere ; apoi propertisem stînci și făcusem boltă de piatră pe dasupra acestor văi închise astfel. Lumina venea pe niște găuri lăsațe în acoperiș. Acum găsesc palat uriaș de sticlă, de cristal de munte ; găsesc ferestre cu cercevele de aur, găsesc acoperiș și podini de sticlă, găsesc lumină ce-mi supără ochii !

— Mari învățați ! șopti Floreal ca pentru el.

— Ce ziseși ? îl întrebă uriașul.

— Zisei că mari învățați sînt fiii zmeoaicii !... Aici, în construcția acestui palat, sînt întrupate cele mai multe descoperiri numerice și științifice. Aici este generație aplicată, mecanică aplicată, știința numerică aplicată, știința asupra materiei ce formează pămîntul iarăși aplicată !... De ce-or fi răi, de ce-or fi răi ? ! Că răutatea nu e viață ; că facerea de rele nu e bine, că astea nu sînt semnele unei științe desăvîrșite !

— Mie mi-e foame ! spuse uriașul. Ar fi bine să-nviem slugile, că ele poate știu unde sînt puse cele ce se pot mânca. După mîncare, ne-om mai gîndi la cele ce trebuiesc făcute.

— Să le-nviem, răspuse Floreal, că noi încă nu știm coprinsul palatului.

— Înviază-i !

Floreal luă din cingătoare biciul roșu și trosni din el.

O larmă începu să se auză pe toate sălile.

Floreal bătu din palme.

O fată intră. Cînd văzu pe Agerul Pămîntului începu să tremure și căzu jos, albă ca zăpada.

— Fetiță, îi vorbi Floreal, nu te speria !... E fratele meu de cruce, e vestitul uriaș : Agerul Pămîntului. E bun ca pămîntul ; e blînd ca pămîntul și e răbdător tot ca el !... Scoali în sus.

Fata se sculă.

Floreal mai bătu din palme.

Un flăcău intră. Zgîi și asta ochii și-ncepu să tremure și el.

— Nu vă speriați, fraților.

— Ce dumnezeu, zise și uriașul, doar nu sînt mîncător de oameni !

— Nenorociții de noi, răspuse altul, tremurînd, șarpele pe fiecare zi înghite cîte doi ! Stăpîna, pe care-l rînduiește să fie mîncat, acela se duse singur la clipa hotărîtoare chiar cu ochii legați, și șarpele îl înghite ! Și acum mai ne sosești și dumneata, să-nghiți cine știe cîți deodată !...

— Eu sînt rînduită să fiu înghițită după ce stăpîna s-o sătura, răspuse o fată.

— Și cînd vă văz și pe dumneavoastră, trebuie să sfîrșim, nenorociții de noi, între fălcile dumneavoastră !...

— Bieți nevinovați !... le vorbi Floreal. Ascultați... Stăpîna voastră a fost, iar acum nu mai este ! Acum sîntem stăpîni noi, dar sîntem niște stăpîni buni ! O să ne trudem din tot sufletul să fim buni !...

Larma de-afară s-auzea ca făcută de sute de inși.

— Au ! Au !... Ce gură mare... Ce limbă mare ! strigă fata. Douăzeci ca noi pot juca pe lățimea și lungimea limbei ; iar cerul gurei e tot așa de nalt ca o boltă de biserică !...

Floreal se uită și spuse :

— Închide gura frate Ager, că sperii toată lumea.

— Dar eu nu mînc pe nimeni dintre oameni !... Dar știi bine asta ?

— Știu, dar ei nu știu.

— De-ar fi cerbi și căprioare, m-aș duce și aș prinde, dar aștia cred c-au stîrpit toate vietățile în insula lor... Și bietu Ager închise gura.

— Cum te cheamă pe dumneata ? întrebă Floreal pe fată.

— Eu sînt numărul 3002...

— Dar altfel cum te cheamă ?

— 3002.

— Nu-nțeleg...

— Când ne deșteptăm aici, niște ochi fioroși ne privesc și ne spune la fiecare câte un număr. Noi nu ne mai aducem aminte de părinții noștri, de numele noastre, de locurile de unde am venit... Sînt dar numărul 3002.

— Ei bine, 3002, știi unde sînt magazinele cu de-ale mîncării ?

— Eu nu știu.

— Dar voi de cine ascultați ?

— De 8462.

— Să vie 8462.

Un tînăr năvăli pe scări în sus.

— Cine ești ?

— 8462.

— Unde sînt alimentele ?

— În magazinele de sub palat...

— Adu-ne ceva de mîncare...

Tînărul porni pe scări în jos, strigînd o mulțime de numere. După puțin timp se-ntoarse cu douăzeci de alți tineri încărcăți cu cutii la spinare.

— Ce aveți în cutii ? întrebă Floreal.

— Avem mîncare pentru dumneata și pentru uriaș, care ne-a spus că nu mîncă oameni.

— Ce fel de mîncare sînt în cutii ?

— Ce vă place... pește conservat, cîrnuri conservate, unturi de bivolițe, or de oi, or de vaci, or de măsline... fripturi... se-ncălzesc cu electricitate !...

— Cîrnuri conservate... or fi bune ?

— Sînt ca și atunci cînd au fost gătite. Cutiile sînt ermetic închise și apoi în pimniți apa e înghețată... În-dată ce apa ar începe să se dezghețe, cade pe o farfurie de alamă, ce este căutat se lasă jos și dă drumul frigului, iar farfuria apoi se-ncălzește de vaporizează apa și rămîne iar în stare de a primi apa ce s-ar topi... E frig în pimnițe, de-ar îngheța orice om silit să stea acolo.

— Și sînt multe cutii d-astea acolo ? întrebă Floreal cu ochii la Ager, care începuse să se lingă pe buze.

— Sînt aproape cît un munte... Le aduc zmeii în mașini zburătoare.

— Ce ? ! întrebă Floreal mirat.

— Da, au niște mașini și vin, cînd vin, în zbor, cum vin cocorii.

— Desfăceți cutiile... Și-apoi duceți-vă afară pe săli.

Cei douăzeci de tineri desfăcură cutiile și la un semn ieșiră pe săli.

— Ce ne facem ? ! Mi-a pierit și pofta... Dacă sosesc zmeii în zbor ?

— Da, toate planurile noastre de a-i prăpădi cu barca, cu apa tare, cu gazele otrăvitoare, nu le pot face nimic... Să-mpietrez pe oameni ca să nu le poruncească să ne atace, că atîți cîți sînt de mulți ne poate dovedi...

Floreal ieși în lărgimea ce închipuia ușa și trosni din biciul cel alb, și odată se potoli larma, iar bieții oameni rămăseră nemișcați care pe unde se găsiseră.

— Ar trebui să ținem palatul în întuneric... Unde o fi butonul aprinderii generale ? Mă duc să-l caut... Hai amîndoi... e mai bine !

Căutară butorul și găsea numai de cele ce aprindeau și stingeau lumina dintr-o cameră.

Stinse și ei cît putură.

La intrarea palatului dădură însă de o manetă.

O apăsă în jos și toate luminile se stinseră.

Atunci se auzi o voce ce venea dintr-un colț :

— Pentru ce faceți întuneric ?

Ei tăcură. Floreal, cu paloșul în mîină, iar uriașul cu pumnii strînși.

— Vă-ntreb, de ce faceți întuneric ?

— Dar cine ești ?

— Eu sînt Țopler ; dar voi cine sînteți ?

— Eu sînt Floreal, și fratele meu de cruce este Agerul Pămîntului.

— V-a robît și pe voi zgripta ?

— Nu !... dar dumneata ești robît ?

— De douăzeci și cinci de ani și o zi, ziua de astăzi.

— Ești liber, domnule Țopler, dar de unde ne vor-bești ?

— Din laborator.

— Unde e acest laborator ?

— Camera 3000, spre apus, și la o sută de metri sub pămînt, adică sub stîncă vulcanului. Mergeți pe un cori-

dor, la adînc, și dați de laboratorul meu... Dar ce-ați făcut zgriptii ?

— Am ucis-o !...

— E peste putință... Ea e nemuritoare.

— Am ucis-o !

— Neștiutorilor ! Eu am ars-o și i-am răspîndit cenușa pe văi și pe dealuri, și cenușa ei s-a strîns și zgripta s-a făcut la loc. Cînd dormeam fără grijă — copiii ei erau mici — ea a venit, m-a legat, m-a palmuit, m-a sărutat și m-a închis unde mă găsesc și acum... Deci, vine zgripta, și, dacă n-ai fi frumos, băiete, te ucide, cum pe zeci de mii de tineri i-a ucis.

— Credeam c-am distrus-o de istov... pentru că bucățelele, tăiate mărunt ca cele de cîrnați, le-am aruncat în canalul cu acid sulfuric...

— Cred că moleculele ei s-au descompus, și-apoi nu se pot închea în apa tare...

— Poate ; dar și eu credeam că făcînd-o fum, gaz și vapori de apă, scrum și cenușă, ea nu vai mai învia, și totuși a-nviat...

Ați dat drumul sufletelor închise de ea în niște cisterne mari din camera 208 ?

— Nu, asta n-am făcut-o.

— Repede, copii, repede acolo. Spargeți ușa și rostiți așa : „În numele tatălui, fiului și sfîntului duh, vă poruncim spirite legate aici de vrăjile zgripte să plecați, că sînteți în numele lui Dumnezeu dezlegate. Plecați unde voiți, or unde spiritele libere vă vor povățui. Să nu mai ascultați spiritul zgriptii... în numele tatălui, fiului și duhului. Amin !” Repede copii !

— Floreal spuse !

— Ia-mă în palmă și știi, ușa de care se trîntea zmeoaica.

Porniră și în trei pași fură la ușa camerei 208...

Cu un pumn ușa fu spartă. Două buții mari de sticlă se vedeau de-o parte și de alta. În ele nu se vedea nimic.

Floreal începu să rostească formula ce i-o spuse Töpler.

Un trăsnet lumină încăperea și mai mult.

El tresări, și se opri un moment ; dar apoi începu iar. Atunci auziră foarte deslușit niște văitături...

— Lăsați-mă, lăsați-mă, să pui pe ăștia să-mi adune particulele din apa tare, ca să-mi fac trupul la loc, și vă făgăduiesc că nu vă mai fac nici un rău...

— Diavolii și cei ai lor mint, sînt perfizi, n-au credință, sînt înșelători... „În numele lui Dumnezeu sînteți dezlegate voi toate spiritele d-aici !... Plecați unde voiți, orunde spiritele libere vă vor povățui !

— Nu ! Nu ! Nu !... s-auzi un glas... Nu plecați ! Nu sînteți dezlegate... Vă voi urmări ca vultur nevăzut și vă voi duce tocmai în iad. Urmați-mă pe mine !... Pe mine !...

— Nu mai ascultați spiritul zgriptei, în numele tatălui.

— Nu ! Nu ! Nu ! s-auzi vocea ! Nu mai rosti formula !

— Și al fiului și al sfîntului duh ! Amin.

Cele două butoaie plesniră și se făcură două purcoaie de faină de sticlă.

Un vînt grozav azvirli pe Floreal jos și-ncepu să-l rostogolească.

— Pune mîna, frate Ager, că m-a luat !...

Agerul îl prinse, dar fu trîntit și el jos și rostogolit ca o pălărie de paie cînd o ia vîntul.

— În numele sfîntei treimi, i-ați mîna de pe noi, spirit satanic, și du-te de pe pămînt. Amin ! zise Floreal. Vîntul încetă și ei se opriră din rostogolit gifiînd.

— Și rămasă în stare de spirit, tot este rea ! spuse Agerul.

— Ba încă și mai puternică !... De aceea s-o fi zicînd că, de cei morți să vorbim numai de bine ca să nu-i supărăm, că morții, dacă nu toți pot vorbi tare să-i auzim, apoi mai toți ne pot insufla povețe, care ne pot ajuta, ori care ne îndeamnă să ne ducă la peire... Nevăzuți fiind ne povățuiește, adică ne vine în gînd să facem întocmai cum le e gustul lor. De ne sînt prieteni, ne-nvață de bine ; de ne sînt dușmani, ne-nvață ca să ne primejduim.

Se sculară de jos și porniră în sala de la ușa cea mare a palatului.

— Domnule Töpler ! strigă Floreal.

— Da, copile...

— Am liberat spiritele, dar ne luase p-amîndoi...

— Vă ducea la canalul cu apă tare... Bine că ți-a venit în gând să rostești formula căreia i se pleacă totul în lume... Altfel erați acum spirite, dacă nu închise în butoi, dar orcum, fără trupuri.

— Cum faci de ne auzi și te auzim ?

— Razele electromagnetice, razele lămpilor se fac curenți de inducție și impresionează telefoanele... Știți și voi asta... Pe pământul vostru i se zice radiofonie...

— Asta este.

— În toate camerele sint așezate aparate ce vă arată toate mișcările ce le faceți și vă reproduc vocea... Mă mir cum ați putut destrupa monstrul acesta feminin, plin de geniu și de putere spirituală... Veți fi găsit-o poate dormind și uitând să-și puie în jur cercul magic.

— Am găsit-o dormind.

— A uitat să-și puie cercul magic, că vă era peste puțință să vă apropiați de ea.

— Adică cercul ce l-am pus și noi când am dormit întâi în insulă, șopti Agerul.

— Da, poate, da... Cercul acela e adevărat, iar adevărul asupra a ceva ce există, îl găsesc unii mai curînd alții mai târziu ; îl afirmă fiecare cu vorbele proprii lui și, de poate să-l folosească, îl folosește, or de nu, îl spune ca să-l poată folosi alții, explică Floreal uriașului.

Apoi tare :

— Am vrea să vîi să mîncăm cîtetrei...

— Veniți de mă liberați, auziră vocea * lui Țopler. Camera trei mii, spre apus, la o sută de metri sub pământ.

Agerul luă în palmă pe Floreal și, din cîțiva pași, foarte mici pentru uriaș, ajunseră la o scară ce ducea în jos.

Scoborîră pe ea și ajunseră la un zid de fier.

— E poarta, adică ușa, vorbi Țopler dinnăuntru. Cred că este aproape cristalizată... Izbește-o, uriașule, cu piciorul și cu pumnii, că poate se va sfărîma.

Agerul o izbi cu piciorul. Poarta nu se clinti. Dădu de patru ori și se opri.

* În ediția de bază urmează din greșeală : Agerului.

— Lovește mereu, dar ritmic, adică să se petreacă între lovituri aceeași trecere de timp. Cred că e cristalizată... Am făcut, iubite tînăr Floreal, un aparat care izbește în ea ritmic, îi produc fenomenul de rezonanță, provoc granularea moleculară sau cristalizarea, iar atunci atracția între molecule devine foarte mică, și niște izbiri mai violente o pot fărîma... De altfel auziți, aparatul meu ciocănește mereu în ea..

Uriașul izbi cu pumnii și cu piciorul cît putu și poarta se sparse ca un geam și căzu jos. Avea o grosime ca de 20 cm. Cît p-aci era să turtească un ciob din ea pe Floreal.

*

O încăpere uriașă, ca un fel de peșteră, se văzu naintea lor. Căutară cu ochii să vadă pe așa-numitul Țopler. Nu văzură nimic, decît mese lungi, încărcate cu fel de fel de sticle, de notițe, de mașini mici și mari.

— Unde ești ? întrebă Floreal.

— Dumnezeu cu toți și cu noi ! auzi o voce lingă el.

Floreal se uită. I se păru că vede o formă străvezie.

— Unde ești, domnule ?

— Uite-mă, tinere, aici. Și Floreal simți o mînă caldă apucîndu-l de dreapta lui. Sint aproape invizibil...

— Invizibil ? ! întrebă Floreal. Și se uită sperios. O formă ca animalele acelea de mare, gelatinoase, o pricepu că-i stă în față. Cum ai ajuns așa ? !

— Haide să mîncăm, și vă voi spune la masă. Frate Ager, ia-ne în palma ta și du-ne... Eu sint foarte obosit de nesomn.

Agerul întinse palma și Floreal se urcă pe ea cu gelatina aceea în formă de om.

Din cîțiva pași ajunseră. În sala de mîncare se opriră și se așezară la masă.

Floreal și Țopler mîncău cum mîncău oamenii, dar Agerul frîngea cutii, sorbea conținutul și făcea lingă el morman de cutii goale.

Floreal privind, spuse :

— E o nenorocire să ai un corp așa de mare de hrănit.

— E o pedeapsă ! răspunse Țopler.

— Pedepsă ?

— Da. Voi aveți niște presupuneri în care credeți și sînteți despărțiți în două mari grupe... credincioșii și necredincioșii [...]

Necredincioșii — cum eram și eu odată — dacă stabilesc formele vechilor viețuitoare, deduc de acolo că nu există spirite, ci numai viețuitoare în devenire, viețuitoare ce se perfecționează din generație în generație, dar care ca indivizi sînt toate muritoare în sens absolut.

De exemplu : gîștele... provin din niște mari șerpi zburători ! Gîșcanii și acum mai șuieră ca șarpele ! Broasca, pînă lapadă coada, este și ea de forma unei reptile sau de pește, și alte multe d-astea. Aici e un șir ce pare șir de evoluție, sau de transformare în mai bine. Uriașul nostru e un fel de Igonodan, de pleziozan întîrziat ! Presupunerea mea, că am drept să fac și eu o presupunere, este alta, adică asta ce ți-o spui : spiritele găsesc chiar pe pămîntul acesta un foarte mare număr de forme trupești, de trupuri în care se pot îmbrăca sau întrupa, potrivit cu starea lor de desăvârșire. E cineva suflet josnic, tirîtor, perfid, face supralicităție de slugărnicie și de lingușire, se poate întrupa, dar se poate întrupa în trup de cîine ce se gudură mereu, or în trup de șarpe, ce se tirăște, or de altă formă potrivită întocmai cu starea de desăvârșire la care a ajuns. Clevetește, spune minciuni, se leagă de toți, mănîncă — cum zice românul — murdării, îi place să ție numai de acelea în conștiința lui, îi colcăie mintea numai de ele, are voie să se întrupeze, dar în cîine de om sărac, iar în starea asta își face gusturile : mîrîie mereu, latră cînd vrea, jăvrește și la luna după cer, și-i place murdăriile pe care le găsește foarte gustoase ! Are deseori momente de amintire de ce a fost și ce-a ajuns și atunci are ură pe oameni, pe orice om !... Îi latră, îi mușcă !... Intră într-o curte, îi udă cu ce poate do-nița din care bea apă, temelia casii, coșul cu mîncare, țarușul pus hotar, căldarea în care gătește mîncare. Ș-arată invidia, pizma, răutatea către toți.

Cînd iese din trupul lui de pedepsă, vede ce-a pățit și poate îmbrăca o formă mai convenabilă, se-ntrupează în alt animal !... Cînd ajunge om și rămîne vrednic de a

purta trup de om, este ca Floreal, este ca mine, este ca toți oamenii cei cinstiți, buni și miloși.

— Și cum ai ajuns așa străveziu, că văd prin dumneata cărțile din rafturile de la spate ?

— Totul e cu puțință, pe măsura științei noastre. Am să vă explic altă dată. Dumnezeu a făcut apa cea limpede... Aerul cel limpede... molușca de mare cea străvezie, cristalul de munte cel străveziu, diamantul cel dur în care rîde soarele... Avem materie și moartă care e stăvezie, și în cea în care sînt întrupate suflete, adică în materia ce-o putem socoti vie, avem forme străvezii !... Formele spirituale, pentru ochii noștri sînt foarte străvezii... Și nu sînt vreun fel de molușce ale cerului, ci sînt corpuri viețuitoare foarte perfecte, forme de corpuri mai fluide ca aerul, mai fluide ca hidrogenul.

La ele pierderea de substanță prin tocire, prin cheltuială fiziologică, nu este așa de mare ca la uriașul nostru ! O jumătate de centigram de cheltuială la unele spirite ; 350 de grame, or și mai puțină la om ; 50—60 de kilograme la Agerul nostru !

Și cu toate astea, cele 350—400 de grame de consumație fiziologică, ce luptă, ce zarvă, ce nenorocire generală între noi oamenii pămîntului !

Iacă eu mă simt sătul ! Am o pierdere [de] 200 de grame în 24 de ceasuri, și din bucățica asta de unt, din peștișorul acesta, din cîteva verdețuri și din zeama asta de fructe : 500 de grame cu totul, îmi repar pierderea sau uzajul, pui la loc ce-am păgubit și echilibrul bugetului fiziolog mi-l satisfac, adică îmi ții corpul nici mai ușure, nici mai greu.

— Ah, domnule Țopler, cît de multe am eu de aflat de la dumneata ! vorbi Floreal.

— Eu trebuie să mănînc vreo 150 de kilograme ca să mă repar ! spuse și uriașul.

— Poate că și mai mult, îi răspunse Țopler, fiindcă asimilația și dezasimilația nu e aceeași la toți și-n proporție cu greutatea corpului, ci funcțiunile astea trupești atîrnă de sănătatea stomacului, de sucurile stomacale, de gustul mîncărilor, de felul lor, de substanțele hrănitore

ce se găsesc în ele... Orcum e o pedeapsă că ai corpul * așa de mare ; dar o să-l lapezi când ți-o fi termenul.

— În pustietatea codrilor de peste mare prindeam corii din zbor ; dropiile din zbor ; cerbii și căprioarele din fugă !... O mână întinsă și era a mea oricare sălbătăciune fugace... Pe care le frigeam, le mai frigeam ; pe care nu, când mi-era foame, le-nghițeam cu fulgi cu tot !

Și acum hai să ne rugăm Domnului că ne-am săturat.

Se sculară în picioare. Țopler pronunța și după el Floreal și Agerul ;

„Tatăl nostru care ești în ceruri, tatăl creator al celor ce există ca văzute și nevăzute, fie sfințit și puternic chiar și numele tău, că numai dacă l-am rosti noi cu graiul, or numai cu gândul, tot să devenim puternici și mințuiți de orice rău să fim, ca o viață bună să fie și partea noastră p-aici pe pământ.

Îngăduie Doamne ca și pământul acesta să ajungă una din împărățiile tale, făcându-se și pe el voia ta cea bună și sfântă !...

Precum în nemărginirile cerului se găsesc luni pline de lumină și locuitori plini de știință și de înțelepciune, fă ca și locuitorii pământului să ajungă plini de știință, de lumina cunoștințelor și de înțelepciune !... Dar Doamne, Doamne, ți-o spunem din experiență, dă oamenilor știință numai pe măsura bunătății lor ! Sintem de părere să tîmpești pe oamenii răi, dacă au ajuns să fie periculoși celorlalți prin știința la care au ajuns. Destrupează pe cei răi, că, dacă tu nu ai pagubă, paguba noastră ajunge și la moarte, ne omoară cu lăcomia și cu știința lor. Îngăduie-le întruparea când vor fi miloși și buni, cinștiți și drepti, iertători și blînzi !...

Îngăduie Doamne soarelui să soarbă apă din mări, să o facă nori, să stîrnească vînturi care să ducă norii în toate părțile pământului și pe de rînd să plouă, ca pământul să aibă apă destulă, soare destul, să poată înmîit să rodească, ca să avem toți, orcît am fi de mulți, mulți ca frunza codrilor și nisipul mărilor, să avem hrana pentru toate zilele vieții noastre de pe aici !

* În ediția de bază, greșit : cazul.

Dă-ne Doamne scutire de ispitele satanice, de amestecul spiritelor rele în viața noastră, să nu ne mai însuflețim gîndurile lor, ca să nu mai facem fapte după povețele lor.

Destul de cînd sintem supuși ispitelor lor. Au obosit și ei ispitindu-ne și am obosit și noi greșind după îndemnul lor ! Destul ! Ajunge ! Dă-ne scutire și du-i pe ei de pe pământ în alte părți — tu știi unde — dar scapă-ne de inspirațiile lor, de amestecul lor în viața noastră, de ei cu totul !

Dă-ne Doamne sănătate, deplină, atît trupului cît și sufletului. Că al tău vrem să fie pământul !

Ai tăi vrem să fim noi pămîntenii !

Fă-ne bine, numai bine, Doamne ! Cîrmuiește-ne tu, ca să nu mai greșim așa de groaznic. Amin ! Amin, amin !

Cîtetrei se-nchinară și porniră afară din sala de mîncare.

— Trebuie să căutăm camera de comandă, spuse Țopler, că numai stăpîni pe camera aceea ne putem considera jumătate stăpîni pe palat.

— Ce cameră ? Cum e camera aceea ?

— În camera aceea sînt centralizate toate secretele palatului, toate mijloacele de apărare ale zmeilor. De la mine, adică din laborator, o văd... este pe acoperiș... unde scoboară zmeii fie din zbor, fie din mașinile lor de zburat.

— Ager, pune-ne acolo sus pe acoperiș, pe amîndoi.

Agerul Pământului îi luă în palmă, ieși cu ei afară din palat și-i puse sus pe acoperiș.

— Eu ce fac jos ? întrebă el.

— Ne aștepți, cercetezi zarea cu ochii și spunem noi ce-om vedea că mai trebuie să fie făcut.

*

Acoperișul palatului era o suprafață întinsă, acoperită cu beton, mărginită de un zid tot de beton, de jur-împrejur. Suprafața asta cuprîdea ca patruzeci de pogoane, iar în centrul ei era o cameră de sticlă, cu acoperișul boltit și cu o lunetă îndreptată spre cer.

— Ciudat! vorbi Țopler. Zmeii ăștia cercetează și cerul. Sînt învățați — și cu toate astea sînt răi!

— Da, în toate odăile ce le-am colindat am găsit cărți, mii de cărți, vorbi și Floreal. Pentru ce mai vor să fie răi!? se-ntrebă și Floreal... Eu nu-i înțeleg...

Intrară înăuntru.

Camera avea o formă circulară și se lăsa în interiorul palatului, ca patru metri, iar pe peretele ei circular se vedeau, ca aproape în relief, unele camere ale palatului.

O masă rotundă în mijloc, circulară și ea, cu diametrul de 20 de metri, se vedea ocolită de scaune. Pe masă, butoane în grupe și numerotate toate, de la 1 pînă la 3001. Alte butoane, mai mărunte, în jurul fiecărui buton mai mare.

— Ia să apăsăm pe butonul 3001, să vedem ce ni se arată, zise Țopler.

Apasă, și pe peretele alb [al] camerei circulare, ce o fi fost poate de marmură ori de sticlă, apăru laboratorul lui Țopler.

— Ah!... e laboratorul unde am stat închis.

Un binoclu răsări dintr-un scob în masa, de lîngă buton, prin sărirea la o parte a unei clape.

Floreal luă binoclu și se uită prin el pe perete, unde apăru laboratorul.

— Lasă că nu e nimeni în el, îl vom vizita și-ți voi arăta ce fel de cercetări făceam eu acolo.

Țopler apasă pe butonul cu nr. 1.

Un clopoțel sună și un glas se auzi vorbind:

— Luneta e gata, puteți privi cerul.

— Lasă-mă să văd și eu ce s-o fi găsind prin stele, zise Floreal.

— Uită-te; dar acum n-avem timp, și-ți mai spun că n-a ajuns știința omnească pînă acolo, încît să poată privi într-o stea ca în pagina unei cărți deschise, îi vorbi Țopler.

— Știu, dar... Oh!... Ce frumos este cerul! Asta e Saturn! îi văd inelele! Ce-or fi ele?...

Țopler apasă pe un alt buton, la împlinire.
O încăpere plină de mașini apăru pe perete. Pe ușa ei scria: „Sala mașinilor“.

— Ascultă, iubitul meu, vorbi Țopler, deocamdată lasă cerul, că e prea sus și înecat de lumină, iar pămîntul acesta e prea jos și copleșit de întuneric. Nu-i pasă lui de durerile pămîntenilor. Treci aici, că eu scobor în sala mașinilor. Închipuiește-ți groaznica posibilitate de a sosi zmeii care au rămas vii. Ne pierde c-o suflare!... Trebuie să aflăm secretele palatului, căci numai atunci vom fi mai puternici ca zmeii. Mă duc în sala mașinilor, să văd cum le putem mînu. Tu stai aici, sus, și apasă pe butoane, privește interiorul camerilor ce apar pe perete și caută, că trebuie să fie p-aci planul palatului... Ager! strigă el.

Ager arătă mîna în partea de miazăzi a palatului, ca semn că este acolo.

— Vreau să mă iei de-aici.

— Sînt gata, prietene, se auzi vocea lui groasă.

O ușă se deschise și o cutie cu foteluri de jur-împrejur se văzu răsărindu-i în față.

— Ce-o mai fi și asta?!...

Nimeni nu-i răspunse.

— Trebuie să fie un aparat de suit și scoborît, un ascensor, descensor... care s-a pus în mișcare la sunetul vocii mele... Da, zmeii trebuiau să aibă și mijloace de astea de a urca și a scoborî repede și fără să se ostenască. Dar neștiind să umblu cu el, cine știe ce pot păți... Frate Agerule, ia-mă tu și scoboară-mă, fii tu deocamdată descensorul meu.

Agerul făcu palma căuș și Țopler urcă în ea. Disparu în jos.

*

Floreal căută prin diferitele cutii să găsească planul palatului, și tocmai cînd umbla să se lipsească de căutat, îl găsi formînd un registru mare, de peste patru mii de foi.

Pe prima pagină a acestui plan-registru era scris: „Sala mașinilor. Vezi cartea nr. 5, cu toate explicațiile. În fiecare cameră se găsește cite o asemenea carte ce descrie camera cu toate misterele ei.“ Împrejurul unui buton văzu scris: „Biblioteca camerei“. Apasă pe butonul acela și se ridică în sus niște dulapuri, cu patru fațade pline de cărți. Floreal se duse și luă cartea nr. 5.

O deschise și citi : „Sala mașinilor e sala mișcărilor. Din ea se dă mișcare și forță întregului palat. Pe un canal-tub vin aburii încălziiți în stinca dimprejurul vulcanului, aburi ce sosesc în mașini cu o temperatură de peste 180°, cu aburi ce cîntăresc peste 5 kgr. metrul cub. Capacitatea unui cilindru fiind de zece metri cubi la o mișcare într-un sens, și de alți zece metri cubi la mișcarea de întoarcere, cursa fiind de 2 metri, presiunea aburilor pe cîte o față a pistonului este de 144000 kgr.

Dacă această forță de presiune nu este de ajuns, se dă drumul aburului și pe canalul nr. 2, și mașina nr. 2 intră și ea în mișcare.

Sînt zece canale și zece mașini care pot da forța mecanică de care avem trebuință. De altfel, în stîncile din jurul craterului, acolo unde temperatura lor este de 180°—200°, se mai pot așeza încă alte tuburi groase de aramă, în care să se fiarbă apă, să se vaporizeze, iar vaporii să fie trimiși, fie de-a dreptul în turbine de vapori, fie în camere de compresiune numite cilindri cu piston. Focul vulcanic — după calculele inginerului Ferber — ne poate da cinci sute de milioane de cai putere pe secundă ! Inginerul Ferber poartă nr. 2803 și, cînd avem nevoie de el, îl putem pune la o muncă productivă...”

Floreal fu trezit din citit de vocea lui Topler.

— Fiule, vîd că te-ai apucat de citit... Caută, vezi, există vreun capitol : „Apărarea prin raze“... ? căci dau aici de niște uriașe lămpi, ce pot topi drugii de fier ca pe niște lumînări de ceară, vîrite în arcul electric. Te rog, repede, căci mașinile sînt puse în mișcare cam a patra parte din numărul lor. Cine le-a pus, ce-o fi cu ele de umblă fără mecanic, nu știu... par a umbla automat... Mișcarea de șine sau automatismul se pare că este aplicat în toate.

Floreal, cînd își aruncă ochii pe peretele unde scria sala mașinilor, i se păru că, într-adevăr, unele roate păreau a se învîrți.

Caută iar în marele registru la litera de la început și găsi că era un capitol : „Apărarea prin raze*“ . În notița explicativă citi : „Un tren de raze, egale în pas, ce s-ar

* În ediția de bază : gaze.

întîlni într-o regiune oarecare a spațiului cu un alt tren de raze, neegale în pas cu cele de la trenul întîi, venind unele împotriva altora, ciocnirea lor ritmică și continuă va avea ca efect încălzirea spațiului unde se ciocnesc, o încălzire ca de cuptor ce s-ar găsi acolo. Se poate face o barieră de foc nevăzut, o barieră care să producă încălzirea animalelor vii aflate acolo, putînd să le fiarbă trupurile în sîngele și în zeururile trupurilor lor și să le ucidă fără putința de a se apăra.

Razele ultraviolete, din cele trei grupe, pot produce acest efect, fiind trimise printr-un spațiu ionizat.“

— Destul Floreal... Știu ce avem de făcut. Caută acum la capitolul „Automatism“ sau regulări automate, nu știu cum o fi titlul în carte ; bănuiesc că și ăsta trebuie să fie, și citește tare ca să te aud și eu.

Floreal căută și citi tare :

„O rîșniță globul d-ar fi, și Dumnezeu l-ar învîrți, ce Dumnezeu ăst rob ar fi ? Mișcarea în natură este regulată și se-ntreține... automată !“

— Asta e ca moto, spuse Floreal.

— Zi nainte.

„Se derivă o părțică dintr-o forță care provoacă o mișcare a unei piese mecanice oarecare și, cînd piesa a ajuns într-un punct, se declanșează altă derivație din forță și duce piesa de unde începuse întîi, ca să urmeze iarăși drumul făcut.

Regulatele automate, ori cum le-am numi, roboți, servomotori, declanșoare și altele, trebuie să facă parte din sistemul noilor mașini de mișcare mecanică. Cartea nr. 6 explică automatismul naturii și mijloacele de a-l introduce și în mașinile noastre mecanice.“

— Destul, Floreal. Uriașa mașină ce umblă aici mereu are regulator automat. Ah, Ce ?

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Floreal.

— Mașina stă... De ce stă ? ! S-amestecă o mîna străină ?

— Zmeii ? !

— Caută, caută... Întreținerea mașinilor, mersul, oprirea, cum or fi titlurile, nu știu ! Ah ! Incepe o altă mașină să umble... Caută.

Floreal căută în cartea mare și găsi iar în notița explicativă :

„Întreținerea mașinilor, pe lângă curățenia pieselor, unsoarea lor, au nevoie și de răcirea pieselor, și de odihna lor și de încetarea fenomenului de rezonanță, care le-ar granula și care le-ar distruge, dacă n-ar avea perioade și de odihnă. Cartea 7 explică amănunțit“.

— Destul ! vorbi Țopler Motoarele lucrează pe rînd. Un ceasornic, un aparat oarecare, trebuie să oprească autototomat pe unele și să pornească automat pe altele. Copile ! Mă urc la tine sus, acolo am priceput că se găsește inima și sufletul palatului acesta. Evrica ! strig și eu ca Arhimed.

★

Țopler urcă acum sus cu ascensorul ; pricepuse felul cum trebuie să se folosească de el.

— Am priceput, fiule, unde se găsește inima și sufletul acestui palat minunat : aici, în camera asta.

Deschise și el marele registru, unde scria : „Camera centrală“ și citi uimit, ca o jumătate de oră. Se putea zice că citea de aproape uita să și sufle.

Apăsă un buton și, de jur-împrejurul pereților albi, apărură o sumedenie de patrate, în care se reflecta ca și zăgrăvite, interiorul celor trei mii de camere. Se vedeau în ele mesele, scaunele, paturile, dulapurile cu cărți, tablourile și toate ce se mai găseau.

— Să așezăm acum „semnalele prevestitoare“, spuse Țopler, sau antenele palatului.

Apăsă pe un buton roșu și o lampă se aprinse în față-i.

— E semn că semnalele prevestitoare vor funcționa numaidecît.

Floreal strigă :

— Iată capitolul ăsta, citește-l, iubite maestre !

Țopler ceti tare :

„Palatul poate fi azvîrlit în aer chiar de la marginea mării. Celelalte trei mii de butoaie cu dinamită, zidite în temeliiile lui, pot fi aprinse din trei puncte : din punctul numit Stînca neagră, din Stînca albă și din Stînca roșie. Dacă Țopler se liberează cumva și ar vrea să facă din pa-

lat o cetate a lui, cu neputință de cucerit, el va putea fi făcut pulbere cu tot palatul, Țopler liber înseamnă moartea noastră“.

— Harta insulei... repede, repede, Floreal !

Floreal căută în cartea mare și găsi că în cartea 109 se găsește harta insulei.

— Dar unde, unde, în ce dulap e cartea asta ?

„Mijloacele de transport ale celor dorite“, citi Țopler... Evrica !

Apăsă un buton albastru. O voce de femeie rosti :

— Poruncește, stăpîne.

— Voiesc cartea 109.

— Numaidecît...

Prin aer venea acum o carte, din camera 109, ce se vedea în patratul ei. Cartea veni și se așeză singură pe masă.

Țopler o desfăcu și văzu harta...

— Oh !... dar insula are opt milioane de kilometri patrați : adică un miliard șase sute de milioane de pogoane... un întreg continent.

— Uite, aici, aici... e însemnată Stînca neagră !

— Și aici, în partea astălaltă : Stînca albă.

— Ce putem face ?!...

— Rupeți, tăiați, smulgeți firele... repede, cît se poate de repede !...

O voce s-auzi în aparatul de vestire :

„Stăpînii, preaputernicii zmei, feciorii mării-tale, luminată împărăteasă, sînt în zbor dasupra mării... Sosesc veseli, sănătoși și puternici !“

— Hait ! ne-am dus !... Repede, fiule, repede !... Vin zmeii !...

Floreal, luat în palmă de Ager, scoboară în pimniță...

— La dreapta, ține la dreapta, spunea Țopler... Acolo... alea sînt !... smulge... Tu nu poți ; Ager, smulge tu !... Rupe !...

Ager smulse două fire...

— Nainte spre răsărit, repede... Acolo !... Rupe ! Ager !... Așa !

— Spre miazănoapte... repede !... Sînt tot două... alea sînt. Smulge ! Iute !... Ah !... S-a făcut... Veniți sus... ba

nu !... legați firele cu mașinele de electricitate statică... repede !... Floreal, ce-ai citit în școală de nu le cunoști ?...

„Preaputernicii zmei, feciorii măriei-tale, luminată împărăteasă, au trecut marea !... Vin...” se auzi iar în pîlnia vestitorului.

Țopler vedea interiorul pimniții de parcă l-ar fi avut în față.

— Iute !... Iute !... Iute !... strigă el. Ah, Floreal, alea sînt dinamuri !... Cele de sticlă... sînt mașinele... Acelea !... Iute... Fă contactele bine !... Ah !... Ah !... Veniți sus, că le pun în funcțiune !... Sosesc zmeii !...

Floreal fu aproape azvîrlit pe terasa palatului de către mîna puternică a lui Ager

— Dar eu, eu ce fac ? ce mă fac ? întrebă Agerul.

— Cît timp zmeii ni se vor împotrivi numai cu puterile lor trupești, n-avem de ce să ne temem de ei. Ei sînt puternici numai în mijlocul născocirilor științifice, care le fac puterile de milioane de ori mai mari. Ascunde-te în pimniți !... Vom mai vedea ce-o fi de făcut. Reduși la puterea lor, vor fi slabi, căci glonțul îi străbate, paloșul îi taie, focul îi arde, funia îi poate strînge de gît !... Numai în mijlocul invențiilor, pe care s-au făcut ei stăpîni, numai în mijlocul lor sînt puternici... În afară de ele sînt carne fragedă, sînt tot așa de supuși morții cum sîntem și noi !... Iute, Ager, în pimniță, și, de ne auzi strigînd, vino și fă ce ți-om spune, ori ce-i pricepe singur că trebuie să faci.

Floreal citi repede :

„Poți ține pe cineva prins într-o cameră, închizîndu-se ușa printr-o apăsare a presei hidraulice ce va lucra îndată. În orice cameră s-ar găsi, îi poți da aer care să-l adoarmă, sau aer care să-l îmbete ca rachiul, sau aer care să-lucidă.

Apeși butonul geamăn al camerei, butonul cel mic, de la baza butonului mare și rostești din gură ce vrei să se facă și se va face. Vibrațiile acustice pun în mișcare servomotoarele care vor îndeplini vorbele.”

— Floreal... fii gata și cu paloșul, că te pomenești că vom fi reduși și noi tot la puterile noastre trupești. Dacă...

„Luminată împărăteasă, preaputernicii feciori sosesc !“ se auzi în pîlnia vestitorului.

Țopler stinse toate luminile.

— Ce faci ? Aprinde-le ! șopti Floreal.

— Așa spune aici. E semn că sînt așteptați. Acuși le aprind.

Palatul tot fu din nou luminat.

Floreal se uită într-o oglindă din față. Trei bărbați, cu trupurile de la jumătate încolo sub formă de șarpe, se văzură coborînd în fața ușilor mari ale palatului. Își strînseseră aripile negre ca de liliac și intrară în sală zîmbitori.

— Mama noastră ne așteaptă cu masa pusă, da ? se auzi vocea unuia din ei.

— Da ! zise Țopler.

— Dar leii de ce nu răcniră ? ! întrebă unul.

— Și nici șarpele de ce nu șuieră ? Ce-o fi cu el ? Doar hipnotizați sînt, să ne dea de veste dacă s-a nîmplat ceva rău. Du-te de vezi, noi mergem la mama.

Țopler apăsă pe butonul sălii mari și ușa se-nchise, dar unul din zmei, cel trimis afară, apucă de ieși afară.

— Ce e ? întrebare cei doi rămași în sală.

— De ce-ați închis ușa ? întrebă cel d-afară.

— Noi nu !

— Țopler ! Să știți c-a scăpat Țopler ! răcni cel de afară. Luați-o la camera de comandă, cu ascensorul, că eu zbor sus acolo ! spuse cel d-afară.

— Gazul de adormit, în sala de intare a palatului ! zise Țopler.

Se văzu cum zmeii zburau în sus și apoi cum cădeau încet, cu aripile întinse. Căzură apoi jos ca niște cîrpe și rămaseră așa, nemișcați.

Un filfiit de aripi se auzi atunci în afara camerei, pe terasa palatului. Floreal așteptă cu paloșul ridicat. Zmeul se uită prin geamlicul camerei. Văzu pe Țopler, așa puțin străveziu cum era, stînd la masa de comandă.

— Ce e cu tine, tată ? Tătucule ? Ți-a dat drumul mama ? V-ați împăcat ? și el se forță să zîmbească.

— Nu, zmeule ! îi răspunse Țopler.

— Atunci ? Ce faci aci ? Dă-mi voie să intru și eu. Am să-ți spui cîteva descoperiri științifice.

— Nu ! Nu-ți dau voie.

— Ha! Ha! Ha!... rîse zmeul. Eu, stăpînul palatului, să n-am voie! Vorbè d-astea ar putea să mă supere, tătucule.

El izbi cu coada peste geamuri. Geamurile se îndoieră, dar nu se sparseră.

— Degeaba izbești, le știi bine că sînt de oțel străveziu! îi răspunse Țopler

— Știu, una din invențiile tale chimice... Dar tot dă-mi drumul; că îți jur că nu-ți fac nimic. Și ți-am adus o carte!...

Țopler nu-i răspunse.

— Nu crezi?! De ce?... Jur pe sufletul tău, pe al tinerelei de lîngă tine, pe sufletul meu, chiar și pe al fraților mei, pe dumnezeu chiar!...

— Tu ai suflet, dar crezi că n-ai; și e ca și cînd n-ai avea. Tu n-ai dumnezeu, deși este dumnezeu, fiindcă nu crezi în el. Jurămîntul tău îl dai ca monedă de înșelare și aș fi un dobitoc de-aș crede în cele ce făgăduiești tu pe pămînt! Trebuie să ai legături cu cerul ca să pot crede în ce spui, or tu n-ai astfel de legături.

— Cum? dar dacă e dumnezeu, și eu calc jurămîntul, nu mă pedepsește el îndată?

— Are dumnezeu și altele de făcut, decît să aștepte pe cei ce jură strîmb și să le sucească gîtul numaidecît.

— Dar mama ce face? asta cred că vrei să mi-o spui...

— O fi ajuns în iad, căci a fost descompusă în canalul cu acid sulfuric.

— Așadar trebuie să căutăm a ne face de petrec unul la altul?

— Cam așa.

— Vei cunoaște minia mea, Țopler!

— Am cunoscut-o și-n trecut și voi mai cunoaște-o, dacă te-o mai îngădui dumnezeu.

— N-ai cunoscut-o, că te iubea mama...

— Iar voi îmi speculați știința și munca! Vă eram folositor și de aceea mă păstrați, altfel îmi făceați de petrec.

— Ești cu tinerelele ăla!... Înțeleg!... N-o să vă bucurați mult de izbîndă... Am puteri pe care nici nu le bănuieți.

Zmeul zbură sus, spre un nor ce negrea în slavă.

— Urmărește-l cu luneta, Floreal! spuse Țopler.

Floreal îndreptă luneta spre el și spuse:

— Se duce spre vulcan.

— Iute, iute... vezi dacă scrie în cartea mare ceva despre vulcan, despre misterele lui, despre...

Floreal și Țopler deschiseră cartea la litera V și găsiră: „Vulcanul și Puterile extrase din el. Cartea 1000“

— Cartea cu nr. 1000 să mi se aducă! strigă Țopler în pîlnie.

O carte venea ca în zbor din bibliotecă și se așază pe masă. Țopler o desfăcu în două și dădu o parte lui Floreal.

— Citește repede... Poate are vreun mijloc de a opri mașinele, și atunci rămînem și noi la puterile noastre trupești...

— Să omorîm zmeii cei doi, că, dacă stau mașinele, ei se trezesc din somn, vorbi Floreal.

— În sala de intrarea mare, acid cianhidric și fosfogen în cantitate de a omorî cinci sute de oameni, strigă Țopler în pîlnie.

În sală zmeii cei doi se vedeau trîntiți jos ca doi balauri uciși.

Floreal citi repede în carte: „Apa vaporizată de căldura vulcanului poate circula în trei feluri. Întîiul fel: mergînd pe tuburi la turbinele de vapori și punîndu-le în mișcare, sau la camerele de compresie; al doilea fel: fiind îndreptate printr-un comutator pe drumurile subterane, ca să fiarbă orice viețuitoare s-ar găsi p-acolo; al treilea fel: să fiarbă tot ce s-o găsi în camerele și pînițele palatului... Butonul nr. 1000 arată imaginea subteranelor și a camerilor de vaporizare, iar butoanele mai mici, din jurul lui, pune în funcțiune mersul aburilor din camere...“

Țopler apăsă pe butonul 1000. Pe perete văzu un uriaș zmeu zburînd printr-un gang subteran...

— Zmeul! se duce la camerele de vaporizare... Ia-tă-l!... El e!

— Butonașul doi!...

Țopler apăsă pe butonaș și o țîșnire albă de aburi se văzu năvălind pe gang. Zmeul se opri o clipă și-apoi

zbură îndărăt cu toată repeziciunea. Aburul însă îl prinse și îl învălui, trecînd de el și ieșind afară pe gura tunelului în forma unor nori albi și deși. O clipă nu-l mai văzură.

Cu ochii țintiți și fără să clipească, ei se uitau la imaginea tunelului. Văzură ieșind afară și tîrîndu-se zmeul pe care socoteau că l-au opărit...

— A scăpat !... A scăpat, diavolul !

Văzură însă zmeul căzînd jos. Aburii se urcau în sus și nu-l mai atingeau.

Lumenele se stinseră deodată...

— Ce e ? ! Ce e ? !...

— Treburie să fie efectul abaterii aburilor pe tunel, ca să opărim zmeul... Mașina, nemaiprimind aburi, a stat, și electricitatea nu s-a mai produs.

Țopler apăsă pe un buton și... lumenele se aprinseră, iar pe gura tunelului se văzu aburii ieșind din ce în ce mai puțini. Mașinele se văzură iar mișcînd. Zmeul tîrîndu-se neputincios pe jos.

— Duceți-vă acum și legați zmeul și aduceți-l încoace... Poate ne vai fi folositor cu ce am putea să aflăm de la el.

Floreal sări în palma Agerului și plecară.

— O luați spre vulcan. E o peșteră și din peștera aceea pornește tunelul... La gura tunelului — auziți ?

„Ah, gîndi Țopler... Floreal va nemeri el cred, fiindcă a văzut d-aici gura peșterii. Trebuie să citesc... Ah da, cartea 54“, strigă în pîlnie :

— Mai la dreapta mult.

Văzu că Agerul o ia spre dreapta.

Îi pot conduce d-aici... Mi-ar trebui un reflector, care să-i conducă, ei ținîndu-se numai în fascicolul lui de lumină.

Citi în registru la partea vulcanul, și apăsă pe un buton mai mic. Văzu acum foarte deslușit pe Agerul ; văzu toate împrejurimile vulcanului. Ba ceva mai mult, în palma Agerului zări și pe Floreal. În registru găsi că despre reflectoare vorbește tot cartea 54.

— Vreau cartea nr. 54, zise el.

O carte venea în zbor și se așeză pe masă. O desfăcu la întîmplare și citi :

„Razele pot fi cel mai desăvîrșit mijloc de locomoție. Cele nevăzute de ochi ca și cele văzute pot transporta obiecte grele și chiar curentul electric, cînd sînt ionizate. O viețuitoare prinsă în fascicolul de radiații, poate fi distrusă printr-o simplă apăsare de buton. Se ionizează fascicolul, se îngrijește ca fascicolul să nu atingă decît capul sau partea de sus a viețuitoarei și se dă drumul curentului. Mai repede ca într-o clipită de ochi, viețuitorul e trăsmit, fiindcă el face legătura cu pămîntul, sau e ars și scrumit, sau este numai paralizat — atîrnă de țaria curentului electric...“

— Doamne ! Doamne, rosti Țopler, mare noroc au avut prietenii mei Floreal și Agerul, că, dacă se găsea zmeoica deșteaptă, or vreunul din feciorii ei, bieții viețuitori erau scrumiți într-o clipă. Se vede că i-a ajutat aci dumnezeu, și asta a fost *neprevăzutul*, sau *inponderabilul*, de care necredincioșii nu țin socoteală, și care îi răs-toarnă cu toată uriașa lor putere !...

Inponderabilul ! Inponderabilul !... Și ăsta e în mîna numai a lui dumnezeu.

Țopler citi nainte.

„Razele port și vocea și în general orice sunet... Pot transmite muzică, tunete, zgomote și imagini de mișcări, de oameni sau de orce alt viețuitor...“

„Ei da, gîndi Țopler, trebuie să le arăt ieșirea tunelului și locul unde se găsește zmeul.“

Citi cîtva timp în cartea nr. 54 și-apoi apăsă pe un buton și vorbi.

— Pînă să vă dau busole de direcție, dirijată prin raze nevăzute, trebuie să vă dau direcția prin grai. Abate-te, Floreal, spre dreapta... Unde se vede stîncă cea neagră, este intrarea tunelului. La intrarea lui zace zmeul opărit.

— Ne vezi ? întrebă Floreal.

— Vă văd foarte bine. Țineți dreapta, dreapta... Intrați acolo în peșteră... Nainte... Puțin la stînga... Acolo... mormanul acela negru... Ei da, voi nu-l vedeți... Alo... Ia-l frate Agerule, dar pune pe Floreal în păr, pe zmeu ia-l la spinare... Bravo fraților !...

★

După puțin timp Agerul sosi și puse pe Floreal pe terasa palatului, iar el trînti jos pe zmeul opărit.

Floreal intră în camera de comandă.

— Cred că sîntem scăpați de zmei.

— Și eu cred. Va trebui să înecăm în apă toată sala cea mare unde sînt zmeii cei doi. Apa distruge fosgenul și acidul cianhidric. Scoatem leșurile lor și le azvîrlim în canalul cu acid sulfuric.

— Cu ăsta ce l-am adus ce facem ?

— Dacă și-o mai reveni, vom vedea ce putem afla de la el ; dacă nu, moarte bună și fără nici o înviere.

— Pune-l jos, frate Agerule, și mai așteaptă-ne.

Țopler apăsă pe un buton și pe perete se văzu că în marea sală unde se găseau cei doi zmei uciși prin gaze otrăvitoare, începu să țîșnească din plafon o ploaie mărunță de apă, ce umplu toată camera de o ceață nepătrunsă. Apoi se văzu apă ca de doi metri strînsă jos și niște robinete se deschiseră și apa începu să curgă pe canalele de sub palat. Ușile stăteau tot închise. Un ventilator începu să urle și aerul fu absorbit și împins pe niște tuburi, ce-l silea să iasă apoi în borboroci într-un rezervor cu apă...

— Spală aerul de urmele de gaze ce ar mai fi putut rămîne, explică Țopler.

Ușile apoi se deschiseră de perete și ventilatoarele începură să urle și mai tare.

— Ce faci ? întrebă Floreal.

— Primesc aerul din camere... Este trebuință de așa ceva. În aerul din camere, în pereți, în parchet sau dușumele și în plafoane sau tavane sînt împregnate substanțe odice și păcătoase d-ale zmeilor. Aceste împregnări influențează pe nesimțite, prin vibrațiile lor proprii, asupra nervilor noștri, asupra felului nostru de determinări nervoase și intelectuale. Ne predispun — cum s-ar zice — să facem fapte de care făceau și zmeii. Am începe să gîndim ca ei, să dobîndim o logică ca a lor și apoi să făptuim ca ei. Trebuie să ne scăpăm de așa-numita influență a mediului sau a locului, ca să putem fi liberi în gîndurile și în faptele noastre. Vei vedea că voi spăla tot cu acizi și cu raze ultraviolete. Ne trebuiesc alte vibrații înmagazi-

nate în pereții palatului. Prin reflectoare uriașe, prin oglinzi segmente de sferă, prin oglinzi parabolice, prin lentile felurite, vom trimete soarele, puternicul soare, să vază tot, să ardă necurătenile împregnate pe orunde !... Nu vreau să fiți influențați de cele rele.

— De unde știi aceste adevăruri, iubite maestru ?

— Din observări. Eu, pînă a nu fi robit de zmeoaică, eram un om de lume. Lucram cîte nouă ore în laboratorul meu de chimie ; dar cînd ieșeam din el, porneam prin orașe, peste cîmpuri, prin păduri, peste mări. Fiecare loc mă influența într-un anumit fel... De pildă : came-rile de oțel mă influențau într-un mod, ce l-aș numi... desfrînat. Pădurea într-un fel, muntele în alt fel, iar ză-rile mărilor, cu totul altfel... Departe, departe, nu știu unde, să merg, să găsesc țărături de basme, colțuri de rai !... Nimicurile vieții nu mai mă preocupau !... Erau vibrațiile mediului care mă puneau la același acord cu ele...

Într-o zi rătăceam cu iahtul meu pe mare... Ah ! ma-rea ! Ah ! muntele. Codrul !... Cîmpul ! Pămîntul tot !... Oamenii lui, pasările lui, toate-mi sînt dragi ! Visam cu ochii întredeschiși și gîndeam : eu, eu, omul de știință, ce rol mi s-a dat între acestea toate ?... Să fiu o forță creatoare, o forță conștientă și nobilă !... Trebuie să scap omenirea de frica foametei ! Și — iubiții mei — mi-am fixat scopul de atins : *prepararea alimentelor sintetice !* Dus în gînduri mari și frumoase, m-am pomenit cu doi ochi mari ca două funduri de băniți, fixați asupra mea... N-am mai știut de mine și m-am trezit în acest palat. Zmeoaica mă hipnotizase și mă robise !...

Țopler apăsă pe un alt buton și din nou pompe nevă-zute trimeteau stropi de acizi peste pereții de sticlă ai ca-merilor. Apoi fascicole de raze, ce păreau drum de flă-cări, jucau pe pereți, pe tavane și pe dușumele... Came-rile se curățau de împregnările rele.

★

Soarele răsarea.

Agerul Pămîntului înfășurase pe zmeul opărit în lan-turi, ca pe un copil în fașă, și dormea și horcănea de tre-mureau toate frunzele pomilor.

Zmeul, cu pielea ce se jupuia și plesnise printre lanțuri, gema și gîfii.

Țopler și Floreal, retrași într-o cameră cu totul întunecoasă, dormeau și ei. După atîta frămîntare sufletească, în care nervii le fuseseră încordați pînă la plesnire, acum dormeau; vorba ceea, duși de pe lumea asta. Tocmai pe seară Țopler se deșteptă întîi și aprinse o lumină c-o sucitură de buton. Cum razele de lumină izbîră pleoapele ochilor lui Floreal, se deșteptă și el.

— Te simți bine, fiule?

— Da, mă simt parcă mai puternic acum, decît ca atunci cînd m-am culcat... Dar ce-o fi zbîrniind așa?... Se sculară amîndoi în sus și ascultară.

— O mai fi vreun zmeu?...?

— Eu știam șapte și cu zmeoaica opt...

— Agerul Pămîntului!... Ei, frate! strigă Floreal. Zbîrniiala era mai tare.

— Sus la camera de comandă.

Amîndoi ieșiră în coridor și urcară cu ascensarul, sau descensorul, căci ei încă nu aflaseră numele acestor camere de urcat și scoborit.

— Butonul împrejurilor!...

Numaidecît pe o parte a peretelui apărură împrejurile. Văzură pe Ager dormind, pe zmeu înfășurat în lanțuri și...

— Ah!... sforăie Agerul, spuse Floreal. Ne-am speriat degeaba...

— Ei, bată-l norocul... Așa e! Trebuie să ne gîndim și la el...

— Eu nu dau de rost ce să-i facem...

— Nici eu nu prea... Mai cu seamă că, după părerea mea, trup mare, sau corp uriaș, înseamnă nenorocire mare, trebuință mare de hrană!

— Și eu, răspuse Floreal, tot așa gîndesc.

— Uzează sau consumă materie trupească multă, pe care trebuie s-o înlocuiască din hrană — asemenea multă. În împietrații noștri, sau în adormiții noștri, trebuie să avem și doctori și mari fiziologiști... Ar mări glandele tiroide și toate celelalte glande, la vreo fată ce s-ar afla încă în creștere, și ar preschimba-o în fată uriașă. Dar forma asta a fost odată pe pămînt, și dumnezeu a stins-o

cu încetul... Nu mai e bună pentru pămînt. Totuși să-i facem o femeie, două, trei, să le sterilizăm, ca să nu se mai prăsească...

— Ce crimă! murmură Floreal.

— Părerea ta este să-i lăsăm să se prăsească?

— Da.

— Arată-ți motivele.

— Noi și fiecare om în parte, nu poate să-și păstreze corpul o veșnicie. Cu încetul, încetul, orcît o fi de îngrijit, tot se uzează. O haină, chiar nepurtată, dacă n-o găsește moliele s-o roază, tot o-mbibă praful, tot o roade peria de șters, tot o descompune cu încetul aerul umed, or uscat, or cu urme de acizi în vaporajie. Haina, numită trup, se uzează și ea... și — pînă nu s-o descoperi înlocuirea desăvîrșită a celulelor uzate cu celule noi-născute, moartea tot va domni pe pămînt. Vom muri și noi, vor muri și ei, va muri fiecare om în parte! Dacă e așa, de ce să nu le lăsăm și lor bucuria și necazurile — zic, dacă s-o putea crea o fată uriașă pentru el — de a avea și ei prunci?... Dacă descoperi alimentele sintetice, orișcîți uriași mîncăcioși ar fi pe pămînt, alimentele nu vor lipsi niciodată. Să trăim cît de mulți sub soare!

— Bine fiule, ai dreptate. Haide să vedem zmeul, să vedem putem să-l vindecăm, și căror glande își datorește el, două cornițe în frunte, și oasele coccigene, alungite așa, ca să-l formeze șarpe de la jumătate încolo.

Scoboriră jos și se opriră lîngă Ager.

— Să-l deșteptăm, zise Floreal.

— Cu ce?

— Cu strigătele, altfel gîdilîndu-l, ar mișca sau ne-ar izbi adormit... Mai bine...

— Da, ai dreptate, răspuse Țopler, să-l deșteptăm cu gîndul...

Întinseră mîinele spre el și Agerul deschise ochii. Se sculă în capul oaselor...

— Da, visam că zmeul va învia, lăpădînd pielea lui de șarpe... Dar uite-l e tot aci...

— Să deschidem ușile, frate Ager...

— Ah!... avem trupurile moarte ale zmeilor dinăuntru...

Împinseră în ușă și intrară în sală.

— Ia-i, frate Ager, și du-te cu ei la canalul cu acid sulfuric.

Agerul Pământului îi înșfăcă cu câte o mână și porni cu leșurile lor.

— Aerul pare foarte curat aici, vorbi Floreal.

— Și eu cred că trebuie să fie.

— Să dezmoțim acum robii...

— Dar mai întâi să hotărîm ce să facem cu ei...

— Le vom da întâi și întâi libertate, și apoi vom hotărî împreună cu ei.

— Fiule, tu ești într-adevăr un suflet bun. Folosește-te acum de bicele tale.

Floreal scoase biciul alb și plesni din el.

*

O larmă începu să se audă prin toate camerele palatului.

— Veniți aici, în marea sală! strigă Floreal. Vă cheamă stăpînii!

În sală începură să intre bărbați și femei de toate vîrstele. Veneau toți cu capetele plecate și foarte fricoși.

— Ați auzit chemarea?

— Am auzit-o, răspunseră cîteva mii de glasuri.

— Voi mai repeta-o. Veniți toți, care de pe unde sînteți, veniți în marea sală de la intrare!

Pe ușile ce dau în sala mare veneau mereu cei chemați.

— Care a fost numit mai mare peste voi toți? întrebă Floreal.

— Eu! și un om ca de doi metri și jumătate, ce era într-adevăr mai înalt ca toți, ridică o mână în sus.

— Cum te numești?

— Numărul o sută.

— Nu vreau numărul ce-l ai, ci numele tău de botez.

— Nu-mi aduc aminte de el.

Țopler explică:

— Dacă au fost hipnotizați și li s-a poruncit să-și uite numele, apoi ei și l-au uitat.

— Ascultați, fraților, zmeoaica și zmeii sînt răpuși. Trupurile lor au fost descompuse în canalul cu apă tare,

ce era pentru voi o primejdie de netrecut. Mai există unul singur, legat și rănit și ăla. O să vi-l arătăm. De învățatul Țopler, care era închis în pimnițele palatului, cred că știți și voi. Iată-l aici, liber și sănătos. A luptat din răspuțeri la pierzania zmeilor și îi vom păstra toți recunoștință.

Zmeii au fost foarte puternici. Numai cu ajutorul lui Dumnezeu i-am biruit; altfel ne-ar fi fost peste putință.

Sîntem acum stăpînii palatului și ai întregii insule. Am hotărît ca tuturor să vă dăm libertatea; adică să plecați, de vreți, ori să stați, dacă vă convine să stați.

Libertatea este bunul cel mai de valoare. Libertatea e tot așa de mare ca și sănătatea desăvîrșită. Libertatea este mare cît și viața. Acest mare și Dumnezeu este bun și vă dăm tuturor cu toată inima. Noi nu voim oameni robi, ci voim oameni liberi și frați.

Veți construi corăbii, vapoare, mașine de zburat și veți pleca spre țările sau locurile voastre.

Cei care veți vrea să rămîneți în insulă, veți rămînea tot liberi, tot oameni trăind în voia voastră.

Dar să știți fraților, că libertatea are legile ei naturale, legile ei dumnezeiești, care legi, dacă sînt călcate, libertatea se restrînge, se micșorează și poate fi luată cu totul; că și ea are codul ei penal.

Cei mai mulți dintre oameni nu merită să fie liberi și nici să fie ajutați de alții fără condiții. Acestea sînt adevăruri și eu adevărul îl vorbesc!

Legile dumnezeiești ale libertății sînt foarte simple. Ascultați-le încă o dată din gura mea: „Ceea ce ție nu-ți place altora nu face. Ceea ce ție îți place să ți se facă, aceea fă și tu altora.

Poartă-te cu orice om în așa fel, că purtarea ta, dacă s-ar generaliza, adică dacă s-ar purta toți ca tine, bine să-ți aducă și ție și altora.“

Astea sînt legile care îndeamnă pe oricine să fie o garanție de viață pentru toți. Dacă ești, prin purtarea ta, prin lăcomia ta, prin felul tău de a trăi ca om între oameni, o primejdie pentru alții, și pentru tine devin ceilalți o primejdie.

Ești o nenorocire pentru mulți, mulți se vor preschimba în nenorociri pentru tine. Așa e legea cerului!

Ești moarte pentru alții, alții vor fi moarte pentru tine. Astea sînt sancțiunile ce se aplică celor ce calcă legile libertății. Cum vedeți, codul penal scris de cer este simplu și potrivit cu faptul.

Credeți că este așa, or nu?

— Da, da, așa este; dar noi n-am călcat legile libertății și totuși robi ai zmeilor am căzut!... vociferară mulți.

— Fraților... Unde mai sînt zmeii? Ei v-au robit pe voi și v-au dat hrană leilor, tigrilor, șerpilor. Unde mai sînt ei? Au fost și ei robiți, învinși adică cu totul și distruși. Credeți voi, că dacă voi trei mii de robi vă temeți de ei, oare ei opt zmei nu se temeau de voi, cei trei mii de robi ai lor? Din frică naște frică, din groază naște groază, din suferință naște suferință, din moarte naște moarte!... Așa e legea cerului! Credeți voi că îndrăznea vreun zmeu să doarmă liniștit în mijlocul vostru?... N-ar fi adormit de frica grozavă că nu știe care din voi robii îi puneți capul la picioare! Dacă viața voastră nu putea fi o plăcere, apoi nici a lor nu putea fi o desfătare sigură. Vă ținea hipnotizați, adormiți și tot se temea de voi, că un om cu o mare putere morală ar putea să vă deștepte și să le faceți război.

Nimeni din cei ce calcă legile libertății nu scapă nepepsit, iar ei le călcău groaznic.

Care vreți să rămîneți în insulă veți rămîne, respectînd legile libertății.

— Unde să ne mai ducem?... Rămînem aici, răspunseră sute de glasuri.

— Bine, rămîneți care vreți; dar iarăși trebuie să vă mai repet alte cîteva adevăruri.

În insula noastră, *munca va fi socotită virtute, iar nu înjosire, nu pedeapsă, nu rușine. Vom căuta să ne însușim și să ne înmîim puterile prin captarea forțelor naturale.* Dacă acum putem zice că un om are putere de un om putere, prin aplicarea mașinelor, ce le vom pune în mișcare, să putem spune mîine că un om de azi are o putere cît un milion de oameni de ieri! Fără îndoială că ne vom ajuta între noi, ne vom sprijini sau proteja unul pe altul, că legea solidarității va fi aplicată; dar,

frații mei, și *ajutorul* are legile lui naturale și *protecția* sau *sprijinirea* are legile ei naturale, legea solidarității are articolele ei dumnezeiești, articole ce, dacă sînt încălcate, pedeapsa vine tot așa de natural.

Cei mai mulți dintre oameni nu merită să fie ajutați, fiindcă se vor preschimba în niște trîntori sau le-neși, ce vor umbri degeaba pămîntul. Dacă *munca* o socotim *virtute*, contrariul ei: *lenea*, o vom socoti *vițiu*.

Protecția, cum spui, are legile ei naturale, pe care nimeni nu le scrie, dar pe care toți le simte.

În țara tatălui meu vedeam pe unii boieri sprijinind sau protejînd pe oameni ce-i numeam mici lichele. Ce se-ntîmpla? Lichelile se îngîmfau, se obrăzniceau, batjocoreau pe oameni și făceau rele la adăpostul protectorilor lor. Îi observam și găseam că și protectorii licheliilor mici erau lichele mari și se adunau fiindcă se asemanau. Vedeam licheaua mică zbierînd porunci, amenințînd și nenorocind pe oameni în dreapta și-n stînga. Legea naturei îi izbea însă și pe unii și pe alții: cădeau lichelele mari, se alegea prăpădul și de lichelile mici! Nu trebuie, dar, protejat oricine și fără condiții, ca să nu-și satisfacă licheaua pornirile de bestie, la adăpostul protectorului, să nu poată să-și arate voința protivnică dreptății și omeniei. Cei care merită protecția vor căuta, ca la adăpostul protectorului, să-și arate bunele calități de om, înfăptuirea speranțelor și a gîndurilor lui de om folositor tuturor oamenilor. Cei răi se fac și mai răi cînd sînt sprijiniți, înjosesc pe protector, îl arată deopotrivă la suflet cu ei.

În insula noastră vrem fiecare să avem de toate, adică să avem averi sau bogății. Vom avea toți de toate; dar și *avuția* își are legile ei naturale, care legi, dacă sînt încălcate, pierde *avuția* ori numai se micșorează.

Dacă ceea ce socotești avere a ta păgubește altuia sau altora, averea aceea ori va fi micșorată, ori va fi pierdută sau distrusă.

Ia gîndiți-vă, are unul o mie de purici! Care i-ați respecta averea asta? E o avere, căci el o are, dar ce avere?!

Are un mare stol de porumbei, care adună sămînța de cîneapă semănată de alții să crească... Cine nu-i împușcă?

Ai lui sînt porumbeii, dar de unde se hrănesc ? De la alții ! Și, dacă e așa, nu-i mai respectă nimeni.

Are cineva un taur ce împunge și pe care-l lasă liber ? Cine n-ar căuta să se scape de pericolul acesta ?

Are o turmă de porci ce-i ține slobozi să se ducă pe oriunde or vrea ei. Se poate respecta o așa avere ?

Deci fraților și *avuția* are legile ei naturale.

Acum care rămîneți și care plecați ? Dar să nu credeți că vă dăm afară din insulă ! Nu ! Noi vă dăm timp să vă faceți mijloacele de trecut peste mare. Treceți cei ce rămîneți, la dreapta, cei ce vor să plece, la stînga.

O mulțime trecură într-o parte și alții în alta.

— Nunărul 2803, inginerul Ferver, în ce parte este trecut ?

— La dreapta, răspuse un glas din mulțime.

— Vino aici, frate. Știința ta te ridică între noi.

Un om mărunțel, ca de 45 de ani, veni în fața lor.

— Am găsit în cartea nr. 5, că chiar zmeii te prețuia. Te prețuim și noi mai mult, și cu frații ce vor rămîne cu noi, vom preschimba insula noastră în rai...

Din partea dreaptă să se aleagă doctorii, chimiștii, fizicienii, mecanicii, inginerii și matematicienii... Frate Ferver, notează-i, că vrem să ne folosim de știința lor.

Inginerul Ferver începu să-i noteze. După ce se întocmi liste de fiecare categorie de învățați, Floreal le vorbi !

— Trebuie să organizăm munca. Vreau să facem din insula noastră un adevărat rai ; să fie precum în cer așa și pe pămînt.

Inginerul Ferver va fi ministrul forțelor mecanice. Va studia prinderea sau captarea forțelor naturale și preschimbarea lor în forțe conduse sau mecanice. De va găsi cu cale să vaporizăm apa în tuburi-sonde, vîrite la 5—6000 de metri în adîncimea pămîntului, apoi să facem acele sonde și să obținem vapori de apă pentru orcît de multe mașini sau motoare am avea ! Vreau ca nici un rîu să nu curgă fără să fie dezbrăcat de forța de mișcare. Vreau ca din suta în suta de metri, motoare de vînt să scoată apa din subsol, iar nu din rîuri, s-o azvîrle în bazine, s-o frămînte în bolboroci de aer suflați, și din jos, apoi s-o răspîndească sub formă de ploaie sintetică

sau artificială peste cîmpurile cu bucate, peste livezile cu pomi, peste pădurile cu pasări !...

Vreau să schimbăm clima insulei noastre. La ecuator și-n zonele închise de soare e nevoie de ploaie zilnică ; la 50°, 45°, 30° e neapărată trebuință de o ploaie la 2—3 zile, după felul compoziției pămîntului.

Plantelor de orice fel le trebuie pămînt băligărit, aerisit și udat la 2—3 zile. Să le dăm acestea. Avem trei părți apă și două pămînt... avem apă destulă. Să ne folosim de ea, de aerisirea ei și a pămîntului ; de îngrășămintele cu resturi de plante și animale — așa-zisele băligaruri — și vom obține plante din ce în ce mai viguroase, mai roditoare ; păduri mai înalte și totul crescînd cu perfecționarea climei.

Vreau să perfecționăm clima pămîntului.

Pămîntul e în cer, iar răutățile după el, clima lui lantîmplare, sărăcia și războaiele dintre oameni dovedesc celor din alte pămînturi că noi nu prea ne-am depărtat de dobitoace ! Să ne fie rușine că noi ne certăm pe pămînt, că ne învrăjbm pentru hrană, că ne războim pentru atîtea trebuinți pe care le-am îndestula cu prisos, dacă am fi ceva mai înțelepți și mai știutori ; ceva mai blînzi și mai credincioși în dumnezeu.

Pe pămînt se găsesc toate putințele și de aceea vreau să preschimbăm pămîntul în rai ! Ne trebuiesc forțe mecanice uriașe și le vom avea, pentru că sînt de jur-împrejurul nostru ; și le vom smulge din apele ce curg, din vînturile ce suflă, din valurile ce se zbat, din focul vulcanilor și al pămîntului, din razele soarelui !

Avem pretutindeni forțe naturale în cantități uriașe.

Vreau să captăm forțele naturei și să le folosim spre îndestularea vieții noastre, ca să putem preschimba pămîntul în rai.

Acestea sînt condițiile și legile naturale sub a căror aplicare vreau să trăim ca oameni.

— Ai vorbit ca un om moral, iubitul meu Floreal, răspuse Țopler.

— A vorbit ca un om de știință morală ! complectă inginerul Ferver.

— Savantul Țopler, vorbi Floreal va îndeplini slujba de ministru conducător al laboratoarelor de chimie ; va fi

ministrul chimiei ! Va înființa laboratoare de cercetări chimice, cu scopul principal : descoperirea tuturor felurilor de alimente sintetice. Dacă substanța universală una este, în miile ei de reprezentări sau aspecte, apoi chimia sintetică să creeze orice substanță cu proprietăți după voie sau după trebuință. Dintr-o piatră să facă o pâine, or un vas de aur, or un glob de aramă, or o bucată de carne grasă, or ce-o vrea !

Iubitul nostru frate, Agerul Pământului, va fi, deocamdată, forță publică, înșfăcînd ca un clește uriaș pe orce călcător al legilor.

Cînd ne vom cunoaște fiecare ce putem, fiecare de ce sîntem buni, atunci vom face repartitia muncii mai potrivit calităților sau aptitudinelor noastre... pînă atunci vom folosi acest provizorat arătat pînă acum. Cunoașteți-vă, fraților, voi pe voi, fiecare pe sine și fiecare pe celălalt și la muncă ! La muncă, pentru noi !

Țopler spuse :

— Adunarea e sfîrșită ! Putem ieși să ne facem rost de hrană și să ne plimbăm. Deocamdată magaziile palatului sînt pline cu toate bunătățile pămîntului. Luați, mîncăți, saturați-vă ; dar nu risipiți, că încă n-am desăvîrșit mijloacele de a prepara alimente sintetice.

Floreal, Ferver, chimiștii, fizicienii și mecanicii mă pot însoți în laborator, să vă arăt ce lucrăm și eu acolo și ce avem să lucrăm cu toții de acum înainte.

Lumea porni spre ieșire. Cei care se știau pricepuți în vreo știință se strînsură în jurul lui Floreal și Țopler. Porniră apoi pe scările înclinate ce duceau la laborator.

*

Soarele scobora spre seară și Țopler tot nu sfîrșise explicațiile lui chimice. El spunea :

„Molecula de ordin mineral, față de molecula de ordin vegetal sau animal, se deosibește în construcție și în așezarea intimă sau electronică, după cum se deosibește o bucată de pămînt de o formă neregulată, un oarecare bolovan, care ar fi ars și roșit, de o bucată tot de pămînt, dar fasonată în cărămidă, în olan sau țiglă, sau în tub de apă, sau de canal, fasonate prin tipare sau ciopliri. După cum nu poți zidi bolți de poduri, arce de case, tur-

muri înalte cu bolovani arși și nepuși în forme or ciopliti, ci numai cu cărămizi arse, or cu forme precise, poți face așa ceva, tot așa nu poți construi o moleculă vie, o celulă vie cu molecule moarte, ce se pot asemăna sau numi : bolovani de substanță universală. Moleculele vii și celulele sînt construcții făcute de viață, construcții făcute de suflute sau spirite, cum îi place să ne spuie iubitul nostru Floreal. Mai ușor fac zahărul din celuloză, decît din cărbune mineral, deși este și el de origină organică. Și mai ușor îl fac din zeamă de sfeclă sau din zeamă de porumb, decît din celuloză sau din cărbunele de petrol. Plantele sînt viețuitoarele ce sînt silite să-și construiască trupurile din molecule moarte și minerale, se trudesec mult de tot să transforme acele molecule în molecule apte pentru viață. Dacă găsesc sub ele și în jurul lor resturi ce au făcut cîndva parte din trupuri de vegetale sau de animale, adică bălgăr, viețuitoarele numite plante cresc mai repede, mai viguroase, muncesc mai puțin ca să-și asimileze substanța trebuinciasă vieții și trupului lor. De aceea bălgărul artificial sau sintetic, sau îngrășămîntul chimic nu poate fi superior bălgărului natural, format din resturi sau din trupuri moarte de vegetale și de animale. Dvs. agricultorii, să folosiți bălgărurile naturale cînd le aveți și să nu le ardeți, căci arderile înseamnă mineralizare, înseamnă o dare înapoi a evoluției moleculare și celulare. Pe cît se poate fiți specialiști, dar nu unilaterali ; susțineți-vă părerile, supuneți-le debaterii tuturor, dar nu fiți obraznici în a le susține și nu le impuneți cu forța tuturor. Greșalele ne pîndesc în orice clipă și la orice distanță ; iar greșalele sînt dare înapoi, sînt regres !

— În fiecare zi să ne povestești ca astăzi, strigă Mina, fata ce ajutase cu sfaturile ei de la început pe Floreal și Ager.

— Vom pune ca pe o masă comună gîndurile noastre, speranțele noastre, dorințele noastre, închipuirile și judecățile noastre, răspunse Țopler. Vom lua de ele cunoștința toți și vom munci fiecare în direcția spre care ne cheamă plăcerea și dragostea mai mult. Ne vom pricepe adică vocația fiecare și, potrivit ei, ne vom îndruma muncind iar fiecare.

— Dar leneșii? strigă unul. Vocația de a fi leneș?

— Se vor odihni pînă li s-or înțepeni picioarele! Natura anchilozează pe leneși. Deveniți asemenea pietrelor, îi vom duce noi la canalul ce-i va mineraliza foarte repede!

Foarte mulți izbucniră în ris. Era poate primul rîs spontan de la moartea zmeilor.

Spre seară ieșiră din laborator, vorbind ei între ei despre cuburile de pămînt ce le văzuseră în laborator și pe * care Țopler voia să le preschimbe în brînză, în unt, în grăsime, în pîine și în celelalte după voie.

Unul strigă cam tare:

— Asta nu se poate! Să facem rachiuri și vinuri din apă!

Țopler auzi cuvîntul și răspunse tare:

— Totul se poate, totul, deci și a face vin din apă, dar în anumite condiții. Afară necredința din sufletele noastre, afară cuvîntul: „nu se poate“ sau „e imposibil“. Încercați și absurdul, că nu se știe dacă și în domeniul socotit al lui nu s-o fi găsind adevărul cel mai adevărat, adică logica absolută. Nu vreau să mai aud cuvîntul: „nu se poate!“.

Vreau să aud: „totul se poate, dar în anumite condiții“. Căutați condițiile sub care orice lucru gîndit sau dorit se poate.

Toți tăcură și mai apoi se răspîndiră șoptind.

*

De cînd insula intrase în stăpînirea lui Floreal, a lui Țopler și a Agerului, înfățișarea ei se schimbase cu totul. Zmeii, cu toată răutatea lor neînțeleasă, se interesaseră de descoperirile științifice și căutaseră, prin toate mijloacele îngăduite și neîngăduite, să se folosească de cunoștințele și de experiențele celor mai de seamă oameni de știință. Ei îngrămădiseră în insulă fel de fel de mașini, cu care voiau să-i schimbe și ei înfățișarea totală. Cînd Floreal orîndui pe cei despietrați în grupe, după învățătura și meșteșugurile lor, și cînd porni cu ei să cunoască munții și văile insulei, apele și codrii ei, și troșni din biciul cel alb, ieșeau bărbați și femei din cîte o rîpă și fu-

* În ed. de bază: *din*.

geau speriați. Trebuia ca ceștilalți să-i strige și să le vorbească despre cele ce s-au mai petrecut în insulă și abia le potolea spaima. Apoi erau întrebați, cu mare blîndețe, de ce erau acolo unde erau, și ce treburi erau puși să facă. Din povestirile diferiților despietrați, se încredință chiar și Țopler, nu numai Floreal, că zmeii erau întrupări de viețuitoare iubitoare de știință, dar că erau foarte necredincioși. Marea lor meteahnă sau infirmitate mintală era necredința lor că n-ar exista un dumnezeu atotștiutor, atotputernic și nemuritor și că nici un viețuitor n-are un suflet sau un spirit nemuritor. Din pricina metehniei ăștia, spiritele bune nu le îngăduiseră trupuri cu totul omeneste, ci numai trupuri d-astea hidoasele, jumătate oameni, jumătate șerpi. Cu toată răutatea lor, din pricina mării lor iubiri de știință dumnezeu îi îngăduise să trăiască întrupați și să chinuiască mii și mii de oameni ce aveau nenorocul să se găsească în drumul lor. Dar se umpluse și la ei măsura relelor, cînd ajunseseră să chinuiască cu închisoarea pe un mare învățat ca Țopler. Trebuiau dar să fie destrupați și duși în alte părți ale cerului, ca să trăiască și să-și urmeze drumul spre desăvîrșire.

Țopler și Floreal găsiseră dar o lume nouă pusă la cale și li se părea acum mai ușor să desăvîrșească ei cele începute de zmei.

Insula spre centrul ei era nisipoasă și deci stearpă. Avea un lanț de munți de jur-împrejur, dar mijlocul era cîmpie cu puține păduri și cu mult nisip.

Zmeii începuseră să sape puțuri adînci de sute și mii de metri, ca să găsească straturi de apă subpămîntene, care să țîșnească în sus și să facă din ele rîuri artificiale.

Apele sărate ale mărilor se filtrau prin pămînt și apă țîșnitoare nu mai era sărată: răul era că, în centrul insulei, apa țîșnitoare se găsea pe la 2800 de metri adîncime și ieșea caldă de 83°.

Prin mijlocul acesta se creaseră zece rîuri ce-și vărșeau apele într-un mare lac, mereu umbrit de aburii ce se ridicau din el.

Floreal ținuse însă sfat cu ingineri găsiți în cei foști împietrați și hotărîse ca apa să fie scoasă din straturile mai de deasupra și să creeze rîuri artificiale dar reci. Așe-

zaseră dar motoare pe care le învîrtea vîntul și care motoare mișcau pompe și azvîrleau apă mereu în sus și o lăsau să curgă pe unde voia. Pe malurile acestor rîuri semănau păduri de măslini și de smochini ; de nuci și de aluni ; de meri și de peri ; de pruni și de caiși ; de pier-sici și de portocali. Motoarele de vînt le îndeseau mereu și le puneau să miște stropitoare care azvîrleau apa în sus și o lăsau să cadă sub formă de ploaie. Pe sub poala acestor păduri de pomi semănaseră căpșuni, micșunele și alte multe feluri de flori. În alte părți semănaseră iarbă moale și mătăsoasă, iar în jurul livezilor, ca un fel de chenare, semănaseră păduri de stejari și de ulmi. Dar nici pe aceștia nu-i lăsaseră numai pentru umbră, că să-diseră fel de fel de vițe, ce acum erau urcate pe înalți ar-bori și erau pline de struguri. Spre centrul insulei, unde era și mai cald, sădiseră cocotieri, fel de fel de palmieri, de curmali, de arbori de cocos și arbori de pîine. Pe văile munților semănaseră păduri de castani și de roșcovi. Ca să aibă pîine din destul, inginerii muncii pămîntului, prin amestecuri de polen și altoiri, născociseră un fel de grîu altoit pe pir, care semănat o dată ținea și rodea șase ani în șir. Grîul acesta da o pîine gustoasă și plină de sațiu.

Ca aerul să fie mai răcoros, ce uneori vara devenea prea încins, locuitorii insulei construiau lacuri artificiale, umbrite de păduri, care se legau între ele prin canale mai mici ori mai mari.

În lacuri lăsaseră să se prăsească pești în voia lor, așa că oriunde s-ar fi dus omul, găsea în ape pești, scoici și raci din destul, foarte ușor de prins, fiindcă erau prea mulți ; iar pe uscat omul găsea fel de fel de poame, dulci ori acrișoare, după gustul fiecăruia. Pe marginea unor la-curi lăsase cîmpuri de nisip în care castanele sau car-tofii puși pe el se coceau în cîteva minute. În orice timp al anului se găseau pomi plini de fructe și curpeni cu struguri, cu pepeni, cu castraveți, cu zmeură, cu mure și alte multe feluri de fructe ce pe la noi încă nu se gă-sesc.

Floreale pusese să se scrie pe pereții locuințelor îndem-nuri felurite. În privința îmbunătățirilor locului, se vedea scris : „Cîți pomi ai altoit frate luna asta ? Cîți ai în-grijit ? nu te-nvăța să-ți răspunzi nici unul, că răspun-

suri d-astea nu-ți fac nici cinste și nu-ți aduc nici folos.

Trei lucruri îți trebuie omule : hrană, adăpost sau lo-cuință și îmbrăcăminte.

Gîndește-te cum să-ți faci rost de astea, fără să va-tămi sau să le răpești de la altul...”

Pe toate locurile erau îndemnuri de astea. Se părea însă că aceste sfaturi erau de prisos. Nimeni nu fura, nu răpea de la altul nici un fir de ață și nu căuta să facă su-părare cuiva. Pămîntul din mijlocul insulei nu mai era sterp ca odată, așa că era belșug de toate. Poamele pu-trezeau pe jos, că nu erau atîtea viețuitoare care să le mănînce pe toate cîte erau. Semințele lor încolțeau și creșteau libere, formînd lăstare și păduri.

Inginerii muncii pămîntului născociseră niște aparate ce le ziceau ei *udometre*, care, înfipte în pămînt, arătau ce cantitate de apă mai are pămîntul. Cînd se părea că începea uscăciunea și era gata să se facă crăpături, atunci *udometrele* atingeau niște sîrme și pompele se puneau în mișcare singure și cîmpurile, pădurile și livezile erau udate iar cît trebuia, căci *udometrele* întrerupeau contac-tele, cînd umezeala voită eră atinsă. Bucatele, dar cum era grîul, porumbul și toate poamele, creșteau, curat, vorba românului : „ca din apă”. Apă era destulă la dife-rite adîncimi. Apa sărată a mărilor se filtra prin pămînt, lăsa sărurile și ieșea ca apă dulce, bună de udat și de băut. Seceta ajungea necunoscută.

Inginerii muncii pămîntului mai născociseră și alte aparate foarte folositoare pentru creșterea și rodirea plan-telor. Făcuseră niște țevi cu găuri la partea de jos, în care se înșurupau un vîrf ascuțit și ceva mai gros ca țeava, și pe țevile astea, ce le înfigeau în pămînt la diferite adîncimi, se putea turna la rădăcina plantelor, acolo, în pă-mînt, soluții de bălîgar natural sau de cel artificial și se puteau și aerisi plantele la rădăcină. Aerul pompat pe acele țevi — cînd se băga aer — era silit să iasă prin pă-mînt la suprafață și ruginea pămîntul și îl mărunțea. Mo-toarele de vînt, cînd rezervoarele de apă erau pline, în-vîrteau mașini electrice, ce luminau noaptea insula, și plantele creșteau uneori la lumină. Se observase însă că plantele dorm, și că au și ele nevoie de întuneric, ca să nu mai sufere apăsarea razelor luminoase în tot

timpul. Dar inginerii găsiseră și leacul ăsta. Făceau uneori nori, așa că nici stelele nu se mai vedeau, și pe insulă, în locurile unde erau oameni și plantații, se putea spune că dormeau toți, fiindcă era cel mai adânc întuneric...

*

Într-o noapte, când toată insula era cufundată în întuneric, locuitorii fură deșteptați din somn de niște zbîrnîituri grozave, care umpluseră tot cerul. Niște fășii de lumină veneau de sus în jos și luminau acoperișurile caselor. Inginerul Ferver se pomeni deșteptat de-o rază de acesteă ce-i căzuse tocmai peste pleoape. „Ce să fie?” se-ntrebă el. Văzînd că pe cer luminele umblau, ieși la fereastră și îngrozit strigă: „Ne atacă pămîntenii, oamenii continentelor, în mașini de zbor!”... Apasă pe un buton și clopotele de alarmă începură să sune pe la toate locuințele. Floreal se deșteptă și el, înțelese atacul și vorbi în pîlnia aparatului de pe masă cu Țopler, care se mutase iar în laboratorul lui din pimnițele palatului și-și continua cercetările în domeniul alimentelor sintetice.

— Oamenii continentelor ne atacă, ia aparatul și ascultă, îi spuse el.

Nu fu nevoie să-i vorbească mai mult, că detunături grozave începură să se audă mai prin toate părțile.

— Azvîrl bombe de sus! Zăpăciții!...

— Ce vor de la noi? întrebă Țopler.

— Vor moarte mai nainte de termen! Li se pare că 50—60 de ani de viața sînt prea mulți și așa caută să-i mai scurteze, atît p-ai noștri, cît și p-ai lor.

— Ce capete seci de înțelepciune... Ce capete seci... murmură Țopler.

— Fraților!.. Oamenii continentelor ne atacă!... intrați în pimnițe, în drumurile subpămîntene, astupați toate ferestrele, ușile și răsflătorile și așteptați ziua... Ei se vor scobori din mașinile lor cînd vor crede că ne-au ucis, și atunci vom sta de vorbă cu ei... Nu vreau să-i ucid, fiindcă încă nu știu cît sînt de proști sau de răi... Poate că s-ar putea îndrepta. Dumnezeu nu vrea moartea păcătoșilor, ci îndreptarea lor.

Detunăturile, afară, huruiau întruna. Flacări cădeau de sus și dau foc la pădurile de castani, de stejari și de alți pomi roditori. Foarte multe locuințe erau nimerite de bombe și făcute praf! Pimnițele însă și rețeaua de drumuni subterane nu păteau nimic, iar locuitorii ședeau ascunși în ele, mai strașnic ca niște șoareci în găurile lor.

— Ar trebui să le arătăm că aici se găsesc niște oameni dibaci în a se apăra și dibaci în a ataca tot ca ei, spuse Ferver în aparatul lui.

— Nu! încă nu! Casele noastre le putem construi cît de repede dacă ei ni le distrug. Camera de comandă e mutată în pimniță și deci n-o poate lovi. Mîine la ora opt — dacă va fi trebuință — despietram armatele noastre și le-om pune să se măsoare cu ale lor. Acum, somn odihnitor, fraților. Dumnezeu cu noi toți!

— Asemenea, președintele nostru. Amin! Amin!

Nu mai vorbi nimeni. Afară detunăturile se auzeau mereu, și ei, neobișnuiți cu zgomotele, cei mai mulți nu putură să doarmă.

Agerul Pămîntului strigă supărat:

— Da dă-i Satanii, că mi-au stricat și somnul; hai să ieșim să le facem de pîetrec!

— Nu, frate Agerule, dormi în pace. După ce om sta de vorbă cu ei, vom vedea ce trebuie să facem. Poate că ne înțelegem. Astupă-ți urechile și căznește-te să dormi, că, odihnit mai bine, mîinea va fi mai limpede și judecata mai aproape de desăvîrșire...

*

Pînă la ziuă detunăturile nu încetară.

Soarele răsări vesel și duios ca de obicei. Razele rîdeau în cioburile de geamuri sparte și întuneca tăciunii ce ardeau și flăcările ce mistuiau păduri de pomi și locuințe omenești. El părea nepăsător.

După un ceas de la răsăritul soarelui, Țopler, care se știa aproape nevăzut, ieși la suprafață din laboratorul lui, să vadă ce-a pățit coaja pămîntului, atît de mult înfrumusețată de ei toți.

„Mari proști!” zise el. Puse aparatul la gură și vorbi:

— Iubite Floreal, scoală și ieși de vezi și tu bubele făcute de lepra numită prostie! O parte din coaja iubitei noastre insule este foc și pîrjol.

— Am ieșit și eu de un ceas, iubite meștere, de cum au oprit bombele. Văz cum flacărele mistuie munca noastră... Mai văz spre apus... oștirile pămîntenilor că vin, unele în care blindate, altele pe jos, iar altele în zbirniitori de alea, zic că observă dușmanul de sus!

— Ah, da, le văd și eu. Ce fără minte au rămas pămîntenii noștri, Floreal!

— Ei sînt fără credință în Dumnezeu, iubite meștere, și de aceea... Temerea de Dumnezeu e începutul înțelepciunii, spunea tata.

O voce se pomeni că le răspunde :

— Vă vorbesc eu, insularilor, un continental, fiindcă văd că folosiți și voi radiofonia și difuzoarele ei... Vă auzii că spuneți că noi n-avem credință în Dumnezeu. Așa este, căci noi sîntem cei care am omorît zeii și dumnezeii... Dar voi aveți încă nevoie de zei?... Vă simțiți slabi și nemernici și căutați un sprijin împrejur, în jos, în sus, că vă e frică, ori chiar groază de viață! Ca să vă faceți curaj ca țiganul ce trece noaptea singur printr-o pădure, născociți și voi sprijinitori nevăzuți, sfînți, îngeri, zei. Sînteți rămași în urmă de căruța progresului. Așa au făcut toate popoarele și așa faceți și voi. Noi vrem lumină și-n ungherile astea ale conștiinței și de aceea am declarat zeii morți. Le-am scos acte de moarte! Vedalele, bibliile, mitologiile le-am declarat pe toate povești, tot așa de neadevărate ca și basmele! Unde mai este Amon? Unde Iehova? Unde Osiris? Unde Zoroastru al persilor, ori Zalmolxe al dacilor? Unde Ball, al asirienilor? Unde Manu cu legile lui? Unde Jupiter, Zeus, ori frumosul Apolo? Unde Horus, Isis, ori chiar boul Apis? Unde vechea trinitate: Brahma, Vișnu, Siva? Unde Savaot, Cristos, ori Duhul, noua trinitate? Noi i-am ucis pe toți în conștiința popoarelor noastre! Dumnezeu să-i ierte!...

Și voi mai aveți zei?! Bine, întîrziatilor, vă silim acum să le cereți sprijinul în contra armatelor noastre! Deci, chemați-vă zeii, că noi am debarcat zece milioane

de oșteni pe insula asta și o vom face a noastră, vrînd voi, ori nevrînd voi!...

— Treci la comandă, iubite maestre, și pune bariera. Pînă să sosească la ea, eu voi încerca să le vorbesc, fiindcă ei ne pot auzi.

— Da, vă auzim, vă auzim foarte bine.

Țopler se lăsă în jos și intră în camera de comandă. Floreal vorbi :

— Iubiți continentali, văd că putem să vorbim unii cu alții de la distanță. S-ar putea să ne și împăcăm, mai nainte de a răspunde și noi la război cu război. S-ar putea ca iarăși să aveți dreptate să ne faceți și război și să aveți și dreptate în a ne distruge și credința sau superstiția noastră. Recunoaștem că oamenii, în miile de ani ce le-au trăit, s-au simțit, s-au judecat și s-au găsit slabi, adică fără o putere care să le ajungă sau prin care să poată înfrînge piedicile ce le întîmpinau în viață. Mici și mari, adică simpli locuitori, ori mari conducători, se simțeau slabi în foarte multe împrejurări ale vieții. Și căutau atunci în lături, de jur-împrejurul lor, în sus și în jos, o putere sau o forță, pe care s-o cheme în ajutor. Și dacă vedeau vîntul mișcînd pădurile, îi strigau: O, vîntule, împinge tu barca mea pe apă! Apoi de aci la o altă forță mai greu de înțeles: O! nu știu cine, vino și scapă-mă că vine... ursul peste mine!... Și tot astfel au cerut ajutor și, cînd li s-a părut că li s-a dat, s-a născut în ei ideea de zei! Cu-ncetul dar, în gîndul oamenilor, s-au născut zeii!... întîi ca foc, ca vînt, ca val de mare, ca soare, și apoi ca Brahma, și ceilalți zei. Aceștia toți, cu orice nume ar fi cunoscuți de noi, au fost reprezentanții forței sau ai puterii ce lipsea oamenilor. Erau socotiți puteri, cum chiar și erau de fapt: vînt, val, foc, soare, rază...

Epoca zeilor constată lipsa de putere a oamenilor. Și să ne înțelegem... lipsă de putere trupească și lipsă de putere de a-și închipui, de a gîndi, de a judeca, de a voi, sau printr-un cuvînt toate astea: lipsă de putere sufletească.

Un bivol sălbatec are în el atîta putere cîtă îi ajunge să-nfrîngă un leu, ori altă lighioană — și s-ar putea ca în mintea lui să nu să fi născut imaginea nici a unui

zeu ; dar a omului, care cu un glonț exploziv îl poate doborî, crez că s-a născut. Omul poate fi socotit zeu pentru bivoli !... Și el dar vede că nu are toată puterea ce ar avea-o și care i-ar trebui. Ce viețuitoare de pe pământ are toată puterea ce-i trebuie la diferite împrejurări sau epoci ?... Eu n-am găsit nici una !....

Trebuința de putere simțită din ce în ce mai mult de către oameni, a prilejuit nașterea zeilor în sufletul lor ; dar oamenii de la zeii cei fizici : vînt, val, foc, soare, au trecut la zeii cei psihici sau sufletești : Amon, Isis, Vișnu etc... Este asta o evoluție or nu ?

— O evoluție a ideii despre zei, dar nu a lor, care n-au existat, i se răspunse. Omenirea și pe acești zei psihici, cum îi numești, i-a pus să locuiască în munții Atlas, în Himalaia, în Tibet, în Sinai, ori în Olimp.

Și cînd s-au urcat acolo și nu i-au găsit, mare le-a fost dezamăgirea ; dar au trebuit să recunoască, vrînd-nevrînd, că zeii n-au existat și că oricît i-au fasonat cu gîndul, oricît au crezut în ei, viață sau existență reală tot nu le-a putut da.

— Foarte adevărat, răspunse și Floreal. Trebuie să ținem seamă de puterea de pricepere și de judecată a oamenilor trăitori în diferite timpuri. Fără îndoială că în privința puterii de judecată ei erau mai prejos decît cei de azi...

— Foarte adevărat, îți răspund și eu.

— Că dumnezeu, marele zeu veșnic, adică cel fără de moarte, socotitul de toți oamenii din toate vremurile ca atotștiutor și atotputernic, nu s-a putut manifesta decît ca *idee*, ca inspirație sau ca insuflare în mintea oamenilor. Ca foc ce nu se atingea, l-ar fi văzut Moise !... Ca fulger orbitor l-ar fi văzut alții... În vise ori altfel de viziuni, l-au văzut unii ca om bătrîn, bun și blînd... El s-a făcut însă simțit de oameni ca *putere*, ca *înlaltă înțelepciune*, ca blîndețe și bunătate. Ce i-a izbit pe oameni a fost însă *puterea*, tocmai calitatea ce le lipsese lor. De aici și credința că zeii sînt puternici. Erau sute de zei, ori mii, ori numai unul, nu însemna că nu există o *putere mai mare ca a tuturor oamenilor la un loc*. Se vădea în ei că zeii erau *ideea lor cea mai înaltă ce-o puteau făuri ei*, că ei erau principiul de putere absolută și

veșnică, că zeii reprezentau pe un cineva ce există ca stăpîn peste toate și peste toți. Că pe acest principiu sau idee o exprima fiecare cum putea și-o numea fiecare cu numele cel mai frumos din limba lor, și asta nu însemna că-l tăgăduiau, că-l fragmentau, că îl pulverizau pînă la nimicire. Apolon îi însemna frumusețea, Neptun, mînia, Brahma, puterea de a crea și celelalte. Dar toți, toți la un loc, tot nu-i puteau însuma calitățile lui de atotștiutor și atotputernic. A murit marele zeu fiindcă au murit prototipurile ce i le-au croit oamenii, ca pe cele mai înalte expresii ale dreptății și puterii concepute de ei ? Eu cred că, dacă s-au învechit hainele, n-a putrezit cel care a fost socotit că le purta !...

— Speculații... nu dovezi.

— Da, sîntem încă în epoca de frămîntări în gînduri, încă nu-l putem stabili toți ca mare adevăr. Nu poți unui popor simplu — și popoarele sînt încă simple — să-i explici noțiunea dumnezeirii, decît în forme simple, necomplete, dar cît se poate de apropiate de puterea lui de pricepere. Ideea despre dumnezeu a crescut, s-a complectat și se umple de strălucire potrivit cu creșterea puterii de pricepere a oamenilor. Că au fost o grămadă de zei pe care filosofia și știința le-a răsturnat numele, nu înseamnă că marele zeu fără de moarte nu există, ori n-a existat [...]

Tipul sau prototipul cel mai ideal, cel mai desăvîrșit ce și l-au putut închipui oamenii într-un anumit timp, l-au reprezentat prin zeul lor cel mai de seamă atunci. Pune pe un copil să facă din humă o statuie a lui Apolon, ori Venus. Și dacă s-ar apuca s-o cioplească și dacă i-ar pune numele Apolon ori Venus, lucrarea lui tot nu va însemna arta ce-o reprezintă statuia lui Apolon de Belvedere ! Cere unui pigmeu să-ți spună, prin cuvinte, cum e zeul lui cel nevăzut ? Îți va arăta o cioplitură de lemn, de piatră, ori un boț de pământ ars ! iar descriția prin cuvinte despre el va fi tot simplă. Așa a putut el să reprezinte pe cel ce-l simțea și el ca prezent, ca nevăzut, ca atotștiutor și atotputernic. Voi, continentalii, cum reprezentați pe dumnezeul vostru ? Ca tun, ca microb, ca aur, ca general, ca rege, ori ca un alt om pe

care îl doare stomacul, ori care e bolnav de ceva vechi care s-a suit la creier ?

— Noi ne ținem de ceea ce simțim ; iar prin o judecată, întemeiată pe multe adevăruri, îi stabilim și existența ! Noi simțim pe marele zeu atotștiutor și atotputernic ; iar cu judecata noastră vedem că există...

Dar să lăsăm vorbirea asta pentru mai târziu, căci văd armatele voastre încă înaintînd...

Iacă ce vă spun eu... Mai întii și mai întii, lăsați jos armele cu care puteți ucide, că, dacă trageți cu ele în noi, vom trage cu armele noastre și noi în voi. Dacă ne socotiți oale fragede de pămînt și voi, fraților, sînteți asemenea nouă : oale de pămînt și voi, și orcît ar fi de ținute în brațe oalele, tot se-ntîmplă să scape jos și să se spargă !... Un lemn, o așchie, o țepușă ne poate găuri trupul, cu atît mai mult un glonț ori o ghiulea — și tot așa și al vostru ! Nu căutați viața voastră în uciderea noastră, așa spune bunul nostru simț, așa ne arată, judecata, cînd o facem ; la concluzia asta ajungem.

Dar voi vă credeți dumnezei ?... O să vă încredințați că nu sînteți. O să vedeți că sînteți numai oameni !

Vă credeți fără de moarte în aceste trupuri și că pe la voi nu se poate abate îngerul morții !

O să vedeți că și îngerul acesta există !

Vă face plăcere să ne ucideți ? Greșiți, fiindcă încă o dată vă mai spunem : în omorîrea noastră nu veți găsi viața voastră. Ea nu e pusă în noi, ci e pusă în pămînt, și e pusă pentru toți.

Dar v-o fi cumva foame ? Da, asta o credem, că e groaznic, cînd ți-e foame și n-ai ce mânca.

Noi, insularii, retrașii de lume, iată ce vă spunem și asupra alimentației...

Pămîntul e... materie. Materia una este, și se poate transforma în orice, deci și în alimente. Se cere însă putere sau forță, ca să se facă diferitele transformări ce le voim. Noi ne-am înmulțit, dar creșterea sau însușirea de puteri puse la dispoziția noastră n-a fost în același raport, egal cu înmulțirea noastră...

Pămîntul, marea masă de materie pusă la dispoziția noastră este bun, este cel mai întreținător de viață. El rodește alimente pentru toți ; dar transformarea lui în

alimente cere o muncă făcută mai cu știință, o frămîntare a lui făcută cu mai multă cantitate de forță, o împărțire a muncii făcută cu mai multă cinste. Toată hrana noastră și-a voastră și a altor miliarde de oameni ce s-ar mai înmulți, el, pămîntul, el, materia, ne-o poate da prin transformările la care l-om supune. Prin muncă cinstită, frămîntînd pămîntul cu puteri de sute de ori mai mari ca acum — puteri naturale ce noi le-am descoperit — scaldîndu-l în apă cu zeamă de bălîgar, mărunțindu-l cu aer și raze de soare, el va produce însutit mai mult ca acum. Putem clădi împrejurul nostru un rai plin cu toate. Dacă ne apucăm de acum de muncă și ne folosim de puterile venite din razele de soare, de puterile supte din interiorul pămîntului ; de descoperirile ce le îndeplinește și le desăvîrșește chimia, apoi în anul 1950 putem începe era cea nouă, era cea mai bună de pace, de înfrățire între oameni și de belșug.

Nu mai încercați să ne stricați raiul nostru, ci veniți mai bine o delegație compusă din oamenii voștri de știință, să vedeți la noi cum se lucrează și ce-am mai pus la cale încă. Vă primim ca oaspeți, căci nu vă suferim ca dușmani ! Nu ne mai otrăviți apele și aerul, că de acele otrăvuri puteți muri și voi. Nu mai semănați molima boabelor prin puțuri, rîuri și cîmpuri, căci molimele nu știe să aleagă pe socotiții de dușmani și pe socotiții de prieteni și veți muri și voi de ceea ce vreți să murim noi ! Nu ne mai distrugeți înfăptuirile muncii noastre, că noi, fiind sub ocrotirea lui Dumnezeu, veți fi înfrînți !

Avem o altă știință ce o putem asemăna ca o pînză... urzeala e din morală, iar bătătura din știință. Veniți la noi ca prieteni, că vă vom împărtași-o gratis, ca și soarele lumina !

O voce, răspîndită în miile de răspînditoare de voci, îi răspunse lui Floreal, rîzînd :

— Ne vom îngădui, mai întii și întii, să rîdem !... Ha ! ha ! ha ! Vii tu, vorbitorul, să ne oprești din mer-sul nostru istoric, cu poveștile tale despre zei, cu speculațiile tale răsuflate, cu credința ta în Dumnezeu și-n sfînti, cu micile tale nimicuri !

Hei, tinere ! La noi și pentru noi vorbește glasul tunului ! Noi avem o știință reală, exactă, grozavă ! Asta

nu se poate opri cu povești superstițioase, scoase din diferitele mitologii. Visele tale, credințele tale, ține-le pentru tine și pentru cei din poporul tău. Sintem atît de sus prin tehnica noastră, atît de sus prin situația noastră socială, atît de sus prin știința noastră, întemeiată pe realități, că nu ne putem opri la speculațiile și la sfaturile unor bieți izolați, ori insulari! Voi nu pricepeți timpul în care trăiți și acum încercați de opriți cu morala voastră armatele noastre.

Nainte, camarazi !...

*

Floreal scoborî și el în camera de comandă și deschise marea carte unde erau scrise toate instalațiile din insulă. Inginerul Ferver și alți zece ingineri intrară și ei.

— Fraților, le vorbi Floreal, ați văzut că vorbele noastre nu sînt pe potriva urechilor lor. Cu vorba, zic ei că nu se face ciorba, ci numai cu tunul. Îmi pare rău de tinerii care mînuiesc zbirnițoarele lor, acele imperfecte mașini de zburat, că vor pieri, dar ce să le fac! Acum vin să azvîrle bombe cu gaze.

— Eu sînt de părere, vorbi Ferver, să trimitem raza A din partea asta, și raza B, din spatele lor, dinspre mare. Razele să se ciocnească tocmai unde se găscsc ei cu trupele, ca să-i ardem acolo pe loc.

— Nu sînt de părere. Că sînt îngîmfați, îi vedem cu toții, dar așa sînt toți cei care nu mînuiesc științele exacte. Totuși, să distrugem cît mai puțini din ei!

— Ei se lăudară că au o știință reală, exactă, grozavă !...

— Cîțiva ingineri d-ai lor o au, cîțiva profesori, de asemenea fac teorie, dar nu o au și cei ce conduc armatele, ori cei care dau poruncile! Aceia sînt la ei un fel de muște la arat, niște ambițioși inconștienți, care sînt urcați la comandă și la putere și d-acolo fac de cap popoului lor!

Ia, ia... uitați-vă! A ajuns aviația în cîmpul unde se face ciocnirea vibrațiilor. Ha!

— Au luat foc! strigă un inginer.

— Hai!.. cad avioanele în flăcări! strigă altul.

— Proștii!... Și nu se-ntorc îndărăt!...

— Sar cu parașutele; dar... iacă, ard și parașutele și hainele după ei!... Grozav!...

— Ah!... se-ntorc cei mai dinspre coadă! spuse și Ferver.

— Nainte, copiii!... ridicați-vă la opt mii de metri! se auzi o comandă.

— Îngîmfatule, bariera e naltă de douăzeci de kilometri!... Fraților, faceți calea întoarsă... Muriți fără nici un folos!

— Nainte, cei care dau îndărăt vor fi împușcați! se auzi strigînd.

— Nu vă temeți, fraților, că vor pieri și acești îngîmfați. Trimete-i o porție de trăsnet. E avionul amiral... Trăsnește-l!...

Țopler apăsă pe un buton. Pe peretele camerei se văzu că avionul a luat foc și a pornit-o în jos ca o torță aprinsă.

— Retragerea aviației! răsună un glas... Aviatori, îndărăt la bazele de operații!

— Așa, mă, fraților!... V-a venit nițică înțelepciune? întrebă Floreal.

Nu-i răspunse însă nimeni.

Floreal vorbi:

— Atacul aviației voastre a fost înfrînt. Cînd vor sosi trupele celelalte vor fi arse la fel... E o încercare zadarnică războiul vostru. Aveți în bombele voastre strînsă foarte multă putere... N-o mai risipiți în aer, ca să ne omorîți pe noi... Nu vă îngăduim gustul acesta de uci-gași. Treceți mările îndărăt și puneți forțele din ghiulele să lucreze în motoare, iar motoarele să lucreze pămîntul, ca să producă alimente. Vă plîngeți că vă lipsesc puteri pentru a lucra pămîntul și a-l sili să dea hrană?... E o greșeală de calcul... Miliarde de cai putere ați strîns în bombele voastre!... Lucrați pămîntul cu acești cai putere!... Duceți-vă îndărăt acum și veniți apoi la noi cîțiva ca prieteni și ca oaspeți!... Vă vom arăta mijloace noi de a prinde puterile naturale, de a le face forțe mecanice, sau cai putere!... Veți fi în stare să răsturnați pămîntul... Veți produce alimente de prisos!...

Îndărăt, fraților, și călătorie fără primejdii!

Nu-i răspunse nici acum nimeni.

Pe peretele albastru se vedea mereu că, în zarea cîmpului, armatele veneau.

— Bieții oameni!... O să piară și din ei cine știe câți...

— N-ar fi mai bine — dacă nu vrei să-i ucizi — să-i adormim?... În 12 ceasuri le luăm armele, îi cărăm pe vapoare și scăpăm de ei mai ușor, își dădu cu părerea și Topler.

— Dacă vrei, fă-o.

Topler apăsă pe un buton, ce-l căută mai întâi pe hartă, și privi toți.

Trupele ce înaintau, răsfirate unele, altele în coloane, se vedeau așa de bine de parcă ar fi fost la o sută de pași depărtare. Se văzură apoi împleticindu-se și cizind jos. Comandanții se vedeau alergînd cu revolverele în mîini, se auzeau strigînd, dar cădeau și ei.

— Ne-au gazat! Îndărăt! Îndărăt!

Dar șirurile cădeau rînd pe rînd.

— Gazul adormitor să iasă și în urma lor, ca să nu avem de lucru cu cei rămași.

Se căutară pe hartă un șir de butoane, fură apăsate, și coloanele de armată, deși unele se-ntoarseră, cădeau jos și rămîneau pe loc, ca niște bușteni trîntiți de săcure într-o pădure.

Cînd îi văzură pe toți jos, Floreal spuse :

— Luați din mașinile noastre de zbor, și tu, frate Ferver, ia biciul acesta. La punctul sau cota 10054 trosnește din el, și atunci din peștera d-acolo are să iasă douăzeci și cinci de mii de ostași de-ai noștri. Sînt într-atît de hipnotizați, că le poți porunci numai gîndind la ei ce o să facă. Poți de altfel să le și vorbești. Le vei porunci să lege, cu curelele ce le are fiecare soldat, la armă și la cingătoare, pe soldații adormiți și să le ia armele la toți.

Te duci apoi la punctele sau cotele 10001, 10015, 10235 și de asemenea trosnești din biciul alb... vor ieși d-acolo, de la fiecare cotă, cîte 25 000 ostași. Faci la fel ca și cu soldații de la 10054...

— Cred că sînt mai mulți cei adormiți... răspuse Ferver.

— Fără-ndoială că sînt cu mult mai mulți; dar un soldat treaz poate lega într-o oră cel puțin o sută de soldați adormiți.

Topler vorbi :

— Iau eu o hartă din astea, un radiovizor și plecăm cu toții. Dumneata rămîi aci în camera de comandă și ce-i vedea că nu facem bine, ne mai spui. Fratele Ager trebuie și el să meargă cu noi...

— Duceți-vă; dar avioanele lor aș vrea să le avem... poate că pierznîdu-le, le-ar mai scădea ambiția.

— Da, le vom avea... se vîd scoborîte pe malul mării... Atunci adoarme și pe zburători, și noi poruncim la soldații noștri și le aduc aici.

— Da, îi trecem și pe ei la pierderile îndurate de inamici.

Floreal trecu la masa de comandă, căută pe harta de sub geam, punctul unde erau avioanele și apăsă pe un buton. Pe țevile ascunse în pămînt, ieși cu presiune mare gazul sau aerul adormitor și zburătorii începură să moșie și apoi adormiră și ei.

— Duceți-vă, dragii mei, și curățați-ne pămîntul de ei.

Agerul Pămîntului ieși și el la suprafață. Se uită peste cîmp făcînd mîna strașină, dar nu văzu nimic decît flacărele și fumurile ce mai ieșau încă din foarte multe locuințe ce fuseseră aprinse.

— Du-te și dumneata, frate Ager, cu maestrul Topler și cu ceilalți miniștri ai noștri și cară cu armatele noastre pe dușmani în vasele lor și fă-le vînt pe apă.

— Apoi ce s-a-ntîmplat cu ei?!

— Au obosit oamenii de atîta drum și au adormit. Îi cărați pe vase și, cînd s-or deștepta, le voi vorbi eu. Dar dacă au tunuri pe vase? întrebă Ferver.

— Așa e! Vai, ce uituc sînt! Aceia vor trage. Mai bine îi duceți legați spre marginea mării, le luați avioanele, suiți pe zburători d-ai noștri pe ele, după ce fratele Ferver le va explica cum se umblă cu ele, și pe ei îi veți lăsa. Cred că n-or fi atît de tîmpiți să pornească fără arme iarăși spre centrul insulei.

— Lasă totul în grija mea, răspuse Topler.

— Iau eu hotărârile potrivit cu situația și cu faptele ce le-oi observa.

Toți bărbații ieșiră din camera de comandă și urcară sus.

Florel rămase singur. Pe toată întinderea câmpiilor nu se mai vedeau decât focurile ce încă ardeau. Soldații dușmani dormeau duși.

*

O ciocănitură se auzi în ușă.

Floreal se uită; pe peretele din față văzu că la ușa lui se oprise Mina.

— Intră, Mina.

Fata care-l ajutase cu sfaturile ei de cum intrase în palatul zmeilor, intră pe ușă.

— M-am gândit mult, începu ea, de când mi-ai spus vorba cea mare...

— Și ai hotărît?

— Să fac ceea ce vrei să fac...

— Să trăiești, Mina!... Cred că tu, ca doctoriță, nu mă vei otrăvi, iar ca soție nu mi-ei amări zilele.

Se sculă de la masă și, ținând-o de mâini, o aduse și o așeză pe un scaun, lângă el.

— Să crezi... mi-ești dragă! Nu te gîndi altfel, mi-ești dragă, fiindcă ești fata cea mai frumoasă din câte au fost aduse și împietrate aici. Pot să-ți găsesc însă chiar cusururi... Dar nu că ești oacheșă, fiindcă văd cum strălucește în tine sufletul tău alb și nespus de bun. Bunătatea, Mino, este o frumusețe între frumuseți. Mila, Mino, este iarăși o frumusețe cu care nu ți-e rușine să te înfățișezi și la Dumnezeu. Înțelepciunea, Mino, este însă un drept de a sta de vorbă cu zeii!... Iar tu ai calitățile astea...

— Dar atunci ce defecte îmi găsești?

— Că n-ai răspuns repede la dorința mea; că n-aveai motive să mă faci să aștept atît! Vezi? Atît defect îți găsesc: ai vrut să fii rugată! Eu vreau să fiu răsfațat, să fiu eu cerut, iar nu eu să cer.

— Știu, ești fiu de-mpărat. Pedepsește-mă.

Și ea întinse obrazul spre el. El o apucă de gît și o sărută.

— Iaca pedeapsa.

În difuzor auzi:

— Iubite Floreal, trimet pe fratele Ager să ia și biciul cel roșu... dă-i-l.

— Vai, cum am uitat... Crede-mă, iubite maestre, sint îndrăgostit.

El șopti apoi încet:

— Toți ai noștri ne pot vedea și auzi. Trebuie să avem o purtare fără de cusur!

— Te las să isprăvești cu dușmanii — și știi unde mă găsești.

Ea ieși pe ușă.

Floreal luă biciul cel roșu și ieși și el din camera de comandă.

Agerul Pămîntului sosi gîfîind.

— Știu că fugii... Ei în zbor și eu pe jos. M-au întrecut...

Floreal îi zîmbi și-i dete biciul.

— S-ar putea s-avem nevoie să-mpietrăm p-ai noștri. Floreal intră iar în camera de comandă.

*

Țopler, Ferver și ceilalți, cîte doi în fiecare mașină de zbor, ajunseră deasupra avioanelor arse. Floreal avusesese grijă să observe din nou aparatele de emisie de raze fierbinți, ca nu cumva să mai fie emise și să primejduiască viața prietenilor lui.

— Sint de părere să colindați încet și numai la o înălțime de trei metri cîmpia celor fripți... Și să luați poze... vorbi Floreal.

— Chiar și mie mi-a venit gîfîndul acesta, îi răspunse Țopler.

Floreal văzu cum opt avioane d-ale lor se lăsau drept în jos și încet și apoi porniră la un stat-doi de om înălțime și dasupra cîmpului de omor. Bietele mașini de zbor ale continentalilor arseseră aproape cu totul. Barele metalice, sub influența vibrațiilor felurite, unele din acele vibrații la maximum de rezistență sub care pot vibra metalele, făcuseră sfărîmicioase sau casante toate piesele metalice folosite la construirea mașinilor.

Ofițerii ce le conduseseră erau rămași ca niște boțuri negre arse, ceva ce nu le mai puteai observa dacă au fost ori nu oameni. Nimic nu putuse scăpa de puterea distrugătoare a radiațiilor acestea.

— Au fost aproape mistuiți sărmanii, vorbi Topler, i-am sacrificat fără folos. O, Doamne, de ce nu ne-ai trimis mai nainte gândul cel bun de iertare...

— Nu ne iertau ei pe noi, iubite meștere... Poate aparatele lor n-aveau toate aparate care să ne audă ce le vorbim.

Floreal văzu mașinele lor de zbor ridicându-se iar la înălțime de câteva sute de metri și pornind spre cîmpiile adormiților.

Ajunseră și acolo și se dădură jos.

— Colo e dealul și peștera 10054. Ferver ia biciul și despietrește pe cei 25 000 de ostași...

Ferver zbură cu mașina acolo, găsi intrarea hrubei, trosni din bici de trei ori și așteptă.

O mulțime de oameni, îmbrăcați toți la fel, începură să iasă afară la soare.

Ferver îi privi mirat. Oamenii se clătinau ca niște trestii bătute de un vînt slab. Singe începu să curgă din cei mai mulți.

— Ce e cu voi, drept să-mi spuneți? le strigă Ferver.

— Nu știm ce este, abia răspunseră ei.

— Vă poruncesc să spuneți adevărul.

— Sîntem putrezi, putrezi cu totul. Sufletele noastre legate în creieri și în măduva spinării suferă îngrozitor. Ne-au topit micile vietăți, ne-au dospit apa și aerul. Trupurile ne sînt moarte de zece ani. Liberați-ne!

Topler veni și el, cu mașina lui.

Floreal, care auzi, rămase ca trăsmit. La asta nu se gîndise...

— Ce-ați pățit fraților? Ce-ați pățit? îi întrebă el...

— Nu sînt difuzoare aici, nu te aud, lasă-i pe noi; dar caută în cartea cea mare, cum îi putem libera...

— Mina! strigă Floreal. Mina, vino aici numaidecît... Este acum mare nevoie de tine și de știința ta doftoriească.

Mina se văzu ieșind dintr-o cameră și venind în fugă. Ea intră în camera de comandă. Floreal îi spuse în câteva cuvinte de ce este vorba...

— Eu n-am știut de existența acestor atît de mulți frați împietrați de către zmei... Vai sărmanii, ce chin îndură... Mă duc acolo...

— Du-te, dar ia o sută de difuzoare, așează-le pe pari înalți, trezește-i și fă ce te-o fi povățuind zcii... Ah... ce fără milă și nepăsători de suferințele noastre sînt zcii...

Trebuia să ne vestească în vreun fel oarecare despre descompunerea groaznică a trupurilor acestor frați în care sufletele erau ferecate prin știința asta groaznică.

Mina ieși pe ușă în fugă.

Floreal se închină și se rugă...

„Sînt așa de neștiutor, Doamne, că în jurul meu tot suferă oamenii... Ceea ce vreau ei este o viață bună pentru toți... Dar iacă niște frați au fost ferecați în trupurile lor, pe care nemaiputîndu-le îngriji, trupurile li s-au descompus, ei, sufletele, șezînd încă legate în ele...

Cum să fac să-i liberez?...

Un gînd îi veni la tat-său.

— Tată, strigă el, nu te-am chemat de mult. De ce n-ai venit și nechemat?... Cîteva sute de mii de oameni...

— Știu, auzi o voce... Așteaptă să fie așezate răspîditoarele de voce. Vorbește Minei tale să le puie la puterea glasului de tunet și apoi îi vei dezlega în numele sfintei treimi, unul dumnezeu, creator al tuturor celor ce se văd și nu se văd și aflate în cosmosul fără margini.

— Tată, tu ești?

— Am plecat, fiule... Stau foarte departe de aici... O zi pe pămîntul meu este lungă cît șapte ani d-aci... Știința voastră astronomică n-a ajuns nici să vadă pămîntul nostru și nici să socotească distanța pămîntului unde stăm noi... Mă duc!... Dumnezeu, printr-ai lui sfinți, să vă călăuzească în întunericul pămîntului ce odată era și al meu...

— Tată, tată, azvîrl toată știința d- aici pentru un pic de știință cerească... Stai și spune-mi...

Nu mai auzi nimic.

— Tată, nu pleca, tata stăi!

Nu-i răspunse nimeni.

Pe perete Mina se văzu pornind cu mașina ei de zbor.

— Iute. Mina mea, iute, strigă el, așezi difuzoarele la glas de tunet și aștepți.

— Te ascult, iubite... Iacă pornesc cu o mie de kilometri iuțea la pe oră.

Aerosfredelul ei se vedea ca o arătare ce părea că lasă în urmă o diră de ceață albă.

În 37 de minute ajunse la cota 10 654.

Se scoborî în jos ca o stîncă ce cade. Aproape de pămînt își încetini mișcarea. Scoborî jos. Topler, Ferfer și ceilalți o ocilră.

— Cum ai să-i scapi?

Soldații cădeau jos și corpurile lor se făcuseră negre ca pămîntul.

— Asezăm difuzoarele... Puneți toți mîinile... Treziți și pe ceilalți de la cotele cealalte... Iubite maestre, ia-o după hartă. Fraților, unde vedeți punctele însemnate pe hartă, așezați difuzoare și treziți-i...

Topler, aproape străveziu, vorbi:

— Voi tineretul... iată harta... însemnați cotele cu soldați... Mina... ia tu biciul și trezește-i... Tu Ferfer, așează difuzoarele la glasul tunetului.

Floreal vorbi:

— Voi toți locuitorii insulei noastre... Ieșiți afară la soare. Dușmanii sînt înfrinți... Nu aveți de ce să vă mai temeți. Duceți-vă spre mare, îi veți găsi dormind. Luați-le armele... Plecați fiecare în mașina lui de zbor, ca să ajungeți cît mai repede cu putință! Somnul lor nu ține decît douăsprezece ore... Dacă se deșteaptă, iau armele și iar se apucă să facă prostii cu ele... Cît se poate de repede, fraților. Miniștrii sînt toți acolo, cu marele nostru Topler.

— Ți-am auzit glasul, păstorule de oameni, și plecăm! i se răspunse de mii de glasuri...

— Faci bine că îi pui și p-ai noștri la treabă, vorbi Topler...

— Luați, voi locuitorii insulei noastre, luați difuzoare și puneți-le la glasul tunetului...

Veți zbura încet cînd veți fi deasupra lor, ca să ne auză ce le-om vorbi... Repede fraților. Să fim vrednici pentru noi și vrednici și pentru ei!...

— Vom face întocmai. Cuvintele tale sînt legi! se răspunse iarăși.

— Pentru viața noastră și a tuturor!...

Pe peretele alb al camerei de comandă se vedeau cum zboară la diferite cote cei șaisprezece miniștri plecați; iar pe peretele din spate se vedeau cum ieșeau ca din pămînt aerosfredelul cu locuitori d-ai insulei și cum se urcă în sus cu cea mai mare iuțea și apoi cum o iau spre malurile mărilor.

În ceva mai mult de o jumătate de ceas, și locuitorii insulei ajunseră deasupra oștirilor adormite.

Difuzoarele fuseseră așezate, iar soldații, cei de zece ani adormiți, ieșeau afară la soare... Toți se clătinau pe picioarele și țineau pleoapele închise, căci erau de mulți ani putrezite.

— I-ați trezit pe toți? întrebă Floreal.

— Credem că da.

— Soldați ai zmeilor! vorbi Floreal.

Aceste cuvinte răsunară atît de tare, că cei d-acolea, miniștrii, își astupară urechile...

— Voi ați fost adormiți, așa este?

— Așa! îi răspunseră sutele de mii de voci.

— Vă poruncesc să spuneți adevărul. Ce se petrece cu voi? În ce stare sînteți acum?

— Sîntem suflete vii ferecate în trupuri moarte.

— Am murit, totul e putred în fostele noastre trupuri!

— Așa este. Ascultați voi suflete... Vă dezleg de trupurile voastre în numele tatălui, cel care a făcut cerul și pămîntul, toate cele văzute și nevăzute și în numele fiului său Isus Cristos, cel care a fost răstignit în zilele lui Pilat din Pont, în numele sfîntului duh, cel care a vorbit profeților, în numele acestei treimi, ce arată aspectele sub care s-a înfățișat dumnezeu, vă dezleg sufletele de trupuri și vă dau libertatea! Dumnezeu să-și trimeată îngerii lui să vă călăuzească spre lumile de el știute... Amin! Amin! Amin!

La sfârșitul acestor cuvinte, toți soldații căzură jos, iar trupurile lor se făcură un fel de păcură neagră...

Mina se repezi să vadă ce s-a petrecut cu ei.

Băgă degetul într-un lichid negru...

— S-au dus? se miră ea...

— Acum sînt în drum spre soare... îi răspunse Floreal. Voi, locuitorii insulei, luați armele soldaților ce dorm... repede...

Cei vreo patru mii de locuitori începură să ia armele și să lege pe cei adormiți.

În zece ore abia legaseră jumătate din ei. Soarele apusese.

— Ce facem, că mai sînt încă?

— Suiți-vă în mașini la o înălțime de patru kilometri, opriți mașinile la înălțimea aceea, și veți aștepta deșteptarea lor.

Toți făcură astfel.

Pe la noaptea jumătate, soldații începură să se trezească din somn. Cei ce se văzură legați începură să se mire și să strige:

— Ce înseamnă asta? Cine ne-a legat?

Cei cu armele la ei se ridicau, se scuturau de praf și se uitau în toate părțile ca zăpăciți.

Atunci Floreal le vorbi:

— Ați venit cu război contra noastră. Ca să nu vă omorîm, fiindcă sînteți așa de tineri și aveți în sufletul vostru mii de speranțe și fiindcă oameni sîntem și noi și încă creștini și fiindcă vrem, ca prin bunătatea noastră, să vă facem mai buni decît sînteți, v-am adormit numai. Puteam să vă facem scrum și cenușă. Nu v-am făcut așa, ci v-am păstrat vii... Sîntem oameni și creștini, iar noi vrem să facem pe oameni mai buni... Auziți?

Duceți-vă îndărăt pe vasele voastre și în țările voastre. Trimeteți la noi pe cîțiva învățați d-ai voștri, ca să vadă cum trăim noi p-aici și să vă arate și vouă, să faceți și voi ca noi și să trăiți și voi ca noi.

Voi, șefii soldaților, lăsați ambițiile deoparte!... Spuneți, de vreți, că ne-ați distrus cu totul. Noi nu ne supărăm. Nici laudele voastre și nici ocările voastre nu ne ating. Spuneți de noi ce vreți, numai plecați de la noi să-nătoși și teferi. Avem o altă știință, avem o altă civiliza-

ție, avem o altă credință. Îndărăt, fraților, căci dacă nu ne ascultați, vă rămîne cenușa p-aici și e păcat!

— Bine, dar pe cei legați să-i dezlegăm?

— Dezlegați-i... Totul a fost făcut să vă-ncredințăm pe voi că avem și noi puteri, că avem arme, și știință, înțelepciune și tot ce se cere oamenilor ca să poată trăi... Duceți-vă în continentele voastre.

Voi, locuitorii insulei, supravegheați-i și nu le mai luați nici avioanele... sînt prea primitiv făcute... Lăsați-le jucăriile lor... Mina, tu vino îndărăt. Iubite maestre și voi, miniștrii mei, veniți acasă...

Floreal văzu că armatele foste adormite îl ascultau...

Toți se-ntoarseră îndărăt.

În trei zile abia se îmbarcaseră pe vase năvălitorii. Ce sfaturi țineau ei, nu se auzeau, căci se vede că nici ei nu voiau.

Într-o săptămînă nu mai rămăsese nici unul pe insulă...

*

— În sfârșit, susținurăm și un război!... spuse Topler.

— Dacă ei ni l-au făcut...

— Acum, iubite fiule, mai înainte de a mă-ngropa iar în laboratorul meu de chimie, vreau să petrec la nunta ta...

— Așa e! ... Așa e!...

— Dar asta nu e ceva interesant! spuse Mina.

— Dar ce socotești tu interesant? o întrebă Floreal.

— Stai să-ți spui la ureche.

Ea veni și-l luă la sărutat.

— Iată ce socotesc eu, ca femeie, că este foarte interesant!

Toți rîseră și bătură din palme.

— Și eu vă cunun... iar fratele Ager, care citește mereu evanghelia, ne va sluji de preot. Tot n-avem noi cu cine să-l însurăm și pe el.

— Din pricina asta, vorbi și Agerul, eu sînt cel mai nenorocit om după insulă! Și el oftă de se păru tuturor că vine furtuna.

— Voi altoi eu glande endocrine la vreo fetiță și ți-oi croi o femeie, spuse și Mina, ca să-l mîngîie... dar răbdare... Noi trebuie să clădim iar raiul împrejurul nostru...

— Așa este... Iar să construim motoare de vînt, iar să-ncepem semănatul de semințe, iar să rezidim raiul.

Nunta o serbăm peste o săptămînă... Și acum fiecare pe la casele lui...

La o săptămînă, în sala cea mare a palatului se făcu nunta.

— Să trăiești, iubitul nostru păstor... strigau toți.

Tocmai atunci sosi și un avion străin și se scoborî pe acoperișul palatului... Dar se știa că în el veneau zece învâțați continentali, să lege prietenie cu insularii și să facă și ei, la ei pe continent, ce vedeau că se face aici pe insulă.

Fură primiți ca prieteni, luară și ei parte la nuntă, și apoi rămaseră să studieze felul de viață și știința insularilor.

Viața își urma cursul și soarele strălucea tot frumos pe cer, trimițîndu-și razele binefăcătoare, cu veșnica lui blîndețe și veșnica lui căldură.

ION CEPELEAC

A fost odată, ca niciodată,
Cînd tot pămîntul ca o roată,
Da ocol prin lumea toată.

A fost odată un rumân sărac, care mai avea pe cap și o liotă de copii golăneți și mai mult flămînzi. Lumea ce-i știa traiul, îl poreclise :

Ion Cepeleac,
Ce-și ține copiii cu dovleac,
Fiindcă e om sărac !

Avea o casă ascunsă în pădure, aproape de o gîrlă, făcută din bulumaci necojiți, iar împrejurul-i făcuse și el o curte mare, cu iarbă și pomi, împrejmuită cu gard cu ștașină.

Era rumân harnic, Ion Cepeleac. Primăvara cînd înmugurea codrul ara și semăna mei și ovăz ; toamna, între Sîntămării, ara și semăna orz și grîu. Nevasta lui, harnică și ea, toată vara pune cloști și scotea pui : băga pînza în argea și țesea pînze de in și cînepă. Apoi le cocea în cenușă și le înălbea în gîrlă de le făcea albe ca zăpada. Amîndoi erau oameni vrednici ; dar parcă era un făcut : sărăcia se ținea de capul lor și lumea ce-i vedea țînîndu-și copiii cu dovleci copti, poreclea pe Ion :

Ion Cepeleac,
Ce-și ține copiii cu dovleac,
Fiindcă e om sărac !

Că, de ara și semăna, prea puține aduna ; iar pasările, de i se prăseau, prea puține îi rămîneau. Cînd erau

cîmpurile mai bogate în rod, atunci soseau lăcustele și i le pustia ; și cînd se umplea bătătura de păsări și de vite, atunci venea peirea peste ele : lupii îi sfîșiau vitele, șerpii i le mușcau, păsările îi erau furate de vulpi, de ulii și de dihori. Cînd să adune și el, n-avea ce aduna ; cînd să-și hrănească și el copiii cu carne, atunci nu găsea păsări și vite. După toate astea, nici el, Ion Cepeleac, nu era lăsat în pace și toate îi stau împotrivă. Dacă mergea pe un drum, să zicem spre răsărit, vîntul îi sufla în fața, bătea amarnic dinspre răsărit. Dacă se-ntorcea îndărăt, în loc ca vîntul să bată ca și pîn aci și să-l împingă de la spate, se răsucea numaidecît, începea să bată dinspre apus, și tot în față îi sufla.

Apoi pulberea drumului, numai pe el o azvîrlea, așa că bietul om, vedea și el, oricît de nepriceput ar fi fost, că vîntul îi sta numai și numai împotrivă. Și nu era numai atît : focul, fumul, vîntul, praful, apa, țîntarii și muștele, toate îi erau împotrivă. De sta la foc, scînteile pe el săreau, lui îi aprindeau toalele ori îi frigeau pielea.

Fumul : numai în ochii lui își căuta loc ; iar țîntarii și muștele numai pe el căutau să-l ciupească : noaptea țîntarii, furnicile și puricii ; ziua tăunii și muștele !...

În casă i se prăsisse furnici și gîndaci. Cum se spune și-n poveste : n-avea stare la mîncare, nici odihnă la culcare. Nici la masă nu-i ticnea : vîntul lua praful și i-l azvîrlea în strachină, ori veneau, de cine știe unde, muscu-lițe și viermi scîrboși și-n leguma lui de pe masă căutau să moară ! Apa chiar, ce trecea de mult pe lîngă curtea lui, mînca malul, dărimase gardul și venea înspre casă. Ajunsese bietul om să-și scoată singur cîntec :

Stau în loc să mă gîndesc
Cum să fac s-o mai brodesc,
Că de plec spre răsărit,
Vîntu-n contră-mi cătrănit,
Bate-așa de furios,
Parcă vrea să mă dea jos.
De mă-ntorc înspre apus,
Vîntu contră-mi iar s-a pus :
Bate atunci spre răsărit,
Furios și cătrănit

Și-mi azvîrle făr' de frică,
Prafu-n ochi, care-l ridică !...
De stau să mă odihnesc,
Nici atuncea n-o brodesc :
Vin în roiuri muștele,
Să-mi ciupească buzele ;
Vin furnicile, țîntarii
Și mă-nțeapă ca țîlharii !

Și mult își cînta Ion, dar cîntecul lui era înțeles numai de el și pe el îl mîngîia mai mult, fiindcă el le simțea toate astea.

*

Într-o zi, Ion se hotărî să plece în lume după Dumnezeu, să-l caute și să-i spuie pățaniile lui. Să-l roage cu vorbă bună, să-i schimbe traiul, și apoi, de n-o vrea, să-l ia mai cu resteiul ; și ori una, ori alta, să se facă la fel cu el.

Pînă luase el hotărîrea asta, avusese mult de vorbă cu nevastă-sa. Ea zise una, el zisese două ; zisese ea patru, zisese el opt, pînă cînd rămăsese tot vorba lui după urmă :

— Mă duc, făi, după Dumnezeu. O să-l caut, pe rudă, pe sămîntă, și o să-l gădesc, din pămînt din iarbă verde ! O să-i spui : „Doamne ! Uitate-te-ai tu la mine să vezi cum trăiesc ?” „Ba !” o să răspundă el. „Păi ia uită-te acum, și vezi, îți place !”

Și o să-i spui de lăcuste, de vulpi, de lupi, de țîntari, de muște, de furnici, de vînt, de praf și de gîrlă — și trebuie-trebuie să-și ia el măsurile în cap și să mă scap de rele ! N-o vrea, mă iau la bătaie cu el. L-oi răzbi, îl tai ; m-o răzbi, m-o tăia și-oi isprăvi cu viața.

Și-a pus dar la șold o traistă mare, cu turtă, săcurea ascuțită bine la spinare, scăpărămîntele cu amnar, cremene și iască sub brîu, și a plecat.

— Fă-ndărăt, bărbate !, i-a mai zis nevasta, Dumnezeu e mare și puternic, iar tu un pitic și un nemernic ! Nu te pune cu el...

— Să taci, femeie ! i-a răspuns Ion, pentru dreptul meu, mă iau de gît cu Dumnezeu și ori el, ori eu !... Mi

s-a acrit cu viața asta ! De furat, n-am furat ; dreptul al-
tuia n-am mâncat ; vrun omor n-am săvârșit !... atunci ce
am păcătuit, de sînt astfel chinuit ?... De m-a făcut jucă-
rie, păpușoi, bîziitoare... Vreau să-i spui că, dacă bîzii,
apoi bîzii, că mă doare... Și, de-i place ca să bîzii, cînd
atîția alții tac, vreau să-i bîzii la ureche să vedem dacă-i
mai plac ! I-o veni vreun gust, vro toană să mă facă
fărîmele, m-o făcea și-oi scăpa și de viață și de rele !

Și a plecat Ion... Încotro ? Spre soare-răsare, că acolo
sta cu fața cînd se-nchina și se ruga de șase ori pe zi. Și
deci tot într-acolo a plecat să caute pe dumnezeu.

Trei zile a mers Ion, ziua și noaptea neîntrerupt. La
urmă l-a prins oboseala în marginea unei păduri, unde a
șezut jos, a mai îmbucut rămășița de turtă și s-a culcat
să doarmă.

Cînd s-a deșteptat, i s-a părut că a ajuns în marginea
altei păduri, dar n-a mai avut ce face, a mâncat și res-
tul de turtă și a pornit-o în adîncul pădurii.

A mers mereu prin întunecoasa și nalta pădure. Pînă
seara n-a dat decît de copaci din ce în ce mai deși și mai
groși.

Hățîșurile, curpenii de aguridă, astupau cărările, iar
jigăanii și fel de fel de păsări umblau și strigau pe de
rînd.

Cu săcurea gata la mîină, să se apere de orice și ori-
cine, Ion mergea înainte, tot spre soare-răsare.

Seara, obosit și flămînd, a început a sparge alune, de
care se găseau destule, a mâncat și s-a culcat să doarmă
sus pe crăcile unui stejar bătrîn, în care își făcuse la
repezeală un adăpost cu crăci tăiate și așezate potrivit.
Văzuse că o secure tăioasă, la drum lung, prinde bine
unui om priceput.

Cît a dormit, iar n-a știut, că s-a pomenit într-o zi
pe la prînz, într-o cărare plină de frunze uscate. S-a
uitat să vadă copacul lui, dar nici pomeneală de el. În
vis însă i se păruse că a venit un flăcău, că l-a luat de
mîină și a plecat cu el tot înainte... Și, cînd s-a deșteptat
atunci pe la prînz, s-a văzut aci unde nu cunoștea locul.
Se miră nițel de părerea sau întîmplarea asta, se-nchină
și plecă iar la drum, hotărît și zicînd în sinea lui : dacă
dumnezeu ne-a lăsat pe pămînt ca sprijin și ca bun tova-

răș în necazurile vieții, numai crucea, apoi tot prin cruce
o să te găsească, Doamne, și tot prin ea o să te hotărască să
faci la un fel cu mine !...

Merse pînă seara și văzu înaintea lui un bordei, după
coșul căruia ieșea fum alb și gros. Se hotărî să mîie aci
noaptea și să ceară ceva mîncare. Bătu în ușă și strigă :

— Bucurosi de oaspete ?

O voce îi răspunse :

— Bucurosi, bucurosi !...

Ion Cepeleac intră și văzu un om cam de vîrsta lui,
sufliînd în foc s-aprindă niște lemne verzi.

— Bună seara, om al lui dumnezeu, zise Ion.

— Mulțumesc dumitale, om al nimului, îi răspunse
gazda.

Ion se miră în gîndul lui de ce îl numește gazda om
al nimului, dar ca să nu-l supere și să nu care cumva să-l
gonească afară, tăcu și binișor se așeză pe vatră.

— Ostenit cum ești, ți-e foame, zise gazda, șezi și
mămîncă... ce-a dat dumnezeu ! Și omul dezveli dinaintea
lui Ion un paner, în care erau felii de pîine și o strachină
de unt alb, proaspăt.

— Dumnezeu ți-a dat bine ție ; pîine și unt.

— Ție nu ți-a dat ? îl întrebă gazda.

— Mie ? Umblă să-mi sufle și cenușa din vatră ! dar,
haida-haida !...

— Împotriva lui să nu cîrtești, că cel mai mare rău
ce-l suferi e plin de cel mai mare bine ce poate el să-i
facă unui om ca tine. După faptă ai și plată !...

— Palavre, bunule prieten ! răspunse Ion. Sînt om
bun și credincios ; sînt om drept și om milos ; dar mi-a
dat atîta rău, că e vai de capul meu !

— Nu cîrti, că mă superi !

— Dacă te superi, tac ; pentru că știu eu bine că să-
tulul nu crede flămîndului ! Și mai știu că nu simți dum-
neata unde mă strînge opinea mea !...

Și Ion tăcu. Gazda lui zîmbi ușor, apoi se încruntă și
începu să sufle în foc. Ion mîncă, și simțindu-se sătul, se
sculă în sus și zise :

— Îți mulțumesc ție, bunule om.

— Mie ? !... și numai mie ?... dar pentru ce ?

— Pentru mîncarea ce mi-ai dat, că eram tare flămînd.

— Mulțumește și lui dumnezeu, că mi-a dat și mie atît cît să găsească să mănînce la casa mea și un om al nimului !... Mulțumește lui întîi, iar nu mie, care n-am nimic de la mine, ci totul ce am sînt de la el.

— Ai cuvînt să-l lauzi, prietene, fiindcă ți-a dat ; și eu am cuvînt să te laud pe tine, fiindcă mi-ai dat ; și pentru ca să fac plăcerea ta, iaca îi mulțumesc și lui... Îți mulțumesc, Doamne !...

Gazda iar zîmbi, dar se ținu, se încrunță și începu iar să sufle în foc.

— De ce arzi lemne verzi, cînd împrejururi-ți sînt atîtea uscături ? îl mai întrebă Ion.

— Ai putea tu să-mi spui de ce moartea ia copilași, nu numai uncheși ?

— N-aș putea, căci poate moartea e o taină...

— Tot astfel nu trebuie să-ți spui și eu de ce arz lemne verzi, cînd în juru-mi sînt atîtea uscături.

Ion tăcu, dar mai apoi întrebă :

— Dar mă găzduiești la tine, ori trebuie să-mi caut adăpost prin copaci ?...

— Culcă-te fără grijă și dormi aci sub paza lui dumnezeu, căci fătul meu, fără ajutorul lui, chiar și la mine ai fi ca și-n culcușul urșilor !

Ion se gîndi și, ca să nu supere gazda, tăcu și, cînd se culcă, se-nchină ca după obicei.

— Te închini ? îl întrebă gazda.

— Da.

— Cui ?

— Hei !... Aceluia care de toți a îngrijit, dar pe mine m-a uitat și m-a părăsit.

Gazda rîse acum și, privindu-l în față, îl întrebă :

— Și unde te duci ?

— După dumnezeu ! Vreau să-l caut, să-l găsesc și să-i spui cîte pățesc... Ei... dar dumitale ce-ți pasă, cînd nu-mi poți cunoaște viața... Tot mie o să-mi găsești vină !...

— Așa e !... Culcă-te și te odihnește, că, de-ai plecat după el, mai va răbdare încă...

Ion se întinse pe lîngă foc. Puse săcurea căpătii și se culcă, închizînd ochii. Somnul îl fură ca la poruncă...

★

Dimineața cînd se deșteptă, se pomeni într-un drum, iar împrejurul lui nici un bordei, și nici o pădure, traista îi era plină însă de pîine și de unt.

Se freacă la ochi, se uită în toate părțile și se miră mai mult, cum de a putut să vie aci adormit... Își aduse aminte că iar a visat, cum gazda l-ar fi deșteptat și cum a plecat la drum cu el. Se vede treaba, gîndi el, că dumnezeu vrea să fie găsit de acei care-l caută cu stăruință și cu hotărîre.

Porni iar înainte.

★

Finul era mare, înflorit, și coasă de om, ori urmă de vită părea că nu-l călcasese. Fluturi și albine zburau pe de rînd și aerul mirosea tot, așa de plăcut, că Ion socoti că s-a apropiat de dumnezeu, fiindcă finul i se părea mai înflorit, mai mirositor și mai plin de albine ca nicăieri altul.

Merse toată ziua.

Seara observă ceva ciudat : luna ce se pusese cînd plecase d-acasă, acum cinci zile, ajunsese plină și pornită în ciupit. După cum știa el, trebuia cam 13—14 zile ca să înceapă ciupitul lunei, iar nu numai cinci zile. Mirat și de asta, se culcă în fin și, cu ochii la lună, adormi. Cînd se deșteptă, soarele se ridicase, și el se văzu în marginea unei păduri. „Doamne !... dar eu și adormit călătoresc spre tine ! ?“... Se miră mult, dar își aduse aminte că același tînăr visat pînă aci, venise în somn iar, îl luase de mînă și pornise cu el tot înainte !... Dibui în traistă, scoase o felie de pîine, întinse pe ea unt alb, îi dete un praf de sare și plecă mîncînd prin pădure.

Se ridicase soarele la ziua jumătate, cînd văzu înaintea lui un alt bordei, iar dinaintea bordeiului un unchiaș cioplind un lemn. Barba unchiașului era mare și albă, părul lung și alb, fața subțire, încutată ușor, dar plină de vine albastre. Se părea că e o față închegată din zăpadă și din viorele fragede de primăvară. Imbrăcămîn-

tea moșului era simplă : cămașă și izmene, brîu roșu și desculț. Ion se opri dinaintea lui.

— Bună ziua, om al lui Dumnezeu !

— Bună ziua, om al nimului, îi răspunse moșul ridicînd ochii la el.

Ion se gîndi iar : ce să însemne asta, de îl numește și moșul acesta tot om al nimului, ca și moșul întîlnit înainte.

— Ia ascultă, moșicule. Toate ca toate, te-oi întreba mai pe urmă ; dar te întreb de asta ; de ce-mi zici și dumneata om al nimului, căci mi-a mai zis unul ; cînd eu ți-am zis : om al lui Dumnezeu ?

— Păi al cui ești tu ? îl întrebă moșul.

— Eu ?

— Tu.

— Stai să mă gîndesc !... Și se gîndi Ion, zicîndu-și : „Să zic că sînt al lui Dumnezeu ? ... dar văzut-a Dumnezeu de mine ?... Lupilor le-a dat păr din belșug... astfel că pe ei cojocul crește întruna și nu se mai rupe ca al meu... Case ?... lor le-a dat cîmpul și codrii cei pustii ; mie o căsuță plină de furnici. Hrană ?... lor le-a dat oile mele și p-ale altora ; mie, și ce agonisesc eu se duce ca praful în vînt ! Ce mi-a dat ?... piele fără păr ; picioare fără copite ; gură fără colți ; mîini fără gheare !... Ei, ei... dar, m-a făcut după chipul și asemănarea lui ?! Bine ! Oi fi mai frumos așa... Dar... noroc, parte pe lume, binecuvîntare, de ce nu mi-a dat ?...“

— Ei, te-ai gîndit ? îl întrebă moșul iar, văzînd că Ion nu e gata să-i răspundă.

— Încă nu, moșule, încă nu !... Dacă ai vrea să gîndim amîndoi, poate că am da mai ușor de rostul adevărat !... Că odată credeam și eu că sînt al lui Dumnezeu. Dar fiindcă traiul meu e un chin și o durere de care am luat nebun lumea în cap, cred că diavoli au sădit iadul primprejurul meu și-au trimis slugile lor să mă chinuiască și... deci, nu mai știu al cui sînt !... al lui Dumnezeu, al dracului, ori așa cum zici dumneata : al nimului.

— Cum omule, te-ai lepădat tu de Dumnezeu ? se miră moșul.

— Nu m-am lepădat eu de el, eu cel slab, ci poate s-a lepădat el de mine, el, cel puternic !... Cine are așa

puzderie de suflete, că nu le mai dă de rost, își poate îngădui să piardă pe foarte multe din grija lui !... și poate mai cu seamă dacă ele rămîn de cîrd !... Că, ce sîntem noi pentru el ?... Nimic !... pe cînd el, pentru noi, este totul, totul !... Eu bănuiesc că el m-a uitat pe mine !...

— Cum așa ?

— Uite așa ; căci ascultă dacă vrei și dumneata viața mea. Și el povesti îndelete moșului cum muncește, cum aleargă și cum toate se duc ca apa pe vad, cum toate îi sînt numai și numai împotriva.

— Și acum unde te duci ?

— Am plecat după el, adică după Dumnezeu, să-l caut, să-l găsesc și să-l rog la față. N-o vrea, mă iau de piept cu el, și-i spui : „Ori tu, ori eu ! Ți-am cerut să mă faci om eu ? Nu ! Păi de ce m-ai făcut ?...“

— Așa am vrut, o să zică el.

— Păi, dacă ai vrut așa, de ce nu m-ai lăsat să trăiesc bine ?

— Păi fiindcă ești prost ! o să zică el.

— Prost ?

— Prost !...

— Păi de ce m-ai făcut să fiu prost ?... Te-am pus eu ?... Te-am învățat eu ?... Nu !... Acum pros-neprost, vezi de mine, că nu-i rost să scapi teafăr !... Ori îmi dai noroc și scapi ori nu-mi dai și... te pierz, dac-oi putea !... Ce sînt eu vinovat ?... M-ai făcut ca să auzi cînd julesc ?... Mi-ai dat viață ? dar astfel trebuia să mi-o dai ? Ia-o ! De-așa viață, de așa dar, plin de țințari, de dureri, de cîte și mai cîte rele, mă lipsesc !...“ Și, dacă n-o vrea să facă cum l-oi ruga, ce-o fi o fi : mă iau la omoranie cu el, căci mi se pare că eu am dreptate !

— Tu ? Și cu ce să te iei la omoranie cu el ?... îl mai întrebă moșul zîmbînd.

— Uite ! Și el arată săcurea. Moșul zîmbi și-i răspunse :

— Crezi c-o să poți cu asta să te bați cu el ?...

— Oi putea, n-oi putea, eu îmi fac datoria : mă lupt pentru dreptul meu și am să fac totul ce-oi putea. Întîi am să-l rog cu binișorul ; apoi să-l iau mai cu restul, și apoi, de n-o vrea și n-o vrea, cu lupta !... Și trebuie-trebuie ! De m-o pierde ! noroc bur !... scap de toate !

— Eu te sfătuiesc să te-ntorci îndărăt. Dumnezeu e bun și n-o fi el de vină pentru traiul tău.

— Dar cine ar putea să fie ?

— Singur tu și poate și ursitoarea ta. Ia seama că Dumnezeu a avut o grijă mai deosebită pentru tine !... În locul părului, ce crește belșug pe dobitoace, și care se umple de gunoaipe cu picioare, ți-a dat mintea ! În loc să-ți dea copite ca la boi, ca să te socotești mereu încălțat, Dumnezeu ți-a dat mintea ! În loc să te lase a te hrăni cu ce-i găsi, resturi, hoituri, ca unii ciini, și ca unele fiare, Dumnezeu ți-a dat mintea !... Și știi tu ce e mintea ?...

Ion. Cepeleac se uită în ciudat la unchiaș și-i răspunse :

— Vai moșule, moșule, și ce să fac numai cu mintea ?

— Să-ți faci tot ce-ți trebuie să trăiești bine, omule !...

— Moșul, moșule... ai uitat vorba aia : decît un car de minte, mai bine un dram de noroc !?... Moșule, și dracu are minte, căci se arată foarte dibaci în a-și bate joc de oameni, dar tot în iad se prăjește cu mintea lui. Și minte am și eu... dar țințarii, muștele și furnicile, tot pe mine mă ciupesc !... Și minte am, că mă pricep cum să-mi fac cojoc, cum să-mi înșir opinci, cum să-mi zidesc casă și cum să ar pămîntul... Dar dacă nu vrea sfîntul, șoarecii îmi rod cojocul, ciinii îmi rod opincile, lăcustele îmi mănîncă sămănturile, iar apa vine să-mi dea casa jos. Vezi dar, că eu am nevoie de binecuvîntarea lui, ca să nu mai aibă putere relele asupra mea. Am plecat să-l găsec și să-i spuî tot răul, așa cum ți-l spusei și dumitale, și să-l hotărîsc să facă la un fel cu mine. De n-o vrea, și n-o vrea, mă iau la bătaie cu el, că el e vinovatul ! Îmi trebuie norocul, adică binecuvîntarea lui, că, numai cu mintea singură, mă prăpădesc !...

Moșul păru că se întristează și începu să se roage.

— Vai de mine, tăicuță ! Zi, cu bună seamă vrei să cauți pe Dumnezeu și să-l tai ?

— Da, moșule, ăsta mi-e gîndul. Sînt sătul de suferințe și de rele. Pricina vieții mele aspre nu o găsec nicăieri în viața mea. El trebuie să fie vinovatul, numai el.

— Tăiculiță, dar dacă o fi și ursitoarea de vină ! ? zise moșul.

— Ce-mi pasă dacă ar fi ursitoarea de vină !?... De ce lasă femeia de capul ei ?... Nu știe el ce e femeia fără stăpîn ?... Femeia fără bărbat e ca și un cal despicat ! Pe socoteala femeii trebuia să mă lase el pe mine ?...

— Nu vorbi rău de femeie... ea, ca mamă, ți-a dat viața trupului ; ea ca nevastă îți dă liniște sufletului, și ea ca ursitoare, poate să-ți dea și viața veșnică !... îi răspunse moșul.

— O fi și așa !... Dar nu pot să nu mă răzvrătesc împotriva regulii aceleia, de a sădi un cais într-o groapă cu bălgar, și de a sădi veșnicia unui suflet într-o prăpastie plină de răutăți, de ispite și de dureri !... Au pus-a Dumnezeu nemurirea în carnea satanei și ne-a pretins s-o luăm și s-o avem numai dacă vom putea s-o smulgem d-acolo ?... Nu-nțeleg ! Cît despre femeie, dacă ea ne sădește viața, dacă ea ne-o greșește, tot nu e ea vinovată, așa rău, ci este tot el !... Femeie !... Ursitoarea aia, cu poale lungi și minte scurtă, ce face cum o taie capul, ori el, care e duh cu minte, și care l-a dat slobod, să-ncurce lumea după placul ei ?...

— Măi om ciudat, începu moșul mai blînd, viața după pămînt este o durere mai tare ori mai domoală, dar este o durere. Și durerea e o taină ce nu ți-e dat s-o pricepi acum, și nici mie să ți-o explic, ca să nu mai fie taină !

— Pentru ce să n-o pricep ?... Pentru ce taină, cînd gîndul meu se deșteaptă și poate privi adevărul în față ?... Nu m-aș plînge de cele ce ar trebui să pătesc pentru îndreptarea mea și poate nu m-aș plînge cunoscînd taina.

— Și totuși, prea te plîngi !... Tu nu știi că taină e și viața după acest pămînt ! Uită-te însă și vezi că pe de rînd pe el e semănată durerea, și-n bordei ca și-n palat. De te-ai duce încolo spre miazăzi, o să dai de cald, din ce în ce mai cald. N-o să ai nevoie de haine groase, o să gîndești tu. Fructele d-acolo sînt dulci și sățioase... O să mai zici : iată raiul !... aici e de trai !... Dar nu e așa omule ! Acolo sînt țințarii frigurilor galbene, muștele cele mai omorîtoare ! Vampirii cei mai lacomi ! Fiarele cele mai crude și mai însetoșate de sînge ; iar ierburile

chiar, sînt și ele pline de spini, de aspide otrăvitoare, de scorpii și de șerpi !...

Și, de ai fi acolo, ai gîndi încolo, spre mieznoapte, o să fie mai bine, că o să dau de țînțari mai puțini, de muște mai puține, de șerpi mai fără otravă... Dar de te-ai duce și acolo, spre mieznoapte, o să vezi alte răutăți !... Acolo : gerul mare. Nevoia de haine groase îți va răsări în minte, iar hrana o vei găsi și cu mai mare trudă !... Și oriunde te-i duce astfel pe pămînt, vei găsi viața pusă în școala suferinții, tocmai ca să se desăvîrșească, iar nu ca să se piarză ! Înțelegeți tu durerea ? O suferi, dar n-o înțelegeți, pentru că ești făcut așa să n-o-nțelegeți cît vei trăi pe pămînt. Întoarce-te dar îndărăt, lîngă nevasta și lîngă copiii tăi și lasă în pace pe Dumnezeu ! El e bun, e cel mai bun dintre toate bunurile, și tot el a rînduit ca binele să-l simtă cineva după măsura faptelor lui bune. Îndură-ți ursita cu gînd bun spre el și fă îndărăt, căci multe ai suferit și cu multe are să te bucare el !...

— Eu moșule, să mă întorc îndărăt ?... întrebă Ion.

— Tu, omule.

— Ehe-hei, moșule, cu vorba nu se face ciorba !...

Și numai cu povața nu se ține viața !... N-am plecat de vrîun trai bun, și-am plecat de trai ne-bun. N-am plecat de bogăție, ci-am plecat de sărăcie. Am muncit și-am răbdat tot, dar acușia nu mai pot ! Am copii și am inimă !... Trebuie să-mi hrănesc copiii... și cu munca mea văd bine că nu pot !

— Ți-a murit vreunul ?

— Nu mi-a murit !... dar cum îi cresc ?... Mi-e milă de obrații lor galbeni !... Dacă el nu i-a văzut, ca să-i îndrăgească și să-i milească, eu îi văd, îmi sînt dragi și mă duc la el, pentru ei !... Văz că-i ții partea... Spune-mi mai bine, dacă știi, mai e mult pînă la el, că am să-l judic...

— Întoarce-te, fiule, îndărăt !... Gîndul ăsta al tău poate îl supără, zise moșul.

— Supere-l... Eu destul m-am supărat.

Moșul se descheie la gît, își arată gîtul slab, și zise :

— Fiule, de vrei să nu te întorci îndărăt fără nici o ispravă, uite, taie-mă pe mine !...

— Pe dumneata, moșule ? se miră Ion.

— Pe mine, fiule.

— Dar ce crezi, moșule, că eu sînt măcelar de oameni ? Crezi dumneata că am secure și mîini, ca să mă fac ucigaș de oameni ?

— Păi dacă tu vrei să tai pe Dumnezeu, dar încă pe oameni, zise moșul.

— Păi pe Dumnezeu e altceva. El m-a făcut pe mine fără de noroc... Cu dumneata n-am a împărți nimic !

— Fiule, pentru ca să scape Dumnezeu, vreau să mor eu în locu-i...

— Ai fi vrînd, dar nu sînt eu prostul ăla ce-l socoți dumneata. Nu tai eu pe Neacșu pentru Vladu, și nici pe un hodorog de unchiaș, pentru un coșgogeamite Dumnezeu !... Hm !... I-auzi ce uncheaș !... Să se dea el jertfă pentru Dumnezeu !... Foarte frumos din parte-ți... Dar eu nu caut răzbunare pe oricine ci caut dreptate de la cel ce poate să mi-o dea Asta vreau !... Rămii sănătos, moșule !... Rămii sănătos.

Și Ion porni înainte. Moșul însă se ținu după el și începu să-i spuie :

— Măi fiule, fă-ndărăt !... Taie-mă pe mine, că eu sînt... Dumnezeu !

Ion Cepeleac se opri în loc, se miră, se închină și porni înainte, zicînd :

— Fie, că și eu n-oi fi tocmai zdravăn, fiindcă am plecat să-l găsesc și să-l tai, de n-o vrea să-mi schimbe viața ; dar nici dumneata, moșule, nu ești botezat în apa toată, de spui așa tronc că ești Dumnezeu !... Parcă Dumnezeu ar sta în bordei și-ar ciopli la lemne ! Priccep eu că vrei să mă-nșeli, ca să scapi pe Dumnezeu ! Rămii sănătos, că nu cu palavre d-astea o să mă înșeli pe mine !

Plecă cu capul pe sus, iar moșul rămase pe loc, dus în gînduri.

Merse Ion înainte.

Seara căzu jos, ostenit, în marginea pădurei.

Înainte de a cădea începea un cîmp pustiu, fără de iarbă, fără de pomi, ci numai plin de nisip uscat, mărunt și arzător.

Ion se uită în toate părțile, scoase piinea și untul din traistă, mîncă, se gîndi să se închine ori nu, și, nu se mai închină.

Adormi apoi cu ochii la stele...

*

Dimineața Ion se deșteptă tîrzior, dar acum era tot pe locul pe care se culcase seara. Tînrul ce venea obișnuit în vis și mergea cu el, nu mai venise. Ion Cepeleac căzu pe gînduri, pricepu că a rămas pe loc, fiindcă nu s-a închinat, dar apoi zise : „și cu crucea lui și fără crucea lui, omul hotărit tot ajunge unde și-a pus în gînd“. Se sculă și porni tot înainte. Merse el greu prin pustia nisipoasă, și plină de dogoare. Pe la prînz, iacă zări înaintea lui un țigănuș, cu dinții albi în gură, cu pielea neagră, cu ochii sticloși în cap și cu un păr creț și negru ce-i umplea aproape tot trupul...

Ion se crezu ajuns iar în preajma lumei și zori să se sească pe țigănuș, care se făcea că merge înainte, dar alene.

— Ei hei, măi țigănico... bun noroc ! zise Ion Cepeleac.

Țiganul se uită îndărăt, se opri și răspunse :

— Noroc, rumânico, noroc.

— Da-ncotro mergi, coțofană ?

— Iaca la dracu, rumânico.

Ion se puse pe rîs, și țiganul rîse și el.

— Dar adică, dracu se găsește și p-aici, mă ? întrebă Ion în batjocură.

— Se găsește, rumânico, se găsește... din ce bucate lipsește sarea și din ce loc jupîn Cornea ?...

— Și la ce ai plecat tu la dracu !...

— Am plecat, iacata, să-l tai !... Cînd am sare, n-am mălai ; cînd am și mălai și sare, n-am nici foc și nici căldare. Ca să am și eu de toate, ori ce-aș face, nu se poate !...

— Te cam lovești cu mine, răspunse Ion...

— Dar tu unde mergi, rumânico ? întrebă țigănașul, mergînd acum la umăr cu Ion.

— Merg și eu tot încoace.

— Adică tot la dracu ?... Tiii... da ce bine !... Atunci să mergem amîndoi tovarăși... Amîndoi o să-l găsim numaidecît și o să-l facem mici fărîme !...

— Să mergem ; dar eu nu merg la dracu...

— Da unde, mă, rumânico ?...

— Eu merg la... dumnezeu !

— Adalee !... făcu țiganul... Da ce să caute ala pe pămînt, mă ?... Nu știi tu că ala este în ceartă cu dracu pentru stăpînirea pămîntului ?... Se judică amîndoi de la Adam și tot n-au sfîrșit !... Aici este stăpîn dracu !... Și, de ai ceva de lăcrămat, apoi la dracu trebuie făcută lăcrama... Eu barim știu bine și la el mă duc.

— Nu se poate, mă țigane... Pămîntul e al lui dumnezeu... Și dumnezeu trebuie să fie și p-aici !

— Iaca, găsești-l tu !... se strîmbă țiganul la Ion !

— Mai bine, mă țigănico, dacă cunoști drumul pe aici, hai să mergem pe unde o fi mai d-a dreptul... ori zici așa, și mergi și tu tot ca mine, în bobote ?

— Cunoasc drumul... dar că ăla să fie p-aici, nici po-meneală.

— Și-ncotro stă dracu, mă țigănico, mai întrebă Ion mirat.

— Încolo... și arată cu un deget spre apus și cu altul spre răsărit.

— Nu se poate mă, zise Ion. Dinspre apus viu eu și, deși e rău al dracului p-acolo, dar tot n-am găsit pe dracu... O fi stînd încolo... și arată spre răsărit.

— Asta nici eu n-o știu, răspunse țiganul. Se poate să fie și așa... Dar tu faci rău de nu mergi la dracu !

— Eu merg la dumnezeu.

— Și ai plecat încoace ?

— Am plecat.

— Și ai semne că o fi încoace ? rîse țiganul.

— Am văzut pînă aci fața pămîntului mai frumoasă, iar oamenii, cîțiva ce i-am întîlnit, au fost mai buni.

— Ha !... Ha, ha !... Atunci dracul meu stă cu hăla al tău vecini !... Că eu știu bine că și nenea dracu tot p-aici își cîntărește coada... Cît despre hălălalt, nici nu l-am văzut.

— Hai la drum, țigănico.

— Hai de tovarăși, rumânico !

Și merseră amândoi vorbind și povestind despre viața lor.

*

La prânzul cel mare, Ion băgă mâna în traistă să scoată pîine și unt, dar nu mai găsi nimic; îi pieriseră. El se uită bănuitor la țigan. Țiganul mergea nainte fluierînd.

— Ia ascultă, mă țigănico... adică nici p-aici nu ți-ai pierdut năravul?

— Cum să-l pierz, rumânico?... Nu știi că năravul din fine n-are lecuire?

— Știu, dar trebuia să-mi furi toată pîinea?

— Eu să-ți fur pîinea!... se miră țiganul.

— Tu, că eu nu mai găsesc nici fărimitură.

— Eu nu ți-am furat nimic, rumânico.

— Măi, dar pîinea mea unde e?

— Nă-i fi avut-o.

— Eu mă, țigane?

— Tu mă, rumâne!

— Măi țigane, bagă de seamă, că nu prea știi mult de glumă... Scoate pîinea, că nu e bine să furi, îi zise Ion cam restit.

— Ași, nu e bine să furi... Ce-a muncit altul o vară, tu îi poți lua într-o seară!... E bine, mă, e bine, da, numai să nu te prinză hoțu de păgubaș!

— Măi țigane!...

— Ce măi, române?...

— Scoate pîinea, că mi-e foame și-ți dau și ție din ea.

— Rumânico, fii cuminte, ca nainte, nu fi prost pe cum ai fost! Mă faci hoț, așa din gînd, fără să mă prinză furînd?...

— Iată cioroiul cum s-a apucat să mă judece!... Ce mă, nu știu eu ce-am avut în traistă?

— Și, dacă îi fi știut, trebuie să-ți împlinesc eu ce-î fi pierdut din ea? răspunse țiganul.

— Dar traista mea nu e spartă; tu nu vezi că e bună?

— Și, dacă văd că ți-e traista bună, trebuie să-implinesc eu ce ți-a pierit din ea?

— Stai să te caut.

— Traista mea e goală, uite-o!...

Ion se uită și nu văzu nimic în traista țiganului.

— Mi-ai mîncat pîinea, cioară!...

— Ha-ha-ha!... Crezi că eu fac parte din numărul celor care nu muncesc nimic, dar cu dibăcie se-ngrașă de plesnesc din munca tuturilor!... Ha-ha-ha...

Hoțu neprins e negustor cinstit, rumânico!...

— Mă, adică merge pe furate?

— Zău dacă nu e pe furate!... dar eu n-am furat!...

Ion se gîndi și apoi zise:

— Ți-o fi fost foame, îți crez; dar trebuia să-mi ceri! Acum, fiindcă tot trebuie să mergem tovarăși, te rog să mergi ceva mai departe de mine... Uite, mai pe colo... Și-i arată cu mîna ca o trăsură de loc.

— Merg și p-acolo! Și țiganul se depărtă.

Ion mergea cu capul în jos, flămînd, însetat și dus pe gînduri, că de ce se mai întilni și cu pacostea asta de țigan, cu care nu se știe ce o să pață la noapte, cînd o trebui să doarmă. L-o omorî, ori numai l-o fura; și într-un fel și într-altul, tovarășia cu el la drum nu e lucru bun, se gîndea Ion.

*

Merseră pînă după nimiez. Ion era cu trupul learcă de sudoare, cu gîtul uscat de sete, cu limba înclieată și ajunsă ca o așchie în gură. Într-o vîlcea, Ion dădu de un izvor. Pe unde mergea țiganul, Ion mai văzu și un pomișor, cu frunzele late și stufoase.

Se aplecă Ion și bău apă, să-și umezească limba, să-și ude gîtul, să-și potolească setea și foamea. Cînd se ridică, văzu pe țigan făcîndu-i semne cu mîna, să fie încet și cu băgare de seamă.

— Ce e? îl întrebă Ion.

Țiganul îi făcu iar semne.

Ion plecă într-acolo și care nu-i fu mirarea cînd văzu la umbra copacului, dormind un om gras, bine îmbrăcat, și lîngă el, o cămilă însămărată, ce mîncă frunze din pom.

— Încet, șopti țiganul. Hai să dăm o muche de săcure stăpînului și să luăm noi cămila, cu toate bogățiile.

— Ce, ești nebun? zise Ion.

— Nu sînt nebun deloc, răspunse  iganul...  n sa-mar... uite aici, are numai aur !... Aici numai mătăsuri  i purpură !... dincoace, p ine, unt, poame  i vin negru !...  i  iganul arătă pe rind cele ce spunea. Tu ai săcurea... Eu sînt cu mîinile goale... Apropiete-te încet,  i... dă-i cu săcurea peste g t, ori drept în cap !... Toată averea asta, rămîne a noastră ! Sc p m de sărăcie. Nimeni nu ne vede !... C mpul e pustiu !... Haide !... Apropie-te  i d  zdravăn !

— Să omor eu om ?...  ntreb  Ion mirat.

— Ah, ce prost ești ! scrișni  iganul... Nu e vreme de vorbă lungă, dă-i iute şi tare !...

— Nu dau mă... nu pot...  i răspunse Ion  nciudat.

— De ce ?

— Mi-e milă !...

— Ah ! tâmpitule !... Ad săcurea să dau eu !...

— Săcurea mea !?... Nu dau eu săcurea mea, ca să faci tu omor cu ea !...

— Nu vezi, z p citule, că are bani, bani mul i !... E un tr ntor bogat, unul ce din fur iaguri  i-a  ngr sat burta şi din sudoarea altora şi-a str ns aurul !... Acesta e din clasa celor care nu muncesc, dar care prin dibăcie, prin reguli ho e ti, face aşa, ca munca tuturilor, a celor din gloată, să intre în punga lui. Gloata geme, gloata piere, el se-ngr s  de  edere, pînă c nd de  m-buibare îl ia dracu la spinare !...

— Nu  tiu de unde  i-a str ns starea ; o fi  tiind dracul, o fi  tiind dumnezeu, săcurea mea n-o dau să-l omori !...

 i Ion se depărtă fricos.

Negustorul dormea cu horc neli  i cu fața în sus.

Țiganul se g ndi, se-ncruntă  i apoi deodată dezlegă cămila.

— Atunci tot să furăm cămila.  mp r im totul. P n  într-un ceas, ajungem la pădurea dinspre apus, că merge iute cămila pe nisip.

— Dar dacă ne prinde ?  ntreb  Ion  ncet.

— Cum o să ne prinză ? El pe jos şi noi călări !

—  i trebuie să fiu şi eu tovarăș la furat cu tine,  igane ?

— Ah, prost ce ești... Vin încoa  i ține !

C nd mișcă  iganul cămila din loc, un pachet se des-prinde  i căzu jos.

— A căzut un pachet cu aur, zise  iganul. Ia-l şi sui-te sus... Ia-l, ia-l !...

Ion lu  pachetul de jos cu mare caznă, fiindcă pachetul era greu. Tocmai atunci negustorul deschise ochii  i începu să strige :

— S ri i, hoții !...

Ion azv rl  pachetul jos, dar  iganul fu l ng  el să-l îndemne :

— Dă-i, d -i, d -i cu săcurea !... că face gură şi-l aude cineva !... Izbe te-l cu t i ul !... izbe te-l !...

Ion nu-l ascultă  i o rupse la fugă cu  iganul după el.

— Ad săcurea să-l omor eu, că uite-l, vine după noi ! mai zise  iganul.

— Fugi, aoleo !... Cin mă puse ! se văită Ion. Pălăria  i sări din cap şi el se lipsi de ea  i o lăsă jos,  i fugea c t putea,  in nd săcurea în m n . Țiganul fugea în urma lui spun ndu-i mereu :

— Auzi-l cum strigă, auzi-l !... Acum, călare pe cămila, ne urm re te !... Vezi ce-ai făcut, prostule ?

Suiră dealul v lcelej  i începură să fugă pe c mp. Negustorul acum alerga pe alături de ei, strig nd : „hoții, s ri i, hoții !“

Odată se pomeniră ajunși în fața altei v lcele, iar pe coasta ei o trupă de soldați făcea instruc ie aproape de niște corturi albe.

— Am p tit-o ! zise  iganul. Acum ne prind !...

— Vai de mine ! se văită Ion.

Negustorul striga :

— Puneți m na pe aceia, oameni buni, că mi-au furat o pungă cu nestimate !...

— Auzi cum minte ! se văită Ion. Vai de noi şi de noi !...

— Nu minte,  i răspunse  iganul, căci punga cu nestimate uite-o, am azv rlit-o eu în traista ta pe c nd fugai ! Eu n-aveam unde-o pune.

Ion, cum auzi, lep d  traista jos şi fugi mereu. Soldații, însă, puseră armele la ochi, iar căpitanul lor strigă :

— Sta i pe loc, ori tragem !

Ion se opri tremurînd. Țiganul îi șoptea :

— Ține-ți firea... Și să mă lași pe mine să vorbesc întâi. Că-n lume dreptatea nu e a dreptului, ci a celui hoț și dibaci !...

Căpitanul veni cu cîțiva soldați lîngă el. Negustorul cu cămila, descălică și el.

— Uite, domnule căpitan, începu negustorul, acești oameni au încercat să-mi fure cămila, iar de sub cîngătoare mi-au furat punga cu pietre scumpe ! Am strigat la ei să mi-o lase, și ei fugeau de zor.

Căpitanul se-ncruntă și întrebă :

— Care crezi că ți-a furat punga ?

— Punga mi-au furat-o adormit, dar, cînd m-am deșteptat, am văzut pe cel negru ținînd cămila de frîu, iar pe cel alb, în brațe cu un pachet de aur...

— Nu e adevărat, începu țiganul. Negustorul acesta nu e negustor, ci e bucătar al boierului meu, d-aia este așa de gras : mîncă el bunul bucatelor. Eu și cu stăpînul meu ne odihneam la izvorul din valea cealaltă.

Cămila stăpînului meu, era legată de pom. Stăpînul meu, acesta, dormea la umbră, iar eu, încolăcit la picioarele-i, ca un rob nemernic ce-i sînt. Hainele stăpînului meu erau puse la cap, fiindcă de arșiță, i se făcuse tare zăduf. Acest bucătar al nostru, om din satul nostru și luat în serviciul stăpînului meu, a făcut în capul lui drăcescul plan, să jefuiască pe stăpînul meu, aici în pustie. A îmbrăcat hainele stăpînului meu, iar apoi s-a dat la plan cu mine, să omorîm stăpînul. Eu, deși-s țigan, dar sînt rob cinstit și n-am primit să-miucid stăpînul. Atunci bucătarul, de teamă, sau simțindu-vă pe d-voastră aici, a încercat întâi să ne ucidă cu baltagul cela de la coburii cămilei. Stăpînul meu, mai nevoiaș, deși i-am zis să se apere cu săcurea ce i-am dat-o eu din mînă-mi, el n-a vrut, și spăimîntat a rupt-o la fugă, iar țilharul de bucătar a început să facă el pe stăpînul și să strige ca să-l auziți : „hoții“, fiindcă vă vedea pe dumneavoastră. Vedeți, domnule căpitan, ce noroc pe noi, că altfel, țilharul ăsta, cine știe se ne-ar fi făcut mie și stăpînului meu, aici în pustie !...

Negustorul rămase cu gura căscată la asemenea vorbe și, după ce-și veni în fire, răspunse :

— Mint, domnule căpitan, mint, mint ca niște nerușinați... Eu sînt negustor și cămila este a mea, ce tot îmi zic ei bucătar ?...

— Crezi c-o să-ți crează obrăznicia domnul căpitan ?... Păi ce e boieresc ori negustoresc în tine ?... Oare nu din bucăți ești tu așa de gras ?... Apoi, cum nu ești bucătar ?... Dar frica ta, îngălbeneala aceea, nu spune îndeajuns că ai vrut să fii hoț, dar ai feștelit-o ?... Dezbracă-te, nemernice, și ia pildă de cinste de la un țigan !... Nu vezi cît de mult mi-ai îngrozit stăpînul, de nici nu mai poate să vorbească !...

Căpitanul se uită crunt la negustor.

— Ce-nseamnă îndrăzneala asta ? îi zise căpitanul.

— Dar nu sînt bucătar, domnule căpitan... Cămila este a mea ! se apără negustorul.

— Minte, domnule căpitan ! strigă țiganul. Cu ce dovedește el că este a lui cămila și nu a stăpînului meu ?... Și, adică, ce zor aș avea eu să mint ?... Îmi dă libertate stăpînul meu ?... Atît ar mai lipsi, să credeți cinstit pe o slugă hoată, care a vrut să-și ucidă și stăpînul !...

— Dezbracă-te, îi porunci căpitanul.

— Dar sînt hainele mele, domnule căpitan ! Se poate !... Cel negru e hoț și minte și pentru cel alb. Nu credeți hoții... Eu sînt negustor neam de neamul meu !...

— Credeți-l pe el, domnule căpitan, și porunciți stăpînului meu să-l urmeze ca rob, atît ar mai lipsi... că țilharul ăsta de bucătar, are atîta îndrăzneală, de-mi vine să-i crăp capul, ori să mă strîng de gît singur.

— Dezbracă-te, îi reptă iar căpitanul.

— Domnule căpitan...

— Nici o vorbă !

— Sînt negustor... Ei sînt hoții !...

— De stăruiești în hoția ta, pui de te împușcă ! se resti căpitanul. Dezbracă-te !...

Negustorul începu să se dezbrace de haine.

Ion venit în fire din spaimă, cu mîna dreaptă în sus și tremurînd, începu plin de sfială :

— Nu e drept, domnule căpitan, ce faci...

— Vrei să-i lași lui hainele ?... Treaba dumitale, lasă-i-le ! zise țiganul.

— Cum nu e drept ? îi lași hainele ? îl întrebă și căpitanul.

— Păi dacă sînt ale lui, domnule căpitan ?... Negustorul e negustor sadea... Cămila este a lui, hainele ale lui și toată bogăția tot a lui, spuse Ion mai cu îndrăzneală.

— Atunci voi sînteți hoții ? întrebă iar căpitanul.

— Ai nebunit stăpîne ? îl întrebă țiganul zguduindu-l de umeri. Vrei să-ți crează nebunia și domnul căpitan și să dai de dracu ? Eu, ca eu, sînt învățat cu bătaia, rabd și douăzeci și cinci, dar tu, cum ai rămas slab din boală, p-aici rămii, te slutește !...

Ion vorbi iar, cu mîinile amîndouă ridicate.

— Țiganul e hoț ; eu sînt om cinstit. M-am găsit pe drum cu el și am pornit de tovarăș...

— Nu e adevărat !.. Vai ! iar mi-a înnebunit stăpînul ! se vaită țiganul. Boala tot nu i-a trecut !...

— N-am înnebunit, domnule căpitan... Am pornit de tovarăși, și pe drum mi-a furat pîinea din traistă... Așa om cinstit e idolul ăsta de cioroi ! spuse Ion.

— Dar nu e toată întregă pe cămilă ?... Uitați-vă, domnule căpitan, vorbi iar țiganul.

— Taci, se răsti căpitanul.

— Și, dacă mi-a furat pîinea, l-am gonit de lîngă mine. A întîlnit negustorul și mi-a făcut semn să viu unde era el. Nu știam ce e acolo și m-am dus. Acolo am văzut negustorul, iar el îmi spunea să omorîm negustorul și să-i luăm banii, dar eu n-am vrut.

— Săracul meu stăpîn, tare s-a prostit ! oftă țiganul.

Căpitanul iar se răsti să tacă țiganul.

Ion urmă :

— El a dezlegat cămila și, fiindcă picase jos un pachet, mi-a zis să-l ridic. Ideea de hoție nu știu încă dacă mi se înfipse în cap. Atunci negustorul a deschis ochii și ne-a văzut. A început să strige, iar noi să fugim. Să stau în loc mi-a fost frică, că pînă să-nțeleagă că nu sînt hoț, îmi dă una în cap și mă omoară. Țiganul însă îi furase mai înainte punga cu pietre scumpe și o azvîrlise fără să prind de veste, în traista mea. Acesta este adevărul în tot lucrul ăsta ciudat...

— Așa este, așa este, spuse și negustorul.

— Domnule căpitan, începu țiganul. Văd că am ajuns să apăr drepturile unui stăpîn mai înnebunit și de spaimă !... Stăpînul meu e nebun !... Bucătarul acesta e un tîlhar și jumătate ; eu, un biet rob cinstit și în primejdie să mă tulnesc și eu... Ia întrebați pe stăpînul meu, dacă este zdravăn, dacă s-a vindicat de tot de nebunie, unde a plecat, dacă mai ține minte barem acest lucru ?...

— Unde ai plecat ? îl întrebă căpitanul pe Ion Cepeleac.

— Domnule căpitan, zău de mă simt nebun, ori hoț, mă simt zdravăn și cinstit. Țiganul, ca să-și scape pielea de bătaie, minte atît de cu îndrăzneală, de face pe negustor tîlhar, și pe mine nebun !... Așa e, cum spunem noi, nu cum spune el.

— Ce înseamnă asta, țigane ? întrebă căpitanul.

— Păcatele mele, domnule căpitan, că eu n-am mai văzut așa nebun, care să pară așa de zdravăn !... Da nu spui stăpîne că ești hoț încai ?...

— Păi nu sînt, dar așa spune !.. răspunse Ion.

— Păi știu eu că nu ești hoț, dar zăpăceala asta ce-nseamnă ? Întrebați-l, domnule căpitan, unde se duce, mai ține minte ?...

— Unde te duci, domnule ? îl întrebă căpitanul pe Ion.

— Dar nu mai mă domni, domnule căpitan, că eu sînt Ion Cepeleac, că-și ține copiii cu dovreac, fiindcă sînt om sărac... Am plecat să găsesc pe Dumnezeu !... Traiul meu e greu de tot. Muncesc pînă nu mai pot, și sărac tot mă găsesc... Apoi multe alte rele vin să-mi facă zile grele... Vreau să caut pe Dumnezeu, să-i vorbesc și să-i cer un trai mai bun. Dacă o vrea, atuncea bine, dacă nu, mă iau la bătaie cu el și l-oi răzbi : îl tai, m-o răzbi : mă taie !...

— Auziți, domnule căpitan ?... începu țiganul. Minte de om zdravăn mai e asta ? Să taie el pe Dumnezeu ?... În loc să spuie că merge acasă ; că vine de la tîrg, unde a desfăcut marfa, i se năzărește prin cap că e om sărac, că mănîncă dovreac și că a plecat să taie pe Dumnezeu !... Și se mai găsi și sluga asta necredincioasă, să-l des-

poaie acum de toate, ba să ceară și ajutorul dumnea-voastră, făcându-vă să-i dați dreptate!... Eu nu mai am ce face... Cu nebunu nu e de-nțeleș!

— Măi omule, începu căpitanul... unde mergi tu cu bună seamă?...

— La Dumnezeu, răspuse Ion.

— Și ce să-i faci?

— Am spus gândul meu; de nu mi-o schimba traiul, să-l tai!...

Căpitanul rîse și zise:

— Zdravăn nu mai ești, omule!...

— Sînt zdravăn, domnule căpitan!...

— Ai fi, dar nu crez eu!

— E zdravăn, domnule căpitan, zise negustorul, nu-mai țiganul e hoțul.

— Tu taci!... Soldați!... Puneți bucătarul jos, și dați-i la tălpi, cincizeci de lovituri! Și de mai vorbește, încă cincizeci.

Soldații se repeziră și puseră mîna pe negustor și-l trîntiră jos.

— Domnule căpitan, nu băteți negustorul degeaba!... Eu sînt hoț; da el, săracu, n-are nici o vină! zise Ion.

Căpitanul rîse și spuse:

— Ești hoț mare!... te și cunoști!... Băietе cum te cheamă?

— Asmodie, domnule căpitan, răspuse țiganul.

— Ei bine, Asmodie, băietе, suie-ți stăpînul sus, ia cămila de frîu, și du-ți-l acasă. Și pe hoțul ăsta nu-l mai îngădui lîngă tine.

— Prea bine, domnule căpitan, zise țiganul.

— Să iau eu cămila omului, domnule căpitan? întrebă Ion.

— S-o iei.

— Păi asta dreptate este?

— Dreptate!

— Păi nu e a mea, domnule căpitan, eu sînt Ion Ce-pleac!... nu negustorul!... începu Ion din nou...

— Lasă, lasă, că o să-ți treacă acasă!...

Negustorul, cu picioarele prinse între două lemne, trîntit pe spate, era bătut la tălpi de către soldați și se văita ca în gura șarpelui.

— Domnule căpitan, dacă băteți un om nevinovat, băteți-mă și pe mine.

— Nebunii nu se bat! răspuse căpitanul.

— Țasta e adevărul, domnule căpitan?

— Țasta e!

— Nu e, domnule, nu e!... Adevărul îl faci cum crezi dumneata, el, însă, e cum îți spui eu!

— Suie-l, suie-l sus, Asmodie băietе... Și îngrijește cinstit de bietul om! Se-ntîmplă și zăpăceli d-astea! Omul nebun toți îl vād, numai el nu se vede și nu se cunoaște!...

— Datoria mea, domnule căpitan! răspuse țiganul și se duse lîngă Ion; dar Ion se uită în sus la cer și apoi la țigan...

— Dă-te la o parte, cioară, că hoț cu sila nu mă poți face! Dă-te la o parte, că apoi îmi fac eu dreptate singur! și ridică securea.

— Mă taie, domnule căpitan!...

— Ferește-te, că nebunul nu știe, dar i-al cu binișorul, Asmodie... Soldați, mai dați zece bucătarului, să se ducă, și, îndărăt la treabă... Așa Asmodie, băietе, vezi de el, cu binișoru... Poartă-te cinstit și bravo ție!

— Să trăiți, domnule căpitan! zise țiganul.

Căpitanul plecă cu soldații spre corturi.

Ion rămase cu negustorul și cu țiganul.

— Ce e asta? cioară spurcată, îl întrebă Ion.

— Dibăcie rumânico! îi răspuse țiganul.

— Ah, ah!... mă ustură inima de loviturile la tălpi! se văită negustorul.

— Păi de, dracu te punea să strigi hoții... Acuși șterge-te pe bot, că a noastră e cămila! îi răspuse țiganul chicotind de rîs.

Ion făcu semn negustorului să-i urmeze.

Porniră citeștrei spre soare răsare.

★

Merseră ei o bucată bună de drum. Negustorul oftînd de durere și de pierderea averei, iar Ion dus pe gânduri.

— Acuși, că judecata ți-a dat dreptate, tot nu iei cămila s-o împărțim? îi zise țiganul.

— Știu eu, făcu Ion, uitîndu-se să vadă dacă s-a depărtat mult de căpitan.

Suiră pe un deal și porniră pe cîmp.

Soarele se apropia de apus. Căpitanul rămăsese în vale departe cu soldații. Ion vorbi :

— Na-ți, măi omule, cămila !... Și apără-te de omul ăsta, ori mai bine, hai amîndoi pe el... Și Ion se repezi cu săcurea să-l taie ; dar țiganul o rupse la fugă rîzînd :

— Vrei să te faci ucigaș ?... ucigaș ? !...

— Păi bine, cioară, trăsните-ar dumnezeu, ucigă-te crucea și te-ar bate sfinții !... dar Ion se opri mirat : țiganul pierise de parcă îl înghițise pămîntul.

— Domnule negustor, vezi dumneata țiganul ?

— Nu-l văd deloc. A pierit ca visul !...

— Tiii !... exclamă Ion ducînd mîna la frunte. Diavolul a fost, spurcatul !... Diavolul !...

— Ași, diavolul... zise negustorul. Dacă zici că este diavol, apoi ar trebui să zici că este și dumnezeu. Ori dumnezeu e dovedit că nu e !... O credință așa e o prostie !

— Unde e țiganul dar ?

— S-a pitit.

— Unde ?

— P-aci.

— Așa de bine ?

— Așa de bine !

— Ce fel de om ești dumneata, dacă zici că nu e nici dracul și nici dumnezeu ? întrebă Ion.

— Ovrei, negustor ovrei sînt !

— Păi de unde știi tu că nu e dumnezeu ? îl mai întrebă Ion, mirat de așa vorbe nemaiauzite.

— La noi sînt toate cărțile vechi... Și ele spun în ce fel de dumnezeu credeau cei vechi... Singurul dumnezeu adevărat e aurul și singurul diavol adevărat e sărăcia !...

— Nici tovărășia cu tine nu e bună !... Ia-ți cămila, ia-ți pietrele scumpe și du-te din calea mea ! Doamne !... cu cine să mai stau eu pe lume ?... Dacă pămîntul a ajuns în stăpînirea dracilor și a oamenilor care sînt hoți, le-neși și răi, de ce nu mă plivești pe mine dintre ei ?...

Ion se-nchină iar, își puse săcurea la spinare și porni singur înainte. Negustorul zîmbi vesel, încălică pe cămila și porni spre miazănoapte.

Ion, văzîndu-se singur, șopti :

— Mulțumesc Doamne, că mă scăpași de ispită... Fe-rește-mă pînă la moarte d-aci înainte, de tovărășia celor răi !...

Soarele apuse și el se opri pe loc să petreacă noaptea. Foamea începu să-l chinuiască și mâtele să-i chiorăie... Cu mare chin se pomeni adormit...

*

Somnul îi fu plin de vise ciudate și grozave. Cînd se deșteptă, zise boodaprote că nu a fost ca în vis și se închină. Căută să-și aducă aminte visele : nu putu. Dibui în traistă să mai găsească ceva, nu mai găsi nimic. Stătu nițel pe gînduri și zise :

— Doamne ! Doamne !... cum m-ai lăsat !...

Își puse traista și săcurea la spinare și porni iar flămînd. Pe cîmpie nu era decît nisip și nici un fir de iarbă.

Merse Ion pînă se ridică soarele la jumătatea orizontului.

Înaintea lui se deschidea o vale plină de verdeață și de pomi.

„Uite, uite, poame !“ zise el și o rupse la fugă în grădină. Dar un flăcău voinic și frumos se ivi în față-i.

— Stai pe loc, omule.

Ion, speriat de ivirea lui neașteptată, se opri în loc.

— Înainte nu mai e voie ! îi spuse flăcăul.

— De ce ? întrebă Ion.

— D- aici încolo locul e sfînt. Picioar de om păcătos nu l-a călcat și umbră de duh necurat nu a trecut pe deasupra lui.

— Dar cine stă aici ?

— Aici stă dumnezeu !

— Ah !... În sfîrșit, dădai de el ! zise Ion, și șezu jos, ștergîndu-se de sudoare.

Flăcăul veni lîngă el.

— Unde ai plecat ?

— La dumnezeu, flăcăule !

— Pentru ce ?

— Pentru că am o cotoarbă cu el. Ah, și de cînd îl caut !... de cînd... Dar, în sfîrșit !...

— Glumești, omule ?

— Nu-mi arde de glume deloc, băiatule !... Bine c-am ajuns în ograda lui !... Fii bun flăcăias, culege câteva poame și dă-mi că mor de foame.

— Poamele sînt sfinte și nu se cade... Ion se uită mirat la flăcău.

— Ce tot îmi spui tu de sfințenii, măi băiete ? eu, care am îndurat fel de fel de rele, crezi că nu sînt tot atît de sfînt ca ele ?

— Nu stau să judec, îi răspunse flăcăul. Eu știu că locul e sfînt, iar tu sosești aici cu trupul frămîntat din tină. Aici numai sufletele vin singure, iar pe albul lor, îngerii scriu faptele bune ce le-au făcut !... Cum vii tu, cu trupul, nu te pot primi !...

Ion se ridică în sus și răspunse cu putere :

— Scrisul sufletului meu mi-este trupul, măi flăcău !... Trupul ăsta l-am purtat lumea toată, dar curat ! Că-i așa de prăpădit, ars de soare și pîrlit, e că multe a pățimit ; dar cît l-am purtat pe lume, eu purtatul-am cinstit ! Uite ! și Ion se desfăcu repede la piept — privește-l ! Vezi în el lacrimile orfanilor ori ale văduvelor ? Vezi în mușchii ăștia sudoarea și munca altora ? Vezi că asta, carnea asta e închegată din minciună, din nedreptate, din fapte și gînduri rele ?... Uită-te... Aici în el e chinul îndurat de mine, sufletul... Aici, pe carnea asta mișcolită, sînt semnele de jaf ce le-am suferit ! Și sîngele și munca mea de toate zilele și liniștea și odihna mi-au fost jefuite în lume și de oameni și de alte vițuitoare. Dă-te în lături, flăcău, că vreau să merg nainte !

— Nainte stă Dumnezeu, ți-am spus.

— Tocmai ! La el vreau s-ajung ! Pe el vreau să-l întreb de viața mea. Cu el am să stau de vorbă !

— Nu e voie, ți-am spus, zise flăcăul.

— Să fie voie ! Vreau !... Dă-te la o parte. N-am bătut atîta drum, ca să vii pînă aici și aici să-mi spui tu că nu e voie. Ei he, așa ceva îmi spusese și nevasta de-acasă și n-am ascultat-o. Știu că am drept și, pentru dreptul meu, mă iau de piept cu Dumnezeu... Dă-te la o parte !

— E locul sfînt ! îi strigă flăcăul.

— Sfînt sînt și eu ! O lume de viețuitoare au trăit din munca și din sîngele trupului meu ! Am hrănit atîtea suflete păcătoase, proaste, leneșe și hoațe !...

— Eu sînt pus să-mplinesc porunca, iar nu să văz de ai ori n-ai dreptate ! zise flăcăul.

— Atunci, pieri tu ! și Ion ridică securea să dea. Flăcăul sări în lături și Ion, crunt, pași mai nainte.

— Stai omule ! îi zise iar flăcăul. Eu trebuie să îmi fac datoria. Hai la luptă dreaptă și-nțeleaptă, că-i de la Dumnezeu lăsată. Mă trîntești, mergi nainte, te trîntesc, pleci napoi !... Puterea mea o pui în paza grădinei. Ion se opri în loc.

— Măi ! da șiret mai e Dumnezeu !... Și mulți voinici d-ăștia ca tine are el pe-aici ?

— Mulți, abia le știe numărul.

— Și cu toți trebuie să mă lupt eu ?...

— Cine știe, cu mine trebuie însă.

— Bine, băiete, să ne luptăm. Ești și tînăr și odihnit, eu și bătrîn și ostenit ; tu și mîncat și adăpat, eu și flămînd și însetat !... dar tot mă iau la luptă cu tine.

— Ți-e frică ? îl întrebă flăcăul.

— Nu sîntem potriviți, răspunde Ion. Tu ai tinerețea și porunca de partea ta ; eu am bătrînețea, osteneala, flămînzeala, dar am și dreptatea de partea mea !... Haide, ce-o fi să fie ? Dreptatea fiind cu mine, primesc lupta și cu tine ! Tu ești tînăr, eu bătrîn, dar tot am să te rămîn !...

*

Ion Cepeleac lăsă securea jos, se-ncinse mai bine cu brîul și se apucă la luptă cu flăcăul...

Se opinti flăcăul să răstoarne pe Ion, dar nu putu ; se opinti și Ion să trîntească pe flăcău dar nici el nu izbuti. Și se luptară, se-nvîrtiră, făcură fel de fel de meșteșuguri, dar nu se putură dovedi. Soarele ajunse spre seară și ei nici gînd n-aveau să se-nmoaie, adică să se obosească. Pe locul unde se luptau, iarba se smulse, pămîntul se răscolise și o groapă largă cît o arie începea să se sape de opintirile picioarelor lor. Flăcăul zise :

— Seara, uite-o a venit și noi tot nu ne-am trîntit !

Ion crezu că flăcăul se simte obosit și răspunse dirz :
— Noaptea însă e prea mare, și-i mai bine pe răcoare !...

Și soarele apuse, stelele se iviră pe cer. Luna nouă se pusese iar, și ei se luptau nainte, fără să slăbească vreunul din puteri. Toată noaptea se luptară virtos. Când răsări soarele, flăcăul zise iar :

— Soarele a răsărit și noi tot nu ne-am trîntit.

Groapa se adîncise de picioarele lor ca de două palme.

— Bine face că răsare, să vedem care pe care ! răspunse iar Ion.

Se luptară înainte.

Soarele se ridică pe cer și părea că azvîrle peste ei văpăi de foc. Nădușelile curgeau după amîndoi ca ploaia după strașini. Nici unul nu se înmuia de luptă ori de zăduf. Pe seară, flăcăul zise :

— Mi-e și foame, ba și sete !...

— Hai nainte, hai băiete... că, de-aș ști că pier și mor, jos tot am să te dobor ! Tineretea ta e tare, dar dreptatea mea e mare... Să vedem care pe care !...

Flăcăul nu-i răspunse și se luptă înainte. Soarele sfîinți iar, stelele se iviră, luna mai crescuse, și ei duseră lupta înainte. Groapa se adîncise de patru palme în jos.

— Noaptea uite-o iar s-a pus, și noi tot nu ne-am supus ! vorbi flăcăul.

— Hai nainte, voinicește, luptă ai vrut, luptă primește ! Tu te lupți de gustul tău, eu mă lupt pe dreptul meu... ! îi răspunse iar Ion.

Trecu noaptea și iar răsări soarele.

— Nu socoți lupta prea lungă și-ndestulă să ne ajungă ? întrebă iar flăcăul.

— Dacă te simți ostenit, socotește-te trîntit.

— Eu pot să mă lupt cît vrei, dar de tine mi-e că piei !

Groapa le trecuse în sus de brîne.

— Nu e cerul strîmbătate, ca să pier cînd am dreptate... Dumnezeu nu este rău, ca să-ncalce dreptul meu... El putere îmi va da, să-mi susțin dreptatea mea... răspunse Ion.

— A ta să fie dreptatea, că mie mi s-a făcut milă ! îi răspunse și flăcăul.

— Te găsi mila de mine ?... întrebă Ion batjocoritor.
— De mult am eu milă de tine ! îi răspunse flăcăul.

— Ei, batjocura asta n-o primesc ! Ce vrei să spui, că n-ai vrut să mă trîntești de milă, dar altfel mă făceai mici fărîme ?

— Omule !...

— Trîntește-mă, băiete, ori de nu, țin-te bine, că eu n-am venit să mă joc !

Și Ion începu lupta mai furios. Flăcăul se ținu bine și-i răspunse zîmbind :

— Îmi place hotărîrea ta neclintită de nimic sub cer. Trupul tău una face cu ea. Ești un suflet curat, ca un gînd drept !

Cît de mult îmi place acum și trupul ăsta al tău truditul... Înțeleg cu cîtă cinste și cu cîtă greutate l-ai purtat în lume. Și Ion se pomeni sărutat de flăcău pe frunte.

— Ce faci !? întrebă Ion mirat. O, nu !... nu cu sărutări o să mă înfrîngi pe mine... Nu cu ele o să-mi stingi focul meu după dreptate ! Vreau să merg la Dumnezeu, voi merge !... Țin-te bine, băiete, ori lasă-mă să merg nainte...

— Nu încă.. luptă-te să mergi nainte !

Și Ion se luptă, iar flăcăul nu da semne deloc că o să obosească. Groapa largă cît aria se adîncise acum pînă la piepturi. Flăcăul îi zise cam pe la nimez :

— Și cu mine ce ai tu ?

— Cu tine ?... Păi n-am nimic cu tine ; dar fiindcă nu mă lași să trec la Dumnezeu, mă lupt ca să te răzbesc, după cum ne-am învoit.

— Dar cu Dumnezeu ce ai ?

— Hei, hee !... cu el am de furcă !

— Păi, eu sînt Dumnezeu.

— Tu, mă !?

Ion se mai domoli din luptă și se uită la flăcău mirat.

— Adică nu mă șegui ? îl întrebă el.

— Nu.

— Spui tu adevărul ?

— Adevărul.

— Păi bine verișcane treabă-i asta?... O, ho, stai, că acum nu mai în scapi din mână : te-am prins ! Știi tu la ce am venit eu aici, dacă tu ești dumnezeu ?

— Știu.

— Păi dacă știi, ce-nseamnă lupta asta, chinul ăsta, de mă doare băierile inimei luptându-mă să te trîntesc ?...

— Tu ai vrut.

— Eu am vrut?... N-ai zis tu singur să ne luptăm, că altfel nu mă lași să trec nainte ?...

Flăcăul nu-i răspunse, și Ion se uită mult la el, oprindu-se din luptă. Ce i se păru lui, că odată izbucni în rîs.

— De ce rîzi ?

— Nu semeni a dumnezeu, cum nu samăn eu a diavol ! răspunse Ion, și se căzni să-l trîntească fără veste.

— Dacă nu crezi, luptă-te !

Și Ion începu lupta.

★

Soarele apuse iar și noaptea luminată mai mult de lună îi învălui. Groapa se adîncea mai repede și le ajunsesse la gît.

Ion, muncit de gînduri, aștepta acum să mai zică flăcăul ceva. Flăcăul, însă, nepăsător, se lupta înainte cu putere, dar cu privirile pline de blîndețe și de bunătate.

Trecu noaptea și răsări soarele. Acum groapa era mai adîncă decît ei. Ion frămîntat de îndoieli, zise :

— Ia ascultă... Zici că ești dumnezeu, ai ?

— El sînt.

— Știi că eu am venit să te tai ?

— Știu.

— Dar dacă îmi schimbi viața de pînă acum cu alta mai bună, știi că nu te tai.

— Știu și asta.

— Știi de lăcustele mele ?

— Le sature foarte bine.

— De vacile mele ?

— Lupii sînt foarte grași din carnea lor.

— De găinile mele ?

— Hereții, ulii, dihorii și vulpile le prînzesc regulat.
— De țîntării mei, puricii mei, furnicile mele, muștele mele ?

— Pe toate le hrănești cu sîngele tău !

— Că și apa, chiar, vine să-mi dărîme casa ?

— A și dărîmat-o !

— Cînd ? întrebă Ion mirat.

— Acum cinci zile.

— Da copiii ?

— Sînt sănătoși toți ; apoi a dărîmat-o ziua, cînd ei erau afară.

— Vai de mine și de mine. Și casa mi se duse !

— Ți se duse, răspunse flăcăul.

— Ei bine, tu cel bun, astfel de bunătăți faci ? Nu-ți ajunge de cînd mă chinuiesc ? Unde-i bine, făr de mine, unde-i rău, hop și eu !

— Nu ți-ai urmat ursita ?

— Ursita ? Dar cum mi-este ursita ?

— Cum ai simțit îndemnul să faci.

— Nu-nțeleg.

— Dacă vrei să mă-nțelegi, urmează-mă.

Ion își desprinde mîinile din brîul flăcăului și se uită iar lung.

— Dar milă o să ai de mine ?

— De mult mi-e milă de tine !

— Merg.

Flăcăul ieși din groapă și dete mîna și lui Ion să se ridice.

Porni flăcăul înainte și Ion după el prin iarba verde, plină de flori și umbrită ici și colo de pomi încărcăți de roade...

★

Într-un pîlc de brazi văzu un palat învelit cu țigle roșii. Ion se gîndea, dacă flăcăul n-o fi făcînd tot ca moșul din pădure, să se dea el drept dumnezeu, ca să-l amăgească. Mai nainte de a ajunge la palat, Ion vorbi :

— Și zău, nu mă legi la gard cu vorba, dumnezeu ești ?

— Dumnezeu.

— Parc-ai fi rumân ca mine.

— Dar cum ai vrea tu să fie Dumnezeu ? îl întreabă flăcăul.

— Știu și eu.

— Dacă nici în forma ta nu mă pricepi, atunci cum vrei să fiu eu pe priceperea ta ?

— Păi, poți să te arăți în fel de fel de chipuri ? întreabă Ion.

— Îmbrac forma ce o voiesc, ce o gândesc, ce o socotesc mai potrivită pentru a fi înțeles de viețuitoarele mele. M-am arătat ție ca moș, colo în pădure, unde ciopleam ; nu m-ai crezut. M-am arătat flăcău și tot nu mă crezi. De m-aș arăta ca suflet, n-ai putea să mă vezi. Să mă arăt ca trăsnet, n-o să mă pricepi... În forme negândite de tine, nu poți tu să mă cunoști. Ce formă vrei, omule, s-o-mbrac pentru tine, ca să poți crede și înțelege ?

Ion nu mai zise nimic și ajunseră la palat.

Flăcăul bătu în ușă de trei ori.

— Ești Preainaltul ?

— Eu.

— Vai de mine, intră Doamne !

Ușa se deschise repede și o babă zbircită și cocoșată îi ieși înainte tremurînd.

— Bună să fie lumea, ursitoare.

— Cu voia ta, bună să fie, Doamne !

Flăcăul intră urmat de Ion într-o sală de mamoră. Ion se miră cum de a putut el să se lupte cu Dumnezeu atîtea zile și nemîncat și nebăut. În urma lor intră și ursitoarea.

— Ia ascultă, ursitoare... Știi pe Ion Cepeleac, ce-și ține copiii cu dovieac, fiindcă e om sărac ?

— Îl știu.

— Ți-aduci aminte ce soartă i-ai dat ?

— Am cam pierdut ținerea de minte, Doamne, dar să caut la catastif !... De, bătrînețele !

— Caută.

Ursitoarea ridică capacul unei lăzi pline de condici și scoase ochelarii din buzunarul șorțului, îi șterse, îi puse la ochi, și începu să caute născuții după leaturi.

— E de treizeci și opt de ani, ursitoare.

— Mulțumesc, stăpîne !

Și ea căută condica leatului d-atunci trizeci și opt de ani în urmă.

— Ion, Ion, Ion, Ion, Ion... Cepeleac. L-am găsit. Îmî... făcu ursitoarea. E un suflet pedepsit.

— Pentru ?

— A fost mare și bogat, dar a fost un neîndurat. Deși avea prea multă stare, nimănui nu da mîncare. Un vecin, Ion Colgeac, îi furase un dovieac. Pentru el, a fost în stare d-a pus omul la-nchisoare, că de ce-a luat dovieacul !...

Atunci eu i-am găsit leacul ; murind iar, ca orișicare, și sosind la întrupare, supărată i-am urât, să trăiască din furat ! Pînă cînd nu va fura, să nu aibă ce mînce !...

— Osînda e nepotrivită cu faptul și deci e nedreaptă, zise Dumnezeu.

— Iartă-mă, Doamne, c-așa m-am priceput. L-am lăsat sărac și firei întregi i-am dat poruncă să-i stea împotrivă. De altfel l-am ursit să fure numai de la bogații cei ciupiți și calici, cum fusese și el în întruparea din urmă. De felul lui, știi bine cîți se găsesc pe lume. Am chibzuit că, dacă mai trimet pedesiți de ăștia să le mai ia din bani, fac bine și altor săraci... că hoțul golăneț, de scapă de coteț, se poartă mai măreț ; dă și de dăruială, da pentru pomeneală ! Baniii cei furați, cu alții sînt mîncăți, fie circiumari, fie avocați... Lesne-i dobîndește, lesne-i risipește !... Iar de-l dovedește, cu pielea plătește !... Soarta hoțului ca și-a lupului !

— Atunci tu să-i porți păcatul ! zise Dumnezeu.

Ursitoarea vru să zică ceva, Ion tot așa, dar Dumnezeu zise : Fiindcă ne e foame tare, dă-ne ceva de mîncare.

— Îndată, stăpîne.

Și ursitoarea se duse într-o odaie și aduse unt, miere și pîine. Așezară toate pe o măsuță mică și Dumnezeu șezu să mînce.

*

Ion crezînd că soarta lui o să rămînă tot aspră, că o să trebuiască să fure, ca să poată trăi, se hotărî să-și împlinească gîndul. Se așeză dar la ușă, scoase amnarul din chisea și se apucă să ascuță securea de zor, ca să taie

bine. El gîndea : acuși, mi-i am la mînă pe amîndoi, nu mai îmi scapă. Se alege cu mine la un fel.

— Urstitoare !

— Poruncă, Preaînalte !

— Fiindcă sîntem flămînzi și-nsetați și osteniți, să ne dai și vinișor, dacă poți, mai bunișor...

— Atotputernicule, vinul îmi lipsește.

— Repezi-te pînă la mine și adu-ne.

Urstitoarea se închină și trecu pe lîngă Ion, care o fulgeră cu privirea.

În bătătură se ridică în sus și începu să fugă prin văzduh. Dumnezeu zise :

— Aide Ioane, șezi de mîncă și tu.

— Nu mi-e foame ! răspuse Ion îmbufnat.

— Adineaori spuneai că ți-e foame !...

— Acum mi-a perit foamea și setea.

— De ce ?

— Pentru că sînt necăjit și nedreptățit chiar de tine !

— Nedreptatea nu ți-am făcut-o eu.

— Ba tu ! zise Ion sculîndu-se în sus. Tu ai lăsat femeia să-și facă de cap, bătîndu-și joc de mine.

— Tu n-ai văzut ce calic ai fost în altă întrupare ?... Ai fost neîndurat și nemilostiv, Ioane !

— Oi fi fost, dar nu vezi că pentru o așa greșală a zis să fur ?

— Da, așa te-a ursit...

— Și trebuie să fur ? Zici tu să fur ?...

— Ești liber să faci după capul tău ! Calci legea mea, ești pedepsit după ea ; urmezi legea mea, vei fi răsplătit după ea. Și legea mea o știi... ceea ce ție nu-ți place, nici altuia nu face !... Vei fura sau nu, acum n-am amestec... Dar lasă astea... Îți vei îndura soarta cum vei crede că trebuie. Cît timp ești cu mine, fă ce-ți zic eu...

— Ce-mi zici ?

— Caută prin odăile ursitoarei și vezi dacă nu se găsește ceva vin... Știu eu că are un fel de vin vechi, ce-l păstrează numai pentru ea.

— Doamne, să nu fugi, ca să scapi de mine.

— Eu ?... Pentru ce ?

— Pentru că n-o să scapi de mine cu una cu două ! N-o să mă înec eu tocmai la mal ca țiganul. Ei-he, nu știi cu cine ai d-a-face ! Pentru dreptate mă iau de gît cu tine !...

— Treaba ta, soarta singur ți-o cunoști acum, du-te și caută vin.

— Ce vrei să fac ?

— Acea ce te povățuiește mintea.

Ion plecă și intră prin odăi.

Acolo începu să caute prin dulapuri.

Găsi două sticle astupate bine. Le luă și veni îndărăt.

— N-ai fugit, Doamne !

— De nimeni nu fug, Ioane, și tocmai de tine să fug ?...

— Uite aici... ce-o fi ?

— Gustă și vezi...

Ion gustă și începu să se lingă pe buze.

— Ce este ?

— O dulceață mai dulce ca mierea... ceva bun de tot, ceva ce mă-mbată de miros !

— Este apa fericirii. De dincolo nu mai gusta.

— De ce ?

— Pentru că este amarul morții...

— Îți mulțumesc că nu vruseși s-o sfirșești cu mine!...

— Du-le îndărăt și tot mai caută.

Ion plecă cu sticlele și începu să caute prin alte dulapuri.

Într-unul se dete însă la o parte îngrozit. Pietre scumpe și bani de aur, străluceau de-i lua ochii. Ce de bănet are cotoroața !... zise el. Un gînd îi fulgeră prin minte. Dacă ar fura bogăția chiar a ursitoarei ?... Ea l-a rînduit să trăiască din hoție, pe ea s-o fure. Se uită în toate părțile.

O ușă da afară, cam în dosul casei.

„Așa m-ai rînduit tîlhăroaico, așa o să-ți fac tocmai ție !“ Se uită și văzu un sac de pînză albă plin cu lînă. Îl deșertă și puse în el pietre scumpe și aur, cît putu să le ridice. Deschise ușa, se uită iar în toate părțile și o

rupse la fugă spre apus. Nici nu știu sînd ajunse la marginea grădinei, că se pomeni fugind prin nisip.

Foamea însă odată îl prinse.

Se gîndi că, de-o fugi înainte, o să cadă de foame. Lăsă sacul jos și se-ntoarse în grădină. Luă piersici, caise și alte poame, umplu sînul și traista și se-ntoarse la sac. Îl luă și porni iar cu el, fugind și mîncînd poame...

★

Peste puțin se-ntoarse și ursitoarea și găsi pe dumnezeu dormind, cu capul rezemat de măsută.

— Doamne, Doamne !...

— Ce e ursitoare ?

— Am adus vinul.

— Pune-l aci.

— Dar tovarășul unde este ?...

— Nu e aici ?

— Nu e.

— Unde s-o fi dus bietul Ion Cepeleac ?

— Cum, ăla a fost Ion Cepeleac, Doamne !

— Da, ursitoare.

— Dacă mi-o fi furat ceva, fiindcă l-am rînduit hoț ?

— Nu știu, dar mai înainte de a-l face hoț, strigă-l !

Ursitoarea ieși afară și-ncepu să strige :

— Măi, Ion Cepeleac, fii al lui dumnezeu și vin îndărăt... Nu te face al dracului !

Ion auzi, îi înțelese gura, dar fugi mai repede. Pînă de trei ori îl strigă ursitoarea, și el nu se-ntoarse.

— Doamne, a furat ce-a furat, d-aia nu răspunde ; că mort să fi fost, la strigătul meu tot îi venea sufletul !...

Ursitoarea pieri în odăi și se auzi pe urmă văică-rindu-se :

— Mi-a furat averea, Doamne ! Mi-a furat-o, hoțul !

Dumnezeu zîmbi și o așteptă. Ursitoarea veni pe fugă.

— M-a jefuit, hoțul ! m-a furat, m-a furat !... Ce să-i fac eu ?

— Ce să-i faci ?... Tu l-ai rînduit astfel... Nici o faptă fără plată ! zise dumnezeu înălțînd din umeri.

— Că am greșit, Doamne, am greșit ! se văită ursitoarea... Și el m-a lăsat săracă !

— Învață-te să nu mai dai hotărîri strîmbe !

— Tu m-ai pedepsit !

— Tu singură, ursitoare. Pămîntenii lăsați în seama ta, o sută de ani fiecare, trebuiau mai bine rînduiți.

— Vreau să se isprăvească cu hoții !... Ursesc !

Cine-o face vreo hoție, să intre în pușcărie. Banii furați să fie blestemați ! Să se cheltuiescă fără să folosească. De i-o da mîncare, să-i vie aplecare : nimic să nu-i ție și tot sărac să fie !

— Așa să fie !... Dar întii trebuie dreptate !... dreptate... pentru toți oamenii !...

Dumnezeu începu să mînînce, și ursitoarea să plîngă înăbușit, de paguba bogăției.

★

Trecu atîta timp, cînd dumnezeu mîncă, că ușa se deschise și Ion, nădușit și cu sacul la spinare, intră pe ușă.

— Na-ți banii, cotoroanță, nu te mai boci de focul lor, și trînti sacul jos.

— Cum Ionică, mi i-ai adus îndărăt ? începu ursitoarea să strige alergînd la sac.

— Tu o femeie bătrînă și strîngi bani, și eu om cu copii, nu !? M-am gîndit să fiu hoț pentru tine, numai pentru tine, fiindcă m-ai rînduit prost ; dar nu vreau să fiu hoț nici pentru tine, fii tu hoată, dacă-ți place să fii.

N-ai vrut să-mi dai noroc, ți-ei da și tu seama de păcatul ăsta !... Și apoi, nu strici tu, cît strică ăsta !...

— Eu, Ioane ?

— Tu, Doamne ! Tu strici !

Dumnezeu zîmbi și-l privi în ochi. Ion îi susținu privirea și-i răspunde :

— Nu trebuia să iei frîul din capul femeii. Dar fiindcă vreau să fac la un fel, îți spun una și bună ; îmi schimbă viața ?

— Nu ți-ai auzit soarta ?

— Soartă, nesoartă, eu te-ntreb pe tine : o schimbi, ori ba ?

— Nu vrei să fii hoț ? îl întrebă ursitoarea.
— Nu vreau.
— Nici eu nu pot să-ți ridic ursita !... De vrei tu, Doamne !?... zise ursitoarea...

— Da tu, mă, Doamne, nu poți să faci nimic ?
— Ioane, în grija ei ești lăsat !
— Așa ? Aruncați unul p-altul. Bine ! Fie ! Ca să-mi faceți capul fără gând, inima fără cinste și fără milă, nu puteți nici voi, căci ar însemna să tăgăduiți cinstea, mila și gândurile voastre... Oho, n-o să mai fie mult ! O să lapdă odată trupul ăsta, dar îl lapdă cinstit !... Și, dacă nu vreți voi, n-am zor de voi ! Puterea o simt în mine, numai în mine !... Și nici pe tine nu te mai tai, pentru că ești dus de nas de o femeie !...

Ion își apucă săcurea de jos, o puse la spinare și ieși pe ușă.

— Îți place, ursitoare ?
— A crescut suflet mare, Doamne !... Nu l-am cunoscut bine...

Dumnezeu ridică dreapta în sus și rosti :
— Fii binecuvîntat Ion Cepeleac... De astăzi înainte, pămîntul să te primească de stăpîn, lumea de drept sfătuitor. Jigăniile să se supuie ție și cele rele din cale să-ți fugă. Ce-i gîndi de bine să ți se-implinească. Cin' te-o dușmăni fără dreptate, gîndul tău drept să fie osîndă și palmă pentru ei ; iar cine împotrivă ți-o sta, să se zdrobească în picioare-ți. Bindecuvîntarea asta pentru tine și pentru neamul tău !...

Ursitoarea căzuse în genunchi și asculta. Arhanghelul Mihail sosise ca fulgerul și sta drept cu sabia de flacăra în mîină.

— Trei îngeri să fie de pază pe lîngă Ion Cepeleac. Du-te și poruncește asta.

Arhanghelul dispăru.

Ion dispăruse și el pe drum.

*

Cînd apuse soarele se culcă și Ion să doarmă pe cîmpul plin de nisip, împăcat acum cu gîndul că a fost la dumnezeu, l-a văzut dar că și el, cît e de mare, e dus de nas, tot de femeie !... Cînd se trezi a doua zi, se po-

meni în marginea pădurei lui. Se miră mult, dar își aduse aminte că în vis veniră trei tineri cu aripi, îl luaseră pe sus și zburaseră cu el. Înțelese că îngerii l-au adus, că ce s-a întîmplat cu el a fost minune dumnezeiască.

Se sculă în sus, se închină și porni acasă gîndind că, dacă viața asta reaua nu poate să-l facă să lepede cinstea și inima lui bună, apoi nici moartea în sărăcie n-o să aibă în ea tăria ca să-i curme veșnicia sufletului... O să moară sărac, dar cinstit, cum a-nvățat să fie !...

Văzu în locul unde fusese casa lui un bent adînc. Copiii și nevasta își făcuseră un bordei în partea cealaltă.

Se duse la bordei.

Nevasta îl văzu :

— Ioane ! !...

— Tată !... strigară copiii.

Începură copiii să strige și să alerge la el și nevas-tă-sa.

— De 99 de zile de cînd lipsești ! Și-i eșiră înainte.

— Nu e nimic, m-am întors !

— Bine ai făcut, tăticule... bine ai făcut... Iată ce am găsit noi.

— Ce ați găsit ?

— Apa mîncînd malul, a dat la iveală o ladă de fier plină cu bani de aur. Uite-i ! Și copiii îl băgară în bordei.

Ion se minună și stătu pe gînduri : adică să-și fi luat seama dumnezeu ?...

— Dacă nu venea apa, banii ăștia nimeni nu-i mai găsea, zise nevasta lui Ion. În cel mai mare rîu a stat ascuns și cel mai mare bine !...

— Așa e !... și rămase iar pe gînduri.

În cele din urmă pricepu el că a întors norocul nasul și n-a adus anul ce-a adus ceasul ; se închină și mulțumi lui dumnezeu că nu degeaba a căutat el dreptul lui pînă la palatul ursitoarei !...

*

D-aci Ion s-a așezat pe muncă cu rost.

Bani avea acum din destul. Pământul a început să ro-
dească ca niciodată pînă aci.

Lăcustele nu mai veniră nici ele.

Vacile și păsările se prăsiră de umplură tot cîmpul
și tot codrul.

Lupii și jigăniile nu mai sfișiară din ele. Țîntarii,
muștele, ori puceii nu se mai pomeniră în casa ce
și-o făcuse din nou. Moșii întinse cumpără și slugi multe
trăiau pe lîngă casa lui.

Ion se făcuse om bun și milos.

Sîmbăta făcea totdeauna pomană săracilor. Vestea
se duse pe de rînd despre el, că e bogat, fericit și plin
de milă.

Copiii lui învățau carte și erau buni și blinzi. Ion
Cepeleac le povesti călătoria lui la dumnezeu, iar ei îl
ascultau.

Și astfel trăia împăcat cu viața și cu lumea.

*

Aproape de moarte, la bătrînețe, a chemat satul și
a spus la toți :

— Fiți cinstiți și drepti pînă la capătul vieței.

Faceți bine fără speranța vreunei răsplăți !

Nu vă temeți de durere, căci taină ei mare este.

Eu uite, cum am înfruntat durerea, nevoile și împo-
trivirea lumii întregi !... Am rămas cinstit în orice clipă
și sufletul meu a ridicat acest trup, ca pe un steag falnic
dasupra nevoilor și a ispitelor. Purtați-vă povara tru-
pului cu cinste și cu dreptate. Asta e singurul mijloc
de a ne apropia de dumnezeu și de viața fericită.

Apoi spuse tuturor povestea minunată a lui, și lumea
o asculta minunîndu-se.

Între ascultători am fost și eu, și iaca luai un con-
dei, și povestea o scrisai. Pe urmă, Ion a murit ca orice
om, dar amintirea lui a rămas de chiar astăzi e vorbă-n
sat, că :

Ion Cepeleac

Își ține copii cu dovleac,

Fiindcă e om sărac !...

NOTE

Al doilea volum de *Scrieri alese* adună cele mai repre-
zentative *basme* ale lui I. C. Vissarion. Această direcție a
scrisului său se dezvoltă paralel cu proza propriu-zisă, încă
din 1893—1894, de la vîrsta de 14—15 ani. Dar dacă „romanul“
Copii din flori din care i-a citit cîteva pagini lui Barbu Dela-
vrancea nu se mai păstrează în forma inițială ci rescris pe la
începutul anilor '30 sub titlul *Cartea omului neînțeleș*, variantă
care, totuși, nu l-a mulțumit pe scriitor și n-a publicat-o, ră-
mînînd în manuscris, cele dintii *legende fantastice* se află în
prima sa broșură, *Draci și strigoi*, Editura Steinberg, Bucu-
rești, 1899.

Cel dintii mic basm pe care-l realizează scriitorul, pornind
de la tradiția folclorică este *Miaza-Noptii* apărut în *Draci și
strigoi*, pe care îl transcriem, în continuare, atît întrucît este
prima lucrare păstrată a scriitorului cît și pentru a se observa
tehnica elaborării și modalitățile expresive folosite :

MIAZA-NOPTII

Pe aproape de miezul noptii, cînd se pregătesc cocoșii să
cînte, cînd nu s-aude decît murmurul apelor pe vaduri, cînd
pînă și cucuvăile s-au ascuns în scorburi și cînd luna-i aco-
perită de nori, în umbra pomilor apare o femeie înaltă cît
plopilor, care se lungește și se-ntinde pînă trece cu capul de
vîrfurile celor mai înalți arbori. Fața-i e albă ca zăpada, dar hai-
nele-i sînt negre ca pana corbului. Cu părul negru și împletit

frumos, ea se strecoară binișor prin umbra gardurilor și merge la biserică. Ajunsă acolo, citește inscripțiunile de pe crucile înfipte pe morminte, apoi se aruncă pe crucile cele mici și uitate, și plînge, asemănîndu-și suspinul murmurului apei și frea-mătului frunzelor.

Această femelie este Miaza-Noptîii.

Ea e măiastră din alt tărîm. Pămîntul acela e foarte depărtat și mult mai mare ca al nostru. Acolo-i întuneric și frig, ziua clar-obscură, cum sînt noaptele cu lună la noi; nopțile negre și-ntunecoase, parcă-ar fi acoperite de o manta neagră. Cîmpurile sînt de culoarea cafelei prăjite, florile fumurii și cenușii. Apele sînt negre ca păcura și de-abia curg. Sînt ierburi și pe-acolo, dar nu verzi ca la noi, ci cafenii și galbene. Oamenii sînt înalți, mai-nalți ca cei de-aci, mai albi și mai vîrtoși. La ei nu sînt boale ca la noi, nu sînt muște, viermi, și fluturi. Cele mai mici viețuitoare sînt de mărimea unui cîine ciobănesc. Cele mai mari, cu mult mai mari de cît bivolii și elefanții noștri. Cîinii de-acolo, sînt ca bivolii cei mari de-aci. Pădurile imense, cu arbori înalți și groși. Păsările cele mai mici sînt ca vulturii și ca cocorii de pe la noi. Cînd cîntă, se aude calé de două poști. Cînd rage leul de pe tărîmul acela, se aude peste nouă mări și peste nouă țări.

Miaza-Noptîii e fata împănatului de-acolo.

Demult, de cînd era fetișcană de 14 ani — d-ai tărîmului aceluia — ședea într-o zi într-un chioșc din grădina palatului. Niște pasări de soiul privighetoarelor noastre, dar de mărimea cocorilor, se ascundeau prin frunzele arborilor și cîntau de zor.

Împărătița Umbra — căci așa e numele adevărat al Miezii-Noptîii — împletea la ciorap și asculta păsărelele. Gîndul ei zbură către un Făt-Frumos viteaz și mîndru. Dornică, începu să cînte :

Făt-Frumos vin' mai curînd
Că te-aștept și eu cîntînd.
Nu lăsa timpul să curgă,
Bătrînețea să ne-ajungă.
Vezi prin stufuri păsărele,
Negre, albe, tinerele,
Cum cîntă, se-nveselesc
Își fac cuib și se-nsoțesc.

Făt-Frumos vin mai curînd
Că te-aștept și eu cîntînd.

După ce isprăvi de cîntat, auzi o voce :

Iată-mă că am sosit :
După cum tu ai dorit.
Viteaz, mîndru, sprîncenat,
În haine scumpe-mbrăcat.

Împărătița Umbra se sperie și era să fugă; dar în pragul chioșcului apăru un tînăr înalt, de talia oamenilor de la noi, cu obrajii rumeni ca trandafirii, cu ochii negri, sprîncenat și-narmat din tălpi pînă-n creștet.

Am sosit, împărătiță
Mîndră ca o garofiță.
Ți-am adus cununi și flori
Tocmai de prin cele mări.
Micșunele, merisor,
Pune-le în perișor ;
Să-ți văd părul plin de ele
Ca cerul spuzit de stele.

Împărătița Umbra nu mai avu ce face — stătu pe scaun și primi cununile de flori pe care i le adusese Făt-Frumos. Deși n-avea decît 14 ani, era însă-naltă cît un brad de 25. Începură să vorbească și amîndoi erau isteți la minte și buni la vorbe.

Dintr-una, dintr-alta, Făt-Frumos fu înfățișat împăratului și bine primit. Știți că împărații și regii au uritul obicei a se ocoli de străji ca să nu lase pe toți hoinarii să ajungă pînă la dînșii, mai cu seamă cînd au musafiri, așa că nici eu nu putui intra să ascult ce-o fi vorbit ei. Știu numai atît că după vreo două săptămîni lungi, de-ale lor, citesc un anunț, tipărit cu litere roșii, că duminica viitoare are loc la curtea imperială nunta împărătiței Umbra cu Făt-Frumos din povești.

Cum văd publicațiunile, încep a-mi cirpi condomenica în coate, ca să fiu gata de nuntă, și duminică dimineața cel dintîi sosit sînt eu. Cînd s-au deschis porțile : Uraaa ! toți înăuntru. Apoi, ce să vezi ? Nuntă nu glumă ! Muzicile ne spărgeau urechile. Ostașii și generalii, numai în fireturi și pietre scumpe, jucau de se cutremura curtea palatului. Cuconițe frumoase, tinere și zglobii ca niște rîndunele, ședeau pe scaune de aur. Îm-

păratese venite de departe, care de care mai mîndre, priveau de-aseenea ; ce m-a mirat la ele mai mult erau niște rochii lungi ale căror poale de-abia le țineau doisprezece valeți. Cum priveam așa, mă gîndeam că dacă valeții ar pune popas și nu ar mai vrea să lupte cu rochiile, împărăteșele ar rămîne pironite pe scaun, căci îmi dădeam eu socoteala că o singură femeie nu poate să ridice o greutate pe care de-abia o tirăște doisprezece inși.

Cînd am zărit pe Făt-Frumos, am crezut că văd soarele, așa de strălucitor era îmbrăcat. Împărătița Umbra părea lună nu altceva.

De multe m-am mirat eu, dar mi-a bătut la ochi mai mult zgîrcenia împărătească : nu ne-a cinstit nici măcar pe unul cu un păhăruț de vin : au băut numai ei ! De necaz, am plecat. Împărății au jucat și au chefuit cît au vrut.

După nuntă, împăratul cel bătrîn se dete jos din jețu-i și sui pe Făt-Frumos.

Acesta împărăți bine și înțelepțește, iubindu-și supușii și îngrijindu-i. Cînd întîlnea pe undeva vreun om plîngînd, îl întreba de ce plînge și-i ștergea lacrămile chiar cu batista lui, dîndu-i și cite o pungă cu bani.

Locuitorii trăiau fericiți. Rar se văita cineva de sărăcie. Împărătița Umbra își iubea soțul și cu greu ar fi răbdat să nu-l vadă o zi. Făt-Frumos nu mai putea de mulțumire ; în fiecare zi făcea cite o milostenie în țară. Ierta pînă și pe condamnații de prin temnițe, spunîndu-le ca pe viitor să se poarte bine.

La nouă luni împărătița născu un pușor. Fu botezat Isidor. Creștea iute și se făcea voinic și frumos. Cînd avea șapte ani era așa de vîrtos că nu se găsea om așa de puternic ca să-l trîntească. Cînd era de 14, dezlădăcina arborii. Cînd era de 18, nu numai că-i dezlădăcina, da-i aducea așa de sus că le trebuia citeva zile ca să cadă la pămînt.

Intr-o zi Isidor zise :

— Tată, fă-mi un buzdugan mare cît toate zilele și dă-mi drumul să mă duc în țara luminii.

— Tată, să nu te duci în țara luminii, c-acolo-i cald ; soarele-i prea aproape și-o să mori deocheat.

— Nu se poate, răspuse Isidor.

Împăratul una, Isidor alta, dacă văzu și văzu tatăl că copilul nu-i dă răgaz, porunci la 99 de fierari să-i facă un buzdugan greu de 99 de oca. În trei săptămîni, buzduganul fu

gata. Cînd îl văzu Isidor, nu mai putu de bucurie ; într-un avînt, se repezi la talanțu de boi, îl răsuci odată și-l azvîrli în văzduh. Sparse norii cu el. Cînd căzu, turti un munte de-acolo, cum ai turti o pălărie cu pumnul.

Isidor se pregăti să plece. Împăratul îi zise :

— Flăcăule, taică dacă vei ajunge cu bine în țara luminii, ține minte povața mea : cînd te va dura capul, fugi de-acolo, că te deoache soarele și te pierzi.

— Las pe mine, răspuse Isidor.

Împăratul și împărăteasa își sărutară odorul și îi urară drum bun.

Isidor luă buzduganul în mînă și porni spre răsărit. Soarele, roșu și depărtat, se vedea în mărimea unui măr domnesc. Se duse Isidor, se duse, cale lungă să-i ajungă, pînă ajunse în vîrfurile unui munte înalt, care se pierdea în nori. Se odihni nițel, scoase un berbec fript din desagă și o piine mare cît roata carului și începu să mînce.

După ce mîncă și se închină văzu un norișor alburii. Strigă la el :

— Hei, norule, stăi pe loc !

— Nu se poate, am treabă, răspuse norul.

— Te sfărîm cu buzduganul dacă nu vii !

— Da cine ești tu, grozavule, ca să mă sfărîmi ? întrebă norul.

— Cine sînt ? Uite cine sînt ! Și cînd aruncă buzduganul în nor, îl făcu bucăți.

Isidor mai stătu puțin și zări alt nor.

— Norule, pogoară-te ! îi porunci dînsul.

Norul nu vroi și fu și el sfărîmat.

Iată alt nor.

— Norule, norișorule, vino-ncoa să mîncăm un berbec fript, îl rugă Isidor.

— Numaidecît, răspuse norul, și se lăsă jos.

Isidor scoase din dășag alt berbec și-l mîncă cu norul. Apoi zise :

— Mă norișoruule, fii bun și zboară cu mine, pe tărîmu ăla depărtatu, să fiu mai la lumină

Norul îl luă în brațe și porni cu el. Sînul și brațele lui erau mai reci ca gheața. De ce s-apropia de tărîmul nostru d-ia-l treceau nădușelile.

— Isidor, mă topește soarele ; ridică buzduganul în sus și fă-mi umbră, strigă norul.

Isidor ridică buzduganul și făcu umbră. Tărîmul nostru se vedea mare cît aria. Apoi se mărea din ce în ce. Văzduhul se lumina, cerul începea să devie vînat, apoi albastru. Norul iar se încălzise.

— Isidoraș, mă topesc ; stăi pe loc, să mergem în umbra tărîmului.

Acesta nu mai putea de necaz ; îi era frică să nu-l înșele norul.

Merseră, merseră-nainte. Tărîmul se mărise de nu i se mai vedeau marginile. Norul începu a se topi ; lui Isidor îi venea năclăială. Iată că văd un om suflînd spre el răcoreală.

— Cine ești tu, de ne faci atîta bine ? întrebă Isidor.

— Sint vîntul turbat ; și am de gînd să vă turbez și pe voi.

— Grăbește iute spre tărîm, cît ne mai răcorește nebunul ăsta !

— Da, Isidor, da.

Și norul o tuli. Peste puțin se topi și se transformă în zăpada. Făt-Frumos se încălzise și el. Deodată începură să se certe.

— Du-mă norule mai iute, strigă Isidor.

— Nu vreau !

— Te sfărîm !

— Da eu nu te fac praf, cînd te-oi trînti d-aci ?

Vîntul turbat începu să riză și să bată-n palme.

— Ha ! Ha ! Ha ! v-am turbat ! Acum să vă văz !

Isidor se necăji și azvîrli în el cu buzduganul. Vîntul se dete la o parte și buzduganul căzu în fundul mării.

— Sic ! zise vîntul.

— Sic ! repetă norul.

— Și tu ?

Și Isidor tăbări cu pumnii pe nor. El începu să se scuture, ca să-l trîntească, dar Isidor se încleștase bine într-o mină și cu cealaltă îi căra. Norul se clătina mereu, iar vîntul turbat leșinase de ris. Apoi, ce-i veni vîntului, se trase la o parte. Soarele năvăli fierbinte.

— Aoleo, răcni norul.

— Mă doare capul ! se văita Isidor.

— Pune buzduganul în dreptul lui, îl sfătui norul.

— Nu-l am, l-am azvîrlit jos.

Norul începu să se prefacă în abur și Isidor a aluneca în jos. Scăpă de-a binelea și veni de-a rostogolu. Cînd căzu, se cutremură tot pămîntul. Praf se făcu. Vîntul turbat rîse și-și văzu de drum. Oamenii, care au găsit corpul nenorocitului, l-au înmormîntat.

Împărătița Umbra și cu împăratul vorbeau într-o zi despre fiul lor și se întrebau ce s-o fi făcut, cînd iată că vine la ei un unchiaș cocoșat care le spune că el poate să citească toate celea în stele.

— Dacă ești Horoscop, zise împăratul, atunci ia spune-mi despre Isidor al meu.

Horoscopul se uită prin ochean și spuse :

— Împărate, să nu te superi că-ți spun drept : Isidor e mort și îngropat de locuitori pe un tărîm depărtat.

— Poate să invieze din nou ?

— Se poate, dar tîrziu, cînd vor învia toți morții de pe tărîmul acela.

— Zi, acum nu-i nici o nădejde ?

— Nici una.

Împăratul căzu și muri pe loc. Împărătița plînse și ordonă ghicitorului că-n trei zile să fugă din împărăția ei. Horoscopul fugi. Împărătița Umbra adună sfatul împărăției și întrebă ce e de făcut.

— A murit, a murit ! pace și sănătate, răspundeau sfetnicii.

Văzînd ea că nici unul nu-i dă un sfat bun, spuse tatălui ei că se duce după fiu-său.

— Ești nebună să te primejduiești și tu ? Stai pe loc ; te vei mărita a doua oară și poate vei avea alt copil.

— Eu să mă mai mărit a doua oară ? Ai-da-de ! Nu mă cunoști cine sint. Rămii împărat, că eu mă duc !

Cu toată stăruința tatălui, împărătița Umbra rămase neînduplecată. Își luă rămas bun de la bătrînul ei părinte și plecă spre un munte înalt. Ajungînd în virful lui, stătu să se odihnească. Acolo văzu sfărîmăturile unui nor. Se aplecă și luă o bucată.

— Împărătiță, împărătiță, zise o voce, fii bună și adună la un loc toate sfărîmăturile și te voi duce pe tărîmul unde a plecat fiul tău.

Umbra adună bucățelele și norul se întrupă la loc.

— Cine te-a sfărîmat ? întrebă Umbra.

— Isidor al mării tale.

— Iartă-l, norișorule, că e copil fără minte, iar tu haide cu mine !

— Împărătiță, împărătiță, sint prea slab eu, dar să mergem la regele nostru și să te rogi de el, că el are un uriaș de nor cît hotarele împărăției tale. E neînchipuit de puternic.

— Să mergem ! zise Umbra.

Și norul zbură cu ea în slavă. Apoi se lăsă la porțile unui palat de gheață.

„Cioc ! Cioc !“ în poartă :

— Stăpîne, deschide !

— Cine e ?

— Eu, Bălănel și împărăteasa Umbra.

— Porțile se deschiseră și ieși afară un flăcău alb ca zăpada și îmbrăcat în haine roșii. Cum văzu pe împărătiță, se închină înaintea ei și-i ură bun sosit. O luă de mîină și intră cu ea în palaturile lui de gheață. Împărătița îi spuse la ce-a venit și regele norilor îi zise :

— Strălucită stăpînă, îmi spui că ești văduvă și lipsită de unicul copil. Află că și eu sint trist de nenorocirile mării tale, dar cum cred că toate lucrurile au un început și un sfîrșit, tot așa cred că relele se vor îndrepta. Sint gata să vă dau pe cel mai mare dintre norii mei, dar vă sfătuiesc să rămîneți mai bine aci. Voi fi robul mării tale. Sinteti împărătiță și eu rege. Sint tînăr și v-aș purta cu capul pînă-n nori, pe unde rătăcesc vulturii.

— Nu se poate, rege. Dacă ești bun dă-mi norul și nu te voi uita niciodată ; de voi găsi pe Isidor, atunci voi veni cu el și vom vedea ce-o mai fi.

Regele scoase un strigăt de se cutremură toți pereții palatului și numai decît se văzu înaintînd un nor mare, negru, ce părea că nu se mai sfîrșește. La poartă, stătu. Regele luă pe Umbra de mîină și-o sui pe nor. Apoi porunci acestuia s-o ducă pe tărîmul celalt. Norul se ridică și începu călătoria. Cînd se apropia de pămîntul nostru, începu să se topească. Dar înainta mereu, cu o iu-țeață nespūsă. Cînd ajunse la vîntul turbat, acesta începu să sufle ca să-l turbeze ; dar norul năvăli buzna în el și vîntul o

luă la fugă. Ajunseră la marginea mării. Aci norul se topi, iar Umbra se uită împrejur, mirată de mărirea soarelui și de micimea pasărilor și a pomilor. Soarele fiind spre apus o porni spre munte.

Dete de un sat și se miră iar de micimea caselor ; crezu că acolo locuiesc muște ; nu-i veni să creadă ochilor cînd zări oameni. Începu să întreb de Isidor. Oamenii pe care îi întreba, erau niște vînători.

Aceștia începură să riză, zicînd :

— Da de unde dracu a mai ieșit și lighioana asta, bună de făcut felinar la marginea pădurii !

Dînsa nu-i pricepea, dar cînd îi văzu rizînd o luă la fugă zicînd :

— Aoleu ! ăștia sint mici și ai dracului !

În munte a găsit o peșteră și și-a ales locuința acolo.

Ziua, cînd soarele aruncă raze calde și luminoase, ea șade și azi acolo ; dar noaptea iese și începe a căut pe Isidor. Unde vede un stejar singuratic pe cîmp, aleargă înspre dînsul, crezînd că-i fiu-său. Apoi, bănuind că l-o fi omorît cineva, rătăcește prin curțile bisericilor și se jelește deasupra mormintelor, asemînîndu-și suspinele cu murmurul apelor și cu freamătul frunzelor. Vîntul îi duce suspinul departe și-l va duce cît va fi lume.

Eu v-am sus ce-am auzit

Și povestea mi-am sfîrșit.

DE CITIT NAINTEA BASMELOR

Era prevăzut de autor să devină prefață la volumul *Agerul Pămîntului*. A renunțat apoi, scriind pentru acest volum un amplu cuvînt înainte, *Explicații pentru cititori*. Aflînd-o printre manuscrise, am publicat-o mai întîi în ediția *Ber Căciulă* apărută la Editura Ion Creangă, în 1970, și o reproducem și aici, întrucît socotim că rezumă, cu mare concizie, opiniile lui I. C. Vissarion despre basmul modern.

BER-CACIULA

Volumul cu acest titlu a apărut mai întâi la Editura Cartea Românească, în 1920, avînd 336 p. și cuprinzînd: *Ber-Căciulă, Ion Cepeleac, Vișeei Domnului, Mătușa Dana, Zapis-Împărat, Ion Isteșul*. Bucurîndu-se de mare succes, se reeditează astfel:

Ediția a II-a, 1923, VIII + 343 p.

Ediția a III-a, 1927, 381 p.

Ediția a IV-a, 1943, 387 p. Aici este inclusă și povestirea *Cum s-a mîntuit Sărsăilă*, în schimb se renunță la *Ion Isteșul*.

A fost reprodus în ediția din 1970, Editura Ion Creangă, București, 280 p., cu un cuvînt înainte, *De citit naintea basmelor*, scris de I. C. Vissarion pentru basmul *Agerul Pămîntului*, dar rămas inedit. Ilustrația: Marcela Cordescu. Cuvînt înainte de Victor Crăciun.

A fost transcris după ediția din 1943, revăzută de scriitor.

Ber-Căciulă, scris în 1913-1914, a apărut în mai multe numere din *Revista copiilor*, din 1915 iar celelalte povestiri au fost publicate mai întâi în *Flacăra, Rampa, Viața românească*.

Prefața scriitorului, *Vorbe către cititorii mei*, apărută la ediția a III-a și reluată la cea de a IV, explică întru totul această latură a creației sale: „Povestirile mele sînt bune pentru copii, dar sînt și mai bune pentru cei care încep să nu mai fie copii. Dacă vechile basme cultivau numai imaginația, desprinzînd-o cu totul de ce ar fi fost cu puțință, eu am îmbinat imaginație cea mai neobișnuită cu imaginația creatoare de noi fapte, adică cu imaginația inventivă.”

BER-CACIULA-IMPARAT

Volumul cu acest titlu a apărut la Editura Cartea Românească, București, MCMXXVIII, 192 p., cuprinzînd, pe lîngă basmul care îi dă titlul, și: *Așa i s-a pornit, Binecuvîntarea, Scărăbușă, Ciocîrlia, Sacul cu păcate, O luare pe garanție, Recunoștința, Alți prieteni, Greșeală de slujbași, Moș Timofte, De ce a fugit baba Iordăchioaia din București, Liberuș al lui moș Matei*.

Iată cuvîntul înainte, *Către cititori*, al scriitorului:

„În basmele noastre se vorbește de împărați, de zmei, de zîne, de feți-frumoși și povestirea se deșiră pînă cînd împăratul, sau își mărită fata sau bate dușmanii, sau Făt-Frumos i-a ajuns ginere. Ajunsă aici, povestea se încheie cam așa: «și i-am lăsat bînd și mîncînd, să împărătească în pace, și-o fi împărățind și-acuși, dacă n-or fi murit». Domnul H. Steinberg, librarul meu editor, mi-a pretins însă o urmare nouă a povestirii, adică ce face fătul-frumos în timpul împărățirii lui.

— Bine, domnule, mi-a spus domnia sa, am citit pe *Ber-Căciulă* al dumatăle. L-am văut isteș și om de treabă. Mi l-ai povestit însă pînă ce se arată tuturor cine este și face nunta cu fata împăratului, iar ajuns aici, te-ai oprit. Adică viața feților-frumoși este interesantă numai pînă la însurătoare și de aici încolo nu mai este?... Eu vreau să-mi povestești ce mai face *Ber-Căciulă* de la însurătoare înainte, *ce face el ca împărat*.

Socotind că povestea ce face un Făt-Frumos ajuns împărat e tot așa de lesne de povestit ca pînă ce se însoară, i-am spus c-o scriu.

Ne-am învoit din preț și-a rămas să scriu.

Dar ca să scriu povestea ce face un *Făt-Frumos ca împărat*, am văzut că nu e deloc ușor, și mai cu seamă față de un Făt-Frumos ca *Ber-Căciulă* al meu. Cu cine să-l pui să se bată? Să fac ca cei care au pus pe Alexandru Macedon să se bată și cu furnicile?... Am găsit leacul: să-l pun să se bată cu prostia, cu sărăcia, cu cele ce le îndură popoarele din aceste pricini. Și socotesc eu că am făcut întocmai ce trebuia să facă orice Făt-Frumos cînd ajunge împărat și pune țara la cale.”

La sfîrșitul cărții se află această notă:

„Cititorii lui *Ber-Căciulă* de acum 12—13 ani cînd a apărut el în *Revista copiilor* și apoi în volum, azi sînt oameni formați.

Ber-Căciulă cel d-atunci n-a stat însă nici el pe loc ci s-a ridicat, ca împărat. Isprăvile lui de Făt-Frumos ajuns împărat și pe care le povestesc aici sînt altele și cu mult mai mari ca acelea ce le-am povestit atunci. Și ca să fie înțelese bine, chiar de cei care nu mai sînt copii, isprăvile lui trebuiesc citite cu creionul în mînă și pe îndelete. Copiii vor găsi însă și ei bucăți pe înțelesul lor, care să le placă și să le formeze un suflet frumos.”

„Se știe — aprecia Lazăr Șăineanu volumul *Ber-Căciulă-Împărat* — că în basmele noastre eroii sînt împărați, zmei zîne

și feți-frumoși și că ele sffrșesc mai întatdeauna cu nunta acestora din urmă cu vreo fată de împărat, după o seamă de isprăvi împlinite. Ce s-a întimplat mai tîrziu, adică cum au împărățiți și ce isprăvi au mai făcut după nunta lor acești feți-frumoși, basmele nu ne-o spun. I. C. Vissarion, nuvelistul bine cunoscut al lumii de la țară și-a propus să umple această lacună. Eroul volumului său *Ber-Căciulă-Împărat*, cum ajunge pe tron, departe de-a sta cu mîinile în sîn, va duce o luptă continuă pentru pășirea împărăției sale și a neamului său. Se va îndeletnici să introducă în țara sa toate binefacerile civilizației să alunge mizeria, ignoranța, suferința și toate metehnele de care sufăr no- roadele.“

ZAPIS-ÎMPARAT

„Basm scris în 1914“ precizează scriitorul într-o notă la sub- solul ediției a III-a și a IV-a a volumului *Ber-Căciulă*, pentru a deveni limpede faptul că a fost creat sub imboldul realităților istorice ale vremii și a primejdiilor care amenințau țara noastră.

Textul a fost reprodus după *Ber-Căciulă*, ediția a IV-a, 1943.

AGERUL PĂMINTULUI

„Roman fantastic“, cum îl subintitulează scriitorul, apărut la Editura și tipografia „Muscelul“ din București, în MCMXXXIX, 152 p. . Pe coperta interioară „povestire“ și cu amplele *Explicații pentru cititori*, din care se desprinde categorica atitudine antirăz- boinică a lui I. C. Vissarion, exprimată limpede în prețiuia iz- bucniei celui de-al doilea război mondial și credința în pace și în viața îndestulată a oamenilor în viitorul apropiat. Este toc- mai ceea ce a demonstrat și în canavaua basmului :

„Vreme de criză !... adică : vreme de frămîntare sufletească. Și pe o vreme așa să mai apară cărți ?

În Orientul depărtat este război și se varsă mult sînge ome- nesc. Trei ani aproape fu război în Spania, la capul apusean al Europei, și sute de mii de oameni au murit sffrtecați de ghiu- lele, de gloanțe și gaze.

În Europa, mai aproape acum și de noi, este pericol de răz- boi !

Trăind tineri și bătrîni sub astfel de amenințări de moarte, numai viață liniștită nu putem duce.

Cei tineri — în caz de război — se vor duce să omoare și să se aștepte din clipă în clipă să fie omoriți, avînd cel puțin niște arme în mîini ; cei bătrîni vor duce grija celor tineri — doar rupti din sufletul lor sînt cei tineri — și vor aștepta și ei — ca oile supuse înjunghierii — aceeași moarte, dar o moarte fără putință de apărare... bombe din aeroplane, gaze toxice, mi- crobi, jafuri și crime, săvîrșite de soldați feluriți, plecați să omoare pe oricine ! În vremea războaielor de astăzi nimeni nu se poate socoti mai ferit de moarte. Chiar conducătorii, dacă se vor travesti în simpli cetățeni, dacă se vor ascunde în subterane ori în mulțimea fără glas și fără nume cunoscut, tot vor împăr- tăși și ei aceeași soartă [...]

Iubite cititor... poate te-ndeamnă zeei să-ți arunci ochii în prefață și poate ți-ar veni gîndul să afli și ce gîndesc eu, scri- torul Vissarion, acum pe vremea asta de criză.

«De ce ai pus așa ceva în basmul dumitale ? ! În basme !...»

Iubite cititor, în basme s-au pus cele mai înalte idealuri omenești !... Românul a pus în doine dorul și jalea lui, și în basme a pus idealul lui înalt. Gîndește un pic... Făt-Frumos ce mergea cu calul pe dasupra florilor, pe potruva norilor ; calul lui mînca foc, calul lui îl ducea, nu ca gîndul, că l-ar fi prăpă- dit, ci ca vîntul... Calul lui ce-nseamnă astăzi ?...

Făt-Frumos se luptă apoi cu zmeii, care sugeau sînge de oameni, și ajutat de păsări, de vînt, de apă, de nori, de cîte un șoarece chiar, înfrîngea pe zmei, pentru că erau cu el *condi- țiele de viață bună pentru toți*, iar cu zmeii erau *impotrivirile vieții, condițiile ce produc moartea*.

Iată *ideal vechi*, și acum gîndiți la aeroplane, la telefonia fără fir, la atîtea și atîtea minuni de azi, tot închipuiri zu- grăvite în povestirile din trecut.

Gîndiți la Jules Verne, la cîte a scris, la basmele lui ști- ințifice, ce azi sînt *realități mecanice*.

Iată *idealul unui scriitor*, împărțit cititorilor și realizat de cititorii din urmă, ideal semănat în sufletele lor când erau copii și realizat de ei mai târziu, când au ajuns bărbați în putere.

Azi, gândindu-ne, găsim oare nefolositoare basmele ori povestirile închipuite?... Nu este de mare folos acest fel de sămânță azvirlită în sufletul copiilor? Trebuie să renunțăm de a mai cultiva imaginația creatoare a celor ce mâine vor fi bărbați în putere?

Eu cred și susțin că oricum ar fi vremea noastră de po-trivnică, noi tot trebuie să facem opera sămănatului sufle-tesc, că trebuie să preparăm niște condiții de viață mai bune mâine ca cele de astăzi.

Ei bine, dacă basmele sau povestirile fantastice descriu sub o formă închipuită ori alegorică, descriu înaltele dorinți sau idealuri omenești, crede cineva că eu, în povestirile mele n-aș urmări sau n-aș descrie așa ceva?...

Cei care au citit povestirile mele *Ber-Căciulă și Ber-Căciulă-Împărat* — două volume deosebite — au înțeles cele ce am spus acolo. Am semănat respectul cuvântului dat, tăria de ca-racter, istețimea, urmărirea de a înfăptui cele mai înalte do-rinți omenești.

În povestirea aceasta pui iarăși o dorință generală, un ideal înalt al tuturor; *pacea și înfrățirea între oameni, pacea obținută prin îndestularea cu hrană și cu de toate ale tuturor oamenilor.*

Ideal vechi de când lumea, ideal greu de îndeplinit, *foarte cu puțință astăzi*, ținând seama de progresele științei.

Înțelege oricine că nu pot cuprinde într-o frază de prefață ceea ce am putut să spui într-o sută de pagini de povestire. Se va vedea de oricine, însă, că și în povestirea asta croiesc tiparul zilelor de mâine, dar care zile le putem începe chiar de astăzi, materialul — cum s-ar zice — fiind strâns, planurile și devizele sfârșite, rămânând numai să-ncepem înfăptuirea lor.

Cred, și prin gândire am ajuns la concluzia că *pacea între oameni se va putea obține, ca o urmare firească*, numai printr-o *cinste absolută*, aplicată în tote relațiile noastre omenești [...] printr-o aplicație, iar în toate, a științei, dar a științei care să nu primejduiască viața nimănu, o știință pusă în slujba vieții, iar nu în slujba morții.

★

În povestirea din această broșurică, arăt cum pământul poate deveni încărcat cu toate bunătățile, asemănat raiului biblic. Oricît este el socotit de vale a plîngerei, se poate totuși pres-chimba în adevărat rai, fiindcă pe el se găsesc toate posibilitățile unei vieți bune din cale-afară. Cum am susținut mereu, în multe din scrierile mele, *aplicînd cinste absolută și știință, ce n-ar primejdui viața nimănu, cel mai fericit trai omenesc se poate înfăptui și aici pe pămînt.*

Gîndesc dar că potențații de azi, oamenii ce conduc popoa-re, fac o mare greșală dacă încep vreun război. *Acum se poate ce odată nu se putea: acum se poate* îndestula oamenii cu tot ce le trebuie pentru hrană, pentru îmbrăcăminte, pentru adă-post, distracție, plimbări, cu o muncă mai puțină. Teoria lui Malthus a fost o părere greșită adică teama că oamenii vor muri de foame, din pricina prea mării lor înmulțiri.

Ceea ce am pus în povestirea aceasta, *Agerul Pămîntului*, toate sînt cu puțință, absolut toate!

De acum treizeci de ani am afirmat în scris, cum afirm și acum în această prefață, că se pot strînge sau capta forțe me-canice, din forțele naturale și neregulate ce se găsesc pretutîn-deni de jur-împrejurul nostru; că adică, nu numai petrolul cu derivatele lui, ce reprezintă energie condensată, nu numai lem-nele sau substanțele ce încorporează în ele carbonul, ne pot da, prin arderea lor, forțe mecanice; ci că, putem dobîndi, sau trage-forțe mecanice și din alte substanțe; că fiecare om, oriunde s-ar găsi statornic, poate, prin ajutorul unor mașini, sau unor sis-teme de instalații, să aibă forțe mecanice prin care să-și facă toate felurile de muncă ce le-ar voi. Cel de la marginea mării ori din temperatura lor. Cel de lângă râuri mici, în care chiar nu s-ar putea așeza vreo roată hidraulică oarecare, tot va putea, cu un sistem nou, să soarbă forța mecanică, fără să cheltuiască și apa ce curge, o forță care s-o folosească la diferitele lui munci. Cel de lângă râuri mai mari sau fluvii, prin sisteme noi, poate obține uriașe forțe, cu care să nu mai găsească ce anume să mai facă. Cel din cîmp, ori de pe dealuri, ori de pe munți, ori din codri, ori din ținuturi aride, va găsi și el în jurul lui forțele naturii, din care va lua cît îi trebuie și cît nu-i trebuie.

Se pot face fel de fel de mașini captatoare de energii naturale, sau de transformatoare a forțelor naturale în forțe mecanice, care să ne dea mereu-mereu lucru mecanic. Se pot face foarte multe mașini de-astea, din care eu am descoperit câteva, le-am calculat, și care, dacă ar fi înfăptuite, altfel se va schimba fața pământului!

Au căutat mulți oameni motorul perpetuu, motorul care să umble și să producă forță mecanică cu cea mai mică cheltuială cu puțință, cheltuiala cu unsoarea pieselor în joc și uzajul lor. Cei mai mulți au căutat preschimbarea forței gravitației din starea ei de echilibru, într-o mișcare dinamică — pirghii, apă etc. — și n-au reușit. Dar poate că nu era nevoie nici de atîta strădanie din partea lor, dar nici de atîta batjocură și tăgăduire a puținței de a se realiza motorul, care să umble mereu, și care să nu ceară decît unsoarea pieselor și înlocuirea lor cînd s-au tocit. Motorul acesta este foarte cu puțință, fie că l-o numi cineva motor perpetuu, fie că i-o zice captator de energie naturală sau transformator, cum îi zic eu. Motorul acesta nu creează forță prin nimic, cum s-a pretins în mod absurd, ci strînge, absoarbe, captează din energiile naturale aflate în mediul ambiant, și apoi le redă, pe măsura absorbției, ca forțe dirijate, forțe mecanice, capabile de a executa sau de a produce lucru mecanic. Hrana motorului acesta nu e nimic, utopia, părerea absurdă, ci este forța naturală ce ni se înfățișează pretutindeni, și căreia noi i-am dat diferite numiri... Nu creează forță din nimic, ci adună, prelucrează și ne dă ce-a prelucrat, sub formă de forță mecanică. Asta e afirmarea mea. În povestirea de față, dacă nu descriu acele transformatoare — fiindcă întii le voi breveta și apoi le voi descrie în broșuri aparte — arăt totuși ce se poate face cu ele, cum pot schimba clima, condițiile de viață, sufletul oamenilor, aspectul general al pământului.

*

Dar nu obțin încrederea nimănui și după cum n-am ajuns să fiu citit mult ca scriitor, s-ar putea să n-ajung nici la puțința unor realizări mecanice ale descoperirilor mele...

S-ar putea, nu știu; eu însă îmi voi face datoria pînă la capăt.

În privința literaturii scrise de mine, între alte multe, multe ce aș avea de spus cititorilor mei, spun în această prefață nu mai următoarele, iar cititorii să observe dacă sînt adevărate.

Este un fenomen sufletesc ce-l socotesc adevăr psihologic, care poate o fi fost observat de mulți, dar care n-a fost scos în evidență, ca să-și dea bunele sale urmări. Acest adevăr se poate defini astfel: omul, cu mici excepții, nu poate să citească mult și de toate decît în anii tinereții sale. În copilărie și în tinerețe se simte flămînd de cunoștințe, de senzații sufletești, le caută pretutindeni și deci și în cărți. Atunci el citește și-i place poate și 80% din ce citește. Apoi — potrivit firii sale, sau capacității sale de saturație — ajuns la o vîrstă, începe să-i placă ceva mai puțin din cele ce citește și poate nici 50%. Cu anii ce-i însumează în vîrsta sa, fenomenul de saturație se manifestă mai mult, iar, cînd pornește în bătrînețe, citește și mai puțin și, dacă, din ce citește îi place 20% este semn de sănătate spirituală. Celor bătrîni nu mai le plac nici mîncările, nici petrecerile, dar încă cele ce mai citesc, ca să le treacă timpul ce-l simt ca oboseală chiar șezînd !... Este fenomenul de saturație, care se manifestă potrivit cu capacitatea de saturație a fiecărui individ.

Fenomenul acesta de saturație a făcut și face ca un scriitor să nu prea fie apreciat de contemporanii săi decît numai după moarte. Contemporanii sînt saturați cu literatura scrisă înaintea lor. Și dacă au mulți cărți noi, dacă vreunui roman nou i se face vreo reclamă americană că viața descrisă acolo nu e o schilodire a naturii, nu e o înfrumusețare nelogică, ci că este o „creație genială“, — adică o minciună frumoasă — apoi și sătulul de senzații, saturatul, mai citește și el. Dacă scriitorul cărții sau al romanului l-a dus pe cititor într-o lume dorită de el cîndva și neîntîlnită, atunci cartea îi place; dacă nu: «tinerii aștia nu scriu deloc cum scriau clasicii noștri și clasicii străini!»

Autorii contemporani sînt neglijați, nerecunoscuți, tocmai de cei care trăiesc în timpul lor, cum spusei, fiindcă bărbații vîrstnici sînt saturați cu literatura scrisă înaintea lor și citită de ei atunci în copilărie sau în tinerețe. Autorii de azi nu sînt cetiți mult de ei, ci încep a fi cetiți de copii, de copiii de azi, ori de cei care se vor naște mîine și de tineretul care se ridică azi ori care se va ridica mîine. Copiii și tineretul citesc pe foștii scriitori și pe cei ne-nțeleși ori neprețuiți pe vremea cînd trăiau. Tineretul dar reabilitează pe scriitorii de ieri și tot aceștia, dacă

vor, le ridică și statui ! Dar contemporanii lor ce pătesc ?... Sînt tot așa de neglijați, pentru că se manifestă și față de ei fenomenul de saturație și-i lasă să aștepte reabilitarea ca scriitori tot după moarte, și făcută tot de către alți copii și de către alt tineret !...

*

Am scris această povestire cu scopul de a arăta ce se poate înfăptui azi în domeniul vieții sociale.

N-am putut să spui tot, căci totul este așa de mare și de necuprins. Voi forma o serie de publicații, cel următor tratînd subiectul științific : căldura, tratat practic, care va îngădui oricui să înțeleagă și să calculeze ce înseamnă căldura din punct de vedere fizic sau științific.

Căldura va fi carte de știință exactă, iar nu povestire științifică. De la scopul ce mi l-am propus de mult nu mă abat nici astăzi. În povestirile mele voi zugrăvi idealul cel mai cu putință, iar în broșurile științifice voi arăta posibilitățile de a înfăptui acel ideal. Acțiunea mea este ca și a fierului de la plug care croiește brazda pe care o va răsturna birța și cormana : dar mai vreau, ca și eu însumi, să răstorn cîteva brazde noi : adică să construiesc motoarele care să preschimbe cantități din energiile naturale în energii sau forțe mecanice. Și dacă șansele n-ar fi numai decît uriașe — cum eu le prevăd — apoi nici dintr-un ou nu poți pretinde, în aceeași zi, pui de găină fript gata !... În zece ani însă, aplicîndu-se motoarele prevăzute de mine, preschimbarea pămîntului ca și într-un rai biblic va fi cu putință. Vom extrage atîta forță din mediul ambiant, că toate muncile le vom face prin acea forță. Socotesc că și deșerturile, cum sînt Sahara, Arabia, Tibetul, Gobi și Australia, vor deveni pline de vegetație și de rîuri limpezi și multe, atîtea cîte le vom vrea. Apa oceanelor, din care-i vom scoate sărurile, o vom azvîrli peste uscaturi, ca să hrănească vegetale, iar vegetalele miliarde de viețuitoare. Foamea, revoluția și războiul nu se vor mai produce — așa cred eu.

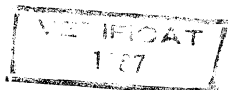
I. C. Vissarion“

Aces basm trebuia să se intituleze inițial, așa cum este în manuscris, *Motoarele celor din urmă zmei*, de unde aflăm de altfel că este dedicat „Domnului profesor universitor Dimitrie

„Gusti, omagiu din partea autorului“, întrucît, așa cum rezultă din *prefață*, la îndemnul marelui nostru sociolog a fost realizată această creație.

ION CEPELEAC

Textul a fost reprodus după volumul *Ber-Căciulă*, ediția a IV-a, 1943.

CUPRINSUL

Prefață V

DIN VOLUME

<i>De citit naintea basmelor</i>	3
Ber-Căciulă	5
Ber-Căciulă-Impărat	53
Zapis-Impărat	132
Agerul Pământului	263
Ion Cepeleac	359
<i>Note</i>	401